

CONȚA

Nr. 20 / 2015 / apare la Neamț

literatură & arte & atitudini

Adresa:
b-dul Republicii, nr. 15
Piatra-Neamț
Telefon: 0233-21 03 79
Mobil: 0744-22 70 54
0740-18 70 80
E-mail: adrianvlad@ambra.ro
emil_nicolae2004@yahoo.com

Revista *CONȚA* apare sub egida
Uniunii Scriitorilor din România

Editor: Biblioteca Județeană "C.T. Kirileanu"
Neamț
În colaborare cu:
Asociația Culturală "Conța "

● Apare trimestrial
Nr. 20 (iul.-sept.) 2015

Redactia:

Adrian Alui Gheorghe
(director)

Emil Nicolae
(redactor șef)

Vlad A. Gheorghiu

Adrian C. Romila

Nicolae Sava

Vasile Spiridon

Liviu Ioan Stoiciu

Magda Ursache

Tehnoredactare
Bogdan Dănilă

Corectura
Dan D. Iacob

Copertă: " Viziuni cromatice ",
ulei pe pânză de Livia Ante

SUMAR

3 – O propunere: să suținem Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței la Premiul Nobel pentru Pace (un editorial de *Adrian Alui Gheorghe*) * 7 – In memoriam: **Trei scrisori către Luca Pițu** (de la *Magda Ursache*) * 26 – **Pauză de respirație** (un poem de *Marius Oprea*) * 27 – **Apoftegme după Cioran** (de *Calinic Argeșeanul*) * 53 – Invitatul revistei: „Am sărit odată cu parașuta pentru că îmi era frică de căderea în gol. Am vrut să privesc în față această frică” (*Angelo Mitchievici* în dialog cu *Adrian G. Romila*) * 63 – **Patriotismul la români** (o meditație de *Dimitrie Grama*) * 71 – **W** (un poem de *Gellu Dorian*) * 73 – „**Eminescu este un poet fundamental sfîșiat...**” (*Gheorghe Crăciun* în dialog cu *Maria Șleahțițchi*) * 84 – **Aurel Dumitrașcu: Inedit – Scrisori către T.** * 96 – **A.L. Zissu: un avangardist mai puțin** (un dosar de *Emil Nicolae*) * 97 – **Manuel sin Marcu** (fragment de roman de *A.L. Zissu*) * 109 – **T. Arghezi despre scriitorul A.L. Zissu** * 113 – **Poeme de Maria Șleahțițchi** * 119 – **Premiile Uniunii Scriitorilor din România** * 121 – **Golden Glod** (dramatizare de *Sabin Popescu* după romanul *Laika* de *Adrian Alui Gheorghe*) * 168 – **Poeme de Petrișor Militaru** * 171 – **Enigmele infinite (I), 78. Suveranul care n-a intrat în istorie, 79. Porumbeii Papei, 80. Enigmele infinite (II)** (fragmente de proză de *Gheorghe Schwartz*) * 174 – **Barajul** (o povestire de *Adrian G. Romila*) * 179 – **Înger cu mască** (un poem de *Bogdan Ulmu*) * 181 – **Generația nouă – Dan Sociu: plimbări excesive & literatura de apartament** (un eseu de *Andreea Chirilă*) * 187 – **Cei doi veri din Patima roșie a lui Mihail Sorbul** (un eseu de *Mariana Rânghilescu*) * 192 – **Calistrat Hogaș a fost un "bartleby"?** (un eseu de *Emil Nicolae*) * 197 – **Poeme de Dumitru Pană**

*** 201 – Magda Ursache sau apelul la normalitate (o cronică de Ioan C. Teșu) * 207 – Arta de a citi un roman sau despre critica literară ca act de creație (o cronică de Șerban Tomșa) * 211 – Tăcerea pianelor sparte (o cronică de Nicolae Boghian) * 213 – Metafora tăcerii (o cronică de Nicolae Boghian) * 216 – Viața noastră cea de toate zilele (o cronică de Andrei Novac) * 218 – Jurnalul unei asceze (o cronică de Dan Iacob) * 220 – Modelul Antim, modelul Păltiniș (o cronică de Dan Iacob) * 224 – Epos și dialogism poetic (o cronică de Sonia Elvireanu) * 227 – Povestea unei vieți cu lumini și umbre (o cronică de Leonard Rotaru) * 230 – Un sonet de Mihai Merticaru * 231 – Adrian G. Romila vă recomandă * 236 – Lecturi de Nicolae Boghian * 241 – Poeme de Marian Hotca * 243 – Muzica zilelor noastre (propuneri de Adrian Simeanu) * 246 – Livia Ante și “sentimentul culorii” (Adrian Alui Gheorghe) * 247 – Tineri poeți: Matei Hutopilă, Cosmin Pîrghie, Andrei Zbîrnea, Ioan Mateiciuc * 255 – În galeria marilor artiști ai Teatrului Tineretului: Mihai Mădescu (o evocare de Dionisie Vitcu) * 262 – Incident pe curba lui Gauss (un poem de Mihaela Oancea) * 263 – Chuck Palahniuk: *Zombie* (în românește de Pavel Cazacu) * 272 – Concursul Național de Poezie (debut în volum), „Aurel Dumitrașcu”, ediția 2015: Ana Donțu, Andreea Voicu * 280 –**
LITERA/TURA/VURA

O propunere: să suținem Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței la Premiul Nobel pentru Pace

un editorial de *Adrian Alui Gheorghe*

Recent s-a încheiat la Mănăstirea Putna, într-un cadru select, un simpozion cu tema „Etica memoriei”. Tema mi s-a părut, inițial, una la îndemână. Cunoșteam și cunosc încă oameni care se situează de partea memoriei integre, integrale, nepervertite. Cu o parte am fost în relație directă, pe alții i-am citit cu admirație, le-am cunoscut poveștile. Există pentru majoritatea indivizilor maturi din societatea noastră simptomul „memoriei ultragiante”. Istoria recentă a fost, fără îndoială, o probă de manipulare a memoriei, de falsificare a acesteia, a fost locul unui abuz continuu.

Mă întreb, însă, dacă un tânăr de pe stradă, născut după căderea lagărului comunist, mai are aceeași înțelegere pentru apropierea celor doi termeni: etică și memorie? Etica e, într-o accepție mai generală, știința realității morale, ea se ocupă cu cercetarea problemelor de ordin moral, încercând să livreze răspunsuri la întrebări precum: ce este binele/răul? cum trebuie să ne comportăm?

Intrarea într-un concert de țări, într-o Europă mare, ține de firescul evoluției istoriei. Numai că pare să existe un preț al acestei alinieri: renunțarea la propria memorie, asumarea unei memorii colective,

aneantizarea culturilor mici care devin amănunte într-un concept care acționează ca un creuzet. În final, va câștiga cel care își va impune propria memorie, propriul adevăr. Pentru că memoria, într-o accepție mai largă este și o chestiune de adevăr. O spune Tzvetan Todorov într-un eseu excelent, „Abuzurile memoriei”, în fapt o conferință susținută în anul 1992 la comemorarea victimelor din lagărele de concentrare de la Auschwitz. Dar tînărul, pomenit mai sus, născut într-o perioadă de aglutinare a civilizațiilor, mai distinge în corul de „voci ale memoriei colective” gena sa istorică? Mai are vreo motivație ca să facă această distincție?

În eseu l pomenit mai înainte, „Abuzurile memoriei”, Tzvetan Todorov spune cîteva lucruri de netăgăduit: *„Memoria înseamnă neapărat selecție ... A păstra fără a selecta nu reprezintă încă o chestiune de memorie. Ceea ce reproșăm călăilor hitleriști și staliniști nu e faptul că rețin unele elemente din trecut și nu pe toate – nici noi înșine nu am proceda altfel – ci faptul că își arogă dreptul de a controla ce elemente se rețin. Nici o instanță superioară din stat nu ar trebui să poată spune: nu aveți dreptul să căutați singuri adevărul lucrurilor, cei care nu acceptă versiunea oficială a trecutului vor fi pedepsiți. Este pusă în joc definiția însăși a vieții în democrație: indivizii, ca și grupurile, au dreptul de a ști, deci și de a-și cunoaște și de a-și face cunoscută propria istorie; nu puterea centrală trebuie să le-o interzică sau să le-o permită. Nu e rolul legii să scrie istoria, ajunge să condamne calomnia sau incitarea la ură rasială”*

La prima venire în București, în 1991, la sfîrșitul unei lansări de carte, Virgil Ierunca spunea un lucru care atunci părea fără sens pentru noi: *„Care este astăzi lucrul cel mai urgent? Care este aici și acum lucrul cel mai urgent? Să nu uităm. Să nu uităm împreună...!”*. Și aici putem aduce în discuție ceva din înțelepciunea scrierilor din Pateric, unde se spune: *„Există un mare păcat, acela de a nu uita; există însă un și mai mare păcat, acela de a uita”*.

Mai apoi, la Piatra Neamț, în anul 1992, cînd i-am avut invitați pe Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, la o întîlnire memorabilă, chestiunea memoriei a fost, evident, una esențială. Redau un fragment inedit din acea discuție, fragment scos de pe filmul manifestării. Spunea Virgil Ierunca: *“Intelectualitatea unei țări este, cred eu, responsabilă în primul rînd de ceea ce se petrece în această țară. Am impresia că o mare parte din uitare se datorează intelectualilor. S-ar zice că acum colegii noștri de idei au devenit toți neo-cartezieni. De ce neo-cartezieni? Pentru că am impresia că toți spun acum: Uităm, deci existăm! Problema este: o*

existență fără memorie este ea o existență cu adevărat? O existență cu adevăruri supuse unor torturi dialectice și neo-ideologice, este ea o existență? Prezentul acesta, pe care îl trăim, este oare rezultatul unui trecut asumat așa cum ar trebui?

Preluând de pe aceeași bandă de film, rețin o replică a Monicăi Lovinescu: *Am intrat într-un fenomen totalitar care a durat o jumătate de veac, care a golit țara încă de la început, a distrus societatea civilă care are câteva caracteristici temeinice... Scuze, e o platitudine ce vă spun acum, toată lumea o știe, dar fenomenul totalitar este o atomizare a societății, este schizofrenizarea corpului social, este distrugerea societății civile, este duplicitatea ca sistem de guvernământ și este distrugerea elitelor și arestarea inocenților.*

Dar memoria nu e numai cantitatea de informații despre o epocă sau alta. Același Tzvetan Todorov spune: „Cultura, în sensul pe care i-l dau etnologii, este în mod esențial o problemă de memorie: este cunoașterea unui anumit număr de coduri de comportament și capacitatea de a ne servi de ele.” Astfel, a cunoaște cultura română, de exemplu, înseamnă, în primul rând, a cunoaște istoria României, geografia, monumentele, corpusul de credințe, de tradiții, bucătăria, obiceiurile. Căci spune același Todorov: „O ființă aculturală este acela care nu și-a însușit niciodată cultura strămoșilor sau care a uitat-o sau a pierdut-o.” Ce se va întâmpla cu tînărul pomenit mai înainte, care a deschis ochii în miezul unei culturi eclectice, în care prezentul este media dintre trecut și viitor? Mai este el responsabil față de cultura nației din rîndul căreia provine? Nu s-a schimbat paradigma socială, umană, morală chiar prin schimbarea contextelor? Se știe însă că memoria este necruțătoare cu cei care nu iau în seamă forța răului din istorie de a reveni

Avem, însă, la îndemînă, ca națiune, ca societate, un reper extraordinar care poate da sens memoriei imediate, care poate valoriza etic istoria recentă. Este vorba de Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței, realizat și administrat de Fundația Academia Civică. Aflăm, din informațiile aflate la îndemînă pe internet și în materialele de prezentare, că Fundația Academia Civică a luat naștere ca urmare a sugestiei Consiliului Europei de a crea o fundație care să realizeze și să administreze proiectul Memorialului Sighet, adoptat de înaltul for internațional. La 21 aprilie 1994, Ana Blandiana, Romulus Rusan și alți 175 de membri fondatori au întemeiat Fundația Academia Civică, având ca scop general educația civică printr-o bună cunoaștere a trecutului apropiat al țării și al Europei de Est, și restituirea astfel a adevărurilor istoriei recente falsificate în anii dictaturii comuniste. Cu un an înainte, în

ianuarie 1993, Ana Blandiana a pledat proiectul Memorialului la Consiliul Europei. După ce două delegații de experți au vizitat Sighetul Marmăției, Consiliul Europei a întocmit, în 1995, un studiu-raport și a luat Memorialul sub egida sa. În 1998 Consiliul Europei așeza Memorialul de la Sighet printre principalele locuri de păstrare a memoriei continentului, alături de Memorialul de la Auschwitz și Memorialul Păcii din Normandia. În documentele și textele care au concurat la crearea cadrului de idei și principii al Memorialului se specifică: *Cea mai mare victorie a comunismului - o victorie relevată dramatic abia după 1989 - a fost crearea omului fără memorie, a omului nou cu creierul spălat, care nu trebuie să-și amintească nici ce a fost, nici ce a avut, nici ce a făcut înainte de comunism. Realizarea Memorialului Victimelor Comunismului și al Rezistenței este o formă de contracarare a acestei victorii, un mijloc de resuscitare a memoriei colective. Format din Muzeul de la Sighet și din Centrul Internațional de Studii asupra Comunismului, cu sediul în București, precum și organizator al Școlii de Vară, Memorialul este o instituție a Memoriei, unică în felul ei prin faptul că este în același timp institut de cercetare, de muzeografie și de învățământ. La întrebarea "Poate fi reînviată memoria?", Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței din România este un convingător răspuns afirmativ.*

Nu știu care sunt demersurile obligatorii pentru ca Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței, alături de fondatorii acestuia, cu precădere scriitorii Ana Blandiana și Romulus Rusan, să concureze la Premiul Nobel pentru Pace, o formă de fixare în conștiința europeană a istoriei noastre recente; dar consider că instituțiile care o pot face au o imensă datorie față de societatea românească, față de societatea europeană, de azi și de mâine. Și nu e vorba de relevarea unor merite individuale, nu e vorba nici măcar de relevarea unor merite colective, e vorba de crearea suportului pentru a avea și noi, în aceste vremuri de reșezare a Europei, un „proiect de țară”. Pentru că fără memorie și implicit, fără istorie, orice „proiect de țară” este o schiță politicianistă creionată pe genunchi, ipocrită, fără nicio valoare.

Piatra Neamț, 8 septembrie 2015

Trei scrisori către Luca Pițu

de la *Magda Ursache*

Ce e rău sau ce e bine...

„Te simți rău dimineața,
te simți rău seara,
Te doare capul, te dor
măruntaiele,
Obrajii ți-i acoperă
Mucegaiul,
Ochii ți se înfundă în cap –
Ea spuse: – Iată ce cred:
Tu ai un cuvânt în pântec;
dacă nu-l spui
Mori și lași toate bogățiile,
Acesta e adevărul”.

Din poezia africană, autor Nged-Nso-Ta

Întâmplări cu sensul la urmă

Dragă Luca Pițu,

Îți răspund târziu la *Confirmare de receptură* din 5 noiembrie, 2014. Explicația scurtă o ai în motto. Pentru mai clară și dreaptă înțelegere, reproduc e-mailul tău:

„Bogdaproste, dragă Magda, pentru carte și frumoasele voroave dedicatorii. Exemplarul din ediția anterioară (e vorba de *Antropologia, o știință neocolonială*, nota mea Magda U.) l-am hărăzit deja Bibliotecii Academiei.

Mândră ediția nouă, mândru portretul Bătrânului Urs ca dandy universitar. Am văzut destule poze cu el, dar asta le întrece în strălucire pe toate. Ai ales-o, așa cum ne așteptam, cu gust infailibil.

Toate cele bune, A + L

P.S. Dacă Antonio Udaina a fost ultimul vorbitor al limbii dalmate, Bătrânul Urs va rămâne în istoria mare, pe mal bahluvian, drept ultimul vorbitor al limbii universitare adevărate, al limbii universitare interbelice”.

Aș vrea să știi că Bătrânul s-a risipit necondiționat, ca florarul lui Blaga. Convins că a cunoaște, a ști nu prea au sens dacă nu sunt însoțite de a făptui și credincios muncii lui, n-a vrut să-și țină erudiția sub oboroc. La exact 70 de ani, nu i s-a mai permis să conducă doctorate. A intrat în sala de examene, în timpul concursului de admitere, Iulică Popescu, decanul și i-a adus *ad hoc* decizia la cunoștință. Nici n-a așteptat să se încheie concursul. I-a tăiat mica sumă lunară pentru conducere, dar Petru Ursache nu și-a lăsat de izbeliște doctoranzii. A mers răbdător până la capăt cu ei, constant disponibil pentru ei, în a-i îndruma. Singura condiție pusă? Să-și treacă „pe rod” cunoștințele. Adică teza să fie publicabilă; rod deplin.

Îmi scrii, în 2 oct. 2014 și citesc printre rânduri părerea ta de rău pentru *exitus*-ul lui, despre „experiențele negative” cu doctoranzii, „pilduitoare”: „În locul lui, mi-aș fi văzut de cărți, de scris, de călătorit, de neîntâlnit neoficial, informal adicătealea, cu amici și foști studenți”.

Dar poate nu-s, cum spui, cele făcute de el „agitări din vanitate a codurilor mundane”. Bătrânul n-a lucrat la imaginea de sine (nici n-a fost lăsat s-o facă), barat continuu de activiști și de turnători. A încercat să se opună procedurilor de evaluare și de promovare incorecte, în numele performanței academice.

Într-o notă infrapaginală din „Acolada”, scrii că ai optat pentru „o voluntară și jubilară” „lăsare la vatră postuniversitară”. Și, autoironic, te prezinți „văduv după universitatea cusana”. Văduv? Așadar *Universitatea care ucide* s-a sinucis? Oricum, e pe cale s-o facă după ce s-a așezat pe lei, la propriu și la figurat.

Procesul *muritudinii* (folosesc anume această antipatică vocabulă) a început din prima ședință postceaușistă. Petru a venit acasă abătut și palid. „Știi cine-i primul pe lista de excluderi din catedră? N-ai să ghicești: Mihai Drăgan”.

„E o sentință fără sens. Cu Drăgan n-o să le meargă, nu-i o natură pașnică”, am sperat și eu, și Petru. Minimalizam puterea cabalei frustraților și mediocrilor, a autorilor de conspecte, în frunte cu o plat didactică doamnă care-l invidia, de decanul (emanat de „loviluție”) D. Irimia. Drăgan a fost constrâns zilnic să-și dea demisia. Agresarea morală

I-a dus la cancer și, în scurtă vreme, la moarte. Numai în mormânt a scăpat de cabală.

În rezerva de spital, împruținat la trup după a nu știu câta operație, i-a spus cu greu Bătrânului: „Sunt 145 de ani de la nașterea lui Eminescu. Neapărat trebuie să fiu în amfiteatru. Ies eu de-aici și recuperez cu studenții mai toate prelegerile”. A murit la 1 noiembrie, 1993, după ce s-a înverșunat trei ani să lupte pentru dreptatea lui. Numai că i-au vărsat potop de insaniități peste cap. Grupul de presiune, format din restanțieri (dirijat de vechea colegă de catedră, pe post de igienist social) scrisese foarte tehnic pe pancarte: „Drăgan – dictator!”. „Mihai Drăgan – Ceaușescu!”, agitându-le în fața Almei Mater. Un fost utecist amenința cu greva foamei la statuia lui Xenopol, dacă nu era „expulzat” din facultate *răul*. A obținut un post de asistent. Un individ fără cărți, poreclit Nicadoru, decretase: „Studenții au spus deja *nu* cărților semnate de Drăgan”. Altul, supranumit Locotenentul, intonasese altă arie a calomniei: că respectul exagerat pentru valori românești ține de ceaușism. Or, efortul de editor al colecției *Eminesciana* demonstrase cât de... ceaușist era Drăgan. La colocviul Eminescu din ultimul an al vieții n-a fost invitat să participe, deși chiar el se zbatuse să-l înființeze. Fusesse pusă în circulație o imagine falsă, deja în chenar negru. Dar când s-au respectat la „Cuza” erudiția, efortul, tenacitatea, egal truda pe carte? Nu s-a lipsit „faculta” noastră de Lovinescu, de Călinescu, de Șerban Cioculescu, de Gh. Ivănescu, de Petru Caraman, de Dan Simonescu...? Dar ce i s-a întâmplat lui Mihai Drăgan este – cred – cea mai *groaznică* (vorbă de cronicar) faptă comisă de o Universitate contra unui profesor al ei. Au chemat-o pe „Doamna de Eminescu” de la Cluj, Ioana Em. Petrescu, să-l înlocuiască pe „Domnul de Eminescu” de la Iași. Doamna a refuzat cu eleganță.

Da, Luca, mereumereumereu universitarii au încercat (și de cele mai multe ori au reușit) reducerea la neant a celor pe care îi credeau adversari în carieră: Gavril Istrati l-a eliminat pe eminentul lingvist Gh. Ivănescu, Davidsohn pe Theofil Simenschy, Elvira Sorohan pe I.D. Lăudat. *Și așa mai departe*. Asta era una dintre expresiile pe care le întrebuința Petru la finele unei argumentări, ca să lase „ușa” deschisă. O să merg cât pot de departe departe, ca toate astea să nu fie uitate și iertate, așa cum se încearcă. Imperativul meu este anamneza. Întâmplător o fi că Al. Myller, cel care a prezidat comisia de epurare în martie 1949, are statuie pe alea de onoare a Universității?

După blestemata Reformă din 1948, care a adus „înlocuitori” semi-alfabetizați pe post de profesori universitari, se glumărea, așa, de

râsu-plânsu: „Cine poate – nu poate, iar cine nu poate – poate”. Cereă cineva performanță universitară activiștilor cu facultate muncitorească? În postsocialism, ca și-n socialism, s-a mers în afara tuturor regulilor, cu reguli pre reguli călcând. Ai auzit de vreun activist să treacă prin excludere conform Punctului 8? Bondrea o face pe Spiru Haret; la noi, la Ieș, Vasile Adăscăliței, la peste 70 de ani, intra beat clește în sală; îl adormea pe el însuși ce spunea; se plictisea de sine și-l lua somnul. Iar Noemi Bomher, la 75, mai are ore cu masteranzii, ca să le găcească în palmă și-n cafea. Care Noemi, în calitate (!?) de conferențiar, nu poate depăși în funcție 65 de ani.

„Am fost «lucrați» de activiști, acum suntem «lucrați» de băieții deștepți, cei cu stele pe umeri, și de fiii lor”, s-a dumirit Bătrânu. Cei din linia întâi PCR-Secu n-au (prea) fost deranjați de schimbare. S-au făcut profi „pe scurtătură”, de la lector la profesor, prin proceduri aiuristice de evaluare și de promovare, mimând obiectivitatea. „Desfășurarea de mijloace” a avut în spate „gâttelejul”, „vocea răgușită, probă că la ordin au răspuns „persoanele de sprijin pentru Securitate”, din lista publicată de „România liberă” (noiembrie, '98).

Expertii în tehnica delațiunii și a agitației s-au transformat în lunetiști pentru cel mai bun dascăl al Catedrei, în timp ce politrucii, mai ocrotiți decât stejarii seculari, au fost recuperați, recondiționați, refolosiți. Ca legendarul decan Al. Andriescu. Trebuia să-l fi văzut pe marginea gropii lui Drăgan, erect și satisfăcut. Și câți n-au avut o satisfacție nemaipomenită că ei au pământul sub picioare, iar eminescologul îl are deasupra capului! De câte ori trec pe lângă mormântul profesorului Mihai Drăgan îmi vine în minte acel Descartes de bronz, din biserica Saint-Germain-des-Prés, culcat în sarcofag în mână cu o carte. Cum a fost posibil să intre, ca argumente în legea excluderii, tocmai cărțile lui? Prea multe după unii, basta! Ranchiuna, invidia, ura, setea de vendetă l-au băgat în pământ. Cineva (știi cine) cu stelute pe cravată croise cu rime-n pat un rondel și-l lipise pe ușa closetului, unde-i era locul. Bătrânu l-a rupt de acolo și l-a păstrat.

Restanțierii erau întărâțați ca buldogii contra Profesorului Drăgan. Svetlana, o studentă cu probleme mentale, ar fi fost (așa se bârfea) lăsată repetentă pentru că nu-i cedase odiosului seducător. De ce s-o fi sinucis fata aceea nu mult după moartea celui acuzat?

Acuzele cabalei erau: „exigență excesivă la examene” (Drăgan a fost un profesor foarte sever, dar drept), imoralitate și alte aberații. Decanatul i-a interzis să urce la catedră, pe motiv că ar fi „sub anchetă”. Anchetatorii? Paul Cornea, atunci ministru adjunct al Învățământului,

Mircea Zăciu, Mihai Zamfir. Și Cornea vorbește de „toleranță intelectuală”, de „recunoașterea valorilor”, iar noi ascultăm „ce a fost, cum a fost” în varianta proletcultistului. Tânărul propagandist, mereu în vârful trebii politice, scria extaziat, în „Tânărul muncitor” din 11 sept. ’47, de „expunerea tov. Gheorghe Gheorghiu Dej, inițiatorul și realizatorul reformei noastre. E atât de bogată în fapte și atât de plină de miez expunerea aceasta, încât s-ar putea umple cărți întregi vorbind de ea” (*Din munca noastră rodește viitorul*). Și câți „reformatori”, ca Paul Cornea și Ov. S. Crohmălniceanu, nu s-au „iluminat” și au devenit, după faza fanatic comunistă, anticomuniști, gata să *demaște* (verb utilizat în proletcultură) cu *conștiință justă*, așa cum i-a învățat Lenin!

Îmi amintesc că un fost decan din vremea studenției mele, Gavril Istrati, mi-a spus într-o librărie, după ce răsfoise ediția Eminescu a lui Drăgan apărută postum, că Mihai ar fi trăit dacă ar fi fost prudent, dacă ar fi cedat, dacă ar fi evitat complicațiile. Vorbind etnologic, „cumintele nu moare de sabie: pleacă la vreme capul”. Ba nu. Profesorului Mihai Drăgan nu i-a priit amestecul sordid de supunere trei pătrimi la o pătrime de lașitate. N-a evitat complicațiile și-i mulțumesc pentru lecția asta. Locul lui de la BCU a rămas gol, iar Gavril Istrati a trăit aproape o sută de ani, pentru ca, postum, să fie declarat „apostol al filologiei românești”. N-am o inimă indulgentă. Despre morți nu vorbesc numai de bine: mi-l amintesc pe „apostol” cum vorbea, la Zilele Sadoveanu, despre eminența lui Mitrea Cocor, crezând că vorbea despre Nicoară Potcoavă. Geaba se agita, striga, tropăia, hohotea publicul că face o eroare. Gavril Istrati nu auzea nimic.

Și aici îți dau dreptate. Cum altfel? Trebuie să știi să te retragi la timp. Dar cei citați de tine, ca dialectologul Giosu, care venea la Facultate fără să știe de ce, n-au avut niciodată ceva de spus. Nici la tinerețe, nici la bătrânețe. Și dacă te opui bătrânilor, cerând arderea lor de tot, asta înseamnă închidere, nu deschidere necesară la ideile celuiilalt. Dragă Luca, n-am afirmat că nu te-ai bucurat de „statutul pensionarului doctor indocent”. Sigur că „penzionarea” a fost o salvare, de vreme ce te săturaseși până peste cap de imposibila navetă (esențială?) Iași-Focșani, ca și de „turme întregi de studenți ignari, demotivați, manelizați”. Și Petru era uluit că masteranzii nu știau, de pildă, în ce secol a trăit Maiorescu. Unul dintre ei l-a rugat să scrie pe tablă numele lui Baudelaire. „Cum se scrie Baudelaire, Domnule Profesor?” Îl supărau non-receptivitatea, opacitatea mentală. Era terorizat de ignoranță. Numai că Bătrânul ar fi spus, *apud* Hegel: „Adevărul este întregul”. Iată și o încercare a mea de a-l întregi. Dar să știi că nu sunt neapărat opuse căile

voastre. Și-l citez pe Lévy Strauss, mult citat de Petru: „Deosebirile sunt adesea cele mai asemănătoare”.

Bătrânu a fost un profesor onest și modest, dar mai ales generos. N-a luat niciodată distanță față de tineri. Îi iubea, i-a ajutat cât a putut (a făcut-o discret, nu zgomotos, fără să vrea să se observe asta; nu i-a plăcut să sară-n ochi, ca o colegă de catedră care-și trimitea singură flori, să se vadă cât o iubesc studenții). Ce-i de subliniat e faptul că și pe el îl ajutau întrebările studenților (rari, dar buni; „avem, printre tineri, personalități responsabile”, îmi spunea deseori) și doctoranzilor, să-și clarifice probleme, teme, idei. Era important pentru el să rămână în contact cu tinerii, îl ținea treaz acest contact, ceea ce îi aducea o bună dispoziție intelectuală. Asta înseamnă, cred eu, a avea vocație didactică. Bătrânu și-a valorificat „talantul” (talentul?), l-a dat sporit studenților și doctoranzilor (cei chemați și aleși de el, pentru că au fost și rateuri, îți conced), nu l-a păstrat sieși, nu l-a depozitat, ascuns, îngropat. A rămas activ până la capăt; patima pentru carte nu îmbătrânește, dimpotrivă. Bătrânu, am mai spus-o, era un tânăr de 82 de ani. Și da, a vrut să aibă discipoli, dar revoltați, non-conformiști, contestatari. N-a fost un profesor autoritar, cum recunoaște unul dintre preferații lui, Adrian G. Romila.

Cred că s-ar fi mirat (sau nu?) că, din Catedra de literatură comparată, tinerii scoși doctori de el n-au venit la înmormântare. Că nu l-au vegheat, cum a făcut el cu Petru Caraman, cu I.D. Lăudat, cu Const. Ciopraga, cu Ioan Constantinescu... Mai mult încă, n-au răspuns la cererea lui Cassian Maria Spiridon, din 24 iulie 2013, de a dona sânge. Doar Andrei Mocanu și alți doi istorici au făcut-o. Mihai Drăgan a lăsat vorbă familiei că nu vrea coroane, nici discursuri la groapă. „Nu cumva să-i lași să-mi pună cârpa aia neagră în balcon”, mi-a cerut Bătrânu. N-am putut să-i îndeplinesc dorința asta. Îmi dăduseră Xanax. Prea mult. Pentru panică.

În vis, Bătrânu mi-a cerut să ajung la liniște interioară (HESYCHIA) prin rugăciune, dar nu pot să-mi scot din minte răul care i s-a făcut acestui om, deloc pizmătareț, pe care Vasile Gogea îl numește „omul bun al culturii românești” l-ai mai fi dedicat tu două cărți dacă n-ar fi fost așa? Să uit cum l-au scos din Universitate cuțitarii, cu arhiva lui cu tot și că istoricul Facultății de litere necenzurat a rămas nescris? Nu pot întoarce și celălalt obraz, la palmuit.

Dar uite că ideea dragă lui, că identitatea are rădăcini creștinești adânci, la fel adevărul, la fel omenia, rodește; La Nașu din 19 mai 2015, Valentin Ajder s-a întrecut pe sine în prezentarea Bătrânului, de cârțar devotat cărții. Când i-am mulțumit, mi-a răspuns: „Păi... editorele s-a

smerit firesc în umbra Bătrânului, mai ales că realizatoarea emisiunii *Ora de veghe*, Nicoleta Savin, i-a fost studentă”.

A spus Nicoleta Savin: „Am avut onoarea să-l am profesor și n-o să-l uit niciodată”. Dintr-o materie aridă, Folclor, a făcut ceva de senzație. Pe cale de consecință, n-a mai avut loc în Universitate. „Nu știu cine a pierdut”, a zis Ajder. „Universitatea a pierdut, cu siguranță”, a replicat realizatoarea.

Da, Bătrânu s-a supus acestei ultime umilințe (ordin de evacuare în 6 exemplare) din drag de Alma Mater.

Ce e rău sau ce e bine,/ Tu te-ntreabă și socoate...

Eu îți doresc Bine & Bine!

Magda U.

Iași, mai, 2015

Alte „întîmplări cu sensul la urmă”

Dragă Luca Pițu,

Completez epistolionul către tine, început în „Confesiuni” de iunie, 2015, cealaltă revistă a lui Gheorghe Grigurcu.

Inadvertența, cum o numești tu, din interviul acordat Liviei Negoită în „Acolada” de septembrie, 2014, unde spuneam că ai fost împins spre pensionare, o corectez. Așadar, rectific: Luca Pițu a plecat din scena Almei Mater prin proprie voință și reprezentare. Fără cerere de avansare (binemerită) pentru postul de profesor, fără compromisuri și concesi, fără milogeli de prelungire pe statul de funcțiuni, fără văicăreli/văitături. A fost alegerea lui să se pensioneze, dar cred și acum că, așa cum le știu, cadrele Catedrei de Franceză, și mă refer la „surse” ticăloase, i-ar fi respins avansarea.

Dragă Luca, la început de octombrie 2014, aprobai într-un e-mail formularea lui Sorin Antohi despre tine ca „universitarul marginal”, el fiind „un istoric al ideilor de importanță globală”, cum suna în viziunea altcuiva. Dacă în vremi ceaușii nu s-au promovat cei cu adevărat capabili, grupul de prestigiu constituit postdecembrist a ridicat și a coborât cum a dorit: cu măsuri diferite, opuse chiar. Spui că nu trebuia să-l las pe Petru să se hărțuiască pînă-n moarte cu nimicarnițele activisto-securiste. Te asigur că Bătrînu n-a deschis nici un conflict, dar, ca și tine, nu le-a

rămas dator. Totalmente nepractic, fundamental nepragmatic (inteligență practică zero dețin și eu); avînd inaptitudine pentru relații sociale, dar și pentru compromisuri. Și-a văzut de cărțile lui, sfidate de șefii fără cărți, ca Adăscăliței. Ce caută Premiul „Dr. Vasile Adăscăliței” pentru cel mai bun ansamblu folcloric al anului 2014, în cadrul premiilor Fundației Culturale Georgeta și Mircea Cancicov, din Bacău? Numele activistului folclorist, care a scos la iveală făcătura pentru colectivizare *Plugușorul cu motor*, lîngă un membru de onoare al Academiei, ministru de Finanțe, condamnat la 20 de ani temniță grea pentru „crimă de război”, mort de TBC fără nici un ajutor medical, în Penitenciarul Rîmnicu Sărat în 1959, după alte date, în 1958. Soția lui, prozatoarea Georgeta Mircea Cancicov, despre care am scris și eu, nici n-a știut cînd a murit.

O să-ți povestesc, dragă Luca, o mică întîmplare cu sensul la urmă, ca să-l parafrazez pe Alexandru George. În '64, tînărul asistent Petru Ursache a scos o antologie de *Snoave populare, De-ale lui Păcală*, în Biblioteca pentru toți (și ce tiraj: 130.140 de exemplare!), împreună cu V. Adăscăliței. Selecția o făcuse singur-singurel: lectorul comandase subalternului: fă-o! Pretenția de a-l semna și pe Adăscăliței ca prefăcător n-a acceptat-o. Atîta i-a fost. De-atunci, pentru că nu s-a lăsat jefuit de munca lui, Activiței l-a văzut ca pe un spin în talpă și a procedat ca atare. A urmat permanentul sabotaj. Pentru că putea, l-a stopat, i-a închis cărările spre specialitatea în care își dăduse doctoratul și spre lectorate de afară. Era cumnat cu temutul Mihai Caraman, general de Securitate, organizator al „rețelei Caraman”. Uite cu cine își pune Petru boii în plug, lucrînd la antologie.

„Ai o scamă la dosar: Adăscăliței”, l-a sfătuit un așa-zis binevoitor. „Pînă ți se aprobă dosarul de conferențiar, vorbește numai despre fotbal”.

Habar n-avea de fotbal Bătrînu meu și nici nu era acomodat cu doctrina. A rămas „nelămurit”: nu s-a lăsat lămurit. Lupta lui pentru criterii profesionale în avansările din catedră a deranjat. Cum să reziste criteriilor nevasta Țuca a decanului Țucu, nevasta profului de „socialism științific”, încartiruindu-ne marxist-leninist în studenție, Georgeta Loghin, protejata prorectorului Ionel Hagiu, Antoaneta Macovei, dar și protejata ilegalistului moș Neculce... N-o mai numesc, ai făcut-o tu, ca portretist dăruit cum ești.

Și aici se iscă mica noastră controversă: „bucuria pensionării” a ta *versus* tristețea noastră. Bătrînu se simțea confortabil dacă te știa rămas în cursă. Și poate nu s-ar scrie atîtea panegirice: despre Gavril Istrati (nu știu lăudătorii sau nu vor să știe scenariile denigrărilor din perioada Benditer a Facultății de Filologie și Istorie?) sau despre Andriescul care,

după Eugen Munteanu, n-ar fi făcut decît „concesii minore și ne-compromițătoare”. I-a anchetat sălbatic pe studenții participanți la greva din iarna lui '87, atîta tot. Ce-i drept, acest *carrisim magister* pentru Munteanu și-a adus discipolul de la Institutul „A. Philippide” direct pe poziția de lector: „mă consider succesorul lui direct la catedra de limba română a Facultății de Litere, poziție pe care i-o datorez integral”. Care discipol a pledat nu pro, ci contra limbii române, ca să situeze trendy correct și să-l invite H.-R. Patapievici la un dialog, în „limba de slugi”.

Și care or fi cărările proprii pe care le-a tăiat, „cu toate armele în bandulieră”, Liviu Leonte? „Benedictinul” făcea corectura ediției Negruzzi cu redactorii „Cronicii”; am contribuit și eu, cum să-l fi refuzat? Însă „arme în bandulieră” a avut, cîștigate prin supunere oarbă la directivare PCR, nu prin *cumpănire*, cum susține, fără argumente, dar cu agheazmă-n gură, fiul popii Ilie. Și ce de scriitornici își revendică preoții din familie, cumetrii deținuți politici, „unceșii” plecați în exil! Nimeni n-a avut tătîne kominternist, frate „far conducător” în aparatul de propagandă, nevastă mare activistă, cu toții fiind anticomuniști la secret.

Revenind la cestiu: pentru titlul de *professor emeritus* (2001), Petru Ursache n-a tras sfori; nici n-ar fi știut cum. A vrut să rămînă la Catedră din „sacrificiu generos și de sine”, cum scrie în *Miorița. Dosarul mitologic al unei Capodopere*. Și nu l-am influențat cu nimic. N-a fost idealul lui să se căsătorească la 96 de ani, ca Șora. Trebuia? În opinia mea, Mihai Șora a greșit dîndu-și demisia din Ministerul Învățămîntului. Golul etic și cultural a crescut după demisia sa. După Șora, potopul Cornea. Distrugerea a început cu Cornea la cîrmă.

Nu, nu l-am împins să facă altceva decît a vrut să facă. Nici n-aș fi putut. Bătrînu a fost un toro.

Și nu mă pot abține să nu reproduc un citat decupat de el însuși din Platon, *Apărarea lui Socrate*, Opere I, Ed.Șt. și Enciclopedică, București, 1975: „În această privință, v-aș spune, deci, atenieni, doar atît: ascultați-l pe Anytos sau nu, dați-mi drumul sau nu-mi dați, drumul, *eu nu voi face altceva nici dacă trebuie să mor de nenumărate ori*”. Sublinierea îmi aparține.

Dar nu las în grija lui Dumnezeu să-i pedepsească pe denigratorii lui Petru; nici pe ai tăi, deși tu n-ai nevoie de sprijinul meu, te aperi singur. Doar n-o să dau (cum spune etnosoful și te rog s-o iei *cum grano salis*) apă broaștei.

Non-valoarea, oricît de mediatizată ar fi fost, Bătrînu n-a luat-o în serios. Premiile? N-au fost garant al valorii în Filiala iașiotă a UR. Care premii? Din vremi iacobane, cu Andriescu și Leonte de-a pururi în juriu?

După '89, cînd a fost propusă una dintre cărțile lui, Leonte n-a pregetat să se opună, pe motiv că Bătrînu luase premiul asociației cu un an în urmă. Numai că nu era vorba de Petru Ursache, ci de Mihai Ursachi. Confuzie întîmplătoare, început de Alzheimer? Nu știu, dar juriul l-a crezut pe cuvînt de onoare.

Cum știi, editez împreună cu Valentin Ajder, la Eikon, Seria ETNO, revăzută și augmentată de autor. „Vrem, nu vrem, universalismul nostru e țărănesc”, a scris Petru Ursache. Meritul lui prim – am mai spus-o –: să lege între ele domenii aparent disparate; le-a unit într-o viziune care se iluminează reciproc. *Habent sua fata libelli*: seria respectivă îi arată adevărata statură și nu-i deloc modestă, deși Bătrînu a fost om modest, lipsit de fală.

Te mai asigur, dragă Luca de indiferența noastră față de *a avea*: n-a fost o paradă demagogică. Îi citeam, evitînd cuvîntul *moarte*, Psalmii, cînd era ținut pe patul de spital de acel duo doctoral Arsenescu-Burlacu. „Ce-mi va face mie insul materialnic?” A zîmbit și a repetat: „Ce-mi va face mie insul materialnic?”.

LIS a stat în sistem (ca președinte de județ) trei luni; Bătrînu meu, una singură, la Inspectoratul de Cultură, propus de Asociația deținuților politici. A demisionat după o lună, cînd primarul ori prefectul, unul dintre ei, i-a cerut să organizeze primirea lui Iliescu. Moment: „Iliescu apare, soarele răsare”. Și cum dădeau fuga politrucii feseniști (Andi Andrieș, în papuci de casă), foști cronicari fără șalvari, să-l apere pe președintele emanat. „Cei slabi, nimicnici și fățarnici”, spre a le spune ca Sfîntul Ardealului.

Bătrînu n-a suportat ca funcția să-i reducă timpul de scris, iar politic nu s-a lăsat presat nici înainte, nici după '89. Știi bine, doar am comentat împreună *Ferma animalelor*: animalele care i-au contestat pe porci și au pus laba pe Putere au ajuns porci.

Doamne, cît am mai evocat, Petru și cu mine, replica ta lucaniană, din anii optzeci, din fața Bibliotecii Centrale Universitare:

„Ce faci, Luca?”

„Am mai cosit o bucată”.

De cărți, firește. Și ai înșirat titlurile. Asta a făcut și Bătrînu: a cosit cărți, pînă cînd moartea a venit cu două coase peste el. Fără cumplita suferință prin care a trecut din vina doctorilor, s-ar fi dus simplu, ca tatăl lui: țăranul care a murit sub căruță, ajuns în inimă de schija din război.

Aș vrea să știi, dragă Luca și sper să nu te supere comparația mea, că eu văd și în Bătrînu meu, și în tine *niște doi*: un țăran și un *aristos*. Țăranul bucovinean ori moldovan, cel rămas în picioare, cu picioarele pe

pământul lui. Cu conduită dreaptă. Încăpățînați și riguroși amîndoi, consecvenți și tenaci, urmînd disciplina etică din Cajvana, respectiv Hărpășești.

Bătrînu (ca și tine) a avut fundamente morale clare și a acționat conform lor, principiilor. Prea ca la țară, nu? Amîndoi, țărănușul hărpășeștean și cel căjvănean, doi *băitănași* cu inteligență și apetit pentru carte, plecați de la coada vacii și ajungînd să aibă condei „de subțire”. Îl văd pe Petru, cu o mîină pe carte, cu cealaltă pe lanțul vițelului, pe sfoara caprei... În felul lui ghiduș de-a povesti, de țăran isteț din familia Creangă (și aici văd altă asemănare dintre voi) mi-a spus cum, trimis să semene mazăre, a îngropat-o pe toată odată în curtea vecină, ca să aibă timp de citit.

Da, Bătrînu mi-a deschis mica/ marea lume a satului, exact așa cum o deschizi și tu acum, cu *Căjvănarii*. Satul (mai) are amintiri, dar a fost și este ajutat să le șteargă. Și-a venerat învățătorul (cum și tu îi ții în cinste pe „învățătorii inimoși” din Cajvana), pe Mihai Simionescu; și-a venerat preotul, pe Vasile Dumitraș, propovăduitorul unui creștinism tolerant, al toleranței. Și ce enervat era pe etno-blasfemiile postdecembriste („E descalificant ce face establishmentul țăranului român”), pe atacurile cu flitul în buzunar la datină, la firea țăranului clasic.

Reiau, că nu strică, ce-a scris Mircea Eliade: „Civilizația noastră țărănească se adaptase nivelului vegetal la care o redusese «Istoria». Așezările românești dispăreau și reapăreau cu aceeași ireductibilă, misterioasă încăpățînare a vegetației”. Și de această „misiune istorică de sacrificiu” se rîde în hohote sau se afirmă ritos că „înapoierea românilor e numai din cauze interne”. Că numai „barbarii de țărani” ne-au adîncit în somnul din care nu ne mai trezim. Să nu aibă dreptate Eliade văzîndu-și poporul, în *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, „predestinat războaielor, invaziilor și emigrărilor”? Are perfectă dreptate.

Coolatitudinea prevede fobia față de cutumă, de rînduiala ruralilor, de obiceiul pămîntului (chipurile, „obscurantism etnocentric”, așa cum susține Vl. Tismăneanu). Altă *coolatitudine*? Diagnosticul pus de Codruț Constantinescu în „Axioma”, că am fi atinși nu de anacronism, ci de „mimetism”, lipsa de măsură a autorului fiind aceeași cu lipsa de idei: „Poporul român a fost totdeauna unul gelatinos, gata să se formeze și deformeze în funcție de civilizația aflată la modă”. Cu alt cuvînt, o mîzgă.

Bătrînu a observat repede că altă formă de cenzură, întîi difuză, pe care cenzurații o simt, cenzură updatată, cere să ponegrim poporul român, să subliniem bătăliile pierdute, ocaziile ratate. Aterizat în lumea

dură a internatului de băieți de la Liceul Național, țărănușului meu i se preda istoria lui Roller. Or, Roller susținea că Mihai Viteazul n-a fost așa viteaz; că boierii ticăloși i-au trădat pe domnitori; că, la Mărășești, țăranii desculți, în izmene de manevră, au dus un război imperialist.

„*Rollerii doi*, cum le zice Paul Goma, umblă iarăși la rescrierea istoriei”. Am încercat să glumesc la fel ca Mark Twain: „Istoria nu se repetă, dar rimează”. N-a râs: „Chiar suntem condamnați să repetăm trecutul, Magda?” Îi fusese dat să audă, într-o emisiune pe Cultural, Controversele istoriei, că popohrul a susținut sovietizahrea, că ehra pehrsuasivă, cum rîrîia moderatoarea; că reforma agrară, după model sovietic, ar fi fost pe placul ruralilor.

„Scenariul anti-românesc vrea etichetarea țăranului ca laș. Ce contează că a dat cele mai multe jertfe în rezistența din munți? A ieșit din colectivizare și din proletarizarea ceaușistă – ambele silnice – iar acum îl așteaptă satul global fără cîini. *Niște țărani*? Mai potrivit ar fi fost *Niște martiri*”.

Dar uite că tot țăranii (din Maramureș) au transformat colinda în bocet. Am ascultat împreună, la sfîrșit de decembrie 2012, cutremurătoarea colindă-bocet: *Ce-ați făcut din țară...*

Tot binele! Magda U.

Iași, mai 2015

Tot despre întâmplări cu sensul la urmă

„Ah! În curând satul în vale-amuțește”.

M. Eminescu

„Țăranul este omul absolut”.

Petre Țuțea

Dragă Luca Pițu,

Așa cum îți scriam, comuniștii perioadei Dej-Pauker și-au propus să distrugă vatra sacră a satului, i-au vrut ucis sufletul. Nimicitori de vetre s-au arătat și demagogii ceaușiști. Prețuiesc dorul lui Petru după satul mitic, dar și ironia ta, în linia nonconformismului ludic: „Cum am fost așe românem”. Adaug: de-ar da Dumnezeu să „românem”. Cum merg lucrurile, înaintăm dinspre satul tradiției („sufocantă” pentru *smântânime*, cum numește Goma așa-zisa elită) spre satul global din satul mondial și de acolo, mai știi, spre satul extraterestru. Doar veacul înaintează. Urmând logica șchioapă antiunionistă, manifestată ciclic în presa iașiotă de 24 ianuarie: dacă mica unire ar fi adus moldavilor atâta rău, ia gândește-te ce-o să li se întâmple în satul mondial.

Trebuie să ne mancurtizăm? Întreb. Orgoliul de națiune, cultivat de toate țările mari, SUA, Anglia, Italia, Spania, trebuie călcat în picioare? Ne batem de 25 de ani cu mândria națională, o smulgem din brazdă ca pe-o buruiănă rea. Numai noi avem hoți și bețivi, mârłani și leneși și proști, dacă apar mereu mici/ mari tratate despre hoția la români, prostia și beția la aceiași, ca să nu mai vorbim despre trădarea și despre lașitatea lor. Calități? Doar defecte. Merite? Doar vicii.

Zicea Bătrânu că se desfășoară o altă „chiaburiadă” contra țăranului român. Ceaușescu l-a dispersat din locul lui, transformându-l în mitocan, în Țoapă, în om grosolan, uitând cuviința și înțelepciunea rurală. Țăranul devenise un ins care voia buletin de București și căruia îi duceau orașenii pâine cu bicicleta. Comuniștii au vrut să distrugă diferența sat/oraș, mahalagizând satul, asta au făcut. Însă marea derută, argumenta Bătrânu, deruta inversibilă a țăranului, s-a produs în zilele noastre când „a pierdut busola, ajutat de oligarhia postdecembristă”. Ha, comentam noi, dacă nu industrializa Ceaușcă România, de unde s-ar fi ivit bogătașii mitocani cu cai putere? Ceau voia nu satul, ci orașul global; acum, nu mai contează satul românesc, ci satul global. Doar n-o să mai vorbească țărani pe țărănește, precum căjvânarii tăi. Or să tacă definitiv.

Bătrânu, ca și tine, dragă Luca, nu s-a dezis de temeiul lui. Îmi repeta că lui Țuțea nu i-a fost jenă de obârșie. A declarat că „fundamentul spiritual e de țăran din Muscel. Dimpotrivă, lui Adrian Marino (culmea, activ politic în Partidul Național Țărănist, fapt plătit cu ani grei de pușcărie politică, pe motiv PNȚ-ist) îi era scârbă (declarată în memorii) de țăran, de drapel, de uniformă română. Din *Viața unui om singur*: „Să elogieze cine vrea Muzeul Satului. Nu l-am vizitat și nu-l voi vizita niciodată”. Nici Paleologu n-a fost boier când a definit patriotismul „o strângere de buci”. Lui Alexandru George i-am citit toate cărțile, dar în afirmația că țăranii sunt *antidemocrați și leneși* nu-l urmez. Un fost director al MȚR avea ce-avea cu călușarul, care trebuia presărat cu naftalină. Nu și fustele suprapuse ale țișăncilor. Și de ce ar fi „kitsch-uri care vor să închipuie o tradiție ilustră”, „doina, dorul, râsu-plânsu, latinitatea într-o mare slavă”, pentru europarlamentarul eseist Traian R. Ungureanu? Apăruse la Humanitas, în 2008, *Încotro duce istoria României*. „Scoate din casă cartea asta”, mi-a cerut Bătrânu. Repede”. Despre defectele românilor, unii vorbesc cu durere, alții cu satisfacție. „Iubiura» lui Cioran nu și-o poate permite oricine.

Om echilibrat Bătrânu meu, dar gunoaiele ridicate la suprafață de „veroluție”, cum îi spui tu, l-au îmbolnăvit de sindrom alergic. *Secături*, le zicea, autorilor de etnoblasfemii. „Uite, Magda, toată lumea – chipurile – bună îl citează pe Dumitru Drăghicescu. Au preluat termenul de *neisprăviți*, dar în alt sens decât sociologul: el accentua faptul că nu ducem la capăt, nu finalizăm, nicidecum că am fi blegi și leneși în totalitate”. Nu țăranul acesta anonim (fost Marele) a spus: „Faptele, nu oala cu laptele”? A găsit și furca, și ciomagul, și parul, atunci când a fost nevoie de ele, în lupta contra colectivizării forțate. De ce-o fi acuzat mereu și mereu de maladia numită „manolism”, a construcției neterminate din lene, fără a se consulta paremiologia? „Orice meserie face cât o moșie”, „Nu averea face omul ci omul face averea”.

În vremi comunistichii, Petru Ursache optase pentru Maiorescu, nu pentru Gherea. Și-mi cita deseori ce spunea nu Ornea, ci Ernest Bernea despre Gherea: „un caraghios, un vagabond internațional neserios complet”. Și câți astfel de vagabonzi internaționali nu s-au strâns pe aici ca să „ajute”!

Petru a crezut cu tărie că odată și odată”conștiința nemulțumită a românilor va face saltul istoric” (Cioran). Modul lui de a participa responsabil e și modul meu de a participa la postevenimente decembrii. Avem *une âme-soeur* și mă mândresc cu asta. Sunăm la fel față cu oportunismul, cu ideile mestecate de alții.

Să nu mai vorbim, dialogam noi, de noroc, de suferință, de descurajarea provocată de nedreptățile istorice? N-o fi fost real faptul că „frații” sovietici nu ne-au lăsat să luăm parte la Tratatul de pace de la Paris (1946)? Italia a fost considerată țară cobeligerantă cu aliații; România nu; deși a luptat eroic contra lui Hitler, pentru Churchill n-a contat. Și nu l-am văzut mai abătut pe Bătrânu meu decât când s-au semnat tratatele cu Rusia și cu Ucraina.

Povestește Liviu Ioan Stoiciu că tatăl lui a fost luat prizonier la Cotu Donului. Omul n-avea armă, conducea mașina Crucii Roșii. Pedepsa? Trei ani de Siberie, într-o mină de azbest. „Așa e lumea făcută”, constată Lis, *Ghinionistul*. Și tot el, în *Ce i-a mai rămas* (din *Substanțe interzise*), despre țăranul istoriei recente, ba chiar postistoriei (după antipaticul Fukuyama: *History is still over*): „nimic nu mai e cum a fost, a pierdut și ce n-a avut, acum stă în ogradă cu ochii în gol și/îmbată ciorile cu țuică”.

Se teme că i-o tăia jihadul prunii?

Câtă naivitate, atâta dramă! Da, am visat la restabilirea normalității, pășunistă cum sunt, prin economie agrară, re-întoarcere la obârșie, nu la satul global.

Am, recunosc, nostalgia țăranului clasic, din satul de dinaintea colectivizării, supus cutumei care ținea loc de lege scrisă, supus datinei (de unde autocontrolul impecabil al săteanului). Am cunoscut, în copilăria mea din munții Buzăului, țăranca din satul izolat, care trăia direct în natură, pentru care natura era organism unitar. Și ce demonstrație de vitalism primăvara, când cucii „cântă cu foc” îi oferea „Domnul, drăguțul” babei Veta! Despre concepția vitalistă privind frumosul natural a scris mult și bine Bătrânu, în *Etnofrumosul sau cazul Mărie*.

„Tobe și tromboane”, „tâmpenii și câmpenii”, cum formulează aculturalii, ca să nu le zic culturnici, generalizând că acel țăran autentic nici nu mai este? Țăran ca-n Grigorescu? Adică în cămașă națională curată, decentă, frumos la chip și la suflet? Nici unul! În Cajvana ta, țăranul îmbrăcat festiv, sărbătorec n-a pierit încă. Și de ce l-am blama continuu? Societatea noastră în derivă are nevoie de modele. Și el, țăranul autentic, e un model.

Bătrânu meu i-a iubit pe țărani așa cum sunt: pestriți, contradictorii, religioși și nu pre, darnici și nu pre, miloși și nu pre; muncitori sau pierzători de vreme prin crâșmă, luminoși sau posomorâți, înțelepți sau nesăbuiți, săraci lipiți sau (ceva mai) bogați, netemători de

străini, ba chiar bucuroși de oaspeți. L-au confirmat căjvânarii tăi, cu multele lor fețe.

Cele mai penibile au fost lecțiile de patriotism plângăreț, date de activiștii – etno, preocupați dintr-odată de icoane și de ouă, desigur, încondeiate; pe de altă parte și la fel de penibile sunt minimalizarea sau negarea valorilor literaturii orale. Urăsc, la fel ca Petru, *tabula rasa* zilelor noastre, cu rădăcini în proletcultură.

„A nega valorile (și când spunea asta privirea nu-i mai era blând-albastră) nu este un fapt stimulator de energie spirituală, Magda. Afectezi structura de rezistență și tot ce s-a clădit cade”.

De puține ori am simțit atâta greață ca la ultimul colocviu de etnologie la care am participat, organizat la 2 Mai de Centrul de creație populară Constanța. Echipa de zgomote era pusă pe desființări. Un cercetător care mai că nu dădea în gropi cu studiile lui despre nu’ș ce bortă de fluier, susținea că „noi n-am creat instrumente muzicale”. O cercetătoare abundentă de la „Brăiloiu” opina că nu mai trebuie folosit termenul *țaran*, ci *fermier*. Alta „dizerta” despre șpaga la români (noroc de terminologia lui Jaap Lindsvelt narator-naratar, calchiată în donator-donatar. Excursioniștii întorși de la Varna păreau invidioși pe castraveții bulgarilor, pe gogoșarii și pe iaurtul lor („Noi n-avem!”). Și era abia începutul epocii de-des: de-structurare, des-compunere, de-naționalizare, dar și a epocii trans: trans-național.

Dacă mita la vamă e obiect de studiu etnologic, atunci se pot găsi și alte titluri posibile. Ne-am amuzat să le închipuim: *Sex-shopul în Carpați*, *Probleme de erecție în mediul sătesc*, *Menaj à trois în Zalău-Sălaj...* Ne inspirase, ce-i drept, o doctoreasă în *Patul – punct fierbinte al casei țărănești*.

„Foarte determinate fetele astea”, le-a râs Bătrânu. Dar n-a mai râs când a citit despre obiceiul masturbării cu știulete de păpușoi (v. „Contrapunct”, nr. 13-14, 1999, unde căpitanul scriitor George Astaloș nota: „Tinerile fete de la țară sau de la bordura Bucureștiului (...) se masturbează cu știuleți de porumb înfășurați în cârpe”).

Mereu a pledat Petru Ursache pentru necesitatea de a se revizui modul *învechit* de abordare a folclorului; pentru reabordarea culturii populare în consens cu spiritualitatea contemporană. S-a opus manierei descriptiviste a tereniștilor, care numără, pe bani publici, perii din barba caprei. Primele porunci din decalogul etnologului Petru Ursache:

- a se feri de oportunismul temei;
- a se evita descriptivismul inutil.

Aceiași tereniști, adunați la colocviul doimaiot trecuseră la studiul țăranilor minoritari. Țăran român? Nu ne mai ocupăm de el. E în trend să ne ocupăm (cu sânge) de țăranul român italian, român turc, român lipovan... Tereniștii trecuseră la studiul țăranilor minoritari, mai originali decât ai noștri, care mâncau nu mămăligă ci pizza, nu poale-n brâu ci șuberek. Și să vezi ce calități vor găsi în curând etnologii și etnografii sașilor: muncitori, bine organizați, consecvenți, ba chiar metafizici, așa cum nici un țăran român nu este.

Și, culmea, nu tereniștii, deveniți draculologi („relaționăm cu morții”, scria cineva, „socializăm cu ei”) au fost acuzați ca *învechiți* la acel colocviu (bine organizat inițial de C. Antonescu, scos nedrept pe tușă). S-a ajuns până acolo, încât o fătucă mizerabilistă de la „Brăiloiu”, fără cuviință elementară, înfiptă-n bătrâni, să se ridice în șortu-i minimalist și să urle: „Eu nu stau cu bătrâni la masă”.

Bătrânii, în frunte cu Bătrânu meu – el fiind cel vizat – erau Nae Constantinescu, Paul Drogeanu, Ion Ghinoiu și tinerii Silvia Chițimia, Antoaneta Olteanu, Lila Passima.

Dacă fătuca asta ar fi vrut să audă ceva „den betrani”, ar fi auzit ce spunea Petru Ursache în dialog cu Silvia Chițimia, despre frumos, în ființare spirituală cu mila și cu smerenia.

Un învechit Ursache. Noi, junii etnologi, trebuie să predăm identitate europeană, nu românească. Vocea noastră identitară e (b)ovină, folclorul n-are pic de specific (nici satu’, nici natu’). Ce tot supravvalorifică el clasicii și capodoperele folclorului?

„Măi, băieți, nu dați hora de pereți! ricana Bătrânu. Vă ocupați de Feng (obiceiuri), de Feng Shui, când avem obiceiurile noastre? Serbăm zilele altora când avem sărbătorile noastre?”.

Alt oportunist se indigna că istoria literară consacră un prim capitol literaturii populare, care ar trebui scoasă din programă. Petru a ripostat. Să nu ripostezi este *indemn*, cum spune Nicolae Breban.

Cât despre estetica folclorului, ce umblă Petru Ursache pe tema asta? Alegerea lui dintre minime opțiuni a fost „să fii om responsabil printre ai tăi și în lume” (*Etnoestetica*).

Petru anapoda, Petru de-a-ndoaselea, ca și tine, dragă Luca, *n-a vrut ca tradiția să fie scoasă din școli și din cărți*; dimpotrivă, a văzut în „creația folclorică o cale spre marea cultură”. Și ce trebuia să facă, în replică, decât să scrie cărți? Să răspundă cu *Etnosofia*, cu *Etnoestetica*, cu *Etnofrumosul sau cazul Mariei*, cu *Moartea formei*, cu *Gastrosafia sau bucătăria vie*. Vor urma, *Istorie, genocid, etnocid, Istorie și imagologie*, cărți structurate de el. Nu ajunge? După mine, ajunge. Mai sunt cărțile-

proiect, *Etnomoralia*, *Eros și dor*, nestructurate de el, ci de mine. Poate și *Studii de antropologie creștină*. O s-o fac, sper să pot.

Bătrânu nu se cheltuia pe nimicuri, ca mine. I-am respectat voința de sinteză. Somnul scurt, grăbit, de după-amiază, ca să se întoarcă proaspăt la scris. În textele lui, repetă mereu: „Încă nu s-a observat” sau „drept urmare, se cuvine să reținem” sau „spus clar și concis”.

Conaționali noștri au fost loviți sistematic în moalele capului cu ideea că „bătrânii erau moi, își mânau carul cu boi” și atâta tot (iacătă că m-am molipsit de ticul lui verbal, *atâta tot*). Nimic mai fals. Iar rolul Bătrânului sfânt e să împartă daruri, asta e funcția lui. În mâna dreaptă cartea ține/ Și-n mâna stângă busuioc”. Și Petru a deschis o culegere, *Folclor din Dobrogea*, să-mi arate ce daruri dă Bătrânul Crăciun: „Măr din sân juneilor/ Busuioc al fetelor/ Spic de grâu la lui norodul”.

În mentalul popular românesc, Petru Ursache i-a găsit și pe Socrate, și pe Platon. S-a întors la multidisprețuitul etnosof și a scris cartea minții țaranului român: *Etnosofia*, comentând sentințe paremiologice. Una dragă mie? „Cine cutează să spună adevărul/ Poate lesne umbla bătut ca mărul”, cu varianta „A vorbit adevărat/ Și-a venit cu capul spart”. El însuși s-a întors cu capul spart de la „Golaniada” din fața Universității, în 1990.

Petru Ursache a avut tăria de a augmenta cartea sufletului țaranului român, *Etnoestetica*, lucrare grea. În pofida faptului că Sorin Dumitrescu spune că „*folclor* e cuvânt prost”, a analizat *tezaurul* de poezie populară (da, am subliniat cuvântul *tezaur*) la cote înalte. A mers mai departe cu *Etnofrumosul sau cazul Mărie*, cartea vastului gust al țaranului român. Scrie acolo: toate gusturile sunt gusturi (cf. maxima: Tutti i gusti sono gusti), dar fiecare se recomandă pe sine prin gustul propriu, ca-n sentința: «Gustul omului e mare boier»”.

Neconvenționalul Petru Ursache, într-o lume a urâtului, vorbește despre frumos, crede în frumos:

„Frumosul în criză? Frumosul e universal și punctum”.

Să nu fie frumosul calitate, criteriu valoric? Dar ce? Urâtul? Antigustul, prostul gust? Vreți teorie non-estetică a literaturii? Poate a non-literaturii.

Spuneam că, în *Cazul Mărie*, Petru Ursache s-a dovedit, ca să parafralez sintagma lui G. Călinescu, profesor de etnofrumos. M-a confirmat la Ora de veghe din 19 mai (repet, că trebuie) Nicoleta Savin, uluită de faptul că „baioneta inteligentă”, citiți decanatul, l-a scos din Universitatea unde (are dreptate Isabela Vasiliu-Scraba) rămân din ce în ce mai puțini „cărțari” cu simțul valorii.

Scrie în *Corinteni* (12, 4) că sunt *felurimi de daruri*. Petru mi le-a dat pe toate. A avut puterea, după intervenția cardio, să mă sune și să-mi spună (aproape striga): „Nu veni la spital acum. Vezi-ți de treaba ta. Scrie”.

Îmi văd de treaba mea.

Un ultim e-mail de la Luca Pițu, Duminică, 14 iunie, ora 10 și 15:

„Eu m-am retras la țară, nemuritor în păpușoi, rupt de lume...”

L.P.

Ani Pițu a adăugat: „Înmormântarea va avea loc marți, 16 iunie, la Focșani”.

Un poem de *Marius Oprea*

PAUZĂ DE RESPIRAȚIE

...și acum spală-te și mănâncă în tăcere
și mestecă cu grijă luminoasa zi de ieri și slăvita zi de mâine
cu toate înțeleșurile lor
și acum scormone în coaja memoriei și schimbă zgomotul
și tăcerile într-un imn blajin, numai așa
vei înțelege și vei ierta orașul unde, ascultă cum bucuria,
disprețul, soarele, dragostea, sîngele, iarba zornăie greu
tîrîte dintr-o secundă de alta
și-l vei iubi chiar dacă ai fost o țigară stinsă în ciorbă
și obrazul tău aproape tînăr și obosit se va limpezi
pentru că nu în fața celor cu arme se deschid apele.

Apoftegme după Cioran

de *Calinic Argeșeanul*

De la primele texte pe care le-am citit din Emil Cioran, l-am „suspectat” pe acest „gînditor negru”, pe acest cinic fabricant de teorii despre sine și despre lume, de o adîncă religiozitate. De o religiozitate deturnată literar în negație mai bine zis, am văzut îndoiala „întemeietoare” în fibra fiecărui silogism. De asta, cînd scriitorul creștin Calinic Argeșeanul, ierarh al Bisericii Ortodoxe Române, ne-a oferit propria interpretare a unor silogisme cioraniene, am luat acest lucru drept o încercare de lectură a operei lui Emil Cioran în cheie creștină, o recuperare necesară pentru cultura noastră a unuia dintre cei mai importanți gînditori ai secolului trecut. Fiul preotului din Sibiu, rătăcit într-o Franță atee, se întoarce astfel, cu timiditate, între simbolurile imprimare sensibilității și minții încă din copilărie. (A.A.G.)

Scrie ca un convertit

Cînd ți se macină în minte problemele fundamentale ale existenței trebuie să te apropii de un posibil realism care să-ți echilibreze, oarecum, viața efemeră de pe acest pămînt.

Zbuciumata ființă omenească, dintru începuturi caută un drum sigur și fără ispite. Cioran a avut ispitele sale ca și unii dintre noi, făcând experiențe singulare. Iată ce scrie în **Amurgul gândurilor**: „Cînd te crezi mai tare, te pomenești deodată la picioarele lui Dumnezeu... Dar ce să faci dacă rănile vieții sunt ochi spre Creator și guri deschise spre merinde de absolut.”¹.

Așa scria Cioran în zile bune!

¹ Emil Cioran: *Amurgul gândurilor*, Editura Humanitas, 1996, pag. 55

Dumnezeu este

Se pare că Cioran a încercat să înțeleagă cele patru feluri de ateisme din negura veacurilor: ateismul **filosofic**, **științific**, **marxist-leninist** și al **idioților** ca fiind cel mai răspândit pe fața pământului.

Crezându-se mai aparte, adică mai aiurea, Cioran încerca să nimerească prin scrisul său abracadabrant și atunci când zice: „Dumnezeu **este**, chiar dacă nu este”².

Cred că Cioran ar fi vrut să zică: Dumnezeu **este**, chiar dacă în mine **nu este**! Greu lucru să realizăm pe Dumnezeu în noi!

Cioran cel adevărat

Când citești pe Cioran mai cu atenție și ești capabil să nu cazi în alunecările sale, rămâi de-a dreptul uimit și trebuie să te scuturi ca viteazul din poveste. Parcă nici nu-ți vine să crezi.

Când în **Amurgul gândurilor**, scrie astfel: „Extazul divin peste pustiul materiei”, mintea ți se luminează și te lași într-o odihnă binefăcătoare căci: „Orice oboseală ascunde o nostalgie după Dumnezeu”³.

Cred că aici este **adevăratul Cioran**!

Exilat în muzică

Mare dramă a suportat Emil Cioran, fiind silit, ca ani în șir să nu poată dormi „odihnindu-se” doar întru stihiiile gândurilor sale. Se hrănea în toată durerea lui permanentă ascultând din sonatele lui Bach. În pline armonii gângura: „Când, în mijlocul unei vechi sonate, cu greu îți stăpânești un „Doamne!”, de nu s-ar mai sfârși”, undele unei verticale nebunii te avântă spre dumnezeire.

- Acolo să mă exilez cu toată muzica...”⁴

S-ar putea să fie acolo.

² Emil Cioran: Despre neajunsul de a te fi născut, Editura Humanitas, 1995, pag. 200

³ Emil Cioran: Amurgul gândurilor, Editura Humanitas, 1996, pag. 156, 181

⁴ Emil Cioran: Amurgul gândurilor, Editura Humanitas, 1996, pag. 167

În brațele lui Dumnezeu

Am citit mai de mult că muzica este anticamera Paradisului. Când am citit însă pe Cioran mi-am dat seama că muzica este dincolo de „anticameră”, adică chiar în Paradis.

Când ascultăm muzică, Cioran spune că dăm de „marginile lui Dumnezeu” și atunci când alunecăm spre „o zonă de note finale”, „ne aruncăm în brațele lui Dumnezeu”⁵.

Sunt fascinat de scriitura cea **sănătoasă** a lui Cioran.

Cum se „înfiripă” imaginea lui Dumnezeu!

Cioran când scrie despre muzică are o înțelegere și o creștere halucinantă. Înflăcărea lui pentru muzică, după cum se vede, nu are limite. El scrie hotărât: „Când asculți pe Bach, vezi cum se înfiripă Dumnezeu. Căci muzica lui este generatoare de Divinitate. O viziune plastică a ființei divine ți se desfășoară în față și crește Dumnezeu sub ochii tăi!”⁶ Adică imaginea lui Dumnezeu!

Incredibila bogăție în gândire și cuvânt te face să spui optimist, că secolul XXI va fi salvat prin rugăciune și muzicoterapie!

Muzica lăuntrică

Muzica, după cum se vede, a tămăduit în decursul timpului atâtea inimi. Dar nu numai oamenii sunt cei care se învrednicesc de **bucuria muzicii**. Întreaga faună și floră, întreaga natură înoată în acordurile muzicii.

Putem spune că Cioran a fost un iubitor de muzică peste limitele admise. El scrie: „Sunt atâtea posibilități de a muri în muzica lăuntrică, încât nu-mi voi mai găsi sfârșitul... Nu ești cadavru decât în lipsa de sonorități interne!”⁷

Să ascultăm muzică pentru a nu muri!

⁵ Emil Cioran: Lacrimi și sfinți, Editura Humanitas, 1995, pag. 89

⁶ Emil Cioran: Lacrimi și sfinți, Editura Humanitas, 1995, pag. 95

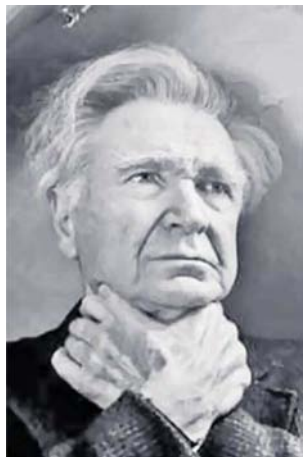
⁷ Emil Cioran: Amurgul gândurilor, Editura Humanitas, 1996, pag. 167

Cioran total

Tare mult m-a mâniat bietul Cioran când am citit din opera sa întrupată într-o franceză impecabilă. M-am dumirit că el doar în câmpul muzicii n-a dat greș. El scria în **Lacrimi și sfinți**: „Muzica este emanația ultimă a Universului, precum Dumnezeu este emanația ultimă a muzicii!”⁸

Pot spune, fără ezitare: Asta da, logică cioraniană!

Limitat cu voia sa

În „apucăturile” filosofice ale lui Cioran s-au regăsit mulți cititori în decursul timpului. Nu mă ascund să mărturisesc, că citindu-l, aveam sentimente contradictorii. Când îl „ridicam” până la cer, când îl „cădeam” în timp.

N-ar fi crezut Bach că după o lungă vreme, un român, pe nume Cioran, va zice: „După un oratoriu, o cantată sau o „pasiune”, sau o „fugă”, de Bach, trebuie să existe Dumnezeu. Ce va fi fost pe vremuri prin ceruri nu se știe. Dar de la Bach încoace **există** Dumnezeu...!”

Așadar, există, Dumnezeu, după cum însuși Cioran a crezut ca român ortodox.

Avea și el ca tot omul, limitele sale.

Curată vorbă

De multe ori Cioran își puna întrebări capitale. Dumnezeu era prea departe pentru înțelegerea lui, dar uneori, căuta cu îndărătnicie drumul care duce mai de-a dreptul spre Imperiul Său Duhovnicesc.

La multele și grelele întrebări ce-și puna, se vede limpede: cărările lui Cioran se par a fi și limpezi uneori. Iată dovada clară: „Există momente în care, oricât de departe ne-am găsi de orice credință, nu ni-l imaginăm decât pe Dumnezeu ca interlocutor. Să ne adresăm altcuiva ni se pare o imposibilitate sau nebunie!”⁹

Curată vorbă!

⁸ Emil Cioran: *Lacrimi și sfinți*, Editura Humanitas, pag. 89

⁹ Emil Cioran: *Despre neajunsul de a te fi născut*, Editura Humanitas, 1995, pag. 218.

Singurătate

Cel mai groaznic sentiment este atunci când te simți singur și părăsit de Dumnezeu și de oameni, deopotrivă. Aceasta este cea mai mare cădere de sus.

Cioran m-a uluit prin precizia cu care face analize de mare finețe când scrie: „Înrudiți fiind cu Dumnezeu – vedeți cum spune? – ar fi necuviincios să-l tratăm ca pe un străin, mai ales că, oricum, singurătatea noastră mai modestă, o evocă pe a sa.”¹⁰

Îți vine să plângi pe rând: de milă pentru Dumnezeu și pentru oameni!

A fi singur

Noi ne plângem deseori de amară nemulțumire și că, dragă Doamne, am fi părăsiți de cei din jur și chiar de toată lumea. Sentimentul **singurătate** se așază în inima și sufletul nostru, de cele mai multe ori, doar cu buna noastră învoire.

Atunci când păcătuim, lucrurile se agravează pentru că libera voie a luat-o înaintea rațiunii și cădem într-o stare neutră. Se vede că Cioran era mereu bântuit de astfel de furtuni. El însuși, cu mânuța lui scrie: „A fi singur e stare difuză de păcătuire. Din ea izvorăște nevoia de Dumnezeu, din frica de sine însuși.”¹¹

Întortocheată singurătate!

Când cineva excelează în iubire de sine, peste măsura admisă de bună cuviința nesmintită, s-ar numi **egolatrie**, adică autocinstire cu tot prețul. Când credem că noi am fi buricul pământului și o clamăm fără a avea un pic de rușine, s-ar numi **egocentrism**, adică eu în mijlocul lucrurilor unde, de bună seamă, nu mai încap nimeni.

Înfurcare mare cu așa balaur. Cioran a plesnit din plin: „Păcat că Dumnezeu n-a păstrat monopolul „eului” și că ne-a lăsat dezlegare să vorbim în nume propriu. Ce simplu ar fi fost să ne cruce de blestemul de a rosti „eu”!”¹²

¹⁰ Emil Cioran: Cădere în timp, Editura Humanitas, 1994, pag. 24.

¹¹ Emil Cioran: Amurgul gândurilor, Editura Humanitas, 1996, pag. 141.

¹² Emil Cioran: Sfârtecarea, Editura Humanitas, 1995, pag. 153.

Detaşare

Oricât am iubi lumea, cu toate avatarurile ei, într-o zi tot ajungem la saturație. Cu trecerea anilor, bucuriile noastre, de zi cu zi, se stilează și vrem să scăpăm, nu numai de noi, ci și de cei din jurul nostru, mai ales.

În viața noastră, de după maturizare, se încuibează un fel de război care ne ține mereu pe redute adverse.

Surprinzător, Cioran scrie în acest sens: „O, de-am putea să ne rupem de lume fără măcar să observăm! Ar trebui să putem uita că **detașarea** este un **merit**; altfel, în loc să ne elibereze, ne otrăvește!”¹³

Câtă dreptate are!

Precauție

În viața citadină pariziană, Cioran o dă și pe un fel de **sihăstrie intelectuală**. Se lupta din răsputeri ca din ceea ce scria el să rămână ceva pentru posteritate. Și nădăjduia că numai ce rodește în singurătate poate dura în posteritate.

Însinguratul Cioran a glăsuit pentru cine are inimă și capul pe umeri: „Nu dăinuie decât ceea ce a fost conceput în singurătate cu fața la Dumnezeu, fie că ești credincios, fie că nu!”¹⁴

Avea stofă de sihastru dilematic și intuia ceea ce avea să dăinuie.

Nici măcar un pas!

Oricum, Emil Cioran rămâne un filosof decadent. Chiar dacă a citit cu osârdie pe Nietzsche, care se definea că ar fi, nici mai mult nici mai puțin, o „dinamită”, Cioran s-ar fi definit a fi și un fel de ușier în anticamera Paradisului, spionând pe Însuși Dumnezeu, după cum chiar el o spune. O fi aflat de la îngeri că: „De la nimic la Dumnezeu nu este nici măcar un pas!”¹⁵

Matematica lui Cioran fascinează!

O fi stat de vorbă cu Einstein?

¹³ Emil Cioran: Demiurgul cel rău, Editura Humanitas, 1995, pag. 64.

¹⁴ Emil Cioran: Despre neajunsul de a te fi născut, Editura Humanitas, 1995, pag. 63.

¹⁵ Emil Cioran: Lacrimi și sfinți, Editura Humanitas, 1995, pag. 84.

Vreau să rămân normal

A fi mereu, sau chiar din când în când, contradictoriu cu sine, mai ales, sau și cu cei deopotrivă cu noi, este, de bună seamă, o stare care consumă fără odihnă puterile noastre sufletești dar și trupești. Ispita te silește să accepți un joc de-ascunselea, din când în când, adică un joc decadent.

Lui Cioran îi era acru de a mai dăinui cu orice preț. Iată textul: „Voința de a dăinui, dusă atât de departe, mă înspăimântă. Refuz seducția nesănătoasă a unui Eu la nesfârșit. Vreau să rămân **normal**.”¹⁶

Păi, numai dumneata?

Lecturile lui Cioran

Este prea anevoios să fim stăpâni pe gândurile noastre. Încercarea de a stăpâni gândurile altora este o apucătură care duce nicăieri. Aici ne pierdem vremea iremediabil. Gândurile noastre se schimbă și se lustruiesc mai ales în măsura în care ne alegem cu grijă lecturile. Aflăm că Cioran citea și din cugetările Ecatterinei Emmerich. Își nota că un singur gând îndreptat către Dumnezeu este mai de preț decât Universul. Cioran concluzionează: „A avut dreptate sărmana sfântă...!”¹⁷

„Compasiunea” lui Cioran nu are limite!

Ca să vezi!

Singurul comentar

Lecturile lui Cioran au fost multe și diverse. Trebuie să fii un împătimit al cititului ca să-ți poți aduna o avere întru ale culturii. Nu poți să ajungi la o plinătate oarecare cărturărească dacă nu citești continuu.

Cât de mult l-a impresionat pe Cioran, atunci când a citit din meditațiile Mechtildei de Magdenburg. De îndată a consemnat: „De mult am știut că singurul comentar la sfinți sunt lacrimile!”¹⁸

Doar lacrimile și căința ne salvează. Până la urmă se învoia și la aceasta.

¹⁶ Emil Cioran: *Tratatul de descompunere*, Editura Humanitas, 1992, pag. 136.

¹⁷ Emil Cioran: *Silogisme ale amărăciunii*, Editura Humanitas, 1992, pag. 114.

¹⁸ Emil Cioran: *Lacrimi și sfinți*, Editura Humanitas, 1992, pag. 36.

Zăpăceală în gândire

Felul normal de a fi al oamenilor n-a plăcut niciodată lui Cioran. El clama pe toate căile că Dumnezeu n-ar întinde nici o punte între El și oamenii zidiți din iubirea Sa, deci cei care au stări „sufletești normale” n-ar avea nici o șansă.

Cioran credea și scria că „dezechilibrul organic ar deschide o fereastră spre El”. N-am crede că **zăpăceala în gândire** ar duce pe culmile înțelegerii.

Bietul Cioran încerca și pe latura aceasta.

Gânduri dulci!

Nu este o ispravă să-ți viermuiască gândurile mereu fără să-ți pui ordine în cele ale minții și simțirii. A susține absurdul cu obstinație este o stare dureroasă pentru sine și cei din jur. Dar când mai faci și „literatură” filosofică pe tema aceasta?

Este discutabilă susținerea lui Cioran: „O inimă calmă este ferecată pentru cer, iar gândurile dulci și liniștite sunt zăvoare pe care nu le poate sparge”. Cioran a uitat că în fața lui Dumnezeu nu sunt zăvoare de netrecut. Dacă uiți chemarea Duhului Sfânt: „Inimă curată zidește întru mine Dumnezeule”, se bate apa-n piuă pe probleme esențiale.

Păcatul de a nu fi Dumnezeu

Dintru începuturi – care ar fi ele? – omul este ființa care pune întrebări Universului și Ziditorului, care a gândit și a întins frumusețile lumii dincolo de gândirea noastră, rămânând totul doar în gândirea lui Dumnezeu.

De câte ori, Doamne, n-am încercat să te înțelegem și mai ales să ajungem la Tine? De câte ori n-am gândit să fim o firimitură măcar din Dumnezeu, din puterea și lucrarea Lui?

Trăim dintru începuturi, drama și tragedia, cum ar zice Cioran: „Fiecare om ispășește – de la naștere la moarte – **păcatul de a nu fi Dumnezeu**. De aceea viața nu este decât o continuă criză religioasă, **superficială** la credincioși, **zguduitoare** la îndoielnici!”¹⁹

Cioran își cunoștea condiția! Dar noi?

¹⁹ Emil Cioran: Lacrimi și sfinți, Editura Humanitas, 1995, pag. 119.

Câtă dreptate are

Spuneau filosofi mai vechi de zile că omul ar fi măsura tuturor lucrurilor. Fiecare dintre noi, dacă zăbovim asupra noastră, fără cruțare, vom vedea cam ce măsură avem la gândire, simțire, lucrare, credință, speranță și iubire.

Unul dintre Brătienii argeșeni, vorbea spre Iorga, în Parlamentul României, despre **măsura lucrurilor, a vorbelor și atitudinii**. Se pare că Cioran a prins sensul: „Când n-ai măsură în nimic, te măsoară cu Dumnezeu, orice exces ni-L apropie... Tot ce n-are margină – iubirea, furia, nebunia, ura – este de esență religioasă!”²⁰

Ne recunoaștem?

Cioran și delirul

Dacă opera lui Cioran se citește și printre rânduri mai poți înțelege că a făcut amare experiențe. Alexis Carrel ne-a dovedit prin cartea capodoperă: **Omul – ființă necunoscută**, marea taină ce cuprinde superba zidire pe care noi o definim ca o capodoperă ieșită din gândirea și mâna lui Dumnezeu.

Așa fiind, ne mai trezim, din când în când, cu stări speciale, cum ar fi, de pildă, **delirul**. Și Cioran a avut delirul său. El zice: „Delirul? O anticipație extatică sau un **extaz incomplet**. O treaptă în experiență divină. Subiectiv și capricios, **delirul mistic** – și numai aceasta importă – este un contact cu Dumnezeu prin febră imaginativă. Valoarea lui ontologică este mult mai redusă decât a extazului.”²¹

S-ar părea că Cioran „pendula” între **delir** și **extaz**.

Spre extaz avea doar fereștruci!

²⁰ Emil Cioran: Amurgul gândurilor, Editura Humanitas, 1996, pag. 129.

²¹ Emil Cioran: Lacrimi și sfinți, Editura Humanitas, 1996, pag. 119.

Idolatrie de două parale

Deseori, din păcate, ne credem „buricul” târgului. Dacă ne gândim bine, și asta este o nerozie incalificabilă. A fi țațoș în mers, gândire și lucrare ni se arată a fi o neghiobie de care trebuie să ne debarasăm neîntârziat. Toată această stare ne arată cât de săraci și goli suntem pe dinlăuntru. Dacă îndrăznești să-i cobori cuiva înălțimea nasului din vârful prăjinii, „om” te-ai făcut!

Cioran dă de știre: „Dumnezeu ne-a exploatat toate complexele de inferioritate, începând cu acela de a ne crede dumnezei”.²²

Terapie de șoc la gușa megalomană!

De la egal la egal

În mod sigur, unii dintre noi ne întâlnim cu cei de departe sau mai de aproape, plecați demult în Țara de peste veac. Când citim din scriitorii sau filozofii lumii, dintr-o parte sau alta a Pământului, ne regăsim, adeseori, în gândirea lor.

Mare mi-a fost bucuria să mă întâlnesc și eu cu Cioran când a zis: „Cel mai umil creștin are momente în care vorbește cu Dumnezeu de la egal la egal”. Dacă n-ar fi așa, Cioran zice că: „omul ar plesni sub înăbușirea virtuții lui esențiale.”²³

Mila lui Dumnezeu a cruțat plesnirea noastră!

Îi mulțumim pentru aceasta?

²² Emil Cioran: Lacrimi și sfinți, Editura Humanitas, 1996, pag. 42.

²³ Emil Cioran: Lacrimi și sfinți, Editura Humanitas, 1995, pag. 161.

Cine privește de ”sus” pe Dumnezeu?

Pe spinarea acestui Pământ găsești tot felul de surprize. Cum să califici pe cei care se cred, spre exemplu, **demiurghi**? Dar pe cei care vorbesc și se uită „de sus”²⁴ la Dumnezeu, cum spune cu mahnire chiar și Cioran?

Cine-or fi aceia?

Clericii și creștinii care se împărtășesc cu Iisus Euharisticul. Doar ei sunt cei care „umilesc” pe Dumnezeu, cu voia Sa!

Incredibilă minune!

Și totuși aievea!

Cu părere de rău

Când ne apucă anumite crize la etajul rațiunii, începem să ne gândim la lucruri mai mult sau mai puțin trăsnite. Devenim, uneori, atât de imposibili încât ne împinge orgoliul nebunesc să credem că suntem în stare să facem anumite „concesii” lui Dumnezeu.

Venindu-și în fire, din când în când, Cioran scria în **Caielele** sale: „Câteodată, parcă îți pare rău de a nu te teme în nici un fel de Dumnezeu”, iar când îl apuca o „frică fecundă de absolut”, se gândea, că „ce plăcere să fii turtit de Dumnezeu”, și că ar fi bucuros de o „dizarmonie a sferelor, dinamitate de orgoliul uman.”²⁵

Se vede cât acolo, că „mentorul” său Nietzsche, care se autodefinea, că el nu este om, ci o „dinamită”, i-a dinamitat **etajul rațiunii** lui Cioran!

Aiureala nemângâierilor

A citi doar o carte de Cioran sau anumite fragmente se cheamă un fel de „modă” a timpului. Și nu-i vorba doar de el. o deplină stare de cărturărie, solidă și sănătoasă; te îndeamnă la efort susținut și pe lungă durată.

Tata îmi spunea adesea: Băiete, ai grijă cum mergi, că vei da cu capul de pragul de sus. Doar atunci îl vei vedea pe cel de jos. Am înțeles, că atunci când dai cu capul de Dumnezeu, te vezi mai bine în ce stare ești. Ce poate însemna mărturia lui Cioran: „Fără Dumnezeu, singurătatea ar fi un

²⁴ Emil Cioran: Lacrimi și sfinți, Editura Humanitas, 1995, pag. 161.

²⁵ Emil Cioran: Lacrimi și sfinți, Editura Humanitas, 1995, pag. 119.

urlet sau o dezolare împietrită?” Singur dă soluția: „Doar cu El, noblețea tăcerii ne domolește aiureala nemângâierilor”.²⁶

Nu-i așa că ne recâștigăm cumpătul?

Gândul la Dumnezeu

Dacă Dumnezeu ne-ar fi pus gândul rațiunii, izvorâte din creier, în tălpile picioarelor, atunci s-ar mai fi putut înțelege cărările strâmbe pe care ar mărșălui. Gândul izvorât din minte și trecut prin baia de duh a inimii nu poate urca decât la Dumnezeul Iubirii, urcuș esențial și definitiv.

Am fost impresionat de zbuciumul lui Cioran când scria: „Numai gândul la El (Dumnezeu) mă mai ține vertical. Când îmi voi **stârpi mândria**, putea-voi să mă culc în leagănul lui de o milostivă afunzime și să-mi dorm veghile în consolarea insomniilor Sale?”²⁷

V-ați gândit că Cioran este în leagănul lui Dumnezeu?

Dorul de Dumnezeu

Dacă s-ar pune într-un cântar, nu știu ce-ar alege îngerii din scrisul lui Cioran. Nu știu ce aleg oamenii din opera lui scrisă și chinuită la răspântii de drumuri. Am mai înțeles că Cioran nu-și bătea capul cu astrofizica. A zice despre Dumnezeu că ar fi **dincolo** sau **dincoace**, dovedește că n-a înțeles nici pe Einstein.

Filosofic și cu puțină credință, a zis, totuși: „**Dincoace** de Dumnezeu (era mai sigur așa!), ne mai rămâne doar dorul de El!”²⁸

Dorul de Dumnezeu!

Asta-i totul!

²⁶ Emil Cioran: Amurgul gândurilor, Editura Humanitas, 1996, pag. 119.

²⁷ Emil Cioran: Amurgul gândurilor, Editura Humanitas, 1996, pag. 156.

²⁸ Emil Cioran: Amurgul gândurilor, Editura Humanitas, 1996, pag. 156.

Noapte și lumină

Dacă vrei să salvezi un om și opera lui, trebuie să ai o mare răbdare și o înțelegere supra de măsură. Cântarul omenesc, prea omenesc, pe care noi îl folosim cel mai mult pentru alții, iar pentru noi foarte puțin și chiar deloc, ne arată a fi nedrepti, neputincioși și cu judecată parțială.

Citind pe Cioran și găsim stele printre nori, mi-am zis: măreț mai este Emil Cioran: contestat și hulit, uneori, dar când citim: „Fără Dumnezeu totul este noapte, iar cu El lumina nu mai este folosită”²⁹, ne trece din lumea de noapte în lumina credinței, cea pururea fiitoare în Dumnezeu, care ne privește cu iubire de Părinte!

Autoportret

Aș crede că lui Cioran, spre exemplu, la o expoziție de pictură, nu s-ar uita cu ochi buni la tablourile în culori prea luminoase cu ușoare umbre. Sunt sigur că i-ar plăcea picturile întunecate cu ușoare lumini pentru a nu se crede că este o pânză pe întuneric. Gândurile acestea mi-au venit când Cioran, obosit de nopțile albe și tremurânde, ne dă mărturie: „Nu-mi văd decât umbra în Dumnezeu, cu cât mă apropiu de El, ea se interpune între noi și fug de Dumnezeu din propria mea frică”³⁰.

Trebuia să-și „picteze” chipul oțetos și-apoi să se odihnească în „umbra lui Dumnezeu!”

Cum să nu-l iubești, Doamne?

Poate s-ar părea nepotrivit să spun că Emil Cioran ar avea și mărturisiri de credință în Dumnezeu. Din textele sale este greu să culegi flori printre spinii semănate pe potecile care duc fără întoarcere.

Dar iată și o mărturisire de zile mari: „Doamne, eu nu spun că Tu nu ești: eu spun că nu mai sunt!”³¹

Se credea, oare, aspirat în Dumnezeu?

Cum să nu-l iubești, Doamne?

²⁹ Emil Cioran: Lacrimi și sfinți, Editura Humanitas, 1995, pag. 89.

³⁰ Emil Cioran: Lacrimi și sfinți, Editura Humanitas, 1995, pag. 89.

³¹ Emil Cioran: Amurgul gândurilor, Editura Humanitas, 1996, pag. 168.

„Suferința” lui Dumnezeu

Când ne naștem, ne „asumăm” existența deși nu suntem conștienți de această stare nouă venind pe lume. Cineva spunea că toate cărțile din lume ar trebui să fie cărți de consolare pentru a tămădui suferința care zbuciumă biata ființă umană.

Cioran se întreba, dacă Dumnezeu, care este așezat în „confortul Absolutului” suferă mai puțin decât rătăcirea umană. Adnotările lui Gheorghe Smeoreanu, deasupra textului cioranian, sună astfel: „Dacă ești pe calea mântuirii și suferi, Dumnezeu suferă **alături** de tine. Dacă nu, suferă pentru tine!”³²

Deci, tot Dumnezeu!

Străluminare

După o noapte fără lună și stele, învăluită în furtună și întuneric, atunci când se arată luceafărul de ziuă, licărind gingaș ca luminița-n candela de veghe, te bucuri a străluminare.

Cioran avea bucuria, ca uneori, sondând Necuprinsul, să scrie: „Să simți pe neașteptate că știi tot atât cât știe Dumnezeu despre toate lacrimile și la fel de brusc să vezi cum dispare această senzație!”³³

M-a uimit întotdeauna Dumnezeu și lucrarea Lui formidabilă!

Gândirea lui Cioran

Când dorești că „califici” personalitatea unui om va trebui să „umbli” la gândirea lui, dacă nu cumva și-a lăsat în scris „ampretele” sale inconfundabile.

Ca să fii mai sigur, trebuie să-l asculți ce spune despre om în mod cu totul deosebit.

Când ne gândim la Cioran, el spune despre om că: „a fost ratat neîndoielnic, dar magistral ratat. El este extraordinar în mediocritatea sa,

³² Emil Cioran: Despre Dumnezeu, Editura Humanitas, 1997, pag. 43.

³³ Emil Cioran: Despre neajunsul de a te fi născut, Editura Humanitas, 1995, pag. 48.

prestigios chiar și atunci când este abominabil. Pe măsură ce reflectăm asupra lui înțelegem totuși că marele Creator „a suferit în inima-i” după ce l-a creat”.³⁴

Îl creează continuu pe om și „suferă” la nesfârșit pentru fiecare dintre noi, precum suferă mamele de nerecunoștința fiilor!

Sfinții și Dumnezeu

Cred că nimeni de pe fața pământului n-a îndrăznit atât de mult în fața lui Dumnezeu ca Cioran. Voltaire a fost un mic copil. Nietzsche poate fi un bunic neputincios al lui Cioran și am putea înșirui aici și alte nume de răsunset din istoria omenirii, paralizată de puzderia de idei înrobitoare.

Cioran se gândea adesea și la starea de sfințenie. Se pare că aici încerca să fie mai acasă. Cum am putea tălmăci ceea ce scria în *Cartea amăgirilor*: „Sfinții își pierd numele numai în fața divinității, fiindcă numai în fața ei *persoana* este o eroare. Cine știe dacă *anonimatul* în Dumnezeu nu este singura prezență...”³⁵

Doar *persoana anonimă* poate rezista în ecuația divină.

Cioran știa, uneori, să aleagă apele!

Dorul dorurilor noastre

Realismul dureros, care bântuia neodihnit pe Cioran, l-a făcut să afirme, că: „omul suferă de o primăvară a întunericii” și „când vrei să te întorci în Dumnezeu, îngheață lumina dintre tine și El.”³⁶

N-am putea să ne *întoarcem la Dumnezeu* fără să lăsăm la lada de gunoi multe noastre fețe, născute de deasa noastră schimbare și a vremurilor pe care le trăim.

Zădărnicia de care ne dăm seama mult mai târziu, ne va ajuta să vedem câte fețe am avut pe care ni le-a imprimat uitarea drumului către Dumnezeu.

Ca și Cioran ne întrebăm și noi, meditând la *condiția umană*: „Câte umbre i-au acoperit dorul său divin?”³⁷

³⁴ Emil Cioran: *Căderea în timp*, Editura Humanitas, 1994, pag. 23.

³⁵ Emil Cioran: *Cartea amăgirilor*, Editura Humanitas, București, 1991, pag. 214.

³⁶ Emil Cioran: *Amurgul gândurilor*, Editura Humanitas, București, 1996, pag. 151.

³⁷ Emil Cioran: *Cartea amăgirilor*, Editura Humanitas, București, 1991, pag. 184.

„Gelozie” divino-umană

În Vechiul Testament se citește că „Dumnezeu este gelos pe oameni” mai ales atunci când se îndepărtează de Legea Lui și alunecă spre blestemății. Este anevoios a înțelege această stare care trece peste granițele obișnuite divino-umane, mai ales că și omul poate fi „gelos pe Dumnezeu”.

Aproape întotdeauna, omul a încercat și încearcă mereu să se asemuiască lui Dumnezeu. Când simte că nu are nici o șansă, atunci se încarcă neputincios cu sentimentul unei „gelozii” despre care Cioran o totaliza astfel: „Omul totdeauna a fost gelos pe Dumnezeu.”³⁹

Povestea vulpii care nu ajungea la strugurii pe care-i socotea acri!

Luminat pe dinlăuntru

Cine nu știe cât de greu este să nu ai lumina ochilor pe dinafară? Când intrăm în camera cea dinlăuntru a sufletului și totul este învăluit în întuneric, ne ducem cu gândul la schimbarea la față a inimii. Această chirurgie fără asemănare înseamnă o absolută *lepădare de sine* sub toate ipostazele.

Cioran a încercat să treacă prin această străluminare. Rândurile sale ne stau ca probă: „Schimbarea la față este o lepădare de sine însuși; este eliberarea omului de tot ce a fost și de semnele lui trecute, care sunt succesivele lui fețe. A intra în extazul tău interior și a-ți vedea întâia și ultima ta față!”⁴⁰

Creșterea în lumina cea neapusă a lui Dumnezeu, a fost și dorul de neatins al lui Cioran pentru că nu și-a văzut întâia și ultima față.

Cred că înțeleg îngerii...

Omul este înzestrat cu puteri miraculoase pe care niciodată nu le va putea descoperi. Este prea mult preocupat de alții și alte probleme, căutând sprijin în dezolare până la amețeala care ne cuprinde inima și sufletul și întreaga arie a vieții.

Zbuciumul lui Cioran parcă s-ar fi adunat la un loc din trecut și viitor, găsind o ipostază proprie sieși de logică întoarsă: „răcorindu-te în

³⁹ Emil Cioran: *Cartea amăgirilor*, Editura Humanitas, București, 1991, pag. 184.

⁴⁰ Emil Cioran: *Cartea amăgirilor*, București, Editura Humanitas, 1991, pag. 184.

inima soarelui și încălzindu-te în umbra lui Dumnezeu. Cred că înțeleg îngerii...”⁴¹

Noi vom înțelege vreodată?

Uscăciunea sufletească

Cea mai mare nenorocire pentru om este uscăciunea sufletească așa cum este scleroza în plăci. Nimic nu se arată mai urât și mai desfigurat pe lume. Hidoșenia omului cu sufletul uscat este mai nenorocită decât a fi întins pe catafalc. Din nenorocire, acest spectru de *suflet uscat*, bântuie lumea de la un capăt la altul. Să fie oare această stare doar din lipsa iubirii? Cine ar putea umple și cu ce anume pustiul lăuntric din noi?

Pustiul acesta lăuntric nu-l poate umple decât Dumnezeu cu iubire, pentru că El este Iubire.

Cioran, în acest sens, a spus: „Căci atât timp cât suntem în El, nu suntem în noi.”⁴²

Doar așa scăpăm de uscăciunea sufletească!

Plictisul lui Cioran

Atunci când Cioran scria despre Dumnezeu, că s-ar cam plictisi, nu înțelegea absolut nimic despre Dumnezeu și despre lucrarea Lui. Cred că acest Cioran, chinuit de toate fantezmele, a adunat în scrisul lui cele mai mari hule la adresa lui Dumnezeu.

Cu toate acestea, dovedindu-se extrem de contradictoriu, adică, a se vedea, că ce scria azi potrivit, nu peste multă vreme „dregea” din mers. Ce pot însemna: „Din plictiseală, printr-un lung proces, putem ancora în Dumnezeu?”⁴³, sau: „Chiar și când credem că l-am alungat pe Dumnezeu din sufletul nostru, El tot mai zăbovește acolo...”⁴⁴, precum și: „De câte ori mă cuprind vrăjile plictiselii, de atâtea ori îmi întorc ochii spre cer.”⁴⁵

Plictisul lui Cioran avea intermitențe!

⁴¹ Emil Cioran: *Cartea amăgirilor*, București, Editura Humanitas, 1961, pag. 203.

⁴² Emil Cioran: *Lacrimi și sfinți*, București, Editura Humanitas, 1995, pag. 52.

⁴³ Emil Cioran: *Amurgul gândurilor*, București, Editura Humanitas, 1996, pag. 174.

⁴⁴ Emil Cioran: *Silogisme ale amărăciunii*, București, Editura Humanitas, 1992, pag. 84.

⁴⁵ Emil Cioran: *Amurgul gândurilor*, București, Editura Humanitas, 1996, pag. 167.

Ce este somnul?

Cioran a devenit un „specialist” în nesomn. Nimeni nu știe cu adevărat iadul de insomnie în care el a trăit ani de-a rândul. A fost un chinuit. „Blestemul” lui Dumnezeu se pogorâse asupra lui prin nesomn. Poate că el vedea astfel noaptea deoarece a și spus-o: „Fiecare noapte este un univers în doliu.”⁴⁶

În gândul lui Cioran era limpede că „Dumnezeu a dat întâia bătălie... cu noaptea fără de sfârșit...” și că: „a reușit să alterneze ziua cu noaptea”⁴⁷.

Că nu putea dormi, Cioran ne-a zis-o de la obraz: „Somnul este o dezertare din fața lui Dumnezeu”⁴⁸

Iartă-ne Doamne și pe noi somnoroșii! Suntem „dezertorii” Tăi!

„Acreala” lui Cioran

Cred că starea „normală” a lui Cioran era instabilitatea spirituală și dublicitatea sau mai degrabă, lipsa de onestitate cu sine.

Dacă-l apuca un plictis nocturn se străduia să păzească liniștea uitărilor scriind cu sufletul în cutremurare. Dacă-l apuca „acreala” de Dumnezeu, dădea în bâlbâială scriind: „Va veni o vreme când mă va cuprinde rușinea de *pasiunile* mele cerești, de *leșinul* religios care e sfințenia și de *senzualitatea* transcendentă care e mistica.”⁴⁹

Cu astfel de *pasiuni*, *leșinuri* și *senzualitate*, gândul lui Cioran îl împingea în a-și zice cum „să fug din Dumnezeu”⁵⁰

Lașitatea și orgoliul n-au loc în casa lui Dumnezeu!

Cioran știe că și un *vierme* este capabil de neliniște metafizică!

Da, dar el nu „scrie” *insomnii*!

Mistici și păcătoși

Emil Cioran, atunci când privea din zarea lumii, vedea pe Dumnezeu prea îndepărtat de sine. Și atunci avea gândul de a *evada* din Dumnezeu în care era cuprins.

Așa s-ar vădi lucru mai lesne pentru cei care păcătuim, ascunzându-ne de ochii lumii și chiar nici atunci.

⁴⁶ Emil Cioran: *Silogisme amărăciunii*, București, Editura Humanitas, 1992, pag. 198.

⁴⁷ Emil Cioran: *Silogisme amărăciunii*, București, Editura Humanitas, 1992, pag. 198.

⁴⁸ Emil Cioran: *Silogisme amărăciunii*, București, Editura Humanitas, 1992, pag. 198.

⁴⁹ Emil Cioran: *Lacrimi și sfinți*, București, Editura Humanitas, 1995, pag. 73.

⁵⁰ Emil Cioran: *Lacrimi și sfinți*, București, Editura Humanitas, 1995, pag. 73.

Misticii, poate unii dintre ei, au dat de furcă lui Cioran și l-au obsedat, dacă astfel a scris: „Misticii aspiră nu să se surpe în Dumnezeu, ci să-L depășească, - aceasta o gândea Cioran despre sine, ca atitudine - , întâlnită la toți cei fulgerați și copleșiți de transă.”⁵¹

Între a fi *surpat* în Dumnezeu și a *evada* din Dumnezeu erau stările între care pendula Cioran legănat de insomnii!

Cioran și mântuirea

În *Silogisme amărăciunii*, Cioran face o confesiune care ne pune nu numai pe gânduri. Ca și atunci când ai făcut mai multe pozne și te muștră copios conștiința, încerci să mai dregi busuiocul. El spune că a combătut *fascinația sinuciderii*. Se poate înțelege de aici că s-a jucat cu focul care fascinează, după cum simțim și noi de cele mai multe ori. Cine a citit opera lui Cioran își poate da seama foarte bine.

S-ar părea că în conștiința sa lucrurile se așezau într-o matcă sigură. Ce pot însemna rândurile ce urmează: „Stăruința pe care am pus-o în combaterea fascinației sinuciderii mi-ar fi ajuns cu prisosință ca să-mi câștig mântuirea, ca să mă contopesc cu Dumnezeu?”⁵²

Cioran vede acum pe viu plata pentru munca sa!

Moartea și sfințenia

Când ne străduim să depășim condiția noastră de creatură binecuvântată de Dumnezeu, atunci putem să ne gândim că ne apropiem de sfințenie. Iar pentru a ne menține în această ipostază, *trebuie să murim în fiecare zi a viețuirii noastre întru păcate multe*.

Greul fiecărei zile ne aduce tristeți care ne apropie în preajma lui Dumnezeu. Iar atunci când greul devine din ce în ce mai insuportabil, neputând să stăm alături de Dumnezeu, Cioran spune că avem alternativă, luată din Sfinții Părinții ai Pustiei: „Și dacă nu pot trăi așa, aș vrea măcar să mor în Dumnezeu”.⁵³

Citise Cioran acest lucru și în Biblie!

„Întrebări” lui Dumnezeu

Atunci când te uiți pe tine însuși și chiar pe cei din jurul tău, rămânând oarecum, singuratec, începi să pui „întrebări” lui Dumnezeu. Nu

⁵¹ Emil Cioran: *Exerciții de admirație*, București, Editura Humanitas, 1993, pag. 141.

⁵² Emil Cioran: *Silogisme amărăciunii*, Editura Humanitas, 1992, pag. 69.

⁵³ Emil Cioran: *Lacrimi și sfinți*, Editura Humanitas, 1995, pag. 88.

doar Cioran își îndrepta glasul gândurilor către Dumnezeu. Este mare numărul întrebărilor de-a lungul veacurilor.

Cum Cioran era și mucalit, dar făcând și experiențe personale, își spunea ca sieși: „Ai pus prea multe întrebări lui Dumnezeu? Atunci de ce te miră povara răspunsurilor ce nu le-ai primit?!”⁵⁴

Acum Cioran a primit toate răspunsurile „datorate” de Dumnezeu! Nici nouă nu ne va rămâne dator!

Dilatarea conștiinței

Noi nu putem scăpa de un anumit „personaj” care se ține de noi ca umbra sau ca scaiul de oaie. Misteriosul personaj este „eul” nostru împodobit de conștiință. Psihologia vorbește de mai multe „soiuri” de conștiință: laxă, pozitivă, trează, adormită, conștiință morală, profesională, toate acestea ducând la un pisc numit *Libertatea de conștiință* = dreptul fiecărei persoane de a judeca și decide conform propriilor convingeri.

Dacă mai punem în calcul și *dilatarea cosmică a conștiinței*, despre care Cioran spune că, Dumnezeu se află la limita dilatării cosmice a conștiinței sau mai exact din textul său: „La limita dilatării cosmice a conștiinței se plasează El (Dumnezeu)”⁵⁵, ne vom apropia de miezul zbuciumului de fiecare clipă a ființei umane.

Drumul e greu. Cioran, ca un avvă din Pateric, ne zice: „Acel ce n-a epuizat lumea în *zbaterile lui lăuntrice*, nu va ajunge niciodată la Dumnezeu”.⁵⁶

Să ne dilatăm conștiința până la epuizarea răului zilnic din noi!

Încâlceala minții

Mai presus de fiecare, există cineva mai mare decât noi. Chiar dacă uneori ne obosim sau ne plictisim a recunoaște aceasta. Lucrurile mai presus de noi rămân în matca lor absolută. Nu putem face nimic atunci când nu acceptăm datul absolut.

Plecarea genunchilor într-o rugăciune personală este o stare firească și intimă. Ne plecăm genunchii în fața Absolutului și încercăm rugă la Dumnezeul Iubirii. Uneori apar și crizele de pustiire a sufletului și nu ne mai putem ruga.

⁵⁴ Emil Cioran: *Amurgul gândurilor*, Editura Humanitas, 1996, pag. 22.

⁵⁵ Emil Cioran: *Lacrimi și sfinți*, Editura Humanitas, 1995, pag. 44.

⁵⁶ Emil Cioran: *Lacrimi și sfinți*, Editura Humanitas, 1995, pag. 44.

Cioran „găsește” o cărăruie: „Când nu te mai poți ruga, în loc de Dumnezeu zici Absolut.... *Absolutul* e un Dumnezeu în afara inimii”.⁵⁷

Nu știu cum, dar gândul ne duce la *Marele Anonim* al lui Blaga!
Încâlceala minții nu duce pe drumul de lumină neînserată!

Iubirea este o Taină

Un proverb românesc spune că: „omul cât trăiește învață și tot neînvațat moare.” Neîndoielnic, noi învățăm mereu, fie din pățaniile celor din jurul nostru, când suntem înțelepți, fie din pățaniile personale, când nu învățăm din cele din jurul nostru.

Iubirea este starea divin-umană a fiecăruia dintre noi. Când noi iubim, în fața noastră ne stă perfecțiunea. Parcă simțim că iubirea noastră este îngerească. Iubirea este o Taină pentru că este Dumnezeu.

Această Taină a Iubirii trebuie privită cu absolută luciditate. Cioran zice deslușit: „Pentru a iubi, trebuie să uiți că semenii sunt creaturi; luciditatea nu te apropie decât de Dumnezeu”.⁵⁸

Încercăm și noi să ne perfecționăm prin Iubire.

E singura șansă de a deveni „dumnezei”!

„Vreau să fiu lăudat”

Cine dintre noi s-a „liniștit” sau „lecuit” de dorința de *a fi lăudat*? Mi se pare că a devenit așa de necesară această *ipostază*, precum este dorința de a mânca mult, des și bine. Uneori, se spune, că este mai puțin dezonorant să săvârșești o nelegiuire decât să-ți proclamai o slăbiciune atât de jalnică și umilitoare, ca a dori, a cere, și a fi nemulțumit de contemporanii tăi, care nu-și umflă gura în a te lăuda cu toptanul.

Starea lamentabilă „vreau să fiu lăudat”⁵⁹ izvorăște din faptul că noi nu mai suntem *siguri* de ceea ce suntem și mai ales de ceea ce facem și suntem roși de neliniști, dorind să fim înșelați, primind laude de la oricine și oricând.

Cioran spune că: „Această infirmitate (atât de dragă nouă!) este universală; iar Dumnezeu pare a nu fi fost atins de ea... după ce și-a terminat creația, nu putea din lipsă de martori, să se aștepte la laude”.⁶⁰

Cu discreție divină, putem citi: „Și văzu Dumnezeu că lumina este bună”!

⁵⁷ Emil Cioran: *Amurgul gândurilor*, Editura Humanitas, 1996, pag. 198.

⁵⁸ Emil Cioran: *Amurgul gândurilor*, Editura Humanitas, 1996, pag. 164.

⁵⁹ Emil Cioran: *Cădere în timp*, Editura Humanitas, 1994, pag. 87.

⁶⁰ Emil Cioran: *Cădere în timp*, Editura Humanitas, 1994, pag. 87.

Ne mai arde dorința de a fi lăudați?

Opus întrupării!

După cum se vede, Cioran a avut întinse cunoștințe și în lumea misterioasă a Kabalei (interpretare ebraică ezoterică și simbolică a Vechiului Testament). Se spune, că Dumnezeu, în marea Sa iubire de oameni, a făcut în așa fel ca slava Lui să pălească – adică, să se micșoreze – pentru ca lumea îngerească „s-o poată suporta”⁶¹. Așadar, s-ar înțelege că Dumnezeu Creatorul a consimțit la scăderea luminii Sale divine.

Din Kabala, aflăm că Dumnezeu ar fi creat sufletele de la început, găsindu-se în fața lui Dumnezeu, gata pregătite, pentru ca să se întrupeze la vremea hotărâtă de Dumnezeu, în ceea ce suntem fiecare dintre noi.

Când primesc porunca să plece pe pământ ca să se întrupeze, adică să ia trup, sufletele imploră pe Dumnezeu să nu le pedepsească, înjosindu-le.

Bietul Cioran, protesta în zadar, după cum citim: „Cu cât mă gândesc mai mult la ceea ce ar trebui să se întâmple, când ar veni rândul sufletului meu, cu atât mai mult îmi spun că, dacă e unul care, mai mult decât celelalte, trebuie să se fi opus întrupării, al meu a fost acela”⁶².

Întruparea lui Hristos *a odihnit întrupările noastre din întinsurile veacurilor*. De la El învățăm *întruparea de care nu putem fugi!*

Cioran și definiția păcatului

Poate, ca fiecare dintre noi, Cioran și-a pus problema păcatului, dorind să-i afle rădăcinile. Se spune că păcatul în sine l-ar fixa în conștiința noastră ca o amintire în „imemorialul istoriei noastre”⁶³, păcatul nefiind un *tovarăș de drum*, „*ci o sevă*”⁶⁴, chiar dacă s-a născut în timp, „*el dă senzația veșniciei*”⁶⁵.

Așa putem afirma că păcatul cel dintâi – original – are adânci rădăcini în sufletul nostru, care s-a întrupat, fără știrea sau voia noastră. Nu?!

Evident, despre păcat nu poate vorbi și scrie exact decât cel care-l cunoaște prin nefericita experiență personală. Ne gândim, mai ales, la Sfântul Apostol Pavel. De la el vom învăța aceasta, mai ales.

⁶¹ Emil Cioran: *Mărturisiri și anateme*, Editura Humanitas, 1994, pag. 22.

⁶² Emil Cioran: *Despre neajunsul de a te fi născut*, Editura Humanitas, 1995, pag. 166.

⁶³ Emil Cioran: *Cartea amăgirilor*, Editura Humanitas, 1991, pag. 111.

⁶⁴ Idem, ibidem.

⁶⁵ Idem, ibidem.

S-ar putea gândi de către unii dintre noi, că Dumnezeu a avut sute și milioane de alte ipostaze și posibilități de a zidi lumea și pe noi și că putea alege și alte forme de viață. Gândul acesta a bântuit pe multă lume.

A gândi așa poate fi și un păcat și o durere, mai ales, Cioran făcând o diferențiere: „Diferența dintre *păcat* și *durere*; păcatul îl putem accepta ca o condiție naturală, pe când durerea, nu. Dar oare n-ar trebui să se vorbească de o *durere originară*, iar nu de păcatul originar?”⁶⁶.

N-aș crede că Cioran nu știa că *durerea originară* izvorăște tocmai din *păcatul originar*!

Oricât am încerca....

Oricât am încerca, nu vom putea fugi de om și problematica existențială, care fără voia noastră apare mai stăruitoare și irezolvabilă. Se știe că sihaștrii au fugit de lume, dar fugind – unii dintre ei – cu lumea în sinele lor, omenescul crește și se bifurcă, devenind o obsesie de zi cu zi.

Cioran a scris că: „Eliberarea de omenesc nu-i posibilă, fiindcă nu se gândește viu decât pe om”.⁶⁷

Așa se explică puterea rugăciunilor făcute de celebrii sihaștri și duhovnici. Legătura de taină, cu omul, fratele nostru, oriunde ar fi în lumea aceasta, a dus pe Cioran la concluzia că: „De om nu se poate scăpa. Încotro ai lua-o, îți iese în cale”⁶⁸, și că: „nimeni și nimic nu-i scapă acestui scăpătat al naturii”⁶⁹.

Cătrănit pe om, Cioran a stigmatizat fără cruțare această zidire a lui Dumnezeu. Stigmatizată sau nu, Cioran a recunoscut în cele din urmă, că omul: „El însuși a ținut calea divinității, Dumnezeu l-a făcut după chipul și asemănarea Sa...”⁷⁰

Chiar că aceasta cu greu o mai înțelegea Cioran, deși o scria cu mânuța lui!

Cioran și rușii

Chiar dacă Cioran a scris despre spanioli, germani, francezi și alte nații, despre catolicismul care poartă „doliul după latinătate”, când scrie despre ruși, are un vocabular care trebuie să dea de gândit.

Vorbind despre centrele de influență ale lumii, despre ruși scrie lucruri fantastice: „Mai repede vor dispărea rușii de pe glob, anulați fizicește, decât să abandoneze ideea menirilor. Atât de înrădăcinată este ea,

⁶⁶ Idem, ibidem.

⁶⁷ Emil Cioran: *Cartea amăgirilor*, Editura Humanitas, 1991, pag. 198.

⁶⁸ Idem, ibidem.

⁶⁹ Idem, ibidem.

⁷⁰ Idem, ibidem.

încât pare a lua proporții cosmice. Cu rușii a apărut absolutul în politică și cu atât mai mult, în istorie⁷¹”.

Aș putea spune, oarecum, că absolutul, la ruși, se arată și în cultură, artă, muzică, religie, economie, sport, tehnică, etc.

Nu avem decât o direcție, conviețuirea în pace, în familia mondială.

Exclusivismul este sectar și iubirea pleacă de la noi, lăsându-ne orfani de Dumnezeu!

Atenție la „Prințul Tenebrelor”

Cioran ca și alți hulitori din toate vremile, au considerat și au hulit zidirea și pe Ziditorul ei, Dumnezeu cel Atotputernic. Spunem noi așa, pentru că Dumnezeu, Ceea ce Este El în Sine, doar El știe. Pentru noi rămâne pururea: Cel ce Este, așa cum o știm de la El, de altfel.

A-l socoti pe Dumnezeu rău, o poate face doar cel care e mereu în conflict cu sine și cu neputința sa. Cioran, în amărăciunile sale, scria: „Suntem înecați în rău. Nu vreau să spun că toate actele noastre sunt rele fără excepție; dar, când ni se întâmplă să comitem unele *bune*, suferim, pentru că ne contrazicem pornirile spontane: practicarea virtuții se reduce la un exercițiu de penitență, la ucenicia ascezei⁷²” (72).

A susține, ca Cioran, că pământul și puterea lumească sunt realități, care depind efectiv de Prințul Tenebrelor, adică de diavolul, înseamnă a nu înțelege *penitența* și *asceza*, care ne deschid *Ușile Pocăinței*.

Cioran și Luther: sataniști?

În *Silogismele amărăciunii*, Cioran, povestește că Suso și-a gravat pe piept, în dreptul inimii, numele lui Iisus. După o vreme, din rana din dreptul inimii izvoră o lumină puternică.

Într-o perioadă, nu tocmai bună pentru el, Cioran îndârjindu-se pe toți și toate, s-a prăvălit și la vale, zicând: „De mi-ar fi mai tare necredința! De-aș putea, înscriindu-mi în carne un alt nume, pe cel al Adversarului, să-i slujesc de firmă luminoasă!⁷³”

Ca să nu fie tocmai singur, Cioran își ia de aliat pe Luther, care la rândul lui scria despre Cel Viclean: „Îl purtam atârnat de gât, s-a culcat în patul meu, alături de mine, mai des decât femeia mea⁷⁴.”

Cine spune că: nu suntem în casa de nebuni?

⁷¹ Emil Cioran, *Schimbarea la față a României*, Editura H, 1990, pag. 20

⁷² Emil Cioran: *Istorie și utopie*, Editura Humanitas, 1992, pag. 104.

⁷³ 73 Emil Cioran, *Silogismele amărăciunii*, Editura Humanitas, 1992, pag. 77.

⁷⁴ Emil Cioran, *Ispita de a exista*, Editura Humanitas, 1992, pag. 153.

Ura împotriva lui Dumnezeu

Când firea noastră este cuprinsă de ură, la temelie se află revolta. Această stare, de revoltă, se îndreaptă, poate fără să ne dăm seama, împotriva Creației. Noi nu putem să fim cu Dumnezeu, dar împotriva operei Sale. Doar din dragoste prea multă pentru Dumnezeu s-ar putea să uităm Creația. Acesta ar fi un semn al detașării de obișnuitul de fiecare zi.

Ca mai „meșter” decât alții, Cioran, dezlegă și această necunoscută a urii împotriva lui Dumnezeu și iată cum: „Ura împotriva lui Dumnezeu plecă din *scârba de tine însuși*. Îl ucizi (pe Dumnezeu din inima ta!) pentru a-ți masca prăbușirea!”⁷⁵

Pentru a ne mai tămădui de otrăvurile aruncate la îndemâna tuturor, Cioran, ca și nehotărâtul din poveste, o dă și pe drumul, al cărui indicator zice: „Orice răzvrătire este ateistă”, și că: „Anarhia n-a intrat în planul Creațiunii”, iar „până astăzi, orice răzvrătire se îndreaptă împotriva lui Dumnezeu...”⁷⁶

Lui Cioran, după cum însuși mărturisește, tinerețea i-a fost marcată de *lipsa de credință* și de furia (revolta) care nu-i lipsea, împotriva lui Dumnezeu.

Ce să mai înțelegem din „apucăturile” gândirii lui Cioran?

Dacă pentru el Dumnezeu nu există, care-i obiectul urii lui?

Mare zăpăceală: Cioran, după ce infirmă, afirmă, și invers!

Cine-s naivii care se iau după zăpăciții timpului?

Împotriva ta însăși

Dacă vom căuta mai atent prin ungherele ființei noastre și chiar mai des, am afla răspuns și am înțelege definiția infernului. Care ar fi? Chinurile „eului” exacerbat, a orgoliului rănit. Cine dintre noi, ar putea spune, că a scăpat de o astfel de stare? Această stare, Cioran a definit-o ca o „agresiune a omului contra lui însuși; așa încât, a te consacra istoriei înseamnă să te revolți, să-l imiți pe Satana”⁷⁷. (77).

Întoarcerea în *noi înșine* înseamnă izgonirea „eului” nostru și așezarea lui Dumnezeu, în casa inimii, deschizând ușa la care stă mereu și bate. Cioran știa și lucrul acesta, prea bine, de a putut scrie: „Misticii au de

⁷⁵ Emil Cioran, *Amurgul gândurilor*, Editura Humanitas, 1996, pag. 135.

⁷⁶ Emil Cioran, *Lacrimi și sfinți*, Editura Humanitas, 1995, pag. 127.

⁷⁷ Emil Cioran, *Ispita de a exista*, Editura Humanitas, 1992, pag. 15.

aceea dreptate să-l caute pe Dumnezeu în ei înșiși... fără ca pentru aceasta să se coboare la revoltă. Ei se avântă dincolo de veac...” (78).

Cioran era pe urmele lui Hristos, dar din când în când, călca pe alături, ca și mulți dintre noi, încălcându-ne în „sinele” nostru.

Invitatul revistei

**„Am sărit odată cu parașuta
pentru că îmi era frică de
căderea în gol. Am vrut să
privesc în față această frică”**

Angelo Mitchievici

în dialog cu

Adrian G. Romila

***„Stilul stabilește gradul de elevație, spiritul limbii,
capacitatea ei de a descrie realul dincolo de ceea
ce este vizibil și tangibil”***

*- Angelo, e primul interviu pe care ți-l iau, oficial, în rest, am vorbit
mereu ca doi prieteni, adică foarte informal. Sunt un pic intimidat, de
aceea, în această postură de întrebător pentru care scripta manent. Bun,
acuma să nu mă mai lamentez și să intru, direct, fără autocenzură, ca să
mențin, cumva, colocvialitatea dintre noi: ai debutat în 2007, cu un*

volum despre Mateiu Caragiale. Ai scris nu de mult un ditamai tomul despre decadență (lucrarea de doctorat, din câte știu) și ai scos, împreună cu Ionuț Stanomir, o excelentă carte despre Ionel Teodoreanu. De unde fascinația asta a ta pentru lumea vintage, pentru baroc, pentru decadentism? E la mijloc o melancolie subiacentă, structurală, o formă interioară de paseism?

- Ai putea adăuga aici o carte mai puțin cunoscută, din păcate, deși este o premieră la noi, *Symbolism și decadentism în arta 1900* (Editura Institutul European, Iași, 2011) despre simbolism în arta plastică românească. Și acum să-ți răspund la întrebare, aș fi preferat să fiu explorator, în sensul de a descoperi noi continente, noi teritorii, lumi neumblate, necercetate, virgine, *terra incognita*. Mi-am dat seama destul de târziu că am venit prea târziu pe lume pentru asta. În secolul XVIII mai aveam încă o șansă. Totodată am realizat că trecutul oferă ocazia pierdută, de aceea apropierea mea de lumile dispărute are ceva din curiozitatea unui istoric-arheolog, sunt atent la detalii, culeg informații de pe teren, fac legătură între obiecte aparent disparate. Și am sentimentul de a intra într-un alt timp, într-un alt univers, de a simți ineluctabil atingerea a ceva vechi, un palpit discret sub coaja lucrurilor fosilizate. În cazul decadentismul e ceva în plus, contemplarea unei lumi care se apropie de sfârșit și cu toate astea își trăiește declinul ca pe o sărbătoare, apoteotic. Fiecare gest lipsit de continuitatea sa, de posteritatea lui devine un gest "în sine", extatic și estetic deopotrivă. Probabil că asta mă atrage, o pierdere a continuității și a utilității, imposibilitatea de a capitaliza frumusețea momentului. Cu barocul e altceva, e câmpul predilect al reflecției despre stil, debordând chiar sub raport stilistic, iar stilul mă interesează în cel mai înalt grad. Nu mă refer la un stil anume, ci la capacitate de a stiliza pronind de la literatură la propria noastră existență. Am trăind lângă oameni care aveau un stil de viață, tatăl meu, spre exemplu, am descoperit ce înseamnă a fi stilat și am pus stil în ceea ce am scris. Nu mă interesează doar ce transmit, ci și cum transmit. Cât despre paseism, sunt un paseist în sensul evocat mai sus, adică mă interesează să explorez trecutul, un teritoriu destul de evaziv, vezi că în mod relativist îl asociez spațiului. Nu sunt un melancolic clasic, deși nu lipsește o picătură de melancolie în tot siropul, aș zice că sunt mai degrabă nostalgic, cu o dorință de a mă întoarce în trecut, nu doar cel care a fost, ci și în cel care ar fi putut fi, decizia aparținându-mi sau aș fi putut fi. E cea mai frumoasă călătorie pe care mi-o pot imagina.

- *Și singurul tău volum de ficțiune, **Cinema**, o colecție de câteva scurte povestiri, îmi pare orientat tot spre un tip de discurs atent la*

metaforă, la caleidoscopul imageriei. La fel, și contribuția ta la cvartetul memorialistic despre adolescența sub comunism, alături de același Stanomir, de Florin Manolescu și de Paul Cernat. Mă înșel?

- Nu metafora în sine mă interesează, ci stilul, și prin stil nu înțeleg neapărat și exclusiv o scriitură artistică. Însă stilul impune cred eu o utilizare superioară a limbii, o regândire a ei, o experimentare a particularităților ei, a posibilităților ei de expresie și este uluitor să realizezi ceea ce mi s-a părut în același timp un truism și o exagerare și anume că limba este un organism viu. Mi se pare cum nu se poate mai adevărat, iar stilul stabilește gradul de elevație, spiritul limbii, capacitatea ei de a descrie realul dincolo de ceea ce este vizibil și tangibil. Cuvintele și întorsăturile de frază ne-au învățat sentimente noi, nuanțe, paradoxuri și străluciri. Stilul este inteligența unei limbi, reprezintă posibilitățile ei de elevație. Partea mea din *O lume dispărută*, un eseu intitulat "Trecutul care va veni", este ceea ce am scris mai bun și mai personal până acum. Cine vrea să mă cunoască mai îndeaproape să mă caute acolo. Nu mai pot adăuga un cuvânt în plus acum. Acel text s-a închis pentru mine definitiv. Aș zice că este diferit față de povestirile din *Cinema*. În *Cinema* am încercat formula *Je est un autre*, în *O lume dispărută* sunt eu însumi.

„Ficțiunea este o formă de comprehensiune mult mai subtilă pentru că se adresează întregului care suntem...”

- *Vei mai scrie ficțiune? Asta pentru că volumul amintit mi s-a părut foarte bun, am și scris despre el. Cum vezi ficțiunea, între atâtea preocupări "științifice"? Pentru tine, dar și în general, în scrisul unui autor și al universitarului care ești.*

- Da. Nu știu cu ce rezultate, dar în mod sigur da. Am încheiat anul acesta în ianuarie socotelile cu activitatea administrativă, dându-mi demisia din funcția de Coordonator IFR. Îmi reproșez greșeala de a fi acceptat această funcție, s-a dovedit inutilă pentru formarea mea, chiar dacă m-a ajutat să înțeleg sistemul ceva mai bine, și mi-a consumat enorm de mult timp, inutil. Timpul este extrem de prețios nu în sensul în care etica protestantă îl convertește în bani, ci pentru că e substanța vieții noastre, e forma ei infinit și magic modelabilă. Doi ani și jumătate am

pierdut timpul cu prostii, și singurul lucru pe care l-am învățat este de a nu-l mai pierde. Ficțiunea este realitatea și producția științifică visul, ficțiunea este o formă de comprehensiune mult mai subtilă pentru că se adresează întregului care suntem, intelect, afecte, instincte, reflexe etice și mentalitate și achiziții culturale. Însă și istoria ideilor literare, lasă-mă să-i spun așa, corespunde unei alte forme de ficțiune, o ficțiune atent controlată prin care noi imaginăm și configurăm un spațiu de joc al literaturii și artei. E felul meu de a continua ficțiunea cu alte mijloace.

- *Te distrage funcția în USR Constanța de la proiectele personale? Dar cea de "dirijor" al prestigioasei reviste "Ex Ponto"? Când le faci pe toate, ca să-ți rămână timp de scris?*

- La revista *Ex Ponto* muncește mai mult și mai aplicat colegul și prietenul meu mai mare, Ovidiu Dunăreanu, redactorul șef. Cred că el e dirijorul. Ca președinte al USR am o serie de obligații și câteva pariuri pe care vreau să le țin. Cred că acesta va fi singurul meu mandat, pentru că nu înțeleg să mă eternizez într-o funcție, oricare ar fi ea și pentru că acea funcție îmi răpește din timp. La întrebarea cum mă descurc există un singur răspuns: greu. Am muncit mult, sistematic, încercând să nu mă diluez, să nu devin superficial, să nu ajung un activist cultural, - am câteva exemple cărora nu le voi da nume - pregătit să spună da indiferent de împrejurare, priceput la orice, gata să vorbească despre orice, interpretând orice șlagăr. Voi fi, cu începere din acest an, mai selectiv, chiar dacă voi supăra pe unii sau pe alții, tocmai în ideea de a construi ceva viabil și de a nu dilua discursul. Lucrez, atât cât pot, fără a ține cont de concediu sau de week end-uri, sărbători etc. Așa au arătat ultimii ani. Dureroasă rămâne senzația că timpul mi se scurge printre degete, că momentul acela, clipa de viață se desprinde de mine fără s-o fi trăit, fără s-o fi înțeles, fără posibilitatea de a deveni ceva, chiar și o amintire.

- *Și apropo de astea: ce puls are viața literară de la malul mării? Ai putea să o caracterizezi? Sunt autori și titluri, sunt evenimente și borne culturale? Țin de universitatea "Ovidius", unde activezi, sau mai degrabă de inițiativele tale și ale colegilor tăi de cetate și de scris? Mă gândesc că e vorba, totuși, de orașul despre care au scris Pavel Chihaiia și Jean Bart, poate și Radu Tudoran, marginal. Ca să nu mai spun că a fost mereu un spațiu cosmopolit, foarte deschis și mozaicat. (Eu unul am făcut liceul la Constanța, sunt foarte legat de orașul ăsta).*

- Orașul are farmecul lui, neîndoielnic. I-l descopăr în fiecare zi. Din păcate, Constanța a intrat târziu și precar în concertul culturii naționale, cele câteva voci amintite nu fac o orchestră, nu au construit o tradiție. Orașul acesta are universitate de abia 25 de ani, restul mitologiei

cu firicelul de izvor al unui institut pedagogic e un reflex protocronist. Pe ce se întemeiază cultural Constanța, teritoriu revenit în componența României abia în 1878, ca un teritoriu aproape sălbatic, *terra incognita*, fără niciun fel de organizare urbană serioasă, chiar dacă beneficiind de o istorie fabuloasă? Paradoxul constă în faptul că acest oraș înălțat pe ruinele vechiului Tomis are cea mai bogată istorie culturală antică, la vremea lui a fost forma cea mai evoluată de urbanitate din zonă. Pulsul acestei vieți culturale este foarte slab și mă întreb foarte serios dacă voi reuși să coagulez o mișcare literară aici, ceea ce încerc să fac printr-un cenacul literar. În funcție de reușită sau eșec privesc și rostul de a continua cu un alt mandat la conducerea filialei. Încă odată, locul e făcut pentru visare, îți oferă un orizont de posibilități, dar înclin să cred că există un geniu al locului, *genius loci*, care își are importanța sa și care nu e favorabil reflecției. Orașul s-a construit în jurul portului, unul dintre cele mai mari din lume, oamenii de aici prețuiesc un fel de cultură a bunăstării, ca și petroliștii din Texas. Interesul pentru cultură intră într-o zonă a secundarului, și nu o spun din reflex critic, ci ca pe un fel de constatare. Ceea ce nu înseamnă că orașului i-ar lipsi oamenii de calitate. Cu toate acestea ceva mai puternic întârzie să se coaguleze. Dincolo de asta, autoritățile nu simt că orașul ar trebui să aibă pe măsura dezvoltării sale și o viață culturală care să-i fie pe potrivă. Când mă refer la un spirit al locului la asta mă gândesc. Incapacitatea de a genera perspectiva unei străluciri urbane prin intermediul culturii. Viena a fost la finele secolului XIX uriașă prin cultura pe care a generat-o, prin emulația Secesionului. Aici totul pare că se stinge înainte de a începe. Sper să nu fi devenit prea pesimist.

„Nu mizez pe grupuri, ci pe individualități. În mod cert există un efort de a relansa literatura română și de a o repune într-un circuit public”

- Te vezi asimilat în vreo generație? În cazul ăsta, tu ai fi, teoretic... douămiist! Mai există generaționsim, adică paradigmă unitară de vedere și creație? Sau mai degrabă fiecare e pe drumul său, într-un uriaș concert de perspective și stiluri? Mizezi pe grupuri, pe câteva nume, în proză, poezie și eseu? Cum vezi literatura de azi, cel puțin în rândul celor apropiați de vârsta ta? Și cam care e nivelul cultural al studenților cu care lucrezi?

- Sunt tot atât de douămiist, cât sunt de bonapartist. Cred că discriminările generaționiste sunt foarte aproximative, putem vorbi de grupuri, de forme de agregare cenaclieră, de afinități. Mă recunosc ca membru al cenaclului lui Mircea Cărtărescu, Cenaclul Litere, pentru că am crescut literar în acel mediu. Dar eram destul de diferiți unii de ceilalți în acel cenaclu, chiar dacă putem fi reuiniți într-un tablou de familie. Nu știu ce am în comun cu douămiiștii, nu mă simt unul de-al lor fără ca prin asta să sugerez vreo ierarhie sau să operez o descalificare a cuiva. Cred că în materie de literatură domnește un fel de anomie, experiența anilor optzeci nu a fost dusă prea departe, dincolo de dezinhibările așteptate, mai precis nu a condus către o nouă poetică. Vârful experimental și exploratoriu, de pionierat a fost atunci și cred că poezia a fost vioara întâi, și nu romanul, poezia și proza scurtă recâștigând un capital pierdut în interbelic. Ideea de concert nu mi se pare valabilă pentru că nu există un dirijor și aproape fiecare cântă altceva, sau mai precis există grupuri de instrumentiști segregate, independente de o orice formă de aducere sub aceeași baghetă. Concertul, dacă vrei, e o uriașă cacofonie în care există voci autentice, excelente, dar pe care trebuie să le distingi în hărmălaie, adică să te apropii și să te concentrezi numai pe acel "instrument" și acea "partitură". Sunt atașat de colegii și prietenii mei din *Ferestre 98*, dar și de "familiștii" din antologia cărtăresciană anterioară. Încă odată, recunosc în Cărtărescu pe cel care ne-a format prin a ne aduce împreună, catalizând prin propria sa dragoste de literatură o mișcare. Ea nu e una de mase, ci mai degrabă un Aktionsgruppe, o formulă de comando, puternică și eficientă doar prin aceea că este foarte mică și extrem de mobilă. Te superi dacă nu voi da nume? Nu mizez pe grupuri, ci pe individualități. În mod cert există un efort de a relansa literatura română și de a o repune într-un circuit public. Sunt meritorii eforturile ieșenilor, clujenilor arădenilor etc. și ale celor care-i susțin. Literatura e o chestiune personală, e alegerea mea și înțeleg că tot mai puțin și alegerea altora. Pentru o parte dintre studenții mei, cei buni și foarte buni regret că lumea s-a schimbat și ei vor trebui să facă față unor noi provocări. Nu este vorba atât de nivelul lor, ci de rolul pe care îl va juca în viitor învățământul umanist, care pare să se diminueze peste tot în lume, în timp ce reapar noi forme de barbarie. În ce mă privește nu am de gând să mă schimb, voi fi alături de studenții mei în dragostea lor față de literatură și în efortul lor de a deveni niște profesori buni.

- Știu că sună copilărește, dar nu mă pot abține să nu te întreb: câte filme vezi pe săptămână? Ești chiar mereu la curent cu noutățile

cinematografice, reușești asta? Mergi în săli de cinema, le vezi pe dvd, la festivaluri de profil? Asta ca să nu mai amintesc că ești unul dintre cei mai buni cronicari de film, de la noi. Eu unul îți citesc recenziile chiar și dacă nu am văzut filmele la care se referă, e vorba de scrisul tău, mereu estetizant, foarte atractiv (și total anticaragialean, deși ultima ta carte e despre posteritatea critică a lui I.L. Caragiale).

- În general văd un film la două zile, multe dintre ele sunt filme vechi, pentru că nu poți avea o opinie avizată în materie fără să cunoști foarte bine istoria cinematografilei europene și o includ și pe cea americană, și asta fără să minimalizez în niciun fel cinematografia asiatică sau iraniană. Nu sunt mereu la curent cu noutățile cinematografice, dar încerc să nu ratez filmele importante, pe unele le văd în festivaluri de film, ce-i drept. Prefer cinematograful pentru vizionare, dar el mi-a devenit tot mai străin. În primele 10-15 minute trebuie să alung din minte molăitul rumegătoarelor de popcorn, hăhăiturile și ghiorțăielile vesele până când "acțiunea" induce narcoza necesară animalului, apoi sala se luminează de licuricii smartfonurilor și se tastează de zor, căci nu poți scăpa niciodată de grijile zilei și nici de noutățile ei. Cu toate acestea prefer cinematograful, am nostalgia vechilor săli de cinema, când filmul era "pâinea noastră cea de toate zilele", poate singura distracție care rezista apoteozei abracadabrante a Epocii de Aur.

- Filmul românesc pare pe val, la noi și în afară. E adevărat?

- Spre surprinderea și bucuria mea, da. *Aferim!* al lui Radu Jude a demonstrat că cineăștii Noului Val se pot reinventa, că pot aborda formule noi, dincolo de minimalismul mizerabilist care i-a consacrat. Este uluitor acest film cu un scenariu alcătuit postmodern dintr-un bricolaj de texte literare și care are parfumul autenticității, deși e un construct livresc de la un cap la altul. Mai important decât a fi pe val, a fi la modă, este această explozie de creativitate și diversitate care configurează o școală de cinematografie românească.

- *Ce faci, în timpul liber, când nu lucrezi? Mai mereu te găsești plecat în afară, cu tot felul de ocazii. Și mi-ai spus, odată, ceva despre avioane și salturi cu parașuta. Sună foarte... exotic, în contextul tău, puternic intelectualizant. Îmi vine să zâmbesc și la gândul că tu mi-ai dat ideea ultimei mele cărți, despre imaginarul pirateriei occidentale. Cine ar fi crezut că Angelo Mitchievici are asemenea pasiuni "serioase"?*

- Am sărit odată cu parașuta pentru că îmi era frică de căderea în gol. Am vrut să privesc în față această frică. Nu spun că aş face-o în fiecare zi, dar uneori este sănătos să te confrunți cu frica și riscul, ea îți amintește ce prețioasă este fiecare clipă. Nu găsesc nimic exotic în asta, am descoperit recent scufundările, sub apă mă simt excelent, este o experiență pe care aş relua-o oricând. Mi-au plăcut mereu ca tipar comportamental scriitorii americani de felul lui Hemingway sau Normam Mailer, cu o alură sportivă, practicând sporturi și trăind plenar existența cu fiecare celulă și nu cei care-și administrează maladiivități și hipersensibilități izolați în coconul lor. Sunt chiar atât de ”intelectualizat”? Eu nu mă văd așa. Cât despre idei, poate că eu ți-am dat ideea, dar am alimentat o pasiune fără de care ideea ”mea” nu ar fi însemnat nimic. Cartea ta despre piraterie e minunată și unică în felul ei și cum ți-am mai spus, numai tu o puteai scrie, adunând literaturii tot acel univers marinăresc cu care ești familiarizat. Și orice pasiune este ceva serios, un alt fel de a iubi, dezinteresat și profund, o lume particulară peste care stăpânim cu imaginația noastră îmbogățind-o neîntrerupt.

***„Opera lui Caragiale generează un vertij al
identificărilor, devine lentila noastră de contact cu
propriul nostru timp, cu propria noastră epocă,
deformând-o spectaculos”***

- Am vorbit mai sus despre ”Ex Ponto”. Iar tu publici constant la alte câteva, unde ai rubrici permanente (”România literară”, ”Timpul”). Cum vezi viitorul revistelor pe hârtie? Mai au ele vreun rol? Sau totul se va muta pe net? Nu-s ele o formă de decadentism, în era tehnologiei digitale? Sau poate chiar progresul presupune o pasageră și necesară etapă decadentă, în care se întrepătrund paradigmele, pentru ca, mai apoi, totul să devină omogen, liniar?

- Cred că revistele s-au mutat deja pe net, hârtia nu mai este decât un iluzoriu și efemer suport al lor. O spun pentru că în genere majoritatea revistelor le citesc pe net. Spre deosebire de cărți, ele au trecut frontiera în virtual și majoritatea, cele serioase, au și o arhivă electronică. Asta nu înseamnă că rolul lor a încetat, însă este diminuat de rolul pe care îl joacă blogurile specializate pe teme culturale sau de istorie a ideilor și chair de reviste electronice precum prestigioasa *lapunkt*. Altfel reviste precum *România literară*, *Timpul* își păstrează prestigiul sau în cazul revistei

Timpul și l-au redobândit sub conducerea lui Daniel Șandru. Revista *Ex Ponto* reprezintă singura interfață culturală a zonei dobrogene după dispariția prestigioasei reviste *Tomis* și îi datorează imens redactorului-șef, Ovidiu Dunăreanu și societății Infcon care a înțeles că trebuie să o susțină. Nu cred că e o formă de decadentism, de ce nu ar fi una de postmodernism, suntem abia la începutul erei digitale? Dacă acceptăm faptul că în decadentism este cuprinsă și o doză apreciabilă de estetism, așa zice că nu hârtia în sine conservă o dimensiune estetizantă, cât faptul de a citi reviste pe hârtie, de a savura o revistă literară ”în carne și oase”, adică pe hârtie, într-o epocă digitală. Ca să nu mai vorbim de gestul hedonist-excentric de a le cumpăra sau a le colecționa.

- În cartea despre I.L. Caragiale ai scris despre ”principiul de exorbitare”, despre un fel de perspectivă a monstruosului, în mecanismul generator al literaturii caragialene. E acesta și un mecanism al decadenței culturale? E Caragiale, din acest punct de vedere, un autor decadent? Poate fi pus el în opoziție cu, să zicem, eufemizarea lirică și profund estetizantă de la congenerul Eminescu? Sunt aceștia doi din polii principali ai literaturii române de totdeauna?

- În cartea mea, *Caragiale după Caragiale. Arcanele lecturii: exagerări, deformări, excese*, (Cartea Românească, 2014), ”principiul de exorbitare” era evidențiat în două moduri situate ambele în relație cu privirea. Primul îi aparține operei lui Caragiale și constatam oferind argumentul textului cum în interiorul operei, a fiecăreia dintre părțile ei se găsesc premisele deformării, a dezvoltării spre abnorm ale unor gesticulații, discursuri, mentalități. Totul este latent în opera lui Caragiale, combustiiile sunt limitate de o cenzură care este a epocii, ”epoca de aur a statornciei” cum o numea Stefan Zweig. Vulcanul avea să erupă foarte curând în interbelic, semn că tot ceea ce era încă benign la Caragiale era și virtual punitiv. Principiul de exorbitare a fost recuperat de lectura operei lui Caragiale, și aceasta este teza mea cea mai importantă și am arătat cum un mod de a vedea informează la propriu perspectiva asupra operei, adică transferă privirea în mecanism interpretativ. Am explorat această lipsă de măsură a exegezei, explicabilă nu numai prin acest mecanism hermeneutic ascuns în miezul operei, ci și prin faptul că opera lui Caragiale generează un vertij al identificărilor, devine lentila noastră de contact cu propriul nostru timp, cu propria noastră epocă, deformând-o spectaculos. Nimic decadent sau estetizant la I.L.Caragiale, deși există tangenta la această dimensiune pe care

scriitorul a refuzat-o. Eminescu aparține unei alte vârste a literaturii și așa zice că se află cumva în urmă. Caragiale este cel mai modern dintre clasici și nu numai, el a înțeles literatura și ca ”practică” și ca ”producție”, ca mecanism generator care reciclează rebuturile, deșeurile textuale pentru a le reinvesti cu o nouă forță persuasivă. Da, cred că Eminescu și Caragiale răspund în mod esențial pentru două momente exemplare ale literaturii române. Eminescu face sinteza unui proces de inventare a unei literaturi naționale, proces care debutează în perioada pașoptistă și continuă în perioada postpașoptistă, iar Caragiale împinge literatura spre modernitate, spre dobândirea unei conștiințe de sine ca înțelegere a convențiilor și mijloacelor de care dispune. Dincolo de opera lor, au fost scriitorii care au dus cel mai departe reflecția cu privire la literatură fără a fi teoretizat explicit acest lucru, cu câteva excepții. Laboratorul eminescian o probează și cele câteva articole ale lui Caragiale deopotrivă. Ceilalți doi ”mari clasici”, Slavici și Creangă, rămân mai degrabă locali, deși cu Creangă avem o întemeiere a unui mit al povestitorului de geniu recuperabil apoi din povestirile lui Mihail Sadoveanu, Vasile Voiculescu etc. Însă nu puteam rămâne doar la Eminescu și Caragiale, dar reflecția despre literatura română intersectează obligatoriu opera lor.

- *Dragă Angelo, îți mulțumesc pentru timpul acordat! Sper să ne vedem cât mai curând la Piatra-Neamț, unde vrem să te invităm, în cadrul unor plănuite evenimente, la Biblioteca Județeană, deja un loc al efervescenței literare naționale! De la mare, la munte, adică, pentru tine!*

- Voi veni cu drag, sunt atașat de acest oraș patriarhal foarte frumos, cu o personalitate aparte.

Angelo Mitchievici este conferențiar universitar în cadrul Facultății de Litere, Universitatea “Ovidius” Constanța. Doctor în Filologie. Ultima carte publicată: **Caragiale după Caragiale. Arcanele interpretării: exagerări, deformări, excese** (Cartea Românească, 2014). Alte lucrări: **Decadență și decadentism în contextul modernității românești și europene** (Curtea Veche Publishing, 2011), **Umbrele paradisului. Scriitori români și francezi în Uniunea Sovietică** (Humanitas, 2011), **Simbolism și decadentism în Arta 1900** (Institutul European, 2011), **Cinema** (volum de povestiri) (Polirom, 2009), **Mateiu I. Caragiale – fizionomii decadente**, (ICR, 2007), **Teodoreanu reloaded**, (Art, 2011, coautor: Ioan Stanomir), **Explorări în comunismul românesc**, (vol.I, II, III, Polirom, coautori: Paul Cernat, Ion Manolescu, Ioan Stanomir), **O lume dispărută, patru istorii personale urmate de un dialog cu Horia Roman Patapievici**, (Polirom, 2004, coautori: Paul Cernat, Ion Manolescu, Horia-Roman Patapievici, Ioan Stanomir)

Patriotismul la români

o meditație de *Dimitrie Grama*

Rătăcitor fiind prin lumea asta mare de aproape cincizeci de ani, un sentiment tot mai acut m-a reaproiat de țara pe care am părăsit-o atunci, cu mulți ani în urmă, nu dintr-un sentiment de ură, ci unul de deznădejde. Se construia din plin comunismul și cu toate că acum se vorbește, se publică și se dezbate puternica atitudine și lupta anticomunistă dusă de români, eu, în anii '60, nu am văzut, nici măcar indirect, această luptă, sau împotrivire individuală sau în masă împotriva dictaturii comuniste. Lumea era umilă, umilită, supusă, fără vlagă și singurele manifestări antiguvernamentale, anticomuniste, erau bancurile. Și alea șoptite doar între prieteni, sortite să fie act compromițător în acea societate lipsită de mândrie și demnitate individuală, în acea societate care a acceptat, fără să crâcnească, lichidarea foștilor politicieni, cadre universitare, intelectuali și, de fapt, pe oricine s-a împotrivit sau, teoretic, s-ar fi putut împotrivi noii ordini. Din fericire comunismul s-a prăbușit în Europa, și, până la urmă, în România. Nu civilizat, ca în restul țărilor foste comuniste, ci violent, cu o așa numită "revoluție" și cu un act final de necivilizație: executarea ceaușeștilor fără un proces bazat pe legi și ordine internațional acceptate, respectate până și în ... Ruanda. Un adevărat proces al dictatorilor ar fi putut pune în evidență, ar fi putut divulga, sistemul pe care se baza dictatura, cine erau cei care, de-a lungul anilor, pe lângă Ceaușescu, l-au dezvoltat și întreținut. S-ar fi putut face liste de inculpați, de criminali, de securiști care, normal, ar fi fost la fel de răspunzători ca ceaușeștii pentru situația românilor. Dar acest lucru nu s-a întâmplat la românii care, dimpotrivă, au "votat democratic", în mod patriotic, un guvern bazat pe foști comuniști și foști securiști. Recunosc,

erau vremuri tulburi, lumea era dezorientată, dar mai târziu, după, hai să zicem 10 ani, românii parcă tot în beznă social-politică trăiau și continuau să acționeze pe scena politică a țării ca înainte de 1989, adică fără angajament social, fără demnitate de cetățean, irațional, timorat sau de-a dreptul nepăsător. "Nu se poate mai bine domnule!", sau "Lasă să fure, că nu-i pădurea mea" și alte lozinci de neangajare. În schimb, la un nivel foarte superficial, la nivelul comentariilor pe internet, la cafenea sau în anumite reviste cu caracter naționalist, românul face zel de patriotism. Excelează chiar!

Poate că eu, cu originea mea "aromână", nu voi fi privit cu ochi buni de românii get-beget când încerc să critic autohtonii, să-i critic pe geto-daci, dar o fac deoarece în multe eseuri am descris cu dragoste și îngăduință România și românii. Aceste gânduri le exprim cu speranța că vor fi înțelese nu ca ceva negativ și răuvoitor, ci ca o invitație la reflecție intelectuală și spirituală.

Citesc, în diverse publicații, despre originea și trecutul glorios al geto-dacilor din care restul etniilor europene s-ar fi dezvoltat. Limba noastră, „latina vulgara”, a fost limba pe care Roma a adoptat-o, etc., etc. S-ar putea să fie așa, dar ce folos? Cu ce ne mândrim acum? Cu totala corupție social-politică? Cu ignoranța? Cu acceptarea șmecheriei și a bacșișului ca element de parvenire personală sau instituțională? Cu acceptarea furtului individual, obștesc sau statal, cu acceptarea atitudinii de superioritate și dispret, afișate, față de noi, de celalalte state din Europa? Poate mai sunt și alte lucruri ce-ar putea fi amintite, dar cred că este de ajuns spre a-mi pune întrebarea: Este românul patriot, sau nu este? Eu nu cred că este! Românul dă dovadă de demagogie chiar și atunci când se expune ca patriot. Nu are sentimente adevărate față de țară, obște, confrate, ci un fel de cacialma sentimentală, cu înjurături și lacrimi la beție, combinate cu amnezie. Poate că cei ce se îndoiesc de "originea pură" a românilor au dreptate și poate că toți românii sunt venetici, ca și mine. Altfel, cum aș putea să-mi explic că eu, "aromânul", și prietenul meu Koari, "neamțul", sau Pișta, "ungurul", avem sentimente mai profunde, și, la scara mea de valoare, dăm dovadă de mai mult patriotism românesc decât mulți români "get-beget"?! "Working class hero" este un cântec poate mai puțin cunoscut al lui John Lennon, în care John, cu oarecare ironie, ne spune: "a working class hero is something to be!" De ce un poet-trubadur-rockerist din Anglia capitalistă a anilor 60 - 70 ai secolului trecut vine cu o astfel de afirmație, valabilă în exclusivitate pentru sistemul comunist? John Lennon, spirit liber și

responsabil, analiza în mod critic societatea umană în general, fie ea capitalistă sau comunistă, mai ales pentru că a fost, ca majoritatea poezilor, un vizionar, având puterea intelectuală și spirituală capabilă să penetreze demagogia și ipocrizia social-politică a timpului, într-o Uniune Europeană compusă, la acea vreme, din vreo 15 -16 țări, toate, cu mici excepții, conduse de partide "social-democrate", care, în fond, erau partide socialiste de tip vestic. Aceste partide au introdus conceptul de "political correctness", care nu este altceva decât un mijloc de control și manipulare "așa cum vrem noi, potențaii", au introdus "respectul față de" și acceptanța indiscriminatorie" a altor etnii și religii și, în aceeași răsuflare, au limitat dreptul europenilor la libera expresie religioasă și chiar au interzis unele tradiții milenare creștine, deoarece acestea ar putea "ofensa" alte etnii și religii care s-au pripășit pe la noi. Acele vremuri, de la sfârșitul secolului trecut, au cunoscut apariția și dezvoltarea unor forme ridicole de psihologie socială și de nivelare a indivizilor la "mediocritate". În Europa de Est și de Vest apare ceva destul de nou în istoria omenirii: parvenirea "social-materială" bazată doar pe demagogie. Astfel, John Lennon expune, în câteva rânduri, ambiția omului spiritual mărunț, a plebeiului, a șmecherului și demagogului găunos să parvină și cea mai rapidă cale de parvenire este aceea de folosire a ignoranței majoritare, care în naivitatea și prostia ei, alege nonvalori ca reprezentanți, șefi de syndicate și de partide. Astfel, din ciurucuri, apar „eroii,, care știu cum să manipuleze mințile "clasei muncitoare", iar clasa muncitoare își încordează mușchii și stralucește de mândrie! Astfel se deschid căi noi și rapide de îmbogățire și, prin îmbogățire, de parvenire socială, de egalitate aparentă cu lorzii sau marea burghezie. În cinci -zece ani de zile, eroul clasei muncitoare poate egala sau chiar depăși avutiile multor nobili sau industriași și, culmea, se poate ajunge la acest nivel de bunăstare fără să ai vreo idee revoluționară, fără să înregistrezi vreun patent internațional, fără efortul de a duce mai departe și dezvolta atelierul mecanic sau de croitorie al tatălui, ci doar prin simpla demagogie! Acesta este de multe ori țelul mitocanului, care fără scrupule, și prin metode viclene, ajunge sus de tot, de unde nu mai poate să vadă locul de unde a plecat și nici pe cei care, în prostia lor naivă, l-au ridicat acolo.

Totuși, în majoritatea țărilor din Europa de Vest, datorită faptului că principiile democratice funcționează, s-au introdus legi și regulamente stricte de control, mai ales financiar, al tuturor cetățenilor, dar mai ales controlul celor aleși să conducă societatea din punct de

vedere politic și moral, de la aleșii primăriilor până la Primul Ministru. De fapt, în Vest, un "om politic" este mai controlat și cercetat sub "lupa obștei", decât un comerciant sau un cetățean oarecare. Corupția a existat și, în mici proporții, sunt convins că mai există în Vest, dar când instituțiile democratice (Senatul sau Parlamentul), au fost amenințate de decadența distrugătoare a corupției, s-au luat măsuri. Dacă un reprezentant al poporului, un senator, ministru sau premier, este suspectat de Corupție, Furt sau Imoralitate, acel om politic este obligat să-și dea demisia și dacă acel cetățean, bazat pe puterea și influența sa politică, a profitat de vreun "lanț al slabiciunilor" și, într-o perioadă scurtă de timp s-a îmbogățit, atunci o piatră nu se lasă neîntoarsă până când nu se lămuresc lucrurile. Un divorț din care inculpatul rămâne "sărac", deoarece, ca un făcut, averiile familiei au fost lăsate fostei soții sau copiilor, nu-l salvează pe ministru/senator/președinte de la pușcărie și nici familia de la confiscarea bunurilor ce nu pot fi justificate prin muncă cinstită, prin salariile bazate pe acea muncă. Această lege se aplică tuturor cetățenilor, indiferent de poziția socială, etnie sau religie și indiferent de apartenența politică sau instituțională (îi controlam pe toți, dar nu pe cei de la Securitate, Fisc sau P.S.D).

Această atitudine și poziție moralaăa obștei, a instituțiilor și a poporului care a creat "statul democratic", este un act de patriotism! Un act de curaj civic și de responsabilitate într-un spatiu și într-o perioadă de timp unde nimeni, absolut nimeni, nu este mai presus decât legea. Un bun prieten, poet din Piatra Neamț, care-i în vizită la mine, în Gibraltar, îmi spune că "Parlamentarii români au imunitate" și asta înseamnă că nu pot fi judecați atâta timp cât sunt miniștri, senatori, președinți! Ce țară și ce popor poate accepta așa ceva și de ce? Cum se poate explica, logic sau moral, o astfel de ordine, prin care eu înțeleg că dacă ai fost ales și ai ajuns în poziția de încredere de unde să-ți servești țara și poporul, ți se dă și dreptul la Furt Liber și Nelimitat. Deci, un parlamentar cu un mandat mai lung, poate acumula averi imense fără să fie nevoit să dea socoteală cuiva. Toată lumea, chiar și Poliția și Justiția, știu că acel parlamentar este un hoț care a furat și continuă să fure, dar nimeni nu poate face nimic, deoarece hoțul este imun la Dreptate : Fascinant! Într-un timp, prin anii 2000 - 2005, mă întrebam cum de sunt atâția români multimilionari în euro, oameni care au pornit de la nimic, din acel sistem comunist unde nimeni nu avea vreo proprietate privată însemnată ; și chiar dacă ar fi avut vreun atelier mic de manufactură sau o fabricuță, de unde un asemenea profit extraordinar care în Vest este de neconceput prin muncă cinstită. Apoi am aflat secretul care scoate milionari pe bandă

ruinantă în România : Furtul!. România, țara cu milionari și multimilionari, care în aroganța pe care le-o dă puterea coruptă, imoralitatea și totala iresponsabilitate sfidează atât poporul cât și opinia internațională. Se știe în toată lumea că "România este altfel" și lucrurile cu care ne putem mândri ca români sunt, în general, Sărăcia și, în special, Corupția. Mai greu de înțeles este faptul că într-o Europa Unită, cât de cât decentă, România, sau mai bine zis reprezentanții României, sunt accepați și chiar au drept de vot în U.E. De ne-nțeles este faptul că U.E. acceptă ca România să aibă o lege atât de aberantă de "imunitate" a omului politic! Cine știe ce forțe obscure sunt în mișcare sau, altfel exprimat: "de ne-nțeles sunt căile Domnului!" Dar ceea ce este nu numai de ne-nțeles, de-a dreptul tragic, este Conviețuirea Simbiotică a românilor, de la țăranul needucat la academician, cu Corupția. Metaforic vorbind, am impresia că românul s-a căsătorit de buna voie cu Frica – Neangajarea – Iresponsabilitatea și are ca mamă soacră Ipocrizia și Corupția. Aceasta „căsătorie” este un act nepatriotic și toate scuzele îmbrobodite cu înfloritură geografice, istorice (dă vina pe alții: turci, greci, ruși, etc.), nu justifică această „casătorie”. Românii ar trebui îndemnați la divorț! Să se despartă de cei care îi mint și îi fură fără milă și fără rușine. Să se despartă de cei care fac neamul de răs. Românul ar trebui să caute și să scoată la lumină, din locurile unde s-au ascuns de prea multă vreme, Curajul, Responsabilitatea și Decența.

Patriotism. Câteva generalizări și concluzii

Ce este, în fond, adevăratul patriotism? Cum poate el fi deosebit de naționalismul șovin sau de diversele forme de propagandă îndoctrinatorie? Nu există multe studii despre patriotism, și părerile academicienilor, filozofilor, sunt destul de diferite și reflectă, în mare, apartenența spirituală și social-politică a gânditorului în strădania de a acceptanta norme subiective și de identificare cu patria și nația din care face parte.

Stephen Nathason (1993) încearcă să definească patriotismul prin:

1. Afecțiune specială pentru propria patrie.
2. Identificare personală cu țara.
3. Grijă specială pentru binele țării.
4. Consimțirea sacrificiului personal pentru binele patriei.

Doar "dragostea de țară" exprimată demagogic de la tribunele parlamentare, la TV, la stadion sau cafenea, nu este de ajuns și nu poate fi

acceptată ca patriotism. E mai degrabă vorba de un interes social-politic, sau de mândrie superficială, trecătoare. De multe ori noțiunile de patriotism și naționalism sunt confundate, deoarece este complicat să iubești doar locul = patria (patriotism) făcând abstracție de popor = nația (naționalism). Lordul Acton (1972), a comparat naționalismul și patriotismul cu "afecțiune și instinct" versus o "relație morală", spunând că naționalismul este legătura noastră cu rasa, care este implicit naturală sau fizică, pe când patriotismul este conștiința noastră față de obligațiile morale în comunitatea politică în care trăim. George Orwell zice că naționalismul este cârmuit de dorința de putere și este de natură agresivă, pe când patriotismul reprezintă afinitatea și devotamentul față de un loc anume și față de modul de viață de acolo, dar fără ambiția de a impune altora aceste sentimente. Patriotismul este, deci, de natura defensivă. Pe lângă cei care glorifică patriotismul, există și critici, unul din ei fiind Leo Tolstoy, care găsește că patriotismul este și "tâmpit" și "imoral" ; tâmpit deoarece orice patriot consideră propria țară ca fiind cea mai excepțională din lume, și imoral deoarece ne îndeamnă să promovăm interesele propriei patrii pe socoteala altor nații și pe orice cale, chiar și prin război și exterminare, acest lucru fiind în totală disarmonie cu cea mai fundamentală regulă de moralitate, care ne îndeamnă "să nu facem altora ceea ce nu vrem ca ei să ne facă nouă", (1972). Mai recent, teoreticianul politic american George Kateb, argumentează că patriotismul reprezintă o greșala dublă, o eroare morală, sursa acesteia fiind o stare de confuzie mintală, pe când Simon Keller studiază patriotismul din perspectiva omului care "crede în niște norme etice locale".

Lumea și-a exprimat ideile despre diverse forme de patriotism începând din antichitate, continuând cu Machiavelli (1518), adeptul patriotismului extrem, și terminând cu patriotismul moderat a lui Primoratz. În 1979, Dolf Sternberger introduce termenul de "patriotism constituțional" (verfassungspatriotismus), care este reluat și reactualizat de Jurgen Habermas. Amândoi, încă umbriți de conștiința proastă a național-socialismului german din anii 1930- 1945, încearcă, cu disperare, să disocieze și să despartă patriotismul de naționalism, venind cu explicații greoaie și de neînțeles.

Multe idei, multe teorii, dar eu cred că în materie de patriotism și nationalism fiecare om își are ideile și sentimentele lui, formate în timp, în mediul în care a crescut și s-a format și de nivelul de înțelepciune și moralitate pe care a putut să-l atingă.

România actuală este o națiune tânără, formată din trei grupuri importante, care până nu demult s-au considerat ca fiind etnii de sine statatoare: moldoveni, regăteni+olteni și ardeleni+bănățeni. Acești oameni au trăit separat, constituiți în principate, timp de 500-600 de ani, și, cu toate că împărțeau o limbă asemănătoare, nu comună (nici acum nu înțeleg fără dicționar „Letopisețul Țării Moldovei”), de multe ori s-au războit. În timp de pace, nu-mi vine să cred ca vreun banațean își bătea capul cu ce se întâmpla cu "frații" lui moldoveni sub Ștefan cel Mare, sau invers. Probabil ca 90% din oamenii de rând habar nu aveau ca există Muntenia sau Basarabia, și de aceea sunt convins că de-a lungul secolelor a existat (și poate că mai există), o suspiciune reciprocă și chiar sentimente de dușmănie între românii din diferitele Principate. Doar patriotismul actual, bazat pe basme istorice și nu pe date, exagerează sentimentul de "românism", de "frăție" și dorință de uniune a românilor din toate ținuturile daco-trace. Nici acum, de fapt, nu există această dorință, socotind situația aromânilor din Macedonia și Grecia, sau a moldovenilor din Republica Moldova, ori a celor din Valea Timocului. Din când în când se naște un foc de paie, o răbufneală de patriotism, ce trece altfel repede, ca un fel de gripă.

Pe vremea lui Mihai Viteazul (secolul al XVII - lea), destul de recent, nu exista niciun fel de patriotism sau sentiment național generalizat la toți "românii", și, de aceea, efortul de Unire a lui Mihai Viteazul, a "tuturor românilor" a fost un eșec exemplar și rușinos pentru cei ce idealizau unitatea națională, de la Burebista încoace. Se poate ca ambiția lui Mihai Viteazul de a "Uni" cele trei Principate să fi fost una politică, un simplu act de cucerire a altor teritorii, fenomen obișnuit în acele timpuri. Exemplul României nu este unic în Europa. Așa a fost în Italia până la Garibaldi și în Germania până la Bismark, ca să nu mai vorbim de Marea Britanie unde și acum englezii, scoțienii, irlandezii sau celții din Wales se consideră etnii aparte, dând dovadă de "naționalism și patriotism local". Italienii din Toscana nu se identifică cu cei din Sicilia, iar catalanii sau bascii nu-i suportă pe spanioli. Cred că românii se comportă la fel ca frații lor europeni din alte ținuturi ale continentului în ceea ce privește naționalismul local, și, de aceea, suntem înclinați spre bârfă și generalizări.

Cine nu a auzit și acceptat fără să se revolte diverse comentarii sau chiar insulte la adresa tuturor moldovenilor sau oltenilor, dâmbovițenilor ori ardelenilor. Puturoși, bețivi, curvari, corupți,

șmecheri, grei de cap, hoți, sunt cuvinte cu care descriem, nu un individ ci sute de mii, chiar milioane. Nu există nici macar excepții!

Și apoi mai sunt ȕiganii care, cu toate că au trăit pe meleagurile noastre de cel puțin 250 de ani (o bună parte integrându-se de nu-i mai poți deosebi de românii get-beget în grai, gust sau obiceiuri), sunt tratați altfel, de la caz la caz. Dacă-i muzician faimos, celebru, ne mândrim cu el că-i roman, dar dacă-i cerșetor la Roma sau Paris, îl injurăm, că ne face de răs. E normal, e în firea noastră să fim așa, și de aceea mă întreb câtă îngăduință și cât efort am depus noi românii ca să acceptăm și alte nații cu care să conviețuim în noua patrie, România? Poate că n-am făcut tot ce am putut face și poate că un anumit ritm al evoluției unei societăți nu poate fi schimbat doar de mofturile unor așa-ziși intelectuali, ca subsemnatul. În fața istoriei trebuie să dai dovadă de umilință și de răbdare.

De multe ori mă frapează că românul se consideră și, până la o anumită limită chiar este, patriot adevărat, acceptă cu destul de multă ușurință o clasă politică coruptă și iresponsabilă, o clasă conducătoare care, așa cum văd eu lucrurile de aici, este total lipsită de patriotism, dă un exemplu execrabil generațiilor ce vin, dar mai ales ne compromite internațional. Fără nicio abținere, elvețienii, nemții, francezii, italienii, spaniolii își permit să ne trateze de hoți, curve, puturoși, cerșetori. Citesc în ziar, văd la televizor și nimeni nu le răspunde!

Cum își permit olandezii, englezii, spaniolii, francezii și mai ales germanii să ne învinuiască de discriminarea ȕiganilor când ei au produs genocid după genocid pe toate continentele, timp de sute de ani? Cât de scurtă este memoria omenirii și câte circumstanțe atenuante li se pot accepta învingătorilor?

Noi, românii, ne putem mândri că am stat în banca noastră și nu am râvnit la teritoriul și averea vecinilor, ba din contra, am acceptat să vină și să se stabilească la noi și alte nații; cu toate că, din când în când, am mai injurat și amenințat cu pumnul în vânt, am trăit în armonie cu orișicine.

Românul, om bun la suflet de la natură!

Cel mai frumos și nobil act de patriotism la români este generozitatea cu care și-au împărțit de-a lungul secolelor (și încă-și mai împart), bogăția și sărăcia cu cei care-i acceptă așa cum sunt, oameni printre alți oameni.

Un poem de *Gellu Dorian*

W

- *Prietenia este un suflet în două trupuri. (Aristotel)*

La început nu a fost niciun prieten,
n-a fost niciun dușman,
apoi, să fi fost într-o joi, ba nu, într-o vineri
cînd a apărut primul prieten,
și nu e bine înainte de weekend să le arăți oamenilor că ai un prieten,
poate nici marți nu e bine,
ba cred că niciodată,
pentru că vor face totul să și-l atragă de partea lor,
nu va ști ce să facă,
le va vinde întîi numele tău, apoi
faptele tale rele se vor înmulți atît de mult
încît nu vei ști dacă tu ești cel care i-ai oferit totul
așa cum se face între prieteni
sau cel care ți se arată prin cele spuse peste tot
ca și cum ar fi fost adevărate,

nu știu dacă a fost mai bine la început
cînd nu aveam niciun prieten și toți se uitau la mine cu gîndul bun,
așa cum te uiți la statui și le admiri pentru cît de multe fapte ascund
și nu spun nimic despre ele
sau acum cînd nu știi cărui prieten să-i spui
că nu ești nici statuie, nici munte la care vine mahomed

să se încline,
ci omul acela căruia cînd îi lipseau toate era fericit,
iar acum cînd are de toate este trist,

nu cred că de vină este vreo zi a săptămînii,
vreun număr fatidic,
poate nici prietenul nu crede la fel,
mai ales atunci cînd nu-ți mai este aproapele
căruia să-i dăruiești timpul tău,
poate nici tu, cel care ai privit spre celălalt ca spre tine
și-ai vrut să te cunoști atît de mult
încît ai descoperit în el toate neajunsurile tale,
atunci cine, te întrebi
privind înapoi,
privind înainte,
privind în sus de unde niciodată nu vine niciun răspuns
pentru că pînă acum nimeni n-a știut întrebarea
și mai ales cui să i-o adreseze,
uitînd că răspunsul este chiar în cel ce întreabă
și nu crede că se întreabă,
că el este cel întrebat de celălalt
care caută în celălalt prietenul care-i devine dușman.

„Eminescu este un poet fundamental sfîșiat...”

Gheorghe Crăciun
în dialog cu
Maria Șleahțițchi

Putna, 18 mai 1997

„Mi se pare că în momentul de față tema națională Eminescu este blocată de cîteva modele interpretative de mare putere persuasivă...”

- *Stimate domnule Gheorghe Crăciun, sîntem la sfîrșitul lucrărilor Colocviului „M. Eminescu” de la Iași. Și, în acest context foarte propice, aș vrea să întreținem un dialog despre Eminescu, mai exact, despre poezia română modernistă, postmodernistă și Eminescu. Nu înainte însă de a vă întreba ce impresie v-ați creat despre cea de-a XXIII-a ediție a Colocviului Național Studentesc „Mihai Eminescu”?*

- *Chiar în timpul Colocviului discutam cu un scriitor, cu un tînar scriitor, despre posibilitatea de a polariza interesul cultural românesc pe niște mari nuclee de spiritualitate și ne puneam întrebarea dacă există în literatura română un scriitor, evident un clasic al literaturii noastre, cu o potențialitate hermeneutică, interpretativă la fel de puternică cum se întîmplă în cazul lui Eminescu. Iată Colocviul Eminescu a ajuns la a XXIII-a ediție și astăzi în continuare Eminescu este o temă de meditație națională inepuizabilă. Discuția pe care am avut-o ajungea, de fapt, la o*

întrebare: putem să facem un colocviu național Blaga sau Bacovia, sau Ion Barbu care să nu se epuizeze în două - trei decenii? Deci există în acești foarte mari poeți ai noștri aceeași rezervă de valoare sau aceleași mari rezerve de sens care să comunice cu lumea noastră modernă sau postmodernă la fel de puternic și la fel de surprinzător? Părerea mea este că nu. Ni se pare, prin urmare, că nu întâmplător continuăm să vorbim cu interes despre marele nostru poet național, deși, sigur, știm foarte bine, Eminescu a suferit și suferă în continuare un proces de clasicizare excesivă, de festivizare și există o percepție comună asupra lui Eminescu pe care o promovează manualele școlare, pe care o promovează toate formele astea aniversare, pe care iarăși le știm...

- *Manifestări... de la care lipsește Eminescu.*

- Este vorba de locul comun Eminescu, de niște texte care au devenit triumfalistice în timp, prin faptul că ele au circulat foarte mult, au fost mereu nu repuse în discuție, au fost mereu impuse ca imagini pentru toată lumea. Or cred că în momentul de față ne aflăm într-un impas. Mi se pare că în momentul de față tema națională Eminescu este blocată de câteva modele interpretative de mare putere persuasivă...

- *În anii trecuți la acest Colocviu s-a spus că este bine să se întrerupă, pentru un timp, exegeza asupra operei lui Eminescu, deoarece eminescologia este în impas.*

- Eminescologia noastră e o îndeletnicire prea marcat glorificatoare. Mi se pare că ar trebui să ne întoarcem la un anume bun-simț critic, singurul în măsură să evite idealizările și ficționalizările. În momentul de față discursul critic și de istorie literară asupra lui Eminescu este unul care vrea cu tot dinadinsul să creeze o imagine, cum să vă spun, de mare adâncime metafizică. Probabil că aici este vorba de un complex românesc. N-avem o literatură cultă mai veche de două sute de ani. În cine să ne regăsim? Nu ne putem regăsi în pașoptiști, știm ce înseamnă literatura pașoptistă, cu pașoptiștii începe ideea noastră de literatură, nu? Atunci s-au constituit genurile, speciile...

- *Perioadă foarte importantă totuși pentru constituirea unei literaturi.*

- Da, deci nu putem merge mai jos de Eminescu cu obsesiile noastre privind instituirea unei baze originare culturale. Și atunci Eminescu este supralicitat, deci el nu mai este privit în natura lui proprie... Apare aici un fel de... hipersemnificare la nivelul interpretării. Eminescu e confundat cu o matrice originară intangibilă și exegezele – cele la care mă gândesc în momentul de față - blochează interpretarea, nu fac altceva decât să adâncească, să lărgască niște cercuri pe ideea aceasta

a unei profunzimi metafizice care aproape întotdeauna rămîne confuză. Părerea mea este că mai întâi trebuie să lămurim altceva: ce înseamnă un scriitor național, cum devine el național? Acesta poate să fie un scriitor reprezentativ din două puncte de vedere: poate să fie un scriitor reprezentativ pentru un moment de apogeu din istoria unei spiritualități și noi putem să facem din acest moment de apogeu un model pe care apoi să-l reiterăm, și acesta e cazul lui Eminescu. În varianta asta care, spuneam, mie mi se pare blocată. Dar el poate să fie un scriitor reprezentativ în măsura în care paradigmele culturale, literare succesive îl continuă, arată că nu există modele istoricizate, ci intuiții generale – sigur nedecarate la modul programatic, ca opțiuni pentru o anume ideologie literară – care revin în timp, sînt dezvăluite, iau amploarea unor modele. În acest sens mi se pare că în momentul de față este cu puțință o deschidere spre Eminescu pur și simplu dinspre postmodernism.

„Eminescu a intuit perfect caracterul implacabil negativ al modernității poetice, pe care îl definește excepțional, după părerea mea, în partea a doua a Epigonilor ...”

- Aici și vroiam să ajungem, la relația dintre Eminescu și poezia postmodernistă, la Eminescu și ironia postmodernă. Ni se pare că Eminescu rămîne chiar și atunci cînd este citat ironic, ba îmi pare că aceasta este tot o formă de punere în valoare și de reiterare a modelului poetic Eminescu.

- La asta mă gîndesc și eu. Însă mai e ceva. Trebuie să facem observația – e un mare paradox, după mine – că noi în momentul de față nu avem o ediție cronologică Eminescu. Și mie mi se pare că ediția Maiorescu inhibă în continuare inițiativele normale...

- Aveți în vedere și „clasica” divizare a poeziei eminesciene în antume și postume?

- Sigur... Dar ce înseamnă „postume”? Postumele lui Eminescu sînt în bună parte poezii scrise la douăzeci și doi de ani... Or, în momentul în care ai spus „postum” te gîndești la niște texte rămase după moarte, pe care scriitorul n-a mai avut timp să le publice sau, dacă un text este postum, el aproape automat trebuie să fie un text de mică valoare, un text care, cum să zic, a rămas conservat sub formă de manuscris pentru că el era incert, pentru că scriitorul ezita dacă să-l publice sau nu, or, nu este

cazul aici. Mie postumele lui Eminescu, postumele lui vieneze, mi se par texte de o valoare excepțională și mă gândesc aici, de pildă, la „Demonism”, care este un text absolut uimitor, care se înfîlnește perfect cu noi, cei de azi.

- *La cenaclul de traduceri din cadrul Colocviului s-a spus că „Demonism” este un text... aproape postmodernist...*

- Putem să facem această afirmație. Și acum revenim la ediția Maiorescu și la ce cred eu că s-a întîmplat. Știm bine, Maiorescu a avut intuiția formidabilă a necesității unei direcții solide și consistente în cultura română. În momentul în care el afirmă această idee, dacă știm bine să ne gândim, nu prea avea pe ce s-o sprijine și chiar și argumentele lui, atunci cînd citează scriitori reprezentativi pentru noua direcție sînt destul de subțiri. Eminescu avea douăzeci de ani în momentul în care este pus imediat după Alecsandri...

- *În „Direcția nouă...”*

- În „Direcția nouă...” Și mi se pare mie că... Ce s-a întîmplat? Căci Maiorescu – sigur că noi cunoaștem atitudinea lui față de pașoptism, față de procesul de occidentalizare, îi cunoaștem toate rezervele, teoria formelor fără fond – a simțit că la noi, în cultura română, lipsește o direcție clasică de mare consistență, clasică nu în sens istoric, ci poate în sens tipologic, că ne lipsește o clasicitate, că trebuie să ai un termen de referință și el a reușit să constituie termenul de referință, dar sacrificînd din Eminescu dimensiuni esențiale. Dacă ne uităm la ediția Maiorescu, selecția operată este una de mare calitate, dar care îl vede doar pe apolinicul Eminescu (sigur, Negoîtescu a făcut această observație), îl vede doar pe acel Eminescu care respectă armoniile clasice ale versului, muzicalitatea, metrica, perfecțiunea formală. Ne întoarcem acum la „Demonism”, un text care nu putea să fie acceptat în epocă de un gust literar format deja de către junimiști. În primul rînd „Demonism” este o poezie scrisă în vers alb. Apoi, este o poezie în care, dacă ne aducem bine aminte, avem fragmente masive de discurs abstract, de tip filosofic, de tip teoretic – nu? – care pe o teorie maioresciană a poeziei nu se susține. Acolo nu mai avem ideea îmbrăcată în formă sensibilă, avem pur și simplu un discurs intelectual, o nuanțare de idei apropiată de normele europene ale epocii, normele poeticii europene, care erau normele unui complex de tendințe poetice, numite în cele din urmă simbolism. O astfel de poezie nu putea să fie acceptată.

- *Cei de la Junimea nu-l prea „gustau” pe Baudelaire, spre exemplu...*

- A, bine... bine...

- ...și pe cei care veneau după Baudelaire.

- Despre asta să nu mai vorbim! Ce mi se pare mie, este că există, a existat o sfișiere interioară la Eminescu. Deci el este un poet care a intuit perfect caracterul implacabil negativ al modernității poetice, pe care îl definește excepțional, după părerea mea, în partea a doua a „Epigonilor”, partea a doua care se interpretează, de obicei, cu totul, cu totul fals. E vorba despre modelul poeziei moderne, așa cum îl cunoaștem de la Novalis, care a avut intuiții excepționale cu mult înaintea lui Eminescu, înainte de 1800, așa cum îl cunoaștem de la Hugo Friedrich care și face din Novalis un pionier al modernității. Acest model teoretic este perfect definit în partea a doua a „Epigonilor”.

- În „jocul cu imagini” din partea a doua se intuiește, cred, o altă estetică...

- Ceea ce intuiește acolo Eminescu este implacabilul unei poetici a artificialului, faptul că în lumea modernă poezia devine limbaj, devine joc, dar la modul implacabil...

- ...speculație...

- ...speculație, pentru că ontologia nu mai este cu putință. Numai că Eminescu, în firea lui adâncă, este un poet care merge pe organicitate și pe ontologie, asta o spune și în scrisoarea care însoțește trimiterea „Epigonilor” la Convorbiri, în care ceea ce le reproșează el Matildei Cugler și lui Schelitti – mi se pare că sînt vreo trei nume de poeți citați, care ar reprezenta așa-numitul Weltschmerz – e aerul bolnav al poeziei lor. Dar nu ăsta este marele reproș, pentru că, după părerea mea, poezia modernă are un aer bolnav de la sine înțeles, pentru că noi, modernii, trăim într-o lume bolnavă. El le reproșează ceva mult mai grav. Spune că poezia lor este o poezie lipsită de organicitate, o poezie care nu se motivează printr-o tradiție românească. Mi se pare că face acolo o metaforă și spune că ei, minorii vremii, sînt verigi sau inele din dezvoltarea unui „cap străin”. E vorba de modelul occidental al acestei poezii bolnave. Sigur că cei pe care îi citează Eminescu nu sînt mari poeți, sigur că ei sînt niște imitatori, dar ai unui spirit care a fost după aceea timp de o sută de ani spiritul poeziei moderne. Acest spirit nu se motiva la noi – consideră Eminescu – prin ceea ce fusese înainte, prin tipul nostru de cultură. Bun, și dacă ne întoarcem acum la prima parte a „Epigonilor”, ce descoperim? Eminescu idealizează o tradiție care este foarte subțire, pașoptiștii și prepașoptiștii sînt mitizați așa cum își permiteau marii romantici germani sau englezi să mitizeze o tradiție, tradiția poeziei grecești, să spunem. Eminescu dorește să se implanteze

organic în tradiția poeziei noastre, dar această organicitate în fond nu există. Eminescu are obsesia organicității, dar ea nu există în cultura noastră, estetic vorbind. Trebuie s-o recunoaștem clar: scrisul nostru de până la 1800 este cultură, dar nu este literatură. În prima parte a „Epigonilor” Eminescu mitizează totul și, de fapt, inventează o tradiție literară. Ce dorește el acolo, care este genul de poezie pe care-l visează și despre care ediția Maiorescu reușește să ne înșele că asta a și făcut, deși, după părerea mea, n-a făcut, Eminescu fiind un poet fundamental sfîșiat. Deci el voia o poezie în care să nu mai existe disocierea dintre minte și suflet, dintre inteligență și sensibilitate. Să nu mai existe dualismul eu/lume (bine, asta știm că este o constantă a poeziei romantice), să nu mai existe această sfîșiere a omului în raport cu natura, care, revin, e implacabilă într-o..., în poetica modernității. Or partea a doua a „Epigonilor” definește perfect aceste constante ale modernității. E vorba, în primul rînd, de acea celebră definiție a poeziei care este o definiție negativă, trebuie s-o spunem: „Voluptos joc cu icoane și cu glasuri tremurate./ Strai de purpură și aur peste țărîna cea grea”. În general se spune „iată ce superb își definește Eminescu modul propriu de a face poezie”. Dimpotrivă, asta este o definiție tocmai a poeziei pe care Eminescu nu vrea s-o facă. Ea este excepțională ca formulare, pentru că poetul prinde exact adevărul unei lumi care a pierdut sensul unității naturii. Este o definiție a sinesteziei simbolice, or modernismul asta înseamnă: sinestezie. Această încercare de a regrupa niște simțiri pe care, cum să spun, toate condițiile traiului cotidian le separă în sufletul omului modern este o încercare de a reunifica ființa, însă pe un artificiu conștient. Este clar că această regrupare se întîmplă la nivel de imagine, de limbaj. Nu putem vorbi de... Nu-mi amintesc acum exact versul din prima parte a „Epigonilor”, în care poetul arată de ce îi prețuiește pe antecesorii... „Și de-aceia...”

- „...spusa voastră era sfîntă și frumoasa,/ Căci de minți era gîndită, căci din inimi era scoasă...” *Se pare că Eminescu pune accentul pe credința în ideal.*

- Da, credința asta, deci, vedeți, credința asta era o formă de naivitate, era altceva decît conștientizarea condiției dramatice a omului în lumea modernă. Deci asta visează Eminescu și toată..., cum să zic, utopia lui istorică, și întoarcerile lui...

- „...Aș vrea să trăiesc în vremea lui Alexandru cel Bun...”

- Sigur... înseamnă un refuz al modernității, dar al unei modernități înțelese.

„Noi sîntem niște ființe sfișiate și de la sfîrșitul secolului trecut înapoi această sfișiere s-a accentuat tot mai mult. Postmodernismul asta încearcă, să salveze ceva, să anuleze această sfișiere ...”

- În acest moment aș vrea să vă întreb pînă unde putem identifica credința în ideal a personajului eminescian cu cea a lui Eminescu însuși?

- Repet, mi se pare că Eminescu a fost o conștiință și o ființă sfișiată care a înțeles perfect ce înseamnă să trăiești în lumea modernă, la 1870. Chiar în spațiul românesc fiind, noi eram deja în lumea modernă. Deci a înțeles, dar a refuzat, a refuzat lucrul acesta. Revenind acum la „Demonism” și la textele lui vieneze, mie mi se pare că acolo curajul unor formulări, curajul unor noi forme poetice, care sînt specifice modernității, este evident. O poezie ca „Demonism”, dacă s-ar scrie astăzi o astfel de poezie cu vocabularul nostru și pe ideile noastre, ar fi o poezie absolut normală, nu? Or să ne gîndim că au trecut atîția ani de atunci și că această îmbinare de text teoretic, abstract, de metaforism, gîndire filosofică, simboluri, mai mult sau mai puțin luate în serios, pentru că există și foarte multă ironie în aceste poezii de tinerețe – nu neapărat în „Demonism”, dar în „Antropomorfism”, cu siguranță – a devenit în secolul nostru curentă.

- Și fiindcă a venit vorba despre ironie, vă rog să revenim la relația Eminescu și poezia postmodernității.

- Dincolo de modelele generaționiste, oarecum informale, avem niște imagini globale asupra lui Eminescu care au circulat pe perioade de douăzeci - treizeci de ani. Știm că există un Eminescu sămănătorist, există chiar un Eminescu avangardist, el a fost revendicat de avangardiști, există un Eminescu citit de Arghezi, nu?

- Un Eminescu citit de Stănescu.

- Un Eminescu citit de Stănescu. Așa. Și cred că există și un Eminescu citit de generația '80. Care este acel Eminescu perceput în spiritul lui ironic, parodic și cotidianist, pentru că există și un Eminescu care a promovat o poezie a cotidianului.

- Da. Am întîlnit în programul Colocviului Eminescu o lucrare autoarea căreia își propunea să analizeze elementele cotidianului în opera lui Eminescu. Mi-a părut un lucru foarte interesant.

- „Privesc orașul furnicar” este o poezie extraordinară dacă o citim astăzi prin grila poeziei optzeciste. Și cred că orice lectură făcută la

un moment dat este o încercare de recuperare a unei tradiții, dar este și o formă de valorizare, este un nou mod de a decupa tematic ceva ce părea foarte bine cunoscut. Mie mi se pare că nu doar această recuperare a spiritului ironic și parodic și a temei cotidianului din poezia lui Eminescu este importantă la generația '80, mai este un lucru: este libertatea de a construi un poem, de a construi un poem lung, și iarăși putem să revenim la „Demonism” și „Antropomorfism”, nu? Ne putem gândi la poemele lungi ale lui Mircea Cărtărescu, la poemele lungi ale lui Alexandru Mușina sau Ion Mureșan. Este aici o libertate pe care generația '60 n-a avut-o și - sigur poate nu la modul conștientizat deliberat – această libertate noi o găsim la Eminescu în postumele lui.

- „*Memento mori*”, spre exemplu, este un poem postum de foarte largi proporții.

- Sigur că da. Putem să comparăm măcar ca structură, ca modalitate de construcție a viziunii „O seară la operă” de Mircea Cărtărescu cu „Memento mori”, și nu cred că ar fi o apropiere atât de șocantă, chiar dacă temele sînt cu totul altele, dar e vorba de un tip de structură poetică.

- *Cartea pe care mi-ați dăruit-o are un autograf în care spuneți că vă gândiți la dialogul – iată, el se produce – dintre epigoni, cuvîntul epigoni luat între ghilimele. Vă rog să descifrați această metaforă, cred că este o metaforă.*

- Firește, și la Eminescu era o metaforă, nu? Termenul nu poate fi luat în sensul peiorativ care circulă astăzi. Chiar și în manualele de școală se spune că titlul „Epigonii” trebuie citit într-un sens special, că e vorba de urmașii nedemni ai unor iluștri înaintași. Cum să vă spun, epigonismul este, mi se pare mie, dacă păstrăm sensul acesta, o coordonată culturală normală, pentru că orice moment cultural are complexul lui al trecutului, nu? Și dacă acest trecut nu există, el trebuie inventat. Deci utopiile culturale, literare se află întotdeauna în urma noastră și cred că acesta nu este un lucru valabil numai pentru noi, care sîntem o cultură foarte tînăra și avem sentimentul că sîntem, neapărați, neprotejați de consistența propriului nostru trecut și de aceea n-avem suficient curaj de a fi noi înșine. Cred că și marile culturi fac la fel. Shakespeare este un autor mitizat, Cervantes este un autor mitizat de cine alții dacă nu de epigoni. Noi îl mitizăm pe Eminescu, căutăm în el ceva care să ne justifice pe noi. Și mai interesant este cînd e mitizat un autor ca Rimbaud, deși mi se pare că literatura franceză n-a reușit să-l mitizeze suficient, ceea ce este și bine și rău. Este bine pentru că Rimbaud încă mai poate fi citit printr-o grilă nedeformatoare, este rău în sensul în care, deși de-o sută de ani încoace

se face poezie într-o direcție deschisă de Rimbaud și de Mallarmé, pe noi modernitatea încă ne sperie. Mitizarea singularității lui Rimbaud este o formă de slăbiciune, pentru că singularitatea ființei individuale este irepetabilă. Revenind la întrebarea dumneavoastră despre postmodernism: discutăm astăzi despre postmodernism, circulă o mulțime de accepții, o mulțime de definiții, o mulțime de viziuni despre postmodernism, dar la rigoare, când încercăm să luăm conceptul în sensul lui literar și nu neapărat filosofic, pentru că ați văzut, perspectiva este în general filosofică, descoperim că nici conceptul de modernism nu ne este foarte clar și nu știm foarte bine dacă avangarda este o formă literară care trebuie să fie anexată modernismului ca model literar alternativ sau este altceva. Există autori care fac distincția între modernism și avangardism, alții care spun că avangardismul este un exces al modernismului, nu mai vorbesc de faptul că și asta o putem vedea foarte bine la Hugo Friedrich în celebra lui carte „Structura liricii moderne”, simbolismul este o formă de modernism timpuriu, lată problema este și mai gravă. Noi nici pentru simbolism nu avem un concept foarte bine determinat, pentru că Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé... ce sînt? Sînt ei niște simbolisti? Nu? Simbolistii adevărați sînt poeți de rang doi, ca să zic așa, și întotdeauna un curent este ilustrat nu de genii, nu de excepții, ci de poeții de raft secund: Laforgue, Samain etc.

- „*Poeți de raft secund*”, dar foarte importanți pentru constituirea tabloului unei generații, nu?

- Sigur că da, Corbière, Verhaeren ș.a.m.d. Bun, dar nu putem nici să discutăm despre Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé, Lautréamont (asta este deja o problemă mult mai complicată, ce facem cu Lautréamont) ca despre niște scriitori care sînt ai epocii lor și nu sînt, nu pot să fie încadrați într-un tipar. Deci eu cred că putem vorbi despre un „simbolism major” care este de fapt o formă de modernism timpuriu. Toată paradigma asta a modernismului – o spune Hugo Friedrich, sigur că nu-i ideea mea – nu înseamnă altceva decît o dezvoltare a unui model poetic care s-a constituit în jurul anilor 1870 în Franța. Bine, aici ar trebui să-l avem în vedere și pe Poe, care se află la originea acestui tip de poezie pe care, repet, Eminescu o respinge în partea a doua a „Epigonilor”. El respinge – fără să o cunoască, dar intuind-o – poezia de tip Poe, de tip Mallarmé, nu știu dacă și poezia de tip Rimbaud, care este o poezie care își asumă această dramă a limbajului care nu mai poate să numească lumea, această imposibilitate de a atinge o transcendență. Tot Hugo Friedrich este acela care spune că de la Rimbaud și Mallarmé înapoi noi

asistăm la o poezie a „transcendenței goale”, o poezie care tinde spre o coordonată metacontingentă fundamentală care, sigur, trebuie să se identifice cu divinitatea. Se construiește tot eșafodajul ajungerii în acel punct și se descoperă că acolo se află golul, neantul, nimicul. Or Eminescu, conștient de faptul că asta este lumea modernă, că nu există posibilitatea salvării, deci că transcendența este goală într-adevăr, refuză această poezie a transcendenței goale, deși foarte interesant, la rîndul lui, el își constituie o ideatică a neființei, pentru că nu cred că putem vorbi despre Eminescu ca despre un poet...

- ...*al ființei?*

- ...creștin. Nu, el nu e un poet al unui Dumnezeu creștin.

- *În poemul „Bolnav în al meu suflet” Eminescu e un poet tragic.*

El renunța la ideea creștină a vieții veșnice de dincolo de moarte. Personajul lui Eminescu vrea să moară cu cea din urmă moarte, învierea, renașterea fiind percepute ca o nouă dramă, ca un chin perpetuu.

- Da, Eminescu a fost un liber cugetător, unul dintre cei mai profunzi pe care cred că i-a avut cultura noastră și unul dintre cei mai tragici. Că există și liberi cugetători care prin simplul fapt că sînt liberi cugetători își asigură așa un confort al spiritului. Sigur, am scăpat de problema divinității și, hai să zicem, totul este permis. Or, la Eminescu această problemă a neființei mie mi se pare extraordinară. Ne putem gândi aici la „Scrisoarea I”, unde nu există un principiu generator de natură divină, așa cum îl știm din mitologiile în care există întotdeauna un dumnezeu, un personaj care creează lumea...

- ...*un demiurg, un zeu...*

- ... un zeu. La Eminescu, gândiți-vă, este vorba despre un punct abstract, da? Și...

- ...*care, iată, se mișcă...*

- Punctul împreună cu neantul din care el se naște devin principiu generator al lumii. Ideea mi se pare extraordinară și astăzi, este ultima formă de conceptualizare a unui principiu generator. Dincolo de asta nu mai ai ce să imaginezi. Or, faptul că Eminescu nu este un poet care să meargă pe o explicație de natură divină, teologică creștină, iată unde duce... A fost, după părerea mea, singura posibilitate a unui liber cugetător de a gândi o imanență a lumii. Altceva nu se mai poate, nu mai putem să imaginăm alte forme de autogenerare a lumii. Punctul este forma supremă a inexistenței. Eu cred că Eminescu ar trebui să fie recitat și pe coordonatele astea, pe coordonatele nihilismului sfîrșitului de secol XIX, ale gândirii de tip negativ sau ale ontologiei negative, care este

adevărata noastră condiție ontologică, pe care, vrem nu vrem, trebuie să ne-o asumăm. Noi sîntem niște ființe sfișiate și de la sfîrșitul secolului trecut încoace această sfișiere s-a accentuat tot mai mult. Sigur, postmodernismul asta încearcă: încearcă să salveze ceva, încearcă să anuleze această sfișiere, dar prin ce? Prin asumarea derizoriului, printr-o poetică a non-angajării ca ființă, printr-o poetică care neagă ideea de ontologie. Se spune că așa ceva nu mai este cu putință, că totul ar fi joc, că totul ar fi...

- ...convenție...

- Convenție?...Sigur, convenție acceptată, în sensul de joc retoric, nu? Totul ar fi în lumea noastră descentrare, destructurare, destrămare, nu există un eu, nu există posibilitatea de a stăpîni lumea în limbaj ș.a.m.d. și noi trebuie să ne obișnuim cu această indeterminanță, cum spune Ihab Hassan, cu această combinație între indeterminare și imanență, pentru că din această condiție nu se poate ieși.

- *Și fiindcă timpul ne presează, iar mașina ar putea să ne lase aici, la Putna, care ar fi întrebarea pe care ați fi vrut să v-o adresez? Ca o ultimă întrebare la care vă rog să răspundeți.*

- Mi-ar fi plăcut să mă întrebați de ce Eminescu e unul dintre autorii care apare obsesiv în intertextul cărților mele de proză, de la citarea și perifrizarea unor versuri sau sintagme pînă la rescrierea unor teme sau subiecte. Iată, romanul „Frumoasa fără corp” e o rescriere foarte liberă a basmului „Miron și frumoasa fără corp” pe care l-a versificat și Eminescu. La un moment dat în roman chiar citez versuri din textul eminescian. Ei bine, dacă mi-ați fi pus această întrebare, ați fi reușit să mă puneți în încurcătură. Nu v-aș fi putut da un răspuns clar, în ciuda tuturor observațiilor autoritare din discuția purtată. Eminescu mă atinge irezistibil. Nu pot să spun că îl înțeleg. Dar el încearcă tot timpul, în poezia lui de dragoste, în poezia lui filosofică, în cosmogoniile lui, să vorbească despre ce nu se poate vorbi. Și eu cred că literatura asta trebuie într-adevăr să facă: să spargă zidul de tăcere al inexprimabilului, să lărgască limitele vorbite și numite ale lumii noastre. Cine își asumă acest demers, îl va întîlni întotdeauna, într-un punct sau altul al neliniștilor sale, pe Eminescu.

- *Vă mulțumesc mult.*

Aurel Dumitrașcu: Inedit

Scrisori către T.

Borca, 11 ianuarie 1983

Bună, draga mea!

Abia m-am întors de la George Stanca, după o noapte în care am ascultat o grămadă de discuri nemaipomenite. Sunt foarte fericit din acest motiv! M-am gândit ce minunat te-ai simți și tu să asculți muzica aceea. Pentru că n-am auzit niciodată așa ceva – muzică atât de bună, atâția muzicieni de excepție, începând cu Rory Gallagher și Jimmy Hendrix și terminând cu „AC / DC”. Faptul că m-am gândit la tine și gândul tău de frumusețe prin muzică să fie un semn că într-adevăr doresc mult să te știu mereu mulțumită, surâzătoare.

În mod normal, azi trebuia să plec spre Iași, ceea ce nu mai e valabil, întrucât aseară m-a sunat Stevan, prietenul acela din Iugoslavia, care va sosi în seara aceasta în București ca să mă vadă.

Ieri am (continuu după jumătate de oră, o fată a ținut să mă convingă s-o văd – n-a reușit!) fost la Consiliul de Stat și am avut o

discuție cu scânteii cu Mircea Sântimbreanu. Îmi vor scoate anul acesta cartea, dar spre sfârșitul anului, lucru ce nu-mi place deloc – voiam așa mult să te duc la mare în vara aceasta! Vom amâna pentru la anul, dar sper să-ți aduc alte bucurii pentru vara acestui an.

Duminică voi fi sigur acasă, și nu vineri (cum se pare că-ți spusesem), așa că te aștept să treci pe la mine. Nu am găsit discuri, cele existente nu merită să fie luate neapărat acum. Poate că data viitoare voi găsi ceva bun. Se-ntâmplă.

Sper ca (acum e 11) după întâlnirea de la 13 cu Dan Arsenie și ceilalți să ajung la 15 la Casa de cultură „Eminescu”, unde am fost invitat de Florian Pitiș să văd un film cu Beatles. M-am văzut cu foarte mulți scriitori în aceste zile, am stat multe ore cu ei – o plăcere!

Săptămâna trecută ți-am trimis un pachet cu câteva daruri, sper că a ajuns! Ți-am și scris. La fel, sper că-ai primit acele cuvinte în care ți-am spus că te iubesc. Acum am să te las, trebuie să plec!

Toate cele bune, fată dragă!

Să nu-ți pierzi timpul aiurea! Citește, mai uită-te prin manuale, nu pierde deloc contactul cu cărțile!

S-o săruți pe cea mică din partea mea!

Pa!

Aurel Dumitrașcu

Iași, 13 aprilie 1983

Bună, draga mea!

Zilele acestea n-am putut să-ți scriu. Însă m-am gândit la tine. E cu totul reconfortant să încerci să scapi de oboseală și nesomn gândindu-te la o ființă minunată. Lipsești mult și aici. Trebuie să recunosc și aici că-ți simt lipsa, că mi-e dor de tine și de vocea ta. Ultima dată, în ultima oră, ai cântat nemaipomenit! Vocea te asculta, erai tare profundă! Aproape îmi venea să plâng, așa de frumos cântai. Și vara de aici, de acum, T. Știi ce fain e aici?! Păcat că nu-ți pot dăruia frumusețea de aici decât prin cuvânt! Luni nu m-am mai dus la examen. M-a durut capul foarte rău. Ieri și azi am fost. Ieri am dat „fonetica și fonologia”, examenul acela foarte plicticos. Mi-a pus 8. La fel și lui Adrian. Azi am dat „teoria literaturii”. Cu domnul Crețu – care ne știe încă de dinainte de a fi studenți. N-a fost simplu, însă am putut face pe deșteptul cu numeroasele mele lecturi în acest sens. Acum, până duminică, ar trebui să fiu liber. Dar ni s-a comunicat că vom da examenul de folclor mâine

după-amiază. Asta nu-mi place, eu aveam de gând să citesc în aceste zile pentru acest examen.

Să te gândești, să te mai gândești. Oricum, scrie-mi, scrie-mi întotdeauna când ai timp și crezi că merită să-mi vorbești despre ce faci, ce gândești și ce simți. Deci, te aștept!

Aurel

Borca, 16 iulie 1983

Bună, T.!

Când am venit joi la Lunca, nu promisem cuvintele acelea ale tale. Joi, atât mie, cât și lui Marius și Ilenei, ni s-a părut foarte urât gestul de a te ascunde de noi. Fratele tău ne-a spus pe uliță că ești în casă, dar ți-e rușine să ieși. Era un gest pe care nu trebuia să-l faci. Pentru că e mult prea urât. Care dintre noi ar fi făcut la fel într-o situație asemănătoare!?

Sunt mâhnit și tare contrariat de ce-ai ajuns să spui, T.!. Ai ales dintre cuvintele mele numai pe cele care-ți puteau alimenta într-un fel sau altul răutatea. Am făcut atâtea lucruri deosebite pentru tine și Dumi încât era mai mult decât necesar să nu ajungi să spui atâtea lucruri nedrepte, grave de la un punct încolo. Am recunoscut că te voi fi supărat, că te-am enervat, te-am rugat să ai puterea să înțelegi și să ierți, așa cum orice om face, dar te lași pradă numai nervilor pe care ți-i faci singură, pe care eu nu ți-i fac, fiindcă niciodată nu am vrut să te mâhnesc cu ceva. Dar nu vrei să recunoști că așa cum greșesc eu poți greși și tu. Numai că eu, dacă am greșit cu adevărat, am greșit din tare multă iubire, nu din dispreț, nu pentru că aș fi un ticălos, cum insinuezi. Dacă aș fi primit cuvintele tale, joi aș fi vorbit neapărat cu mama ta. E dincolo de orice cinste ceea ce pui pe seama mea: că aș fi vrut să-mi bat joc de tine. Nu m-aș fi așteptat niciodată să ajungi să spui asemenea lucruri foarte urâte despre mine. Mama ta mi s-a părut o femeie deosebită. M-a impresionat atunci modul special în care ține la voi. Ce a putut crede oare ascultându-te? Cine știe ce blasfemii ai spus despre mine?! E normal să fie iritată auzind numai insinuări în acel sens, deși nu mi-a dat de înțeles (joi) că m-ar gândi cum o faci tu. De fapt, mi se pare nedemn faptul c-ai ajuns să spui ei niște lucruri care nu necesitau una ca aceasta. Tu însăși ai afirmat cândva că sunt „probleme care ne privesc pe noi”! Sigur, va trebui să mă întâlnesc cu dumneaei și să-i vorbesc, chiar dacă numai așa ceva nu-mi închipuisem că va trebui să vorbesc cu mama ta. Am dorit atât de mult

să-mi scrii: „Aurel, ai greșit mult față de mine, chiar dacă tu nu ți-ai dat seama, iubindu-mă poate prea mult. Dar cred că și eu am greșit. Doresc să rămânem oameni și prieteni, așa cum dorești și tu, pentru că ne leagă prea multe lucruri frumoase. Nu am obligații față de tine, decât moralicește și nici tu nu ai obligații față de mine. Dar doresc să nu ne distrugem propria-ne viață, toate aceste luni în care m-ai învățat atâtea lucruri și ai fost de partea noastră zi de zi. Voi trece să te revăd.”

N-ai făcut așa. A fost suficientă o singură scrisoare neînțelegătoare, a mea, pentru ca-n ultimele trei săptămâni să-mi scrii trei scrisori în care spui trei lucruri diferit. În prima afirmai că cel mai mare rău pe care ți l-am putut face e că am discutat cu colegele tale, în lipsa ta, despre rușinea ce te apucă dacă aș veni și eu la reuniune. În scrisoarea atât de cinică pe care mi-ai scris-o la Iași spui că cel mai mare rău pe care ți l-am făcut până azi e că am discutat de față cu Marius. Iar în a treia scrisoare, aceasta din urmă, nemaștiind ce să-mi spui foarte grav (cu siguranță enervată de încercările mele de a fi bun excesiv), invoci faptul că aș fi vrut să-mi bat joc de tine, după ce ideea aceasta îți trecuse oarecum [prin minte] și-n scrisoarea trimisă la Iași, dar nu o aveai până atunci, lucru dovedit și de faptul că nu mi-ai spus niciodată așa ceva până atunci, iar cele mai grave lucruri pe care le făcusem pentru tine fuseseră considerate cu totul altele. Ceea ce spui acum despre mine e deosebit de grav, T.,! Nu pot pricepe de ce ai nevoie de astfel de afirmații nedrepte pentru a-ți menține ciuda față de mine, deși, în sufletul tău, oricât de nedrept ar fi acest suflet al tău, nu se poate să nu recunoști ceea ce știu și cei din jur: că țin la tine enorm și că este curată nedreptate să-ți treacă prin minte faptul că m-aș fi gândit vreodată să-mi bat joc de tine, ba chiar aș fi încercat. Nu se poate așa ceva, T., nu se poate!

Îți voi transmite la întâmplare pasaje din scrisorile tale pentru a-ți da seama ce spuneai și ce spui, ce considerai că nu trebuie făcut și faci, și-ncă toate acestea la adresa unui om care a făcut atât de multe pentru tine și față de care, chiar dacă el nu aștepta așa ceva, puteai să-ți menții o anumită recunoștință, discreție, puteai la urma urmei să ai ambiția de a mă apăra în ceea ce am frumos, nu de a mă terfeli atât de nedrept. Trebuie să-i dau dreptate Violetei în ceea ce privește posibila-ți lipsă de caracter?!? Lucrul acesta ar putea fi „precizat” și de faptul că te-ai purtat onorabil până în ultimele zile de școală, dar imediat ce nu ai mai „depins” de noi în vreun fel, ți-ai pus o mască urâtă – urâtă și care nu-ți face absolut nici o cinste. Nu știu de ce nu te gândești deloc că ne vom întâlni inevitabil, pe stradă sau la școală (mai ales că din toamnă, se pare, voi preda la Borca; ar fi culmea să te și învăț!). Oare ce-ai să spui atunci?

Și ce vor crede cei din jur în anii ce vin citind povestea aceasta?! Pentru că din ziua în care sângele mi-a înroșit chipul în apartamentul unui prieten din Iași în timp ce citeam nedreptățile pe care mi le atribuiai fără nici o cumpătare omenească , am început să scriu o carte de proză despre ce ești tu.

Cum ai putut să-i spui mamei tale ceea ce ai crezut tu, nu ceea ce s-ar fi întâmplat de fapt, cum de în trei săptămâni, în trei scrisori diferite, vorbești de trei răuri diferite?!?

Nu-ți dai seama că poți fi acuzată de minciună, că afirmațiile tale se pot întoarce împotriva ta?! Într-o scrisoare îmi vorbești destul de urât despre tatăl tău. Ar trebui să-i dau acea scrisoare într-o zi, cum procedezi tu acum?! Nu se poate, T., nu se poate să faci ceea ce faci.

Mîhnit,
Aurel

București, 30 iulie 1983

Draga mea dulce,

Îți mai scriu. Obosit de drumuri și nopți albe. Dar e-ntotdeauna o.k. aici în capitalie.

Voi reveni acasă pe 10 august, nu cum ți-am scris zilele trecute. De ce așa târziu?! Voi pleca la Tulcea și la Constanța, între 1 și 7 august, invitat, cu cenaclul „Confluente” al Comitetului Central al U.T.C. Pe gratis, desigur. Sper să fie plăcut. Suntem vreo 10 – 12 scriitori. Cu un microbuz. Va trebui să scriu, în schimb, niște micro-reportaje pentru „Scânteia Tineretului”.

Azi am fost la editura ALBATROS, cartea o să-mi apară sigur în octombrie sau în noiembrie. Deci, anul acesta. E bine! Ceea ce e dizgrațios e că mi-au cerut să schimb până și titlul cărții, plus că nu e voie să avem dedicații și nici poză pe ultima copertă. Așa nu se poate face literatură. Numai la noi se întâmplă lucruri de acest fel. Păcat! O să-ți povestesc eu și alte lucruri de acest fel când mă întorc.

M-am întâlnit cu mai toți scriitorii pe care-mi propusesem să-i văd. Măine ar trebui să merg la Nichita. L-am întâlnit la Uniunea scriitorilor, m-a rugat să-l ajut să coboare treptele; arăta foarte rău. Dar mirosea tot și a... vodcă. Vrea să trec mâine pe la dumnealui. Voi trece.

Aseară am fost la revista LUCEAFĂRUL; la cenaclul „Numele poetului”, condus de Cezar Ivănescu. Lume. Mi-a dat multă atenție. Despre lucrurile de felul acesta o să-ți vorbesc atunci când mă întorc.

Îți duc dorul! Ce să fac!?

Am mai găsit trei discuri bune: unul cu „Lokomotiv GT”, unul cu Victor Socaciu și unul cu... muzică grecească.

Azi voi merge iar la George Stanca și voi asculta muzică aleasă. Cu tine.

Adrian a fost și el prin București, ieri s-a întors la Tg Neamț.

E foarte cald, T., tare cald! M-am săturat de zăpușeala aceasta cu care nu ne întâlnim niciodată la Borca. Acolo, în Nord, e altceva...

(lipsă o pagină)

... ne salvează de la prostie și banalitate. Sigur, ele ne fac mai pretențioși, uneori puțin îngâmfați, dar este de preferat orice altceva decât prostia, banalitatea. În sinea mea mă bucur pentru tot ce-am făcut frumos în sufletele voastre! Pentru că știu că n-o să puteți niciodată alunga ceea ce v-am dat eu, chiar dac-ați vrea. Cuvântul modelează oamenii. Nu întâmplător am vorbit cu voi mereu doar într-un anumit fel, nevulgarizând nimic.

Mi-e tare dor de voi! N-am ce face, asta-i! Nu mi-e rușine de nici un sentiment ce se trezește în mine! Nu! Și nici n-o să-mi fie rușine niciodată. Și ce puțin contează opiniile cuiva despre un om îndrăgostit!

Bine că suntem!

Încerc să mă limpezesc, acum după ce și Florian a plecat. În schimb, s-a reîntors nepotul meu! Citesc, scriu, bat la mașină!

Și infecția aceea e aproape trecută.

Mama nu mi-a spus că m-ați căutat, probabil a uitat. Dar nici nu v-a recunoscut. Mi-a spus în seara asta că ea a crezut că-s două fete de pe Sabasa, care mai veneau uneori pe la mine! Îmi pare foarte rău pentru că v-am stricat o duminică, știu că e tare neplăcut să te duci la cineva, mai departe, și să nu-l găsești acasă.

Uite, vă aștept duminică, în genunchi! Trebuia să plec spre Mălini – Voroneț – Rarău, toată săptămâna aceea mă certasem cu ai mei, abia-i mai suportam. Și, din câte-mi amintesc, tu zisesei că nu veți veni în acea duminică!

Ți-am scris de pe unde-am fost! N-ai primit vederea de la Mălini și foile pe care ți le-am scris pe drum (G. Humorului – Rarău; ți le-am pus de aici!)?! Să-mi spui!

De fapt, e bine să-mi spui întotdeauna imediat când și dacă primești scrisoare de la mine! Da?

Poate că „Un om sfârșit” e prea dificilă pentru vârsta ta. Eu am citit-o după 20 de ani! M-a tulburat foarte tare. Poate și fiindcă scriu poezie! E vorba de destinul (Papini a existat cu adevărat, cartea e reală!) unui om cu totul deosebit, însetat de cunoaștere, de cărți.

Da, „Vis de glorie” e un film emoționant!

În ceea ce privește dusul la dans, aici eu îi dau dreptate Ilenei. Ea are de departe dreptate! Nu merită să accepți orice companie! Și nu trebuie să spui: „în viața noastră poate vom fi foarte mult jignite și prea puțin apărute”! Trebuie să aveți întotdeauna tupeul de a nu permite nimănui să vă jignească, în nici un fel! Pentru o femeie este foarte important să știe să se facă respectată în orice situație. Trebuie evitate (e o chestiune de respect pentru propria persoană) locurile în care există posibilitatea să dați peste bătăranii, să fiți acostate sau jignite. Vă veți simți apărute numai în compania bărbaților distinși și numai dacă veți frecventa locurile unde totul este pus sub semnul bunului-simț. Mă îndoiesc profund că se poate vorbi de prezența bunului-simț într-o sală unde cu cinci lei poate intra orice bădăran. Dansul este o artă sublimă. Dacă privești tinerii dintr-o sală de dans obișnuită, vei observa doar trupuri care se mișcă dezordonat, în contra-timp cu ritmul sunetelor muzicale; toate acele trupuri au ceva animalic; pentru că dezordinea de acest gen uniformizează și vulgarizează ființa umană.

După părerea mea, într-o sală de dans nu trebuie să aibă niciodată acces un om care a băut! Ori... știi și tu!

Știi să dansezi! Ai să mă-nveți și pe mine! Să ții minte!

„și idioți pot fi tratați altfel” zici tu. Nu, Tudorița, ei nu merită nici...

*

Câteva observații gramaticale (foile de acest gen le poți distruge după ce le citești; dar să păstrezi toate scrisorile pe care ți le trimit; cred că nu trebuie să se piardă – ele “rup” atât de mult din viața unui om):

1) nu “de aceia”, ci “de aceea”!

- se spune „elevii aceia”, deci plural demonstrativ, aici adjectiv și „eleva aceea” (singular feminin)

2) nu “trebue”, ci întotdeauna cu “i”, “trebuie”

3) “fiica”, nu “fica”!

4) toate titlurile de cărți, reviste, filme etc se pun între ghilimele!

5) “bineînțeles”, cu “i”, nu “binențeles”!

6) “o muzică grecească care...” – să eviți cacofoniile!

Să nu te jeneze niciodată “observațiile” de acest gen pew care ți le fac – după cum vezi! Așa vei învăța să scrii mai corect. Eu nu te iubesc mai puțin atunci când greșești. Abia după ce vei trece și clasa a 8-a, te voi bate dacă vei mai face greșeli. Acum sunt tolerabile ! Și eu mai făceam, când eram ca tine!

E bine să te poți corecta fiind de partea ta un om ce-ți dorește atât de mult numai BINELE!

Aurel

Buc., 4 oct. 1983

Numai de aici nu ți-am scris!

De la editura ALBATROS. Etajul 6. Așteptând-o pe Gabriela Negreanu, redactorul meu de carte. Într-un București mai plin de soare decât munții noștri.

Poate că tu ești o mare care se depărtează de țarm, poate ești acea rugăciune pe care un om nu mai vrea s-o spună și altora.

Intenționez să-ți scriu câteva scrisori. Despre idealuri, nerăbdare, minciună, bucurie, așteptare. Și despre moarte. Ți le voi scrie. Nu neapărat de aici. De fapt, mâine mă voi întoarce acolo. Voi fi fiind în acel atelier. Poate că mâhnirea ta e un semn bun. Nu mai știu. Voi continua să rămân ce am fost și până acum. Te voi iubi, așa cum am mai spus, chiar dacă orbești de tot și chiar dacă în loc de inimă vei avea o bucată de tablă. Îmi dau seama că nu pot altfel. Am știut întotdeauna aceasta. Dorisem atât de mult să ai încredere în timpul nostru, în tot ce-ți spun, în tot ce ne vrăjește prin muzică, poezie, iubire. Nu m-am gândit niciodată că n-o să ai încredere, că te vei îndoi de mine, de iubirea cu care te apăr. Și am crezut mereu că tot ce spui, spui pentru că așa și simți. . Am crezut mereu că mă iubești. Nu voi reuși să cred că ești proastă, nici „lipsită de caracter”, niciodată nu mă voi împăca deloc cu gândul că ai jucat o piesă de teatru de prost-gust, că îți bați joc de mine de dragul unor închipuiri. Mi-e greu să mă învăț cu acest Pământ fără de tine, știu că ceea ce faci acum mă va ucide.

Știu că și vârsta pe care o ai e de vină, că din motive inexplicabile ai înțeles iubirea mea altfel, așa cum nu trebuia. Mi-e tot mai teamă să nu ajung într-un spital de psihiatrie. Pentru că realmente nu-mi regăsesc liniștea, mi se pare absurd să trăiesc fără tine. Nu m-am întrebat niciodată în mod serios de ce te iubesc așa de mult. Nu! Mi-e suficient că te iubesc,

că nu pot viețui deloc fără bucuria chipului tău. Am vrut să fii bună. Cred că ești. De aceea, o dată-n plus, nu pot înțelege furtuna pe care mi-o dăruie.

Voi continua să-ți scriu chiar dacă în „nebulia” ta acest lucru te va face să te îndepărtezi de mine. Vocea ta, absența acestei voci mă paralizează uneori! Sunt perfect sănătos. Poate nu voi mai fi. Nimeni nu m-a făcut așa fericit cum m-ai făcut tu, dar nici atât de mâhnit. Vom duce o viață rea continuând așa. Dar fă așa cum simți, chiar dacă poate simți strâmb.

De câte ori ți-am spus că „nu vreau să te conving de ceva”, am spus-o crezând că spun ceva inutil, am spus-o crezând că tu ai încredere în sufletul meu curat. Nimeni de pe lumea aceasta n-ar spune sau crede că eu pot fi un ticălos. Sufăr așa mult la gândul că tocmai tu, omul cel...
(lipsă pagina de final)

B., 8 oct. 1983

Suntem și azi în lumina Pământului!

Vreau să mai stau și azi de vorbă cu tine. Îți vorbesc mereu. Am să înnebunesc, poate, tot așteptând să vorbești și tu. M-am gândit că poate tu nu ai încredere în cuvinte, ceea ce ar fi o greșală. Fiindcă, închipuiește-ți, dacă nu am avea cuvinte și nu le-am pronunța, am... zbiera, am behăi, am cotcodăci etc. Deci este indiscutabil faptul că avem nevoie să ne spunem cuvinte și, mai mult, să credem în cuvintele pe care le rostim.

Îmi dau seama perfect (și aș vrea să fii convinsă că nu te mint și nu am nici un interes să te mint) că nu-ți scriu pentru a te convinge de ceva, pur și simplu țin la tine ca la nimeni pe lume și nu pot accepta ideea că ascunzi ticăloșie ori prostie. Știi, nu pot face deloc legătura între fata minunată [de] dinainte, curioasă și doritoare de iubire și frumusețe, de a fi CINEVA (în sensul profund al cuvântului) și ceea ce te încapățânezi să fii acum: un zid rece, aproape neomenesc! Repetatele mele apeluri și îndemnuri rămân fără răspuns. Chiar, T., de ce te porți atât de rău cu tine?! Îmi dai sentimentul că trăiești împotriva propriei tale vieți (de a mea ce să mai zic?) și aceasta e foarte grav. Oare nu îți dai seama că greșești mult de tot față de tine și de toată lumea care te știe?! Nu o pot uita pe T. [de] dinainte, de aceea masca ta de acum mi se pare ieșită din comun. Cum ai putea să mai fii un om integru dacă tu continui să refuzi să dai niște explicații omenești?! Nu ți-am cerut decât lucruri în limita

politeții, inclusiv invitațiile mele repetate de a mai trece din când în când pe la mine! De ce atâta încrâncenare , tu fată?!

Mă gândesc mult la tine, cu cel mai curat gând, așa cum am făcut întotdeauna. Nu știu ce mai poate fi omenesc atunci când cineva te iubește cu tot sufletul și tu te porți de parc-ai înjura totul?! Există bunul-simț, acea calitate înăscută care ne diferențiază de dobitoace. Știi foarte bine aceasta; și mie-mi pare tare rău că trebuie să repet astfel de lucruri, că trebuie să ți le repet tocmai ție.

Mi-e ciudă pe orbirea ta! Nu pe faptul că ești oarbă, ci pe faptul că accepti să fii oarbă. Vreau să trăim ca OAMENII, T., Doamne cât vreau să trăim ca OAMENII! Oare cu ce-s rău dorind așa ceva?! N-ai învățat oare nimic din cărți până acum? De exemplu că toți ne certăm uneori, dar avem distincția și omenia de a ieși din mocirla discuțiilor tâmpite până la urmă, că nici un om nu perseverează la infinit în nedreptate. E total nedrept să trăim ca străinii.

Voi continua să-ți scriu epistolele promise, ele îți vor folosi oricum, în primul rând la a te cunoaște pe tine însăși.

Uneori mi-e groază la gândul că poate tu te simți proastă (deși s-ar putea să și fii!) și fără cuvinte față de mine, că te simți complexată de ceea ce sunt pe cale să fiu în republica asta (deși ar trebui să fii mereu mândră de cunoștința cu mine), că nu ai puterea să fii o regină fiindcă nu te-ai putea despărți de condiția de țăță. Și multe altele, draga mea. Ar fi atât de simplu să te bucuri doar de ceea ce ești și de ceea ce sunt, să nu te încrâncenezi în răutate, așa cum vezi că eu nu fac. Sunt aproape disperat să te văd atât de nepăsătoare când viața aproape că mă ucide!! Nu vreau să cred că ți-am făcut vreun rău cu adevărat care să justifice purtarea ta ieșită de-acum din comun față de mine. Vreau atât de mult să redevii T.!

Poate că-n sufletul tău s-a cuibărit îndoiala, poate c-ai început să te împaci cu gândul unei vieți anonime, mizere, poate că ți-ai pierdut încrederea în tine și din acest motiv și încrederea în oameni, dar eu vreau să te bați pentru ceea ce e într-adevăr FRUMOS și înălțător, înțelege că nu suport să te văd trăind oricum! Până și faptul că aud ciocane lovind tablă și că tu ești unul dintre cei care țin așa ceva în mână mă mâhnește. Până și acest lucru îmi spune o dată-n plus că țin tare mult la tine și la fericirea ta.

Tu, dulce T., trebuie să vrei să trăiești fericită, nu e deloc o rușine să vrei să trăiești minunat. Te rog frumos, nu te simți jignită de faptul că vreau să fac atât de multe pentru bucuria sufletului tău! Apreciază ceea ce este de apreciat! Nu-mi vine să cred că poți spune acum cu mâna pe inimă că nu-ți mai sunt deloc drag încât nu m-ai mai putea suporta!

Pentru că ai spune o minciună în care nici tu nu ai crede dacă ai sta puțin și te-ai gândi serios și profund. Poetul din mine vrea să trăiești în preajma mea. Bărbatul din mine înțelege mândria ta, plictisul tău, orice. Dar dacă bărbatul poate fi uneori nesuferit, poetul nu e niciodată un imbecil. De aceea îți tot repet că nu ai dreptul să-mi jignești sensibilitatea, POEZIA, purtându-te așa cum te porți acum.

(lipsă patru pagini)

(...) Ileana B. Mi-a scris. Își cere scuze la tot pasul că nu mi-a scris etc. Și-i scrisesem destul de rău, parcă definitiv. Ea știe bine să prețuiască o mare prietenie. Nu se cramponează de nimicuri, știe clar ce este miez. Nu spun aceasta pentru a te compara cu ea, ea care mereu îți este o mare prietenă. Dar, sincer vorbind, de ce nu te porți ca ea, să știi câteodată să-ți ceri și scuze chiar dacă nu tu ai scris cu nervi, ci celălalt, eu de exemplu! Viața nu e întotdeauna ce crezi tu.

Bunătatea, educația, bunul-simț se afirmă singure, nu trebuie comentate! Înțelege mintea mea aprinsă neuitând cât de mult te iubesc! Așa nu ai reține doar pasaje în care par a-ți scrie mai răutăcios – nefiind vorba decât de normalul sentiment de a fi clari, de a-ți cere claritate.

Nu mă pot despărți de tine, dulce T. Pentru că știi acest lucru, de ce nu faci ceva pentru sufletul meu, de ce nu încerci să mă liniștești?!

Azi, când individul acela făcea pe moralistul cu tine, tocmai el, sper că nu-ți făceai probleme! Sunt destui imbecili care cred că au dreptul să stea în fața voastră și să vă facă morală. Lasă-i să zbiere, mai ales că au și forță (sărăcii!), dar nu-i crede, nu te neliniști din cauza unui imbecil ca acela! Voiam nu știu ce să-i fac atunci când îți spunea el, burtă bleagă, cum să ții o mătură!

Te iubesc nespus! Foarte multă din viața mea e-n scrisorile pe care ți le scriu. Să-ți fie foarte clar un lucru, T., un lucru pe care nu-l vom mai discuta: dacă alegi nimicul, dacă rupi cu mine totul, îmi vei înapoia fără discuție toate scrisorile pe care ți le-am scris (am spus scrisori, nu și vederi). Mi le vei înapoia pentru că nu ar avea ce căuta la tine, pentru că eu aș avea sentimentul că ți-ai bătut joc de sufletul meu; și viața mea n-ar avea ce căuta în sertarele tale. Îți promit că și eu îți voi înapoia toate scrisorile – pe absolut toate le-am păstrat cu multă dragoste!

Ideea aceasta a mea îți poate părea aiurea. Dar nu e: dacă-ți dai seama cât de cât că pentru un poet CUVÂNTUL e însăși viața lui, vei înțelege cât de normală e ideea – dorința mea.

Absolut totul e de partea marii noastre iubiri. Mi s-ar părea ieșit din comun ca tu să nu fii. Dar, mă gândesc, poate că orice este pe pământ, pe planeta aceasta, inclusiv nimicnicia.

Mi-e așa de dor de tine încât îmi vine să mă omor! Nu-s nebun, T., cred că-ți dai seama! Dar te iubesc total, definitiv! Nu-mi găsesc rostul fără tine, asta-i! Poți să-nțelegi, prin urmare, cât de mult te iubesc, că întotdeauna când greșesc față de tine, nu greșesc decât pe fondul nebunei iubiri ce ți-o port, pe fondul dorului de tine, care mă mistuie.

Ți-am rostit numele pe toate drumurile acestei țări, zi de zi mă închin ție! Fă, te rog, ceva, ucide-mă, dar nu mai continua așa! Pentru că nu mai pot! Nu ai dreptul să mă faci să mă umilesc din cauza iubirii ce ți-o port. Ar trebui să respecti iubirea mea, nu s-o dai amărăciunii, îndoielii! Sunt cu inima la pământ! Și atât de mult aș vrea să trăiesc cu tine și pentru tine!

Aurel

Notă: *Scrisorile ne-au fost puse la dispoziție de către T. însăși, care a găsit de cuviință astfel, la douăzeci și cinci de ani de la plecarea lui Aurel, să întregim portretul unui om viu, viu, care trăia cu toți porii deschiși clipa.*

*Volumul „Scrisori către T”, un fel de Lolita de pe Sabasa, va apărea la Editura „Tracus Arte”, în această toamnă.
(AAG)*

A.L. Zissu: un avangardist mai puțin

un dosar de *Emil Nicolae*

Înainte de a intra în politică (devenind un sionist militant, fapt care i-a adus detenția în lagărul de la Tg. Jiu pe vremea regimului antonescian și o condamnare la moarte – transformată în condamnare pe viață – în vremea regimului Gh. Gheorghiu-Dej), publicistul și scriitorul A. L. Zissu (n. 25 ianuarie 1888, la Piatra-Neamț – m. 6 septembrie 1956, la Tel Aviv) s-a afirmat în presă (*Egalitatea*, *Opinia*, *Cuvântul*, *Viața românească*, *Integral*, *Bilete de papagal*, *Puntea de fildeș*,

Adam etc.), a publicat o piesă de teatru (*David Brandeis*, 1914), dar și câteva volume de nuvele (*Spovedania unui candelabru*, 1926; *Ereticul de la Mănăstirea Neamțu*, 1930) și romane (*Manuel sin Marcu*, 1934; *Calea calvarului*, 1935; *Samson și noul Dagon*, 1939). Precizez că el a editat, în colaborare, la Piatra-Neamț revista *Deșteptătorul* (cu B. Mebashan), iar la Iași revista *Floare albastră* (cu Petre Constantinescu-Iași) și la București revista *Spicul* (cu Gala Galaction și L. Algazi). Critica literară interbelică nu s-a grăbit să comenteze cărțile lui A.L. Zissu, încât misiunea respectivă și-au asumat-o scriitorii T. Arghezi, Gala Galaction, Dan Petrașincu, Lucian Boz, Camil Petrescu ș.a.

Deoarece scrierile lui A.L. Zissu nu au mai fost reeditate (cu excepția unor fragmente tipărite în antologii tematice) după al doilea Război Mondial (din succinta prezentare anterioară se înțelege motivul), el a rămas să fie cunoscut doar prin intermediul referințelor și sintezelor critice. Iar dintre acestea majoritatea îl asociază avangardei, datorită în primul rând prezenței în paginile unor reviste precum *Adam* și *Integral* (dar și menționării, de pildă, printre protagoniștii grupării ”Insula” din București – cf. *Născut în 02* de Sașa Pană, Ed. Minerva, 1973). Or, trebuie precizat că, măcar în perioada în care a fost condusă de I. Ludo, revista *Adam* a avut un sumar destul de eclectic, tradiționaliștii și experimentalistii colaborând în mod democratic; pe de altă parte, paginile

Integralului au rămas deschise, într-o proporție oarecare, și autorilor neavangardiști. A fost suficient însă ca prima antologie de avangardă să-l includă și pe A.L. Zissu (Sașa Pană, *Antologia literaturii române de avangardă*, E.L., 1969 – v. p. 537-542, "Copilărie") pentru ca autorul nostru să rămână atașat mișcării respective. În realitate, romanele și nuvelele lui A.L. Zissu conțin mai degrabă inserturi fantastice (vise, adesea), fără ca ele să poată fi omologate ca onirice, să zicem, prin formula narativă.

În schimb, A.L. Zissu a fost preocupat constant de ideologie și misticism, teme care supraîncarcă tentativele sale epice. Așa stau lucrurile și în romanul *Manuel sin Marcu*, eroul balansând dramatic între opțiuni politice și religioase imposibil de asimilat datorită structurii sale anarhice (din aceeași cauză ratând și în plan sentimental).

Dar, apropo de "inertiile" (folosesc aici un eufemism) care bântuie critica literară, titlul corect al romanului din care am extras fragmentul următor este chiar acesta: *Manuel sin Marcu*, după cum se vede pe fila de titlu (și, totodată, reiese din textul propriu-zis). Deși pe coperta roșu / negru apare "Marcu sin Marcu", formă care circulă prin "contaminare" în toată bibliografia existentă (a mai deschis cineva cartea, a întors coperta?). Este o eroare de tehnoredactare, evident (și de grafică, linoleumul titlului fiind deja "tăiat" și imprimat). De asemenea, ediția princeps fiind culeasă "la mână", colaborarea zețarului cu autorul a fost copioasă, obligând la o revizuire atentă a textului, dar fără a șterge specificul stilistic al prozei lui A.L. Zissu (în lexic și topică). În plus, am adus punctuația la zi și am introdus note de subsol acolo unde am crezut că sunt necesare.

Manuel sin Marcu

fragment de roman de *A.L. Zissu*

Porni înapoi în târg. Nu pentru a vedea acolo repercusiunile nemijlocite, ci pentru a călca până pe urmele revoluției, în preajma răzvrătiților. De aceea, n-o mai luă, ca la venire, peste dealuri, ci pe șosea. Până la Dobreni nu văzu nimic care să arate a revoluție. Prin cârciumile unde poposea, țărani liniștiți își povesteau domol, la botul calului, întâmplările de aiurea, unde „diavolul băgase boala” în oameni.

Unii, mai tineri și mai focoși, arătau mai multă înțelegere pentru necazurile și nevoile care i-au împins pe aceia, dar nici la ei nu tremura emoția solidarității. Pe măsură ce se apropia, însă, de târg și munții se retrăgeau mai la fund, ca să facă loc lanurilor, șoseaua se însuflețea. Pâlcurile de flăcăi se înmulțeau văzând cu ochii. Când se apropie de „Balaur”, Manuel se văzu nevoit s-o ia prin râpele din dreapta „Balaurului”. Pâlcurile adunate din văile dimprejur începeau să-și strângă rândurile și să blocheze șoseaua. De jos, Manuel putu lesne să observe mișcarea de pe dealul șerpuitor și pentru prima oară îi fu dat să vadă întruchiparea plastică a unei porecle: pe zigzagurile nesfârșite ale dealului, un uriaș balaur cu mii de capete se mișca greoi. La coada balaurului se întindea târgul, covată gigantică cu stalagmite, vârată între munți. Manuel ajunsese acasă după trecerea răzvrătiților prin târg. Nu-i mai interesa târgul în sine, dar el era poarta care se deschidea spre șesul nesfârșit al țarinelor negre. Asta era a doua năvălire. Cea dintâi fusese cu o săptămână înainte și mult mai aprigă. Au pornit-o, atunci, prin bariera Dărmăneștilor spre câmpia largă și îmbelșugată de pe șesul Romanului.

Manuel găsi casa părintească baricadată, deși năvălitorii intraseră de data asta prin altă barieră.

- „Cine s-a fript cu borș, suflă și-n iaurt” – îl lămuri întunecat și aproape pe șoptite glasul stins al lui tat’său. Și abia atunci băgă de seamă că bătrânul albise. Izbit, ca de un far, drept în ochi, întoarse subit capul și căută avid prin toate colțurile casei.

- Dar mama, unde-i?

- A plătit, sârmana, pentru tot târgul, păcatele latifundiarilor. Ea, care nu posedase nici un palmar de pământ și nu cunoștea măcar sentimentul proprietății – izbucni bătrânul, strângând pumnii. Au ucis-o, tâlharii de țărani. Pe drum spre mătușa Sprința, în apropierea conacului lui Lascaride. Un par i-a strivit țeasta.

Un plâns isteric îi gâtui ultimele cuvinte. Manuel încremenise statuie în mijlocul camerei. Prin vine i se prelingea o licoare acidă. În fața ochilor lui holbați, se reconstitua probabilul spectacol lugubru în fața conacului aprins de la barieră și toată ființa i se închirci ca o rămă strivită. De durere neputincioasă și de covârșitoare tristețe. Nu, însă, și de ură împotriva ucigașilor. În conștiința lui, în care năvălise puroiul celei mai crunte răni, nu se întunecase nici cât negru sub unghie icoana curată a cumplitului răzvrătit, dar o senzație de scârbă i se urcă în gât, gândindu-se la răscolitorii cu gând păgân, la profitorii netrebnici ai tuturor dezlănțuirilor generoase; la paraziții celor slabi cu duhul, dar bogați și iuți în înflăcărare; la ploșnițele furișate în încheieturile suferințelor

omenești; la cămătarii celui mai abject, mai găunos și mai trivial patriotism declamator. Că praștia lor spurcată a nimerit acum în inima mamei lui, nu le mărea, desigur, păcatul, dar striga la ceruri sensul mârșav al operei de dihori.

Nu-l răbdă în casă. Cutureieră străzile târgului ca împins de la spate și se opri în fața casei lui Hogaș, ca profesor de franceză la liceu și marele lui prieten de la moartea lui David. Hogaș, prototip al lui Napoleon al treilea, cu un surâs încremenit de-a pururi în ochii care îmbiau oamenii la francheță, era acasă și lucra la un manuscris. Când îl zări pe Manuel, o bucurie nepremeditată făcu să sară arcul unei vioiciuni proporțional inversă cu vârsta, dar arcul se strânse precipitat la loc, înainte încă de destinderea integrală, ca un melc călcat de o talpă neprevenitoare. Își aduse aminte de tragedia recentă din casa tânărului prieten și îmbracă repede o înfățișare de circumstanță. Îi strânse mâna fără a rosti un cuvânt și plecă smerit capul, ca și cum ar fi stat în fața mormântului căscat al mamei lui Manuel.

- Din păcate, nu suntem încă la sfârșitul tragicei farse – tăie bătrânul dascăl tăcerea apăsătoare. Mulți răătăciți vor mai stoarce sânge evreiesc din teascul legendei *Răstignirii care se ispășește*. Și mulți preoți se vor mai găsi, cari să binecuvânteze în fața iconostasului „*răzbunarea sacră*” și care să propage legenda „*Blestemului divin*”.

- Această născocire a „Blestemului”; această atribuire iudeilor a unei subite dispoziții de ispașă – „*sângele Lui pe capul nostru să cadă*” – este o nenorocită erezie, izvorâtă din lipsă de perspectivă a întemeietorilor bisericii. Pentru că din două una: ori evreii au fost – desigur, nu empiric, ci aprioristic – poporul ales de Dumnezeu, pentru a încheia cu el un legământ (vechiul testament de teme); cu alte cuvinte: ori Israel – singur el între popoarele lumii – se afla sufletește în zona revelației adevărului religios și, atunci, în ruptul capului nu se poate admite ratarea celei de a doua revelații – a soliei creștine – de către poporul ales de Iehova pentru prima solie divină, dar în acest caz, evreii refuzându-se momentului creștin, au știut ce fac; ori, admitând, prin imposibil, că Dumnezeu atotștiutor și nesupus greșelilor, dându-și *post-festum* seama că făcuse în evrei o alegere greșită, s-a hotărât să desfacă legământul. Dar, atunci, de ce solia cea nouă, adică Isus Cristos, tot în

Israel s-a ivit – nu aiurea – și tot Israel a fost pus să desăvârșească, de două ori în șir, solia mesianică: întâi prin Răstignirea, adică împlinirea jertfei de sânge pentru mântuirea pământului și, apoi, prin transmiterea soliei de mântuire popoarelor păgâne prin iudeul Pavel?! Dacă totuși, prin absurd, ne aflăm în fața unui blestem, iar blestemul stă în faptul că evreii nu s-au învrednicit să se împărtășească și ei de la solia încredințată chiar lor – au împărțit, adică, fără a-și face parte – atunci avem a face cu un *blestem sacral*, de care oamenii n-au voie să se atingă. Pentru că ne aflăm în plin domeniu divin, în care nimeni n-are căderea să calce cu ciubotele. Secularizând blestemul, vulgarizându-l prin mijloace triviale, așa zis antisemite, ești în plin sacrilegiu, uzurpi drepturile lui Dumnezeu. Și, mai ales, resusciti și perpetuezi în fiecare ins evreu – persecutat și lovit fără vină personală, ci doar pentru... împlinirea „blestemului” – martiriul sacru al lui Cristos, în a cărui ipostază îl pui. Dar dacă la născocitorii blestemului se poate vorbi de miopie, apoi secularizatorii lui de azi și de totdeauna, departe de a fi niște rătăciți, sunt pur și simplu păgâni de cea mai urâtă speță. Dublați de bestii. Căci, rătăciți de ar fi, numai toți acești antreprenori de creștinism, ei s-ar prosterna la picioarele poporului ales și „blestemat”, chiar atunci când ar ridica brațul să lovească; conștiința nepervertită creștină le-ar șopti: numai un popor ales poate atrage asupra-și, milenii de-a rândul, săgețile, adică atenția necurmată a Cerului. „*Numai când îl iubește îl pedepsește zilnic*”, e o consolare a Ecclesiastului, pe care preoții o cunosc, sau ar trebui s-o cunoască.

- Apoi, tocmai asta îi scoate din sărite, pe ei și antisemiții mireni – replică ironic bătrânul Hogaș.

- Numai asta? Dar ce nu-i scoate din sărite, când e vorba de evrei! Sărăcia lor e simulacru, bogăția lor – provocare; hărnicia lor, parazitism – generozitatea lor, risipă de vampiri. Spiritul lor universalist e lipsă de patriotism; mesianismul lor, anarhie; umanismul lor – spirit dizolvant. Vioiciunea lor e indiscreție; tăcerea lor, subversivă. Izolarea lor spirituală e fanatism strâmt de ghetto, iar aportul lor spiritual e o perfidă perversitate a ambianței. Și atunci, de ce nu i-ar scoate din sărite o realitate ca aceea a „Poporului ales”, când această realitate s-a furișat ca o muscă în conștiința lor și nu-i lasă să doarmă. Trebuie s-o cred pentru onestitatea lor religioasă, căci astfel se adaogă la harțagul abominabil și trădarea bisericii în numele căreia și de „dragul” căreia se practică harțagul „sfânt”.

- Cum așa?

- Foarte simplu. Dacă evreii NU sunt poporul ales, întregul eșafodaj al bisericii se prăbușește. Pentru că tot materialul, etic, omenesc, doctrinar și mitologic, din care a fost construit fundamentul ei, a fost furnizat exclusiv de evrei. Concesionarea exclusivității furniturilor de recuzită divină nu poate fi acordată decât unui popor ales; sau, elementele, adică recuzita creștină, nu-s de esență divină. Din dilema asta, eșire pentru biserică nu există.

- Interesant. Dar cum îți explici ignorarea acestui elementar adevăr de către toate generațiile de interesați?

- Nici nu poate fi vorba de ignorare. Dimpotrivă, tocmai necazul conștient și subconștient, pricinuit de dilema asta poznașă, le înarmează mereu brațul: ori renunțarea la investitura divină a creștinismului, ori proclamarea de popor ales a promotorilor lui. Pentru a păstra neatins prestigiul celei mai formidabile forțe universale, beneficiarii ei, fatal, trebuie să accepte a doua alternativă. Ca să-și astâmpere necazul, simulează din înălțimile forței lor, dispreț; când disprețul, prea cusut cu ață albă, nu mai prinde, devin agresivi. Dar, în definitiv, ce suntem noi de vină că jumătate din omenirea albă găsește cu cale să se prosterneze la picioarele unui evreu, iar cealaltă să facă reverențe unei evreice? Nu noi i-am tras de mânecă pe întemeietorii bisericii să se ție de pulpana lui Isus, jidovul. Nu noi am acuplat-o pe Miriam cu un Iehova jidov. Nu noi l-am pus pe Iohanan*, alt jidov, să-l boteze el pe fiul jidovului Iosif în Iordan, adică în apele... jidovești. Nu noi i-am ales pe apostoli tot printre jidovi. Nu noi l-am îmbiat pe evreul ghebos, slut și genial, care a fost Pavel, să se insinueze Romei și de acolo planetei și nici pe Simeon Kefas (Petru), umilul pescar galilean, să întemeieze Vaticanul. Nu noi am cerut popoarelor să ridice Răstignirea la diapazonul unei fapte de mântuire universală, ridicând, fatal și în pofida lor, pe răstignitori la rang de unelte sfinte. Sau, te pomenești că avem, totuși, vina imprescriptibilă a tuturor acestor fapte subversive, ce nu se mai pot șterge; de atunci suntem, *mai ales pentru creștini*, NEAMUL ALES. Dacă am tăgădui-o noi, sau am înceta de a o crede și proclama, creștinătatea ar fi obligată să ridice *pentru această tăgadă* ruguri pentru noi.

- Desigur că purtați de-a pururi răspunderea acestor de lume răsturnătoare subversități. Și a încă uneia, poate cea mai ațâțătoare: a universalei sfidări. Ați lansat pe pământ o formidabilă torpilă; omenirea păgână a planetei civilizate a căzut toată victima ei, dar din schija ei ascuțită, ea și-a făcut bastion, iar voi cutezați să vă plimbați cu superbie

* Ioan Botezătorul;

dincolo de el, în afară de cetate, ofuscând blazonul unei omeniri, pe care voi l-ați întemeiat și sfidând o coaliție universală de forțe.

- De aceea suportăm consecințele și nu ne văităm. Acuzăm doar. Asta, da.

- De ce nu intrați în coaliție?

- Iată, acest temerar, nebunesc, superb non-conformism al unui neam de oameni pretutindeni în minoritate, pretutindeni dezarmat, pretutindeni spin în ochi – mai ales acolo unde din ipocrizie e tolerat; pretutindeni dezarmat, pretutindeni la cheremul oricui, - această bravadă unică pe care o cunoaște istoria, mă leagă indisolubil de eroicul meu neam. De ce nu intră în coaliție? La fel se întreba înmărmurită Roma antică, când acest etern poznaș al istoriei refuza cu îndârjire – singur el, cel mai minuscul dintre vasali – să așeze în pretoriul templului bustul sacral al Cesarului; singurul înfrânt care nu se supunea. Și la fel de insensibil la amenințări ca la măguliri și insinuări și neînfricat de forța cumplită a celor douăzeci și șase de legiuni care cuceriseră pământul, pumnul de insurecți din Iudea aruncă colosului mânușa. De ce nu intră în coaliție? Pentru că, neam cu eticismul în sânge, el nu poate să facă din adevărul religios trafic de putere, punte de salvare, loc de refugiu oportunist. Ca să nu-i moară copii de foame, el face negoț, când i se închid diabolic toate ușile în nas, și cu haine vechi. Cu Dumnezeu, nu. Niciodată și în nici o împrejurare. Pentru el, credința e fecundă, creatoare, izvorâtă șipot din cele mai adânci surse ale sufletului înnobilat, ori *nu este*. El nu poate adopta din oportunitate o credință revelată altei conștiințe, precum n-o poate trăda pe a lui. Nici atunci când e vorba să treacă din iad în rai. Și apoi: ori am ratat în adevăr, din vrerea lui Dumnezeu pedepsitor, momentul mesianic creștin și atunci, orice am face, noi nu mai putem drege nimic, ori poporul ales de un Dumnezeu, CARE NU POTE GREȘI, n-a putut rata o solie divină și atunci nu ne este îngăduit să trădăm legământul cu care Iehova ne-a încredințat adevărul religios – biblia.

- Dar vezi bine că tot voi sunteți sursa și a acestei noi solii, iar noi aceia cari am adoptat-o. Și mai sunteți, după credința prietenului nostru, a părintelui Grigorie, instanța supremă a cărei ratificare o așteaptă mereu biserica.

- Ratificare? De ratificarea *aceea* pe care o așteaptă mereu biserica, în nici un caz n-ar putea fi vorba. Chiar dacă iudaismul, într-un moment de oboseală, s-ar hotărî să ratifice romantismul slăbănog al esenienilor galileeni – creștinismul primar, adică. Căci nu *asta* ar fi ratificarea pe care o vrea biserica. Dimpotrivă: farul iudaic, care s-ar

apropia de creștinism, ar arde biserica care i s-a pus în cale și s-ar preface în cenușă, oficiul de trișare, pervertire și uzurpare care și-a îngăduit să adapteze insurecția iudaică din Nazaretul palestinian, intereselor, instinctelor și, mai ales, poftelor de brutală dominație păgână ale unor popoare străine de sursa, spiritul și ideologia ei, spre a face din ea stindard și sabie, instrument de oprimare, parolă de coaliție, pretext de crimă și rapt – orice vreți, numai religie, nu. Și dacă ai imaginație, gândește-te ce ruguri ar ridica ”creștinătatea”, înspăimântată de această tentativă de revizuire și expropriere, insurecțiilor pătrunși de data asta în cetate, pentru a o dărâma. Persecuțiile din epoca insurecției pasive, adică a negării creștine, s-ar dovedi a fi fost floare la ureche, delicii de rai, în comparație cu ceea ce s-ar întâmpla, dacă ne-am hotărî să ne creștinăm – să reîntegrăm, adică, creștinismul în drepturile lui.

- Dar de ce vorbești de *romantismul slăbănog* al esenienilor? Consideri creștinismul drept o decadență iudaică?

- Da. O mână de țărani galileeni n-a mai aflat în ea puterea de a suporta vicisitudinile unui interminabil război civil și asprimea unor legi implacabile și a crezut că poate afla salvarea evadând din cleștele lor neîndurător; obosiți de o luptă inegală cu instincte, pe care le-o cerea un Iehova *neîndurător de drept*, se refugiară la unul generos *pentru că* iertător. Colectivitatea cea mare, însă, care, și-l făurise pe Iehova după chipul și asemănarea ei, continua să afle în ea forța și îndrăzneala de a se măsura cu El. Ea n-avea nici în suferință nevoie de un zeu blând, moale și iertător; nu consimțea nici în momente grele să cadă în doaga copilăriei, a feminității sau a infirmității; se simțea, ca și în momentul revoluției sinaice, la largul ei cu un zeu aprig și drept. După cum astăzi, după două milenii de tragice admonestări și cumplite hărțuieli, ea încă găsește în ea forța temerară de a înfrunta severitatea incoruptibilă a aceluiasi Dumnezeu aprig, plus harțagul unei coaliții universale.

- Dar azi nu se pune problema la fel – mai încearcă să obiecteze bătrânul dascăl. O spiritualitate, indiferent de mobilele ei inițiale și de sursa ei sufletească, a devenit, fie și prin pervertire și deviere vinovată, forța politică cea mai formidabilă de pe pământ; dominatoarea vieții pe care la început o negase, ba din negarea căreia se nascu. Ce rost are s-o înfrunțați până la infinit, fără nădejde de triumf? De dragul superbiei eroismului? Dar nimbul ăstuia i-ați jertfit două milenii de liniște. Nu crezi c-ajunge?

- Dați-ne ceva mai sublim decât decalogul și coborâm numaidecât steagurile. De frică, însă, niciodată.

- Evanghelia.

- A, nu! Nu pentru că fiind și ea a noastră, nu ne-ai putea-o oferi voi, dar pentru că-i o faptă realizată într-o clipă de leșin; un moment de romantism zămislit de un iudaism melancolizat, anemiatic, feminizat, într-o epocă de exasperare, propice evadării din realitate, adică romantismul. Biblia, în schimb, e un monument clasic, făurit de același geniu în momente senine, în plină virilitate, în plină și voioasă afirmare a vieții pământești și într-o ipostază de sănătate atât de viguroasă, încât făuritorul n-a ezitat să ofere patronagiul acestui monument unui Dumnezeu cu care nu-i de glumit. Dați-ne o faptă de clasicism asemănător, dar de potență superioară și cedăm.

- Și până atunci, aveți de gând să vă lăsați decimați? Unde-i faimoasa afirmare a vieții de care vorbeai adineauri?

- Până atunci, o elaborăm poate tot noi, această nouă faptă de clasicism; această nouă frondă, acest nou monument. Tot în laboratorul nostru. Dacă totul pe pământ are în adevăr un sens, atunci desigur că ăsta e sensul zăbovirii evreiești, al intransigenței evreiești. Semne prevestitoare sunt, iar neastâmpărul mesianic ni se reproșează doar, ori de câte ori omenirea se crede amețită de „*isteria evreiască*”.

- Păcat că nu te aud ceilalți.

- Optimismul dumitale, maestre, mă umple de bucurie pentru d-ta, de umilință pentru mine, dar biata mea mamă tot nu s-ar mai întoarce între cei vii. Și nici de schimbat nu s-ar schimba nimic.

Trei zile mai târziu, bunul profesor povestea cu juvenil entuziasm, la o sindrofie, convorbirea cu Manuel, profesorului de gimnastică, colegul lui de liceu. Erau de față și cei doi băieți ai profesorului, doi vlăjgani musculoși, reclamă vie a meseriei părintești, teroarea liceului, ai cărui elevi erau. Codași ai clasei, ei treceau, totuși, examenele regulat prin hatâr, iar afară, în curtea liceului, tăiau și spânzurau. Câmpul lor de operație favorit era scara monumentală în formă de potcoavă, care împodobește fațada liceului, cocoțat pe un dâmb. Când suna de recreație, ei erau cei dintâi afară. Se întindeau de o parte și de alta a scării, pe panta cu gazon dindărătul parapetului și puneau piedici băieților care dădeau să coboare. Scara devenise astfel un tobogan cu obstacole, pe care bieții băieți își frângeau oasele. Erau cruțați numai elevii mai înțoliți, care erau în stare să reacționeze.

La început, vlăjganii nu dădură nici o atenție vorbelor bătrânului Hogaș. Jucau cărți cu sora lor și cu o prietenă a ei, dezinteresându-se de tot ce se întâmplă în jurul lor. Când, însă, Hogaș reproducea patetic imprecăția lui Manuel împotriva bisericii, ei ciuliră urechile și un acord mut întinse spontan poduri între amândoi. O săptămână după aceea, o foaie ocazională aducea la cunoștința urbei „*sacrilégiul comis de jidanul Marcu sin Marcu, zis Manuel*” și, în numele bisericii strămoșești „pângărite”, invita pe tinerii cruciați ai târgului la o expediție de sacră răzbunare. Tinerii cruciați nu s-au lăsat prea mult rugați și expediția sacră nu se opri la geamurile casei lui

Manuel, ci se întinse în cartierul evreiesc, unde geamurile prăvăliilor, ale sinagogilor și ale școalei avură iar privilegiul să simtă ce înseamnă a te pune în slujba jidanilor. Bătrânul Hogaș, reproșându-și originea rușinoasei expediții, se duse la Manuel împreună cu părintele Grigorie, - căruia îi reproduce exact convorbirea cu consecințe atât de dramatice -, pentru a-l împiedica de a părăsi casa cât ține primejdia și pentru a-l apăra cu prezența lor în caz de repetare sau agravare a atacului. Spre seară, situația se liniști, dar a doua zi un grup de elevi îl atacă în apropierea casei. Pe câmpul de luptă, Manuel lăasă două măsele și un linoleum constructivist de sânge pe caldarâm. Dincoace de baricade, în tabăra evreiască, populația atacată se împărți în două partide: de o parte oamenii cuminți, cari îl înjurau pe smintit „*că nu și-a ținut cloanța și a adus nenorocire pe capul unor oameni nevinovați*”; de alta, tineretul studios și muncitor, care nu putea condamna de ajuns „*această nouă revărsare de obscurantism, aceste răcnete nearticulate cu care se răspundea la idei*”.

Dezgustat de spectacol, Manuel, după ce se încredință că furtuna a trecut, se refugie în munți. De data asta, nu spre a da eului metafizic cadru și prilej de răzbunare, ci, pur și simplu, spre a face o baie de curățenie. În prima zi a călătoriei, stătea ceasuri întregi întins pe canapeaua compartimentului din tren, într-un repaus integral. Închise toate robinetele sufletești și spirituale și îngădui doar ochilor să se desfete primitiv, fără intenții de glosare. Peisagii se succedau, vertiginos, ca niște cascade de cărți de joc în mâinile experte ale unui scamator și-i dădeau, odată cu senzația binefăcătoare că lumi și epoci și secole îl îndepărtează cât mai mult de clipa și existența prezentă, voluptatea unui sentiment de deparazitare. Și fără s-o simtă, această senzație de purificare, determinată de o plăcere optică, care trebuia doar consumată obiectiv, deschidea încet, pe furiș, robinetele spirituale, scoase intenționat din funcție. Voluptatea purificării sărind astfel de pe planul fizic spre cel abstract, al ideilor, Manuel se pomeni, printr-o ciudată și tainică legătură, meditănd asupra surselor primare ale creștinismului și ale hasidismului. Și un gând vechi îl vizita iar stăruitor: obsesia paralelelor dintre aceste două mișcări de resurecție iudaice, ivite la interval de aproape două milenii. Dincoace și dincolo, o oboeală acută, pricinuită de un Zeu aprig al dreptății și nevoia de refugiu la un bun și milostiv; dincoace și dincolo, mișcarea e îmbrățișată mai întâi de vulg, ca fiind mișcări de resurecție a maselor; dincoace și dincolo, adepții se apropie de Dumnezeu prin reverii și extaz; dincoace și dincolo, promotorii mișcării își fac drum spre copii și mulțimi, prin miracole, prestidigitație, taumaturgie și exorcis; dincoace și dincolo, aceeași luptă împotriva fariseilor și rabinilor, cari l-au întemnițat pe Dumnezeu în carcera legilor neîndurătoare; dincolo, Dumnezeul cel nou se dezindividualizează în favoarea sfintei Treimi; dincoace, rabbi Dov din Mezeritch, consecințe ca teoria lui despre unitatea

lui Dumnezeu cu natura, constatând că unitatea naturii însăși, tovarășa nedezlipită a lui Dumnezeu, e pe alocuri fărâmițată, are curajul să enunțe: „În viața asta pământească, Dumnezeu nu e vecinic unitar; dincoace și dincolo, raporturi asemănătoare între cei doi protagoniști: Pavel, detractorul lui Isus, se lasă vrăjit și cucerit pe drumul spre Damasc de glasul dojenitor al Mântuitorului, pentru a deveni apoi *trabantul** lui; rabbi Dov din Mezeritch, coborând de pe înălțimile disprețului lui de subtil cărturar pentru semidoctul Baal-Șem, se înfățișează făuritorului hasidismului cu intenția de a-l umili și distruge cu sarcasmul unui interogator savant și se pomenește vrăjit de țadik, care, mai puțin versat în rolul literal al textelor sacre, e, în schimb, inițiat în tainele ascunse îndărătul lor, adică în *gramamistică**; și savantul din Mezeritch se pune în slujba învățăturii lui Baal Șem, devenind apoi succesorul lui. Singura deosebire între aceste două mișcări: pe când creștinismul își construiește castelele spirituale pe temelia *negării vieții pământești*, hasidismul le ridică pe ale lui pe fundamentul *sanctificării* acestei vieți. Așadar, spre deosebire de creștinism, hasidismul nu numai că nu repudiază ideea fundamentală iudaică, dar o întărește, o consolidează, o accentuează frenetic. De aceea, mișcarea asta a rămas în iudaism, pe când creștinismul a trebuit să iasă din el, căutându-și alt vad.

Pentru a scăpa, parcă, de sarcina cu care aceste peregrinări îi încărcau cerebelul, Manuel începu să le noteze pe un carnet. În aceste note, Manuel, atras în deosebi de figura paradoxală de cuceritor a lui Pavel, încerca să realizeze crochiuri paulinene. Până obosi. Ieși pe culoarul vagonului. Geamurile călătoare erau opace. Acoperite de o pojghiță groasă de gheață, ele căpătaseră aspectul unor plăci de rabiț, peste care țurțuri de diferite mărimi cădeau ca franjuri împietrite. Manuel se opri la o fereastră și-și lipi fruntea fierbinte de geam, ca să se răcorească. Când o dezlipi, se prelingeau pe un glob transparent tăiat în gheață fire de apă cu care un ac invizibil broda un desen nedeslușit. Manuel reluă carnetul și schiță cu creionul, trăsătură cu trăsătură, desenul care se înfiripa pe geam. Când termină desenul, Manuel înmărmuri: de pe carnet și de pe geam îl privea melancolic, închizând în orbite durerea întregului pământ, profilul de factură hasidică al unuia și aceluiași cap de Crist. Cu aer de lunatic, Manuel se întoarse în compartiment și, împins de un resort care-și avea mecanismul dincolo de el, reluă adnotările cu un exces de robot. De data asta, capul de Crist care le încadra deveni el antena de emisiune a gloselor cari înnegreau paginile.

Câteva luni mai târziu, părintele Grigorie, singurul lui prieten pe vremea aceia, îi mărturisi gândul care-l obseda, de a scrie o carte despre Sf.

* ”dorobanț” (arh. în sensul de *soldat*);

* interpretarea sensurilor mistice ascunse în texte (exp. *cabalistică*);

Pavel. Părintele ținuse, în cadrul unei asociații teologice, o conferință intitulată: „*Existența și prezența lui Israel, dovadă a divinității lui Isus*”. Era o frenetică profesie de credință, care încerca să puie pecetea dialecticii pe o atitudine și o conduită cari constituiau însuși sensul unei vieți ce se străduia să se încadreze în jertfe și dragostea creștină. Făcută într-o epocă în care biserica se transformase în altar de preamărire a harțagului și de furibund misionarism anti iudaic, adică de inconștientă tăiere a crăcii de sub picioare, conferința fusese un act de superb curaj civic și creștinesc și o faptă de autentică spiritualitate. Consecințele nu s-au lăsat prea mult așteptate: în dimineața următoare, părintele găsi ulucii murdăriți cu excremente; de o parte și de alta a ușii, două *maghen-daviduri** uriașe, desenate cu păcură. În unul era scris: „*Taci, moi, jidovitule!*” și în celălalt era desenată o barbă neagră – barba părintelui Grigorie – cu o inscripție sinistru de trivială, dedesubt. O săptămână întreagă plouă în casă cu scrisori de amenințare, pline de injurii și trivialități de tot soiul. Părintele, după ce citi primele scrisori, care nu suscită la el decât un zâmbet amărât de compasiune și o rugă mută către Cel de Sus, ca să lumineze mintea rătăciților și să le încâlzească inima, dădu poruncă, să fie arse toate plicurile care ar mai veni.

Pentru Manuel, părintele Grigorie fu sinteza personificată a misticismului bătrânului Falik, care murise demult; a blândeții lui David, marele protector al copilăriei lui și a înțelepciunii bătrânului Hogaș, care zăcea acum paralizat. La rândul lui, Manuel îi aducea lui Grigorie ecourile clocotului unor pasiuni cari îi aminteau propria tinerețe, al cărei jar mocnea încă în adâncuri; dinamismul unui suflet generos, anarhic și fecund în răzvrătire, care-l stimula și-l înviora mereu. Când îi mărturisi gândul lui cel nou, Manuel desprinse din memorie câteva din adnotațiile de pe carnet, făcute în călătoria de întremare, pentru a vedea dacă ele se găsesc pe traiectoria viziunii lui Grigorie. Nu erau. Părintele scriitor își construise în studioul închipuirii lui cu totul alt Pavel. Nu un diplomat de geniu ambițios cu o diabolică persistență, ci un iluminat întors de însuși Dumnezeu de pe marginea prăpastiei. Iluminat, de pe când era încă Saul, și detractor. Cu toate aceste nepotriviri, sau poate tocmai pentru asta, Grigorie stăruia pe lângă Manuel să deșerte sacul înaintea lui. Știa bine că antipodul îi va fecunda și de data asta, prin antiteză, inspirația. Manuel îi încredință bucuros carnetul.

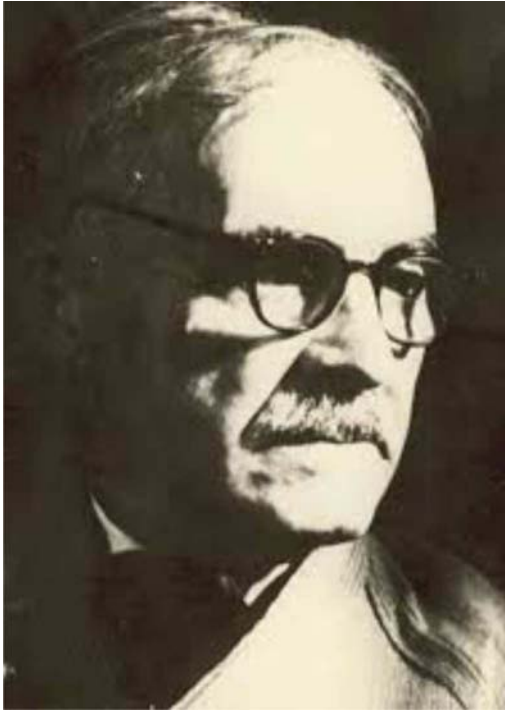
Câteva luni mai târziu, o gazetă naționalistă evreiască reproducea în facsimil capul lui Crist și câteva pasagii din carnetul lui Manuel, sustras părintelui Grigorie nu se știe cum și de către cine. „*Tineretul evreiesc*

* scutul (steaua) lui David;

conștient” era invitat „să se lepede de acest modern Jerabeam^{**} care, stând în serviciul cine știe cărui misionarism, dinamitează temeliile iudaismului”. Campania fu repede interceptată și însușită de către un organ ortodox evreiesc, care cerea credincioșilor în Israel strângerea rândurilor împotriva operei de uzurpare a ereticului naționalist. Iar foaia creștinilor antisemiți dădea și ea alarma, perorând ditirambic despre „un nou complot al cahalului împotriva bisericii”; de „calul troian”; de „perciuni habotnici lipiți Mântuitorului”. Într-o singură săptămână se înfiripase în taberele cele mai disparate un acord desăvârșit, încheiat din obscurantism de toate nuanțele, facturile și temperaturile. Manuel fu virtual lapidat și de evrei și de antisemiți. Spre freneticul lui amuzament și disperarea părintelui Grigorie, disperare în care se amesteca, totuși, ingredientul unei bucurii nemărturisite; anatema îl arunca pe Manuel cu totul în brațele lui. Anatemizarea prietenului iubit îi aducea lui monopolul unei prietenii de care era gelos și căreia era oricând gata să-i aducă orice jertfă. Era, totuși, jenat când se gândea că această bucurie are la origina ei o fatală neglijență a lui. Cum a fost cu puțință să se fure din casa lui un lucru care i s-a încredințat cu ochii închiși? Nu cumva dorința pe care o mângâia pe ascuns, de a nu-l mai împărți pe Manuel cu nimeni, sugerase telepatic furtul carnetului?

*Fragment din romanul aflat în pregătire la Editura Hasefer din
București
(pentru anul editorial 2016)*

^{**} Ieroboam (cca 931-910), primul conducător al Regatului Israel; a devenit ținta mâniei divine pentru că a construit (la Dan și la Betel) altare care rivalizau cu Templul din Ierusalim;

T. Arghezi despre scriitorul A.L. Zissu

Poetul T.

Arghezi a fost un admirator și cititor constant al scriitorului nemțean, pe care l-a și publicat în celebrele sale Bilete de

papagal. *Apoi a consacrat o analiză volumului **Spovedania unui candelabru**, în tableta sa din săptămânalul Adevărul literar și artistic (nr. 323/1927), pentru a reveni la 25 ianuarie 1931, în aceeași publicație, la rubrica “Manual de Morală practică” (pagina 5), de astă dată cu un comentariu la culegerea de nuvele **Ereticul de la Mănăstirea Neamțu**. În continuare, reproduc acest text, uitat și recuperat acum din colecțiile vremii (cu excepția cazurilor în care am constatat evidente greșeli de culegere, am păstrat ortografia autorului).*

"E un basm frumos, care transpare de pretutindeni. Rușii noștri ne spuneau acum 25 de ani la Geneva: - Tolstoi? Andreiev? Dostoievski? Europa cunoaște ceea ce cunoaște din soare și constelații, numai partea sau frânturile, care-i stau la nas... Rusia are scriitori mai mari și haosul aștri mai înflăcărați. Vezi colo, mijind într-unul din clopotele mai depărtate ale nopții scânteia unui vârful de ac? E ca un por de argint al pergamentului albastru, poate că nici nu-l vezi. Abia de acolo începe o altă lume, poate mai mare, poate că mai mică, dar cu alt sens și cu alte desfășurări decât ne-am obișnuit noi să cuprindem într-un vocabular local și insuficient.

În stepele fără drumuri ale Asiei, către Tibet și către înghețul de

sus, sunt povestite lucruri necunoscute și se cântă pe unelte născocite dinaintea focului versuri cu totul noi, care pornesc într-alt fel decât stihurile literaturii și destramă altă temă decât a cărturarului dela Guadalquivir. Cuvintele poartă-n ele înțelesuri particulare și unele au ajuns să fie luminate, la marginea unui munte, ca niște izvoare cu o stea vecinică la fund. Dezamăgește-te, iubite coleg: Nici Dostoievski, nici Tolstoi nu reprezintă toată mîzga botanicei literare rusești: ei sunt în țarina noastră cu 40 de climate, niște rădăcini izolate, o mătrăgună, un pir. Avem cu mult mai multe plante decât bănuiești și chiar noi. Rușii sunt variat obsedați și copleșiți de infinita noastră literatură, despre care nici Europa, nici noi nu vom avea niciodată nici bănuiala posibilității lor.

- Ce-mi spuneți voi e firesc și admirabil, camarazi din sutele de Rusii pe care le conține universul vostru rusc. Intuiția acestui fenomen am mai avut-o, deschizând cărțile, acele cărți care confecționate, ca niște geamantane, după moda europeană, pătrează totuși înlăuntrul substanței lor, pecetea unui stil de gândire inevitabil original. Am avut-o în lumea florilor și în exprimarea pietrelor și a pământului. Indiferent de regula legendară, o crăiță își începe ființa dintr-alt punct decât helianta, iar crinul, orhideea, trandafirul și Poala Maicii Domnului, înfățișează fiecare o epocă, un stadiu de epocă, un personal univers. De câte ori răsfoiesc o mai nouă istorie documentară a științelor Naturale, din cinci în cinci ani, găsesc noi forme de pești, alte vegetale, sute de monștri necunoscuți între păsări și jivine care poate că trăiesc încă din cele dintâi tipare ale lumii neștiute, dar care în parte reprezintă alte tărâmur, alte priveliști ale creației, alte legi.

Și de ce crezi d-ta, care nu te gândești la toate lucrurile, că pot să fie în acelaș timp atâtea limbi, într-una și aceiaș limbă, atâtea cuvinte, care adunate laolaltă dau miliarde de cuvinte neasemănate între ele, ca niște haosuri de insecte în număr individual infinit?... Va veni timpul când concepțiile, dacă ne vor da răgaz războaiele, se vor schimba într-atât, încât actualele sensuri, structurate parazit, vor rămâne ca niște artificii simpliste de a pricepe viața, cu vârful urechii și cu unghia degetului mic.

Un covor din Persia e mai frumos decât toate covoarele persane catalogate și pe acel covor, pus pe o spinare de asin alb, se leagănă o fată săracă, neagră, cu un urcior, între bordei și fântână.

Cine-și mai aduce aminte de Remy de Gourmont, acest unic bolnav de lepră fizică din Paris? El a murit parcă acum 500 de ani, după ce a zgâriat inteligența cu cristalele lui intelectuale, integral originale. Și în el, ca și în floarea soarelui, aromele se cerneau cu totul într-alt fel decât în garoafe sau în floarea de pătrunjel. Italienii l-au analizat dintr-un

punct de vedere neașteptat pe vremuri în critica literară, al fiziologiei, care a surprins în creierul lui Gourmont o evoluție nouă a intelectului uman la un stadiu încă, aparent, neatins. Dar n-au fost fluturi noi și crizanteme noi și nuferi negri și noi dispozitive pentru urzirea bumbacului în războaiele englezești sau nipone, în același timp? / Pe mine, prietene, nu mă înnebunește fenomenul diversității, pentru că nu fac prostia să caut să-l înțeleg. În schimb, el mă încântă... În baia caldă a infinitei felurimi, transpare misticismul fundamental și liber al vieții, pe care o respect când cântă, când lucește, când ridică și când scoboară: frumoasa ciutură de ivoriu în cumpănă de mărgean!

Vezi tu, te-ai mai supărat o dată pe mine, când ți-am deschis pe masă cartea întâia a lui A.L. Zissu, *Spovedania unui candelabru*. Tu n-ai voit să ții seama de acest scriitor, care seamănă cu niciunul din noi și își începe firul de acolo, de unde nu l-a mai prins nimeni, pentru că acest literat, mai mult decât un literat și acest artist, mai mult decât un artist, s-a întâmplat să fie proprietarul unei fabrici și un milionar; ceea ce se pare că de la Marc Aureliu, posesorul unei situații analoage, și de la David psalmistul și de la Solomon, nu mai este permis, când umbli cu sârma de aur după mărgăritarul minuscul al ideii. Proletar fără nobleță, tu concepi posibilitățile zămislirii cu coatele goale și cu talpa găurită. Abstras în căutarea miiei, ți se pare suspect miliardul Apostolului Pavel, fără să vezi că tu ești mai sărman cu duhul decât cu buzunarul.

Îa și citește *Ereticul de la Mănăstirea Neamțu*, o carte nouă de vreo sută cinci zeci de pagini, apărută acum la editura revistei "Adam", condusă de un confrate mai inteligent și mai ascuțit, dar și mai intimidat de brutalitățile existenței, ca toți și căruia i-a plăcut să-și semneze sentințele cu numele de Ludo. Citește cartea nouă a lui A.L. Zissu, ca să te găsești dinaintea aceleiaș probleme, mai pietrificată numai și mai prismatică, dinaintea aceluiaș fenomen al *Spovedaniei unui candelabru*, al rândunicii, al crăiței, al stelei foarte depărtate și al covorului persan, din spinarea asinei albe. E o limbă nouă pentru toate datinele și inspirațiile, o începătorie. Nu te înfură: nu e nimic de făcut, e concret și definitiv! Rotogolul pe care pășește foarfeca scriitorului ca să taie frumuseți circulare dintr-o foaie fină de aur, reeditează conținutul, multiplicându-i-se forma. Ștofa sensibilă e acelaș azur invadat de soarele mare al asfințitului din Est. Povestirea banală a vieții de simplă carne sau de simplă țărână, nu-i de resortul lui A.L. Zissu, care a reținut atâta fabulă dintr-o lumină și dintr-o umbră, de câtă e nevoie pentru a-i da văzduhului și impalpabilului un schelet sau un eșafodaj de ridicat materia până la ele. După ce și-a construit omul ce-i trebuia și odată cu el ideea,

căreia îi acordă corp, autorul scoate scheletul, ca turnătorul forma și rămâne noul material înghețat în chihlimbarul lui...

Și încă o dată, de cartea nouă a d-lui A.L. Zissu se va scri puțin pentru că pe de o parte autorul și-a ales în legăturile lui cu presa și cu confrății abondenți, atitudinea de rezervă inaccesibilă, iar pe de alta, în metempsihoza vieții de contemporan, veștmântul unei fantome, care s-a îngândurat numai pe linia dintre pământ și orizont, de unde scapără depărtatul Altair...

T. ARGHEZI"

Poeme de *Maria Șleahțișchi*

JURNALUL FLORII DIN COVORUL DE-ACASĂ

PĂȘEAM 12.XI.2012

pășeam
pe pajiști de flori înmiresmate
pe seva țărânei revene plugărită mărunț
pe petale grena-purpurii pe roze trandafirii

pășeam
pe verdele-pal verdele-crud verdele-pai
pe frunze cu margini zimțate pe mirosul nobil
catifelat galben-ocru sădit de tata în anii lui buni

LÂNGĂ PRAG 07.07.1967

lângă prag
acolo lângă lespede
de piatră triumfiulară
– piatra filosofală a neamului meu –
scoasă de străbuni din defileul răutului

.....

/ adrian zicea adineaori că vede de-aici de pe straturi
de roci calcaroase dezgolite de ape și timp
alunecarea ghețarilor cuaternari
ei mai șerpuiesc lin și clipocit
se preling umezi printre
lespezi de piatră
seacă /

BLESTEM / IMEMORABIL /

«Da!
S-o duci în piatra seacă!
Să n-o văd la casă!
Să nu-i dea nimeni de urmă!
S-o duci! S-o duci câte zile a crescut!»

i-ar fi putut porunci bunica
fiului ei adoptiv unicului ei copil lui tata
dacă nevasta lui și noră-sa ar fi pus
/ Doamne! Ferește și păzește! /
sub picioare
munca aleasă
a mâinilor ei

LESPEDA 14.09.1972

Lespedea
de lângă pragul
casei De lângă răzătoare Netedă
albă surie poate puțin Plescăie pe ea
tălpile a două copile Lunecă o femeie tânără mai să cadă
că e vară și c-a plouat Își recapătă echilibrul din mers Aruncă
vorbe supărate spre tata Colea în ceruri harnică și plină de duh
le va fi dând și sfinților câte un șfichi Tata calcă demn
fără grabă așezat și moale Este tânăr și zvelt
mereu tânăr N-a avut vreme nici el
să îmbătrânească

ACASĂ 11.12.2012

– Aurică, cine ne-a plantat
piatră netedă și albă
la talpa scării, la prag?
.....

– Am trecut ieri pe-acasă...
Auzi?
Fata aceea a mutat covorul...
Covorul cu două coșuri de flori.

L-a coborât de pe peretele
din camera aceea din fund.
L-a așternut în verandă
pe jos...

COVORUL 27.12.1973

covorul cu două coșuri de flori scăldate în nuanțe de roz și rubiniu

ca și cum aș călca pe spinarea mioarelor pe lâna lor plăvie

ca și cum ciula noastră m-ar fi dat chiar acum de toți pereții ocolului –
Mamăăă, strecheata dracului nu stă la muls! –
„behăind jalnic cu glasu-i dogit”

ca și cum aș păși cu niște bocanci nespălați grei de hlei
pe degetele lungi și subțiri ale bunicii zenovia care va mai fi torcând
în memoria rozelor și lăcrămioarelor topind în urzeală pâlcuri-pâlcuri
fuoare de vise și gânduri sucite-răsucite în fire subțiri

ca și cum aș zdrumica cârmâzul și l-aș face praf

ca și cum aș amesteca culorile toate din dulapul
de boiangiță fără pereche a nanei sofia lui nanu toader herea

ca și cum călepele toate le-aș scăpa dintr-o dată-n noroi
și le-aș mototoli

DOUĂ COȘURI CU FLORI 28.12.1973

două coșuri cu flori desenate pe izvodul prins
de război
nividit cu urzeală de bumbac răsucită din mosorele
nr. 10
tot alb și negru alb și negru
trei fete frumoase marusia veronica katrina
țese
bat bine cu pieptenele și furculița câmpul negru
potopul
de roșu floral
linia zimțată a
verdelui plin

CUM 29.12.1974

cum?
așa cum le-aș prinde
ca în teascuri mâinile pielea lucios șlefuită de lâna de oi
degetele lor colorate în verde roșu și cărămiziu

cum m-aș legăna
ca pe flacăra moale a lemnului din sobă
ca pe lumina jărită a cărbunilor încinși
ca pe liniștea casei noastre
pe mirosuri și-arome
pe gustul neuitat al cinei
pe «Bună sara!» lui tata
pe «E-he-he-hei, măi Kolea!» al mamei

cum mi-aș răsuci ființa
din mii de căpețele de fire
adunate și împărțite frățeste egal

***SALIX VIMINALIS* 27.12.2001**

Mlaja noastră
mai zglobie mai cochetă
decât sălciile triste și plângătoare

Mlaja de pe hatul
dinspre gorea oliței trecea
și ea în pictograma textilă a coșurilor

Bunicul anton
îi culegea nuielușele
de pe un an pe altul le puneă să se-înmlădie
iarna împletea două coșuri – restul era păstrat
pentru legatul viței de vie –

Unul
pentru mama
altul pentru bunica
primăvara și vara adunau
în ele flori Toamna târziu și iarna coșurile
pline Treceau cu aranjamentul lor desăvârșit
în urzeala unui covor atârnat cu mândrie pe peretele din casa cea mare

NIMIC 07.07.2015

de parcă
florile ar curge pe jos

de parcă s-ar prelinge
pe treptele de la intrare
așezate în semicerc după gustul mamei

de parcă și-ar scurge spre
lespedea alba de piatră
amintirile povestea lor colorată
copilăria noastră cu mamă cu tată
cu bunicul în cârje cu bunica torcând
cu noi cu mine cu tine cu fratele

de parcă-ar transcende din măduva anilor
un implacabil memento acest implacabil memento

– Cum să-l aștearnă pe jos? Să-i spui fetei aceleia
din unsprezece decembrie două mii doisprezece
să-l strângă!
Să-l ia! Să pună covorul la loc!

De nu – să-l strângi tu!

Niciun fel de
ca și cum
de parcă
atunci și acum
aici sau dincolo!

Nimic.

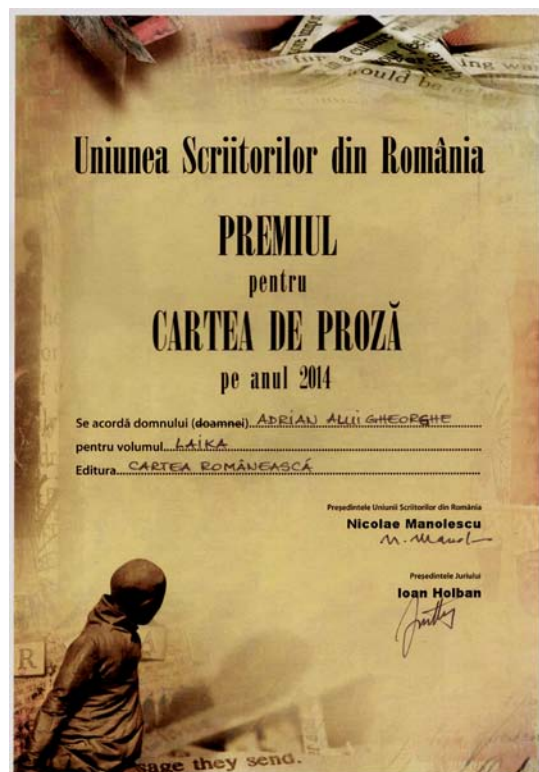
*(ciclu din volumul IUBIREA NOASTRĂ E O DOAMNĂ FRUMOASĂ, în pregătire la
Editura Vinea, București)*

Premiile Uniunii Scriitorilor din România

Luni, 31 august, la Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” a avut loc, în prezența ministrului Culturii, Ionuț Vulpescu, festivitatea de decernare a premiilor Uniunii Scriitorilor din România pentru anul 2014.

Juriul, format din Ioan Holban, Ion Bogdan Lefter, Irina Petraș, Gabriela Gheorghîșor, Cristina Chevereșan, Vasile Spiridon și Răzvan Voncu a stabilit următoarea listă de câștigători:

Premiul Național: Paul Cornea

Cartea de poezie: Aurel Pantea, *O înserare nepământească*, Ed. Arhipelag XXI

Cartea de proză: Adrian Alui Gheorghe, *Laika*, Ed. Cartea Românească

Cartea de teatru: Matei Vișniec, *Omul din care a fost extras răul*, Ed. Cartea Românească

Cartea de critică, eseu și istorie literară: Eugen Negrici, *Emanciparea privirii*, Ed. Cartea Românească

Cartea de debut: Luminița Corneanu, *Leonid Dimov. Un oniric în Turnul Babel*, Ed. Cartea Românească; Florina Pîrjol, *Carte de identități*, Ed. Cartea Românească

Premiul USSR pentru debut „Mircea Ciobanu“ i-a fost acordat lui Radu Găvan pentru volumul *Exorcizat* (Ed. Herg Benet)
Cartea pentru copii și tineret: Arcadie Suceveanu, *În cămașă de cireășă*, Ed. Litera

Traduceri: George Volceanov, Horia Gârbea, Violeta Popa, Lucia Verona – *Opere VIII – IX / William Shakespeare*, Ed. Tracus Arte

Premiul Fundației „Andrei Bantaș“ (pentru traduceri din limba engleză): Irina Bojin, *Testamentul Mariei / Colm Tóibín*, Ed. Polirom

Premiul Special: Gabriela Adameșteanu, *Anii romantici*, Ed. Polirom; Adela Petrescu, pentru ediția integrală a cărții *Jurnal* de Radu Petrescu, Ed. Paralela 45

Premiul pentru Literatură în limbi ale minorităților: Iurii Pavliș, *Cerez pole, cerez iar işla leseția na bazar*, (Poezii pentru copii) – carte în limba ucrainiană (Titlu în românește: *Peste câmp și văgăuni, vine vulpea spre bazar*), RCR Editorial, București, 2014; Edyed Péter, *Irodalmi Rosta. Kritikák, esszék, tanulmányok, (1976 – 2014)* – carte în limba maghiară (Titlu în românește: *Filtru literar. Critici, eseuri și studii literare, 1976 – 2014*), Editura Polis

GOLDEN GLOD

dramatizare de *Sabin Popescu*
după romanul *LAIKA*
de *Adrian Alui Gheorghe*

PERSONAJELE

Andrei Bîlbîială, director
Aurel Adamache, doctor
Violeta Gherciu, doctoriță
Delia Măzuraș, asistentă
Geo Pașilea, asistent
Teodor Papucică, administrator
Costel Pădureț, maistru
Constantin Bobonea, activist
Radu Sbîrnă, pacient
Florentin Ciucă, pacient
Coriolan Sburlan, pacient
Constantin Șerbu, pacient
Mihai Tănăsucă, pacient
Victor Mățău, pacient
Paula Cernatov, pacientă
Mișu Zavate, pacient
Mariana Potolincă, pacientă

Sanatoriul Glod, decembrie 1989.

SCENA 1

Biroul directorial. Aliniamentele a doi pereți se intersectează în fundal, în unghi drept, cu linia axului scenic ca bisectoare. Pe aliniamentul din dreapta se află, acoperită inițial cu o draperie, o lojă închisă, care se presupune că dă deasupra unei curți interioare. Pe același aliniament, spre arlechin, e suspendat portretul unui necunoscut, deasupra unei truse de prim-ajutor și a unui mic lavoar. Pe aliniamentul din stânga se află, la înălțime, un ecran mare împărțit în opt careuri egale care pot funcționa, fiecare, autonom sau pot compune o singură imagine. Inițial careurile au câte un wallpaper în alb-negru: „Trăiască/ și înflorească/ scumpa/ noastră/ patrie,/ Republica/ Socialistă/România!” Pe același aliniament, spre arlechin, e suspendat portretul masiv al lui Ceaușescu, iar sub el sunt suspendate trei portrete mai mici: Freud, Einstein și Ceaușeasca. În fața ecranului se află un birou, cu o canapea în loc de scaun. Pe birou sunt aparatul telefonic și telecomanda. Deasupra biroului, la mare înălțime, peste marginea superioară a ecranului, e un lampadar. Pe un aliniament opus celui cu ecranul se află, așezate pe două rânduri, cinci canapele de cabinet psihiatric. O altă canapea identică, se va dezvălui, ulterior, în lojă.

Delia e așezată pe o canapea din primul rând, în timp ce Bîlbîială va umple întregul spațiu, cu insistențe în jurul Deliei.

DELIA: Nu, nu, deloc... Sau, ca să fiu sinceră, doar numele locului m-a speriat puțin. Glod? Glod. Gloood...

BÎLBÎIALĂ: Da, nu sună încurajator, dar să știți că nu e chiar așa. În numele *Glod* se poate ascunde *Gold*. E adevărat, s-ar putea ascunde și *Dolg*. *Dolg* ar fi din germană și ar însemna rană sau cicatrice, așa tradusese un neamț care se aciuase pe aici o vreme, găsisese că numele era adecvat, că era rana lui, iar uneori cînta cu o voce dogită, eu l-am prins încă la sanatoriu, a murit prin '81. Zicea, îngroșîndu-și vocea, parcă se încorda o drujbă într-un lemn tare. (Recită demonstrativ, îngroșînd vocea, tușa, comic): *Ich sage Dreck und Keckgoldbarennarben kommt heraus; verflix! Eine Dolchplantage ist das Herz – Oh, Herr, wieso dreht sich die Erde wie ein Kreisel? Ich kann sie nicht mehr einholen, und auch mein Haus – wie es aus dem Horizont mit der Sonne als Flagge emporsteigt – nicht mehr sehen...* Sau cam așa ceva. Asta în românește, dacă e să traducem, ar suna mult mai blînd: „Spun glod și rană îmi iese din gură, în inimă e o plantație de cuțite, Doamne, de ce pămîntul se

învîrte ca un titirez și nu îl mai ajung din urmă ca să văd casa mea cum iese din orizont cu soarele drept steag...”

DELIA: A, dar dumneavoastră cunoașteți limba germană?

BÎLBÎIALĂ: A, nu, nu știu germană cine știe ce, dar am învățat ca terapie. Învățatul unei limbi noi se zice că previne Alzheimerul. Și de ce să fac Alzheimer, dacă aș putea să îl previn, nu-i așa? *Dolg* are și varianta *tolg* în germană. Cît despre glod, dacă vin ploile de toamnă, pe dealurile astea nu mai urci, că te înghite noroiul, stratul de pământ e mocirlos, depus pe rocă dură, de asta lunecă așa cum se pornesc avalanșele din munți... Eu, eu dacă mai rămîn aici, intenționez ca la primăvară să plantez și eu cîteva sute de plopî, e un versant care ar trebui fixat, o să vedeți, acolo eu aș face un loc de promenadă pentru pacienți. Și pentru noi personalul, de ce nu? V-ar place, domniță?

DELIA: La un loc cu pacienții? Cred că ar fi riscant.

BÎLBÎIALĂ: Ei, nu-i chiar așa, aici nu sînt nebuni, în adevăratul înțeles al cuvîntului, aici sînt oameni cu probleme psihice, unii sînt obosiți, au avut funcții importante alții au și clacat, că nu-i ușor să faci față presiunii... În care cameră doriți să intrăm, domniță?

DELIA: Tovarășe director...

BÎLBÎIALĂ (*luînd telecomanda și înlocuind wallpaper-ul „Trăiască” cu imaginea unei rezerve văzută dintr-o cameră video de supraveghere*): Uite aici, la 1, de exemplu, e un fost regizor de la *Sahia*, Radu Sbîrna. În 1984 a primit sarcina să participe la congresul al XIII-lea al partidului și să realizeze un film cu freamătul sălii, chipuri, zîmbete, alea, alea. A simțit că e șansa vieții lui. A adunat douăzeci și două de ore de film, expresii, gesturi, chipuri, amănunte, aplauze, guri, ochi, mîini. În filmul general al congresului, de patru ore și jumătate, din ceea ce a muncit el au fost reținute unsprezece secunde. Atît: unsprezece secunde! Numai că pentru Radu Sbîrnă congresul nu s-a terminat odată cu încheierea filmărilor, nu. Noapte de noapte se ridica pe marginea patului, în șezut și începea să aplaude. Apoi armoniza vocea la aplauze și mormăia ritmic:... și poporul!... și poporul!... și poporul! Locuia cu mama lui într-un apartament din Drumul Taberei și începuse să aplaude din picioare, cu mîinile ridicate regulamentar la nivelul pieptului iar vocea îi devenise tot mai sonoră. Așa a ajuns la Glod. Și aici are nopți în care aplaudă, are nopți în care doar scandează... și poporul!... și poporul!, iar ziua face filme *în orb* cu ceilalți pacienți. E inofensiv.

DELIA: Și stă aici de cinci ani?

BÎLBÎIALĂ: Da, unii stau aici, cu anii... Ce să le faci? Să-i arunci ca pe gunoaie? Oameni sîntem toți, oricare dintre noi poate ajunge în situație...

De aia e bine să ne trăim intens viața, domniță.

DELIA: ... Și unde-i acum pacientul?

BÎLBÎIALĂ: Ne-au adus un camion de cartofi și toți participă la sortarea și la transportarea lor în magazie. Nu sunt obligați, dar aici suntem pînă la urmă ca într-o familie. Ce ziceți, ne plimbăm prin camere? (*acționând telecomanda și înlocuind wallpaper-ul „și înflorească” cu imaginea unei alte rezerve*) La 2, o cameră frumoasă, e un profesor de istorie, Coriolan Sburlan. Ăstuia i-a fugit fratele din țară, el avea o funcție, ceva, pe la un ziar, pe la Brăila, a știut că va fi dat afară, că avea în felul acesta rude în străinătate, alea, alea... Tipul s-a apucat de scris scrisori către toate forurile, de la partid la asociația de locatari, ca să se dezică de fratele său. Ca să nu-l dea afară de la ziar, a fost orientat spre sanatoriu, aici stă ce stă, scrie cîteva zeci de scrisori în care îl beștește pe frate-său, se răcorește, după care mai pleacă acasă, revine după o vreme...

DELIA: Are pe cineva acasă?

BÎLBÎIALĂ: Da, are mamă, are tată, are și familie, mai vin pe la el din cînd în cînd. E și un banc de comă...! despre o situație de acest gen, cică erau doi frați, unul comunist și unul fost legionar și amîndoi s-au înscris pentru un post, ceva, cu responsabilități. Și hopa!, după concurs și după studierea dosarului, cine câștigă postul? Țăla care a fost legionar. De ce? Comunistul nu a putut ocupa postul pentru că avea un frate fost legionar, pe cînd fostul legionar a putut ocupa postul pentru că avea un frate comunist și asta era garanție a seriozității, nu-i așa? A, dar este unul, mortal de tot... (*acționând telecomanda și înlocuind wallpaper-ul „noastră” cu imaginea unei alte rezerve*). Îl cheamă Constantin Șerbu. Tipul lucra la un ziar pe la Giurgiu, unde făcea texte, pentru ocazii, pe care să le spună activiștii de la partid, să le pună în telegrame la zilele festive, în fine, cum se face. Țăta avea cuvinte scrise pe trei cincinale înainte, pentru toate ocaziile. Dar ce-i vine lui în minte? Dar dacă ăștia pentru care scrie mor între timp? Oare nu e bine să-i scrie fiecăruia și necrologul?! Și s-a apucat de treabă. Numai că nu scria pentru morți, ci numai pentru vii. Așa a ajuns să scrie cîte o duzină de necrologuri și pentru... și pentru... Ați înțeles... Pe Șerbu ăsta l-au chemat la Securitate. De ce nu te ții dumneata de muncă cinstită, de ce ne faci necazuri? Dar tipul nu și nu, că el nu vrea să fie luat prin surprindere cînd va fi momentul. Ba mai mult, cît stătu cu ăștia care îl anchetau începu să le improvizeze cîte un necrolog de i-a băgat în sperieți. Norocul lui că are un frate ziarist la *Scînteia* și o soră care e căsătorită cu atașatul nostru militar la Budapesta. Și așa a ajuns la Glod. Aici ce credeți că face cît e ziuica de lungă? Compune necrologuri.

DELIA: Mă ia cu frig... Necrologuri pentru vii? Dar nu sunt și cazuri extreme, tovarășe director?

BÎLBÎIALĂ: Nu, nu am auzit să fi fost cazuri extreme, cum le spuneți, violențe sau alte cele. Ei, aici se zice că ar fi fost pe vremuri un sediu secret al securității.

DELIA: Interesant, interesant... Asta a fost mai demult, nu?

BÎLBÎIALĂ: Da, da, asta a fost prin anii '50, demult. Sînt povești în zonă cu Ana Pauker care își aducea amanții aici. Scene fierbinți, fierbinți de tot. O să vi le povestesc într-o zi, dacă ne cunoaștem mai bine. Și cu poeta Nina Cassian e o poveste, tot așa, cu un amor din ăla nebun, nebun de tot. De asta nici nu s-au făcut case prin preajmă, primul sat e la vreo șapte, opt kilometri, ca să poată fi un loc discret aici.

DELIA: Dar pare rupt de lume, e oarecum departe...

BÎLBÎIALĂ: Ei, dar e un autobuz care face mai multe curse pe zi, din două în două ore, dar dumneavoastră puteți oricând să mergeți cu mine, cu mașina. Ne întoarcem în oraș când doriți, domniță dragă. Chiar și în clipa asta.

DELIA: Mulțumesc, dar aș vrea să fac cunoștință cu personalul, dacă se poate.

BÎLBÎIALĂ: Da, o să vă fac cunoștință cu personalul, o să vedeți că sînt oameni deosebiți. E doctorița Gherciu. Violeta Gherciu. E o figură. A avut o poveste cu Jean Constantin, ceva mortal. Iubire, alea, alea, lumea actorilor, vacanțe în Deltă...! A avut trei avorturi cu *tata Jean*, toți băieți, îți dai seama, să fi apărut la noi încă trei actori de calibrul lui...!? Băteam Hollywoodul, nu alta. Dar e și doctorul Aurel Adamache, care e un sac fără fund la bancuri. În '77 era medic la Petrila, greva minerilor, alea, alea, el se apucă să spună bancuri. Zice unul, că ni l-a spus și nouă, mai încoace: Ce primește un miner după moarte? Păi, trei zile de concediu, după care e băgat din nou în subteran. Un miner mai bătrîn, fără simțul umorului, zice că i-a luat în rîs, că e un spărgător de grevă și pune doi handralăi să-l aducă la realitate. Îl bat ăia bine, îi înmoaie oasele. Între timp, altcineva, îl toarnă la servicii, că spune bancuri cu schepsis. N-a stat nimeni să-i asculte bancul, să vadă dacă e cu schepsis sau nu, îl umflă de acasă, îl duc la sediul miliției și îl bat și ăia. După două bătăi nu s-a mișcat din pat trei săptămîni. Și credeți că s-a astîmpărat? Turuie bancurile, nu alta. O să-l cunoașteți. Mai e asistentul Gelu Pașilea, colegul dumneavoastră. Cred că e infiltrat de securitate aici, eu îl țin sub observație. Și dumneavoastră să îl țineți la distanță, sfatul meu. Apoi e administratorul șef Teodor Papucică, băiat de treabă, dar și ăsta cred că trage cu urechea. Apoi e maistrul Costel Pădureț, care face de toate. După

caz. O să vedeți, că ați nimerit bine. Aici primesc toți, dar absolut toți, spor de periculozitate, că se presupune că e vorba de nebuni, e un cincizeci la sută, apoi e spor de izolare, un douăzeci și cinci la sută, ai abonament gratuit la transport, că nu există varianta să domiciliezi aici. Păi știți cât o să aveți în mână acum, la angajare, cu toate sporurile astea? Bate spre patru mii de lei, dacă nu cumva și trece puțin. Cu gărzi face patru mii cinci sute sigur, sigur. Chiar așa. Nu-i așa că e un salariu frumos, domniță Delia?

DELIA: Da, foarte frumos, dar din păcate e departe de casă, de București...

BÎLBÎIALĂ: Mie nu-mi place Bucureștiul. Clar. După facultate puteam să-mi iau un post în preajma Bucureștiului, avusesem medie mare, dar eu am luat la Râmnicu Sărat. Lenuș, nevastă-mea, a venit după mine, anul următor și-a luat repartiție la gospodăria de partid. Nu a fost rău, acum Lenuș este contabil-șef la Direcția sanitar veterinară, post bun, bun de tot. Dar din păcate, acolo există un doctor veterinar, unul Mititelu, înțelegeți ce vreau să spun, dar nu-mi pasă. Că i-am zis lu nevastă-mea, Lenuș, bă, ăla e doctor dar pacienții lui împung. Mă consider un bărbat liber... O să vă povestesc altădată drama mea. Că e o dramă, să știți. Poate o să acceptați să veniți cu mine, cu mașina. Să știți că naveta cu mașina nu e chiar un lucru rău, ne mai scuturăm stările de acasă. Ieșim în peisaj ...

DELIA: Tovarășe director, nu s-au întors pacienții?

BÎLBÎIALĂ (*acționând telecomanda și înlocuind și celelalte wallpaper-e cu imaginile altor rezerve, în cea din ultimul careu fiind vizibile haine femeiești*): Nu. La 3 e poetul și pictorul Florentin Ciucă, de fapt îl cheamă Păsulă. A fost la corectură, la *Scînteia*, până când a apărut pe prima pagină un titlu care spunea că între Ceaușescu și Mugabe s-a produs un schimb de „masaje”, în loc de mesaje. La 5 e Mihai Tănăsucă, un propagandist de la o întreprindere din zona Buzăului, care a făcut o obsesie pentru Kant și citește la nesfârșit *Critica rațiunii pure*. Vine la sanatoriu cam de două ori pe an. La 6 e un fost șef de miliție economică, maiorul Victor Mățau. Un dur. Să vedeți ce a pățit ăsta... Cică după un chef monstruos – nu mai ținea bine minte cu cine, dimineața se trezește urcat în poala unei statui din centrul orașului, care reprezenta o femeie borțoasă ținând în palme o pîine. Pe pîine, sus, la trei metri deasupra solului, hopa, stătea cocoțat maiorul Mățau, cu șapca pe o ureche, horcăind din toate puterile. Mai mult, pe brațe ținea un acordeon, pe care ulterior s-a dovedit că l-a furat de la o nuntă, nereușind să fure mireasa. La început a susținut că l-au răpit patru extratereștri, apoi a început să plângă și să latre. Din respect pentru haina militară, nu l-au băgat la

batalionul disciplinar. L-au trimis la Glod. Și acum am să vă spun două secrete, dar, vă rog, să rămână între noi doi. Uitați, la 8 e salonul pentru femei. Sînt patru femei internate acum. Aici e internată Paula Cernatov, fostă ziaristă la *Munca de partid*. Paula Cernatov are o problemă gravă: s-a îndrăgostit de Ceaușescu.

DELIA: Cuuum? S-a îndrăgostit de Ceaușescu? Imposibil....

BÎLBÎIALĂ: Chiar așa e, nu s-a îndrăgostit de omul politic, s-a îndrăgostit, pățimaș, de bărbatul Ceaușescu. Și n-ar fi știut nimeni de iubirea ei, numai că Paula a făcut cîteva greșeli. Odată, la un ceai cu cea mai bună prietenă a ei, o tipografă de la Casa Scînteii, a mărturisit taina. Îl visa pe Nicolae tot timpul, îi urmărea discursurile sorbindu-i cuvintele, imaginîndu-și că îi vorbește ei și numai ei. Acasă își tapetase pereții cu pozele lui decupate din ziare și cărți. Îi plăcea *rîrîitul* său, îi plăcea mișcarea aceea circulară cu mîna în aer, cînd îndemna poporul la muncă, îi plăcea bărbia aceea care îi cădea ca lipsită de energie la sfîrșitul unui discurs. Doamne... ! Îi înregistrase o mulțime de discursuri pe benzi de magnetofon și seara adormea ascultîndu-i vocea. Punea magnetofonul pe un scaun lîngă pat ca să îi simtă respirația de amant, de soț, de bărbat. Urmărea televiziunile ca să îl vadă și să îi spună cîte o vorbă care o înfiora de plăcere: Bună seara, iubitul... ! Noapte bună... ! Ah, ți-ai tuns părul mai scurt decît acum o săptămînă, nu-i așa?

DELIA: Uau, dar asta e nebună rău!

BÎLBÎIALĂ: Stați să vedeți.... A doua greșeală a făcut-o cînd a scris un articol pentru *Munca de partid*. Numai că în text, acolo unde erau necesarele și obligatoriile citate din Ceaușescu, Paula scrisese în loc de titulatura oficială și de numele complet al acestuia expresia *dragul meu Nicolae a zis, dragul meu Nicolae a făcut...!* Se jucase și uitase să facă fireștile corecturi. Corectorul a observat imediat și ambulanța a sosit cam într-o oră.

DELIA: Chiar că vreau să o cunosc, că așa ceva mai rar....! Nebunie curată, da.

BÎLBÎIALĂ: Și acum să vedeți, domniță Delia, ce a pățit Mișu Zavate de la 7, fost fotograf la *Agerpres*. În 1987 a primit misiunea să facă poze de la întînirea lui Ceaușescu cu Gorbaciov. Treaba a mers bine. În mașină, spre Casa Scînteii, Mișu era împreună cu alți doi fotografi mai tineri, unul dintre tineri propune să oprească undeva să bea o bere. Era cald. Erau în timp, puteau să mai întîrzie încă două, trei ore. Mișu Zavate dă un rînd de bere. Încă o vodcă, încă o bere. Mișu se matolește, îi cade capul în piept. Era narcoleptic. Un somn brusc, dar de obicei revigorant pentru un bețiv. Ce fac tinerii?

DELIA: Ha, ha, ha.... Da, știu. I-au luat aparatul de fotografiat, s-au dus la toaletă și au început să își fotografieze unul altuia fesele, testiculele, sexele. După care i-au atârnat din nou aparatul de fotografiat la gât, l-au trezit și i-au amintit că trebuie să ajungă la Casa Scînteii, unde el a predat aparatul de fotografiat cu ultimul film, cel în care Ceaușescu se îmbrățișa cu Gorbaciov.

BÎLBÎIALĂ: Cuuum? De unde știți?

DELIA: Mi-a povestit Cornel, soțul meu.

BÎLBÎIALĂ: Da` ce serviciu are soțul, de știe asemenea?

DELIA: Serviciu? Mai bine zis servicii... E la servicii secrete.

BÎLBÎIALĂ: Poftim?!

DELIA: Pază și protecție la cel mai înalt nivel!

BÎLBÎIALĂ: ... E, da, asta e o treabă!... Responsabilitate mare, mare de tot... Am un văr, e și el la servicii, la Turnu Severin, la graniță. E maior.

DELIA: Și Cornel e tot maior.

BÎLBÎIALĂ: Tot maior? Așa de tînăr?... Copii?

DELIA: Nu, suntem căsătoriți doar de un an. Și ne vedem între misiuni, abia avem timp să ne vorbim, d-apoi să mai facem și copii... Dacă pun cap la cap zilele dintr-un an, dacă ne-am văzut două săptămîni...! Cornel este mai tot timpul în misiune. Eu cred că și în nopțile în care am fost împreună el tot în misiune era....!

BÎLBÎIALĂ: Ha, ha, ha! Strașnică misiune! Să îmi închipui...? Să nu vă faceți griji, domniță Delia. Dar deloc. Veți fi ca în familie aici. Să fim bine înțeleși, domniță Delia puteți să plecați de aici cîte zile vreți, să vă înfîlniți cu soțul, ne înțelegem între noi, ne suplinim, de asta e bine că sîntem un colectiv mic și unit. Sau puteți veni să stați aici, chiar la mine acasă, dacă veți dori, băiatul e student la Cluj, da, la Medicină, camera lui e liberă...

DELIA: Mulțumesc pentru amabilitate, dar voi sta o vreme la hotelul partidului. Aici mi-a fixat Cornel domiciliul, are cunoștințe peste tot. Vreau să vă întreb dacă de Revelion vom avea liber...?

BÎLBÎIALĂ: Da, da, de revelion puteți să mergeți acasă. Păi azi e în 9 decembrie, mai sînt exact douăzeci și două de zile pînă la revelion, facem acomodarea cu postul, cu oamenii, cu mediul pînă atunci... Nu-i așa, domniță Delia? Să vă zic tovărășico?

DELIA: Spuneți-mi simplu Delia.

BÎLBÎIALĂ: Ei, nu, e prea mult să vă tutuiesc, tovarășa Delia, sau tovarășa Măzuraș?

DELIA: Delia e cel mai bine.

BÎLBÎIALĂ: Bine, dar și mie îmi spui Andrei...! E bine? Nu director, nu

altfel, pur și simplu Andrei. Numele meu de familie e Bîlbîială, da, chiar așa... Dar tot e bine, că am avut un coleg de școală care se numea Pîrțîilă. Bîlbîială și Pîrțîilă, stăteam în aceeași bancă. O să vă povestesc cîndva de unde ne vin nouă numele, că e hazos...

DELIA: Domnule director – iertați-mă, nu pot să vă tutuiesc încă – domnule director, cine e bărbatul din tablou? Are un aer aparte, pare distins... E vreo rudă?

BÎLBÎIALĂ: A, e doctorul Theodor Pantazi, o somitate în domeniul bolilor degenerescente, care a lucrat mult timp la Viena și al cărui nume este dat unei maladii rare pe care el a descoperit-o și a tratat-o. Poza am găsit-o întîmplător, era prin arhivă. Și o țin aici, pe birou, că am senzația uneori că parcă comunicăm, e ceva straniu, știu, dar mă liniștește figura lui, îmi dă încredere... Dar să vă spun povestea, că e interesantă. În 1965, murise Dej, venise tovarășul la conducere, doctorul a revenit în țară cu gîndul să facă la București o clinică în care să vindece omenirea de *morbul Pantazi*, boala rară dar gravă, pe care o tratase cu success la Viena. Dar cine să se îmbolnăvească în țara noastră de boli asiatice, cînd lumea abia de circula în interior? Să se întoarcă la Viena era imposibil, doctorul Pantazi nu avea decît cetățenia română, pe care și-o păstrase din convingere, iar posibilitatea de a mai părăsi România era nulă. A fost sfătuit să vină la Glod, unde a și murit. Eu nu l-am mai prins. Folclorul sanatoriului spune că undeva, în arhivă, printre hîrtii fără valoare, doctorul Pantazi ar fi strecurat secretul tratamentului său, pe care l-a îmbunătățit chiar aici. Și să vedeți dandana... Acum doi ani ne-am trezit cu securitatea aici. În două mașini au încărcat toată arhiva noastră, au golit toate podurile cu documente, au luat tot, tot, tot.... Austriecii știau că secretul tratamentului era la Pantazi. Mi-a suflat un colonel de securitate, băiat special, cult și educat, că austriecii au promis tovarășei Elena titlul de doctor honoris causa al unei mari universități din Viena, dacă le dă secretul. De asta, tot colonelul mi-a zis că tovarășa l-ar fi chemat pe șeful Academiei Române, tov Voinea și l-ar fi întrebat (urmează un dialog simulat pe două voci): Tovarășe Voinea, avem noi oameni deștepți în Academie? *Avem, i-a răspuns președintele.* Care sînt capabili să facă tot ce le cer? *Care nu vor precupeți nici un efort, tovarășă academician.* Atunci să treacă imediat la realizarea tratamentului cerut de austrieci, e vorba de tratamentul pentru morbul Pantazi! *Dar ca să facem tratamentul, avem nevoie de tulpini de viruși, trebuie să studiem niște pacienți... ! Noi nu avem în România cetățeni cu această boală, nu știm la această oră ce trebuie să combatem.* Faceți rost de niște bolnavi, urgent, îi aduceți, îi momiți să vină în România, ca să

aflați secretul bolii. Sau trimiteți niște cetățeni români în zone cu epidemie ca să se îmbolnăvească și să aducă microbul, virusul. Apoi faceți medicamentul. E o chestiune vitală pentru onoarea țării noastre. E sarcină de partid, tovarășe Voinea! *Dar nu am putea încerca, tovarășă academician, cu un paleativ? Adică să le dăm ceva, o cremă, o pastilă cu Gerovital și să le spunem că ăsta e tratamentul și gata? Că la boală, se știe, jumătate din tratament este efectul Placebo, adică mizezi pe efectul psihic. În felul acesta tragem de timp, pînă găsim rezolvarea. Sau poate descoperă altcineva tratamentul și serviciile noastre fac rost de formulă... ?* Dacă vreun doctoraș de la sanator, a mai spus tovarășă, găsește tratamentul de la acel nenorocit de Pantazi, să-i spuneți că îl fac prim-secretar, îl fac membru în Marea Adunare Națională sau îl punem direct ministrul sănătății. Numai să îl găsească... ! Ei, domniță Delia, așa am ratat eu ocazia să ajung Ministru al Sănătății, că dacă găseam caietul cu tratamentul, azi eram cineva, acolo sus...

DELIA: Oooo, dacă ați fi găsit dumeavoastră caietul, azi nu mai aveam ocazia să vă întîlnesc, cine m-ar mai fi primit așa de bine aici...?! Lăsați, orice rău e spre bine... Soțul meu Cornel, la o adică, dacă aveți nevoie, vă aranjează o situație și mai și... Cornel poate orice. Dar orice, să știți. Pînă și Postelnicu, șeful securității, l-a chemat de cîteva ori pe Cornel, în situații dificile și i-a spus: Cornele, e groasă, te rog scoate-mă din rahat...! Tovarășul tună că la Brașov nu știu ce exaltați și bolnavi psihic, unelte ale agenturilor, cer libertate și drepturi? Asta era cu vreun an, doi în urmă...! Bagă-te tu, Cornele și scoate-mă din rahat. Și Cornel l-a scos, să știți. Iar ăia s-au făcut brusc sănătoși, unul nu a mai deschis gura. După o discuție ca de la om la om cu Cornel indivizii au ieșit în curtea unității și strigau “Ceașescu-Pacel!” sau “Ceașescu și poporul!”... Așa să știți.

BÎLBÎIALĂ: Trebuia să le închidă gura de tot, asta meritau...!

DELIA: Nu, nu, Cornel e un delicat... E convingător, știe să vorbească pe înțelesul tuturor. Dar știe să întoarcă și foaia...! Acum un an m-au încolțit trei tipi, eram la Băile Felix, la o vilă de protocol a securității, eram trimisă acolo de Cornel... Trebuia să îl aștept, trecea spre Budapesta, cu misiune, rămînea cinci ore la Băile Felix, atîta avea liber. Era ora opt seara, Cornel trebuia să ajungă la ora unsprezece. Ăștia trei m-au văzut singurică în fața vilei, au zis că n-am treabă, au tăbărit pe mine și au încercat să mă forțeze, să mă violeze. Doi mă țineau, al treilea voia să mă dezbrace. În un minut și jumătate de la momentul în care m-au imobilizat Cornel era acolo. I-a măcelărit, le-a fracturat coloana vertebrală, își scuipau dinții...

BÎLBÎIALĂ: Dar cum de a ajuns acolo așa de repede? Poate că v-a

montat pe undeva microfoane sau alte mijloace de interceptare...!? Domniță Delia, aici la noi nu o să aveți parte de așa ceva, aici sînteți mai în siguranță decît la sediul securității... Eu, eu vă păzesc cu prețul vieții mele! Poate că el, Cornel, ne ascultă și discuția de acum și se amuză. Domniță Delia, Cornel știe el de ce v-a adus aici, cred că ne-a studiat și laptele supt de la mămicile noastre, cîtă grăsime avea, la ce temperatură îl țocăiam. Abia aștept să îl cunosc mai îndeaproape, să veniți în familia noastră, vrem ca aici, la Glod, să vă facem amintiri frumoase, frumoase... Nu vă pot spune cît sînt de fericit că ați venit aici, că am avut șansa să vă întîlnesc, că îl vom cunoaște și pe Cornel căruia îi rămînem recunoscători că v-a orientat spre acest loc. Domniță Delia, o să cunoașteți lumea de aici, o să vedeți că ați nimerit bine, că dacă *tovministru* Ciobanu v-a recomandat locul, e clar că știe el ce știe. Dînsul, dînsul a fost acum vreo doi sau trei ani aici, nu era ministru pe atunci, venise cu ziaristul Săraru, că ăsta avea un frate cam dilimache oploșit aici. Și știi ce voia Săraru ăsta? Să îl ținem pe frate-său internat aici, dar să-l și angajăm, ca să îi meargă vechimea ca să poată ieși cu o pensie mai acătării... *(I se taie microfonul, vorbește încă vreo cîteva minute fără sonor)*

SCENA 2

Violeta e așezată pe canapeaua biroului, iar Bilbîială și Adamache pe cele din fața biroului. Pe careurile ecranului e același wallpaper.

VOILETA: La unicul punct al ordinei de zi al ședinței B.O.B. de astăzi, în calitate de secretară a organizației de partid a sanatoriului nostru, propun să fie introdusă vizionarea „Telejurnalului de seară” pentru educarea personalului și a pacienților, conectarea tuturor, în acest mod, la realitățile lumii în care trăim. Nu e recomandabil să trăim în izolare, cînd lumea din jurul nostru evoluează, cînd avem cu ce să ne mîndrim, cînd e greu și e greu pentru toată lumea, cînd fiecare luptă pentru pace în felul său, unii cu arma, alții cu condeiul, alții cu stetoscopul sau seringă, iar alții beneficiază de roadele acestei munci și mă refer aici și la pacienții noștri care trebuie, totuși, responsabilizați, că nu poți să faci societatea multilaterală de mîine fără să trăiești plenar și să conștientizezi sensul efortului de azi... Da, e greu, dar dacă ne vom mobiliza și vom fi conștienți că aici trebuie să fim uniți, chiar și la nivelul cadre medicale și personal cu pacienții, atunci vom izbîndi.

ADAMACHE: Ce să izbîndim, Violeta? Ce să izbîndim? Aici trebuie să ne concentrăm ca să ducem corabia asta de nebuni de pe o zi pe alta. Și atît. Că pe ăștia nu-i mai faci sănătoși nici cu *lopatin*, nici cu *gropacin*, doze nelimitate, nici cu lecții de ideologie. Sînt nebuni și gata. Iar noi, noi ce să izbîndim? Noi ne luăm o bucată de pîine, ajungem cu ea acasă, o rupem, o molfăim, cu gîndul că a doua zi ne trebuie din nou pîine și o luăm de la capăt. Ce să izbîndim? Să ieșim la pensie? Ieșim sau nu ieșim, sensul e același. Violeto, Violeto, boala nu are nici o ideologie, vai de curu' nostru de doctori la nebuni!

VIOLETA: Bine, bine, dar despre propunerea mea cu vizionarea obligatorie a televizorului ce zici?

ADAMACHE: Da, în armată ne obligau să ne uităm la televizor cînd li se termina bromura...!

BÎLBÎIALĂ: Eu cred că orice noutate e bună în pustiul acesta, de aceea sunt de acord cu propunerea tovarăsei secretare de partid. Da, de mîine vor urmări televizorul în mod organizat, doctorul de gardă plus asistenții vor supraveghea ordinea. Da, e bine să fim uniți, măcar la nivelul jurămîntului pe care l-am depus. (*Dispare wallpaper-ul. Heblu.*)

SCENA 3

Cei opt pacienți și asistentul Pașilea sunt așezați pe canapele și privesc la cele opt careuri, televizoare ale ecranului care difuzează imagini cu Ceaușescu într-un lan de grâu, cu o sonorizare minimală. Paula privește fermecată, Zavate cu mîna la ochi, privește printr-un obiectiv imaginar, Ciucă face crochiuri-caricaturi, iar Sbîrnă transcrie, febril, decupajul reportajului.

SBURLAN: Știți din ce soi de grâu e spicul pe care l-a frecat tovarășul între palme? Din soiul Gruia și e rezistent la secetă mai mult decât soiul Glosa.

TĂNĂSUCĂ: Pe taică-meu îl chema Gruia. Gruia Tănăsucă. Nu poate să existe un soi de grâu care să se numească Gruia, pentru că acest nume poate fi atribuit doar unei persoane. Sau unui cîine. Dar să numești o plantă cu numele acesta mi se pare o prostie, nu vă supărați domn profesor.

PAȘILEA: Liniște!

ȘERBU: Nu, nu cred că există un soi de grâu care să se numească Gruia. Păi, dacă mergem pe logica asta am putea să avem sfeclă Elena și varză Nicolae. Unde am ajunge, domn profesor?

SBURLAN: Eu nu discut cu idioții.

PAȚILEA: Sburlan! (*ieșind*) Ei, las', că-l chem eu pe domn doctor. (*Liniște. Intră Adamache, urmat de Pațilea.*)

ȘERBU: Domn doctor, n-are cum să se numească grâul Gruia!

TĂNĂSUCĂ: Taică-meu era Gruia și numele lui poate fi cel mult nume de om sau de câine!

SBURLAN: Domnule doctor, eu discut cu nebunii, fără probleme, dar nu și cu idioții!

ADAMACHE: Liniște! Geo, ce s-a întâmplat?

PAȚILEA: Păi, tovarășul Nicolae Ceaușescu tocmai frecase în palmă un spic de grâu și profesorul Sburlan spunea că grâul se numește Gruia...

ADAMACHE: Și se numește Gruia?

PAȚILEA: Naiba știe.

SBURLAN: Ba da, se numește Gruia.

MĂȚĂU: Dar dacă e grâu, de ce să se numească Gruia? Se numește grâu și gata. (*Sburlan se postează în fața lui Mățău, care îl împinge. Sburlan revine, tremurând. Mățău îi dă o palmă. Pațilea intervine și primește, din greșeală, un pumn de la Mățău. Urletul lui Pațilea declanșează încăierarea: de-o parte Sburlan și Pațilea, de cealaltă parte, Mățău, Șerbu și Tănăsucă, în timp ce ceilalți îi ignoră, urmărindu-și preocupările. Paula ia telecomanda de pe birou și dă sonorul la maxim, oprind vacarmul.*)

VOCE CEAUȘESCU: Dragi tovarăși și pretini, găsesc la dumneavoastră o atmosferă de muncă și de înțelegere care este garanția succeselor viitoare. Numai așa, uniți, vom ajunge pe culmile de progres spre care a pornit clasa muncitoare înfrățită cu țărănimea muncitoare. Vă doresc succes. La muncă, tovarăși!

ADAMACHE (*luând telecomanda de la Paula și oprind imaginile*) Lua-v-ar dracu' cu telejurnalul vostru, că numai asta ne lipsea! Să vină deșteapta de Violeta să vadă ce a provocat! (*Paula începe să plângă, iar cei trei artiști, în absența imaginilor, se conectează la grup.*) Și mâine externare, maiorule! Știi tu unde te trimitem!

TĂNĂSUCĂ: Unde?

ADAMACHE: La închisoare! La bulău! (*Iese urmat de Pațilea. Paula acționează telecomanda abandonată de Adamache și în cele opt careuri apare mira televiziunii.*)

MĂȚĂU: Mihai, frate, te rog ascultă zgomotul din burtă. Știu că doctorii mi-au introdus o bombă cu ceas. Se aude ticăitul.

TĂNĂSUCĂ (*lipindu-și urechea de burta lui Mățău*): Da, pare să se audă ceva. Poate fi și un ticăit al unei bombe cu ceas, de ce nu?

MĂȚĂU: (*autoritar*) Șerbule!

ȘERBU (*punându-și urechea la burta lui Mățău*): Da, se aude ceva care seamănă cu un ticăit. Da, poate fi o bombă cu ceas.

SBURLAN: De ce ți-ar fi introdus cineva ție o bombă cu ceas în burtă?

MĂȚĂU: Ca să mă distrugă, pentru că am dușmani, mulți dușmani. Știți voi că eu comunic cu ființe de pe OZN-uri?

TĂNĂSUCĂ: Nu, nu știm.

MĂȚĂU: Da, eu sunt vizitat de marțieni, de venusieni, de alte asemenea ființe care umblau fără căpățîi prin univers. Nea Mișu!

ZAVATE (*punându-și urechea la burta lui Mățău*): Da, bomba cu ceas se aude destul de limpede. (*Cei patru care n-au ascultat ies în fugă, apoi și cei care au ascultat.*)

TOȚI: Explodează!!! (*Intră Pașilea.*)

MĂȚĂU: ... patruzeci și cinci, patruzeci și patru... patruzeci și trei, patruzeci și doi...

PAȘILEA: Dar ce faci?

MĂȚĂU: E numărătoarea inversă pînă la explozie. Am prins firul, gata, explodează... treizeci și nouă, treizeci și opt...

PAȘILEA: Ești nebun?

MĂȚĂU: Nu, dar mi-au băgat în burtă o bombă cu ceas. Gata, sanatoriul sare în aer. Feriți-vă!...treizeci și șase, treizeci și cinci... (*Intră Sburlan.*) ... douăzeci și opt, douăzeci și șapte...

PAȘILEA: Oprește, dracului, numărătoarea!

MĂȚĂU: ... douăzeci și doi, douăzeci și unu, douăzeci, nouăsprezece...

SBURLAN: Tov asistent, eu zic să eliberăm biroul, că dacă totuși explodează?

PAȘILEA: Te-ai tîmpit și tu?

MĂȚĂU: ... paisprezece, treisprezece, doisprezece...

ADAMACHE (*intrînd*): Ce se întîmplă?

MĂȚĂU: ... opt, șapte, șase... patru, trei, doi... (*Sburlan se aruncă asupra lui Pașilea, trântindu-se amîndoi la podea.*) Domn doctor, am reușit să îi smulg un fir în ultima clipă și să o neutralizez, dar, bomba e tot acolo. Va trebui să o scoatem în vreun fel, poate o operăm. E posibil ca firul să se lipească de la sine, dacă pornește ceasul, ne ducem dracului! (*Dispare mira. Heblu.*)

SCENA 4

Lampadarul e coborât de la pod, cu puțin deasupra biroului. Pădureț e în picioare pe birou și montează microfoane în lampadar, asistat tehnic de Tănăsucă, care e lângă birou. Pe careurile ecranului e același wallpaper.

PĂDUREȚ: Mă, Mihai, de ce vorbești tu ca din cărți?

TĂNĂSUCĂ: Păi dacă citesc mult, mult. Și citesc multă filosofie... Tov maistru, ai citit vreun filosof?

PĂDUREȚ: Nu, n-am citit. Și filozofia asta cu ce se ocupă?

TĂNĂSUCĂ: Păi asta se ocupă cu ceea ce trebuie să știe oamenii ca să trăiască.

PĂDUREȚ: Fără asta nu poți să trăiești?

TĂNĂSUCĂ: Ba da, dar nu ai nici o satisfacție. Dacă mergi pe un drum și știi unde merge drumul acela, abia aștepti să ajungi la capăt. Dacă nu știi, mergi de-a-mboulea și ai impresia că mergi degeaba. Cam asta e filozofia, trăiești și știi ce trăiești.

PĂDUREȚ: Bă, să mor eu dacă nu e mare drăcie filozofia asta. Și filozofii ăștia pe unde trăiesc? TĂNĂSUCĂ: Păi peste tot. Depinde ce fel de filozofi sînt, că dacă sînt filozofi francezi trăiesc în Franța, dacă sînt filozofi germani trăiesc în Germania și dacă sînt filozofi bulgari, trăiesc în Bulgaria.

PĂDUREȚ: Dar România nu are filozofi?

TĂNĂSUCĂ: Cred că are, dar eu nu am auzit de ei. Dar eu, dacă mai citesc cîteva cărți pot să fiu filozof român bunăoară...

PĂDUREȚ: Dar dacă ești electromecanic, așa ca noi, poți să fii și filozof?

TĂNĂSUCĂ: Indiscutabil. Păi cu mîinile reperi un manometru, de exemplu și cu mintea faci filozofie.

PĂDUREȚ: Dar zi-mi și mie o filozofie, ca să îmi dau seama cum e...

TĂNĂSUCĂ: Băi, cum să zic, uite: Dacă omul nu ar fi om și ar fi iarbă, de exemplu, el n-ar mai muri niciodată. Și asta pentru că iarba dacă moare toamna, cînd îngheață afară, apoi renaște primăvara, cînd e cald. Ai înțeles? Asta e o filozofie.

PĂDUREȚ: Am înțeles. Că nici nu-i greu de înțeles asta... Băi, dar eu am auzit pe unul de la noi din sat care spunea așa la o nuntă, țin minte că eram și eu acolo: „De-ar fi omul ca sulă, ar muri și s-ar scula; dar omul ca sula nu-i, și cum moare, cruce-i pui”. Asta nu-i tot o filozofie?

TĂNĂSUCĂ: Băi, e tot o filozofie, dar e una mai fără perdea. Asta o

spun țăranii și țăranii nu pot fi filozofi. Trebuie să fii măcar orășean ca să fii filozof. Nu s-a auzit pînă acum de țăran filozof, asta e știută. Țăranul e la coada știulețului și gata.

PĂDUREȚ: Crezi că e obligatoriu să știi filozofie în viață? Uite, ai mei acasă nu cred că știau filozofie. Nu cred că îi interesa.

TĂNĂSUCĂ: Băi, dar aici e diferența. Toți oamenii caută să învețe filozofie și ajung ceva în viață, după cîtă filozofie cunosc. Dacă cunosc multă filozofie, pot să ajungă profesori sau doctori. Dacă știu mai puțină, pot să ajungă numai maiștri sau asistenți medicali. Dacă știu filozofie așa, în dorul lelii, ajung doar muncitori. Cine nu știe filozofie deloc și nici nu este interesat, rămîne ca vita în ocolul casei. Filozofia este baza, asta să o știi de la mine.

PĂDUREȚ: Dar din ce știi tu pînă acum, sînt mulți filozofi în lumea asta?

TĂNĂSUCĂ: Îți dai seama că eu nu am avut cum să știu despre toți pînă acum, dar cred că sînt mulți. Numai dacă te gîndești că sînt sute și mii de țări în lume și în fiecare țară pui că sînt cîte zece filozofi, atunci îți dai seama că sînt zeci de mii de filozofi în lume.

PĂDUREȚ: Oare ajungi într-o viață să îi știi pe toți?

TĂNĂSUCĂ: Ei între ei cred că se cunosc. După miros, după uitătură. Că filozofii se uită mult în zare, ei se gîndesc departe. Azi, de exemplu, ei se gîndesc pentru mîine și dacă sînt aici ei se gîndesc cum le-ar sta să fie în altă parte. Sînt dați naibii, e greu să îi urmărești.

PĂDUREȚ: Tu ai citit mulți filozofi?

TĂNĂSUCĂ: Da, mulți... Dar nu pot să îți spun cîți, că nu i-am numărat.

PĂDUREȚ: Bun și care e mai mare?

TĂNĂSUCĂ: Păi, e greu de spus. Cred că un neamț, Kant îi zice, e mai mare...!

PĂDUREȚ: Pe ce te bazezi?

TĂNĂSUCĂ: Așa zice lumea. E dat naibii, nici el nu pricepe ce zice, stau milioane de oameni cu picioarele în apă rece ca să priceapă ce a vrut să zică dînsul.

PĂDUREȚ: Dar de ce nu zice ca să priceapă omul...?

TĂNĂSUCĂ: Păi, dacă ar zice ca să priceapă omul, atunci nu ar mai fi filozofie și el nu ar mai fi filozof. Ar fi un simplu individ ca tine sau ca altul și atît.

PĂDUREȚ: Și după Cant ăsta, altul care ar mai fi?

TĂNĂSUCĂ: Tot un neamț, unul Hegel. Și ăsta e mare.

PĂDUREȚ: Dar cine stabilește care e pe locul întîi, care e pe doi, care e

pe trei... Ăștia se mai și iau la întrecere câteodată...?

TĂNĂSUCĂ: E posibil să fie și concursuri, dar eu nu știu de ele. Locurile le stabilesc oamenii care îi citesc. Tu citești și zici, bă, ăsta e dat naibii, ăsta e de locul unu. Ăsta e dat naibii, dar nu ca ăla... Și așa mai departe. Și cu cât mai mulți zic că unul e dat naibii, cu atîta ăla e mai sus. Cam așa e. Uite, am să-ți citesc eu ceva din Kant, la împlinire și ai să vezi cât e de dat naibii. (*scoțând o carte din buzunar*) „Ce este *noumenul*? Este obiectul gîndit numai prin intelect, care demonstrează existența intelectului, dar care nu există practic, care are nume fără să aibă și conținut.”

PĂDUREȚ: Mă, mie să-mi explici practic ce înseamnă *nimeniul* ăsta a lui nen'tu Cant.

TĂNĂSUCĂ: Da, e ca și cum te-ai gîndi la o supă de pasăre, nu o ai în farfurie, dar numai gîndul îți lasă gura apă. Supa care există numai în gîndul tău, pe care nu o poți contesta că ar exista și în fapt, este un noumen. Este simplu.

PĂDUREȚ: A, știu cum e. E ca și cum ai face ciorbă de pui cînd frigiderul e gol și mai ai trei zile pînă la salariu. Adică pui apă, pui sare, pui ceapă, pui pătrunjel, pui țelină, pui borș, pui nu pui și îți iese ciorbă de pui. Nu-i același lucru? Sau ca și cum ai face pe nebunu fără să fii.

TĂNĂSUCĂ: Sau ca și cum ai face pe normalu fără să fii.

PĂDUREȚ: Ce vrei să zici? Că am fost odată pacient la nebuni și acum îs angajat tot acolo? Băi, să nu-ți întorc eu o labă că te fac un *nimeni* de ăla de-al tău, de nu te vezi. (*Sare de pe birou. Tănăsucă iese fugind, urmat de Pădureț. Dispare wallpaper-ul. Heblu*)

SCENA 5

Lampadarul e în poziția inițială, iar pe careurile ecranului e același wallpaper. Intră Bîlbîială, urmat de Adamache, Violeta, Delia, Pașilea și Papucică. Cu toții aduc și așează pe birou pahare, farfurii, tacâmuri, servețele, două platouri și o sticlă.

BÎLBÎIALĂ: Știi cum verifici țuica, dacă e naturală?

PAPUCICĂ: Nu, nu știu.

BÎLBÎIALĂ: Cum nu știi, tov administrator? Se poate? O pui în pahar și ea face niște mici bule pe margine, un fel de mărgele. Mărgelele astea trebuie să țină pînă spui un *Tatăl nostru*. Atunci țuica e bună, naturală, are grade.

ADAMACHE: La care *tată al nostru* te referi?

BÎLBÎIALĂ: Mă, Aurele!...

VIOLETA: Uau, chiar a făcut mărgele!

BÎLBÎIALĂ: Dar ce crezi...?

VIOLETA: Să fii sănătos, șefu', să te țină curelele să ne conduci, să îți trăiască familia!

BÎLBÎIALĂ: Mulțumesc, Violeta. Și voi...! Și voi...!

TOȚI: Noroc!

DELIA: Preparatele sunt foarte bune.

ADAMACHE: Sînt sen-za-ți-o-na-le! Așa ceva nu mănînci nici la Intercontinental.

PAȚILEA: Șunculița se topește în gură!

ADAMACHE: Toba e sen-za-ți-o-na-lă!

VIOLETA: Dar și țuica e sen-za-ți-o-na-lă! De unde o ai?

BÎLBÎIALĂ: De la un pacient, unul Krailo, dacă vă amintiți, un regizor care a venit cu o recomandare de la Popescu-Dumnezeu.

PAPUCICĂ: Krailo? Dar nu a stat decît cîteva zile. Era acum vreo patru ani, îmi amintesc, fiindcă mi-a adus și mie o probă de țuică din asta.

BÎLBÎIALĂ: Știți ce a făcut? Băgase într-o o emisiune pentru copii o poezie de Ana Blandiana, despre un motan, Arpagic, și nu fusese atent la versuri: „I se dă cîte-o scrisoare în plic/ Și toată lumea strigă/ Ar-pa-gic!”. Vă dați seama? Strigă toată lumea Ar-pa-gic! Dacă nu ar fi avut cunoștințe, înfunda pușcăria.

PAȚILEA: Ce-a făcut, ce n-a făcut, dar țuică bună a adus...!

ADAMACHE: Și știți care e poanta finală...? Știți unde e Krailo acum?

BÎLBÎIALĂ: Nu.

ADAMACHE: Acum e la...? Acum e la...? E la „Europa liberă”! (*liniște*)

BÎLBÎIALĂ: Stați așa, că azi e și ziua de naștere a unui pacient. E frumos să-l chem și pe el la ziua mea. Geo, du-te și adu-l pe Șerbu. (*Geo iese.*)

ADAMACHE: Treaba ta! Țasta o să-ți improvizeze un necrolog pe cînte!... Aoleu, poate o să ni le facă și nouă!

BÎLBÎIALĂ: Nu-i nimic. Dacă vă face câte un necrolog, mulțumiți-i. Nu știu dacă știți, dar are un frate la *Scînteia* și un cumnat atașat militar la Budapesta.

VIOLETA: Oricum e un om liniștit. N-ai zice că suferă de ceva, dacă nu l-ar apuca necrologurile.

ȘERBU (*intrînd, cu o sticlă la spate, urmat de Pațilea*): La mulți ani, tovarășe director! Cu ocazia zilei de naștere v-am adus un...

ADAMACHE: ... un necrolog!

ȘERBU: ... un whisky. Știți, l-am primit de la Budapesta, de la soru-mea, prin curierul militar. (*Aplauze.*)

PAPUCICĂ: Da, și whiskyul e bun. Bun de tot.

ADAMACHE: Cică whiskyul ar avea gust de ploșnițe...! Dar cine a mîncat o ploșniță, ca să spună ce gust are?

PAȚILEA: Cred că acum am putea spune, dacă mestecăm o ploșniță, că aceasta are gust de whisky. Că gustul de whisky îl știu, dar gustul de ploșniță nu.

ADAMACHE: Să mă ierte doamnele, dar trebuie să spun un banc, că îmi stă pe limbă.

BÎLBÎIALĂ: Bă, dar să nu fie cu... cu...

ADAMACHE: Am și unul de ăla, de ultimă oră, dar ăla îl spun mai tîrziu, cînd stingem lumina. Că pe întuneric nu știm cine a spus bancul, o încurcă numai cine ascultă. Dar să-l zic pe ăsta, e cu doctori ...

VIOLETA: Să iei șoric, Șerbule. Vorba lui Adamache: e sen-za-ți-o-nal!

ADAMACHE: Bă, dar eu nu sînt aparat de radio, să vorbesc la pereți. Spun un banc, nu vorbesc la plenară! Că dacă spuneam un banc cu tovarășu', ai fi fost numai ochi și urechi, colega, nu-i așa? Bineee! Vine un om la doctor și spune: domnu' doctor, am puța prea mare și vreau să o tai, că mă încurcă la mers. Cam cît să o las? Doctorul consultă o asistentă. Asistenta zice că ar trebui lăsată cam de douăzeci de centimetri, dar nu e sigură, că e cam tinerică... Așa că doctorul mai cheamă o asistentă. Aia zice că, dacă rămîne un treizeci de centimetri, e bine. Dar totuși nu e sigură, e măritată, poate că standardele s-au mai modificat între timp, așa că ar trebui chemată asistenta-șefă, care e mai cu experiență. Asistenta-șefă se uită la om și zice dacă îl încurcă la mers, eu cred că trebuie să îi lungim picioarele. (*Hohote!*)

VIOLETA: Dar de ce numai asistente a consultat? Ce, doctorițele nu pot avea și ele o părere? Chiar așa de neprofesionistă să fie o doctoriță...?!

BÎLBÎIALĂ: Violeta, Violeta, hai, hai ...! Nu te subestimează nimeni, mai ales pe tine, dar părerea unanimă e că asistenta are mai multă practică.

PAȚILEA: Hai, că vă spun și eu una cu asistente.

VIOLETA: Tot cu asistente?

PAȚILEA: Ei, nu-mi permit cu doctorițe. Dar puteți să înlocuiți, dacă credeți. Cică două asistente medicale la morgă văd un tip cu o puță imensă. Una zice: Tu, așa o are și bărbatu-meu. Cum, așa de mare?, întreabă cealaltă. Nu, tu, așa de moartă, îi răspunde prima. (*Hohote, aplauze. Bîlbîială scoate din trusa de prim-ajutor un cartuș de Kent, pe*

care-l împrăștie pe o canapea. Aplauze. Toți iau câte un pachet-două. Nimeni nu fumează.)

PAȚILEA (*învârtind pe deget, în echilibru, un pachet de Kent*): Băăă, dacă știam eu că ții așa comoară acolo, de când îți spărgeam cabinetul.

ADAMACHE: Hai, că vreau să vă spun ultimul banc cu tovarășu', e de ultimă oră. Da' chiar de ultimă oră...!

PAȚILEA: Dacă ar fi ultimul, ar fi bine.

ADAMACHE: Bă, dar e vreun turnător aici? Ca să știm măcar de unde ni se trage, dacă ni se trage. Dar oricum, cine ascultă ia cât și cel care spune, așa că eu zic la risc, că nu mă pot abține. Clar? Cine este pentru? Cine este împotriva? Se abține cineva? În unanimitate de voturi spun bancul! Cică tovarășu' când se întorcea azi din Iran, unde e plecat de câteva zile, la intrare în țară avionul suportă zguduiuri puternice și tovarășu' intră în panică. Ce s-a întâmplat?, întreabă tovarășul furios pe comandantul navei. Țsta tremurînd tot îi zice, tovarășu', ne-am lovit de nivelul de trai ridicat din România...!

BÎLBÎIALĂ (*cu mâna în trusa de prim-ajutor și cu voce cântată*):

Ce avem noi aiiiici...?

ADAMACHE (*cu voce cântată*): Riiiiivanol!

BÎLBÎIALĂ (*cu voce cântată*): Nuuuu.

ADAMACHE (*cu voce cântată*): O ateeelă ...

BÎLBÎIALĂ (*cu voce cântată*): Nuuuu ...

ADAMACHE (*cu voce cântată*): Un bandaaaaj ...

BÎLBÎIALĂ (*scoțând o sticlă de whisky, cu voce cântată*): Nuuuu ...
(*Aplauze.*)

ADAMACHE: Băăă, dar ăsta e curat prim-ajutor! Directore, de acum mă dau zilnic leșinat. Pe onoarea mea!

VIOLETA: Și eu, și eu ...

BÎLBÎIALĂ: Ei, da ție îți acord prim-ajutor, dar lui Aurel nu. Violeta, îți fac o resuscitare, mamă, mamă...!

DELIA: Eu nu știu să spun bancuri, dar tot vreau să vă spun unul pe care mi l-a spus soțul meu și care zice că are legătură cu sanatoriul nostru.
(*Aplauze.*)

BÎLBÎIALĂ: Hai, Delia! Așa te vrem, Delia.

DELIA: Cică un pacient de la sanatoriul nostru, mi-a zis soțul meu Cornel, e întrebat: Dumneata de ce ești internat? Am vrut să fug peste hotare, a răspuns el. Doctorul îi zice că pentru așa ceva se stă la închisoare, nu la balamuc...! Da, dar eu am vrut să fug în Uniunea Sovietică...! (*Hohote, tropăituri. Geo iese.*)

ADAMACHE (*luând-o în brațe pe Delia*): Măi, fato, dar tu ești o

comoară nedescoperită! VIOLETA: Ei, lasă că are cine să o descopere. Tu l-ai văzut pe Cornel? Că ni l-a arătat în poze Delia. E cât dulapul, are un spate de doi metri. Că ei la Securitate nu se joacă, acolo sînt numai bărbați unul și unul. Acolo nu-i sanatoriu de nebuni cu doctorași cu mînecuțe. (*Intră Geo cu o cobză.*)

ADAMACHE (*luându-i cobza*): Uite cum faci. Eu cînt și cînd dau din mîna așa, tu întreb: Ce, mă? Ai înțeles?

PAȚILEA: Din prima.

ADAMACHE: Șapte fete și-una slută/ Au plecat ca să se....

PAȚILEA: Ce, mă?

ADAMACHE: ... plimbe/ Aerul să și-l mai schimbe!// Și după un tur de pistă// Le-a intrat o țapă-n....

PAȚILEA: Ce, mă?

ADAMACHE: ... gleznă/ Că era-ntuneric beznă!... Na, că nu mai știu.

Nu l-am mai cântat de mult, n-am avut ocazia.

PAȚILEA: Doctore, acompaniază-mă... La cabana Dochia, la cabana Dochia/ Și-a rupt ghida rochia/ Noaptea pe la trei!// Refren: 'Tu-le, muma lor de ghizi,/ Dar și pe ghide cînd le prinzi/ noaptea pe la trei!// La cabana Fîntînele, la cabana Fîntînele,/ Ghidele devin saltele/ Noaptea pe la trei!... // La cabana Semenici, la cabana Semenici/ Era să devin tătici/ Noaptea pe la trei!

... (*Toți cîntă refrenul.*)

VIOLETA: Băieți, treceți la momentul publicitar! Hai, Papucică, nu te codi.

PAPUCICĂ: Vreți să cuceriti femeia,/ Folositi săpunul...Cheia!

PAȚILEA: Moarte sigură cu cobra,/ Dar mai sigură cu ... Mobra!

PAPUCICĂ: Cu motoreta Carpați,/ Stați în cur și reparați! PAȚILEA: Nu mai fumați țigări Kent,/ Că vă lasă impotent!

PAPUCICĂ: Vreți să deveniți bărbați,/ Fumați doar țigări Carpați!

PAȚILEA: Sifilisul de Constanța,/ Face tenul ca faianța! PAPUCICĂ: Până și-mpăratul Nero,/ Se spăla la cur cu Dero!

PAȚILEA: Pasta de dinți Cristal,/ Face dinții ca de cal! PAPUCICĂ: Dacă bei țuică de prună,/ Orice-babă-ți pare bună!

PAȚILEA: Mâncăți coji de mere verzi,/ Și-o s-ajungeți somalezii!

PAPUCICĂ: Sutien de Cluj-Napoca,/ Face țâța ca și roca! ...

(*Acompaniament la cobză și aplauze sacadate la fiecare vers.*)

(*Sună telefonul.*)

BÎLBÎIALĂ (*ridicînd receptorul*): Alo?... Budapesta?!... Da... (*Pune telefonul pe speaker.*)

VOCE MIHAELA: Bună seara, cu pacientul Constantin Șerbu, vă rog.

Sunt sora lui de la Budapesta.

BÎLBÎIALĂ: Imediat doamnă, e chiar lângă mine.

ȘERBU (*la telefon*): Alo?

VOCE MIHAELA: Costele, totul e în ordine la sanatoriu?

ȘERBU: Da, e în ordine.

VOCE MIHAELA: Dar în zonă?

ȘERBU: Da, e în ordine.

VOCE MIHAELA: Dar în țară?

ȘERBU: Da, e în ordine și în țară. Dar de ce întrebi?

VOCE MIHAELA: Dar tu nu a auzit de ce se întâmplă la Timișoara?

ȘERBU: Nu, nu am auzit. Dar de unde să aud?

VOCE MIHAELA: De la „Europa liberă”, de exemplu.

ȘERBU: Dar cine stă să asculte „Europa liberă” la sanatoriu?

VOCE MIHAELA: Da, ai dreptate...

ȘERBU: Dar ce e la Timișoara?

VOCE MIHAELA: E revoluție!

ȘERBU: Mihaela, tu ești? Că parcă ai vocea schimbată...! Dacă erai tu, normal că trebuia să îmi spui la mulți ani azi. (*Închide telefonul.*) Probabil a fost farsă a cuiva și eu nu cred că poate să fie, ce trăsnaie!, revoluție la Timișoara.

DELIA: Soțul meu, Cornel, este în misiune tocmai la Timișoara și nu mi-a spus nimic. Nu cred să fie ceva. Cornel m-a sunat aseară.

ADAMACHE: Stai, hai să-l sun pe colegul meu Iulică Mezaros, care e doctor la spitalul din Timișoara. Acum îl sun. (*Apelează un număr: telefonul sună de trei ori, apoi intră ton de ocupat. Bîlbîială acționează telecomanda, schimbând wallpaper-ul cu imaginile unui reportaj TV într-o țesătorie, difuzate pe cele opt canale televizore. Revine la wallpaper.*)

PAȚILEA: Hai să dăm radioul pe „Europa liberă” sau pe „Vocea Americii”.

BÎLBÎIALĂ: Nu e nici locul, nici momentul.

PAPUCICĂ: În zece minute e ultimul autobuz spre oraș.

BÎLBÎIALĂ: Hai, mergeți, că rămân eu de gardă, ca să strâng, că nu se știe dacă nu vine vreun control.

DELIA: Și eu sunt de gardă.

VIOLETA: Să fiți cumiți! (*Les toți, în afară de Bîlbîială și Delia.*)

ADAMACHE (*revenind*): Poate că la Timișoara a venit primăvara și a ieșit lumea pe stradă (*Gest energic cu brațul.*) cu toporași în mână. (*Bîlbîială ia telecomanda și provoacă un heblu general.*)

SCENA 6

Bîlbîială, așezat pe una din canapele, privește ecranul, care derulează, pe toate cele opt careuri-video, genericul filmului „Ultimul tagou la Paris”.

PAPUCICĂ (*intrînd*): Domn' director, a venit tov director de la Direcție.
BÎLBÎIALĂ: Bobonea?

PAPUCICĂ: Da. Mi-a spus să convoc urgent consiliul de administrație.
Ce fac?

BÎLBÎIALĂ (*acționînd telecomanda și schimbînd imaginile video cu mira TV pe cele opt careuri ale ecranului*): Păi... Cheamă-i și pe ceilalți doi. Ce să faci? (*Intră Bobonea, Papucică se strecoară afară.*) Să trăiți, tovarășe director general! Ce surpriză plăcută!

BOBONEA: Tov director, la voi sunt ceva probleme?

BÎLBÎIALĂ: Probleme? Nu, nimic deosebit.

BOBONEA: Cum stai cu gradul de ocupare a sanatoriului?

BÎLBÎIALĂ: Normal.

BOBONEA: Să faci bine să pui pe liber pînă la jumătate din locuri, că e posibil să fie nevoie de cîteva paturi în perioada următoare.

BÎLBÎIALĂ: Din cauza sărbătorilor?

BOBONEA: Da, din cauza sărbătorilor...! Medicamente, alimente, pături suficiente?

BÎLBÎIALĂ: Da, medicamente ar fi, ceva calmante, ceva antibiotic, ceva vitamine. Alimente pentru două săptămîni, la efectiv complet, iar pături, omul și pătura lui, nimic în plus.

BOBONEA: Dar de ce nu sînt pături în plus?

BÎLBÎIALĂ: Nu au fost bani, ultima dată s-au cumpărat douăzeci de pături în anul 1987, cînd a fost internat *Tovciubucă*, de la CC ...

BOBONEA: Bine, bine... Fă externările.

BÎLBÎIALĂ: Da, dar avem nevoie de timp fizic să facem trierea, să analizăm, să facem actele de ieșire din sanatoriu. Că e o procedură...

BOBONEA: Eu zic să faci rapid asta, că o să avem nevoie de paturi, de locuri libere. Dă-i afară după listă!

ADAMACHE ȘI VIOLETA (*intrînd, urmași de Papucică*): Bună ziua.

BÎLBÎIALĂ: Trebuie să externați de urgență cîte jumătate din efectivul fiecăruia.

ADAMACHE: De ce?

BÎLBÎIALĂ: Gata, au stat îndeajuns, să meargă și ei acasă, să își facă

sărbătorile. Facem economii și... (*La TV dispare mira și intră crainicul Marinescu anunțând starea de necesitate, trădarea și sinuciderea generalului Milea.*)

BOBONEA (*luând telecomanda și închizând careurile-televizoare*): Luați loc, să începem ședința. (*Rămâne în fața biroului, cu spatele la ecran. Pentru o secundă, apar imaginile unei secvențe fierbinți din „Ultimul tango...”, apoi intră același wallpaper, pe care Bobonea, întorcând capul, îl constată.*) Pentru început, vreau să fac o descriere exactă a situației din țară, pentru că am informații mai multe, le-am aflat de dimineață, de la Județeană de partid. Lucrurile au evoluat urât, urât de tot. Ungurii au masat trupe la graniță. Sovieticii au mobilizat trupe la Marea Neagră. La Timișoara lucrurile sunt încurcate, nu se știe încă dacă nu ungurii au provocat actele de huliganism.

ADAMACHE: E adevărat că a fost deschis focul împotriva demonstranților și că sunt înregistrați și morți?

BOBONEA: Că sunt ceva morți, da, dar nu se știe încă dacă nu e vorba de morți din partea forțelor de ordine. Că așa se pare, că provocările au fost dure. Situația politică mondială nu e deloc roz. Perestroika declanșată de Gorbaciov va destabiliza Europa. Nu e ușor să stăpânești o lume care derapează, după patru decenii de stabilitate. Credeți că Pactul de la Varșovia e o adunătură de neicanimeni care să se destrame la prima stropșeală a Vestului? Tovarășul o fi el nebun, dar are simțul pericolului și a pus punctul pe i când a vorbit de amestecul din afară. Că despre asta e vorba. Da, blocul socialist se destramă, dar se destramă încet, că aici e vorba de popoare, nu de baloți de paie. Dar dacă se destramă, ce pui în loc? Că nu o să se amestece de acum, cât ai bate din palme, două sisteme și să iasă unul singur, fără nici un fel de convulsie. În ceea ce privește sanatoriul, în ceea ce privește soarta voastră, a doctorilor, a personalului în general, a pacienților chiar, să acționați cu toții în afara oricărui amestec a chestiunilor exterioare. Să fiți în slujba omului și atât. De ce sunt eu acum aici și nu sunt la Direcție? Poate se mai întreabă câte unul, firesc de altfel. Mi s-a spus să pregătesc locul, poate va fi nevoie. E mai discret locul ăsta, aici pot să se adăpostească în caz de necesitate mai multe persoane care au nevoie de ajutor. Și ce înseamnă ajutor în aceste condiții? Securitatea vieții. Da, așa se pune problema. Vă mirați? Să nu vă mirați, în istorie s-au mai văzut cazuri când oameni cu bune intenții au căzut între macazuri, au pătimit degeaba. Da, noi știm că aici nu sînt internați bolnavi, bolnavi, că aici nu sînt nebuni de-adevăratelea. Majoritatea sînt persoane cu probleme care se pot integra în orice moment în societate. Doctorii, personalul sanitar, personalul

administrativ trebuie să înțelegeți că ați avut o pâine albă în condiții excelente. Nici dacă erați în Elveția nu ați fi dus-o așa de bine, să vii la serviciu ca la stațiune, să dai o pastilă, să mai discutați unul cu altul, să mai faci vreun chef și să iei salariul. Să iei salariul bun, cu sporuri de izolare, cu sporul de dificultate, ca și cum ar fi vorba de nebuni sadea, să ai acces, adeseori, la magazinul cu circuit închis de la partid. Că asta a fost adevărul adevărat. Așa e? Sigur că tovarășul Ceaușescu nu o să lase lucrurile să degenereze, aparatul din jurul său va acționa în așa fel încât lucrurile să intre pe un făgaș normal. Iar normalitatea, acum, ce înseamnă? Să deschidă un pic supapa cu mîncare, un pic supapa cu libertate de exprimare și un pic de libertate cu ieșirile înspre vest. Că în rest, de ce avem nevoie? Că sîntem, slavă domnului, respectați în țara noastră. Că și cu băiatul meu, care e student la I.A.T.C., face cu Dem Rădulescu acum, m-am contrat zilele trecute, că mi-a zis, tată, nu-mi place lumea voastră, nu-mi place lumea asta în general, că ați năclăit-o în ideologie că nu mai știi ce e realitate sau ce e ipocrizie istorică. Și i-am zis, Laurențiule, eu am mîncat căcat o viață ca să mănînci tu cozonac. Așa să mă judeci și nu altfel, să mă judeci după ce te uiți la ce ți-am pus în farfurie.

SBURLAN (*intrînd și strigînd*): Gata, e revoluție! A fugit Ceaușescu! (*Liniște.*)

BÎLBÎIALĂ: Cine ți-a spus?

SBURLAN: Krailo!

BÎLBÎIALĂ: Krailo e aici?

SBURLAN: Nu. La *Europa liberă*. (*Toți îl privesc ca pe un ciudat. Iese, intimidat.*)

BOBONEA: Da, vor mai fi provocări, dar lucrurile se vor așeza curînd. Ieri Președintele a anunțat că vor fi lovituri date de forțele reacționare, dar la o lovitură a lor, noi trebuie să răspundem cu două lovituri. Ce înseamnă asta? Că sîntem destul de deștepți să înțelegem că nimeni nu ne vrea binele degeaba, că binele pe care ni-l vor alții nu e pe gratis, că dacă vom crede că datoria externă ne-o vor plăti alții, asta e o copilărie. Știți care e miza? Independența noastră. Că noi ne-am plătit datoria externă, sîntem independenți de-adevăratelea, iar ăstora nu le pică bine și vor să ne sancționeze.

ADAMACHE: Care, ăstora? Cine sînt ei.

BOBONEA: Ăștia sînt cei de la agenturile străine.

ADAMACHE: Unguri? Ruși?

BOBONEA: Nici, nici. Dracu' știe! Uite, ungurii au datoria externă de patruzeci de miliarde de dolari, sînt vînduți pentru o sută de ani cu tot cu

sol și subsol, pe cînd noi, gata, datoria externă e plătită, de acum ne redresăm, încet, încet și o să vedem cum o să-și revină România. Că și acasă, în familie, dacă nu ai datorii, te mai gîndești și la viitor, ai altă stare de spirit.

BÎLBÎIALĂ: Ce se aude?

PAPUCICĂ (*trăgînd draperia, dezvăluind loja și privind pe geamul ei în jos*): S-au adunat toți în curte. Asistentul Pașilea a scos televizorul din club și l-a pus pe pervazul unei ferestre. Maistrul Pădureț a dus antena cu care am prins Mondialul de la bulgari... Se transmite de la București. E prăpăd... Cred că vin toți încoace.

BOBONEA: În cazul în care Ceaușescu ar pleca de la putere...

ADAMACHE (*ridicîndu-se*): Hai, să n-o mai frecăm din vorbe, cred că ăsta s-a dus. Gata, amin.

PAȘILEA (*din off*): O-le, o-le, Ceaușescu nu mai e!

BÎLBÎIALĂ (*mergînd în lojă*): Ce se întîmplă?

PAPUCICĂ: Nu cred că ar fi indicat ca tov Bobonea să fie găsit aici. Trebuie să se ascundă, măcar pentru moment, lumea e capabilă de orice. Veniți cu mine în camera mortuară. O să rămâneți acolo. Am să vă încui, ca să nu dea cineva peste dumneavoastră. E periculos, lumea e agitată. Nu putem ști cum reacționează. (*Îl ia de braț pe Bobonea și iese pe la arlechinul din dreapta, pe la „curte”, în timp ce Bîlbîială ia telecomanda și deschide pe întregul ecran o imagine TV, compusă din cele opt careuri. E imaginea unei mari mulțimi, care scandează: „Armata e cu noi!”. Intră Pașilea, urmat de Pădureț și Mățău, apoi de ceilalți șapte pacienți.*)

PĂDUREȚ: Directoru-i cu noi! Directoru-i cu noi! (*Scandează și ceilalți, inclusiv Adamache și Violeta.*)

BÎLBÎIALĂ (*din fața lojei*): Tovarăși, domnilor! Toți am fost sub vremuri și numai sistemul ne-a făcut să părem altceva decît eram. Ne-am făcut datoria de medici și v-am tratat pe toți după competențe și după cît ne-au ținut priceperile. Am suferit toți în această perioadă și nouă ne-a fost greu... (*Aplauze. Apariția crainicului la TV provoacă liniște. Se anunță arestarea Ceaușeștilor, în timp ce toți se așează pe canapele, în afară de Pădureț și Tănăsucă, care montează în lojă microfonul cu stativ și stația de amplificare pe care le-au adus cu ei, iar Ciucă ia tablourile dictatorilor și le aruncă pe geamul lojei. La TV încep să se deruleze declarațiile de adeziune din studio, cu sonorizare minimală.*)

PAȘILEA (*la microfon*): Domnilor, domnilor, să vină în față cine are ceva de spus despre revoluție... Ca să priceapă toată lumea aici de față cine sîntem și ce vrem, că o revoluție are niște reguli pe care ne

propunem să le respectăm. Că trăim istorie și trebuie să fim la înălțimea momentului.

ȘERBU (*ridicând două degete*): Avem printre noi un profesor de istorie, domnul Sburlan, care știe o mulțime de lucruri... L-a avut profesor pe tov. Brucan, a făcut „Ștefan Gheorghiu”, e tobă de carte. A scris o groază de articole în *Magazin istoric*, puteți verifica. L-a cunoscut și pe tov. Iliescu, cu care a colaborat la Editura Tehnică. Vă rog să îl ascultați, vă rog eu...!

SBURLAN (*la microfon*): Dragi compatrioți, domnilor. Dintre toate revoluțiile care au avut loc în istorie, cea care întrunește toate caracteristicile este Revoluția Franceză. Practic Revoluția Franceză a început în anul 1789 ...

PAȚILEA: Domnule profesor, vă rog să explicați revoluția noastră, nu revoluția franceză. Că ne împleticiți, naibii, mințile și uităm de ce am ieșit în balcon. Revoluția noastră, vă rog...

SBURLAN: Vă rog, permiteți-mi să fac o prezentare cât de cât. Talleyrand, care a fost un mare diplomat, spunea că vorba a fost dată omului spre a-și ascunde gândurile și că nu trebuie să vă închipuiți vreodată că interesele ciobanului coincid cu interesele oilor. Astea le spunea în legătură cu Revoluția franceză când se adresase celor care preluaseră puterea, atenționându-i: Nu vă încredeți în primele avânturi, pentru că sînt aproape întotdeauna cinstite, iar în politică ceea ce e crezut devine mai important decît ceea ce e adevărat.

MĂȚĂU: Dă-o dracului de revoluție franceză, profesore, hai, vino la ordinea zilei! Zi-le oamenilor, spre ce se îndreaptă.

SBURLAN: Am auzit aici, am auzit la televizor că membrii de partid comunist ar trebui excluși din viața publică, din politică. Domnilor, să nu ne pripim. Domnul Iliescu a fost comunist, domnul Brucan a fost comunist, dar acum ei sînt adevărata noastră speranță. Că tot Talleyrand spunea în testamentul său că nu-mi reproșez deloc că am slujit toate regimurile deoarece m-am fixat la gândul de a sluji Franța care tot Franța rămîne în orice situație s-ar găsi. Așa și România, tot România rămîne pentru cel care o slujește în comunism sau într-o societate nouă, capitalistă... Avem nevoie de fața umană a comunismului.

PAȚILEA (*luându-i locul la microfon*): E clar. Mulțumim pentru pilde domnului profesor și îl asigurăm că vom învăța din exemplul revoluției franceze pentru ca și revoluția noastră să aibă același impact care să rămînă în cartea de istorie. (*Aplauze. Încearcă să cante „Deșteaptă-te române”, dar falsează.*) Avem între noi și trebuie să o recunoaștem, oameni care au suferit mult în anii din urmă din cauza convingerilor lor,

din cauza talentelor lor. Îl văd aici pe pictorul și poetul nostru, pe ziaristul, pe domnul Florentin Ciucă, un adevărat dizident care a fost mătrășit de la Scînteia pentru vederile sale, pentru atitudinea sa curajoasă. Îl invităm să fie aproape de noi în acest balcon, un perimetru care a devenit în acest moment zonă liberă de comunism.

CIUCĂ (*la microfon*): În plină iarnă un copac a înflorit. Să ne bucurăm. Betonul inimilor încremenite a fost topit de căldura singelui. Revoluția se află în curs. *Gaudeamus igitur. (Aplauze. Scoate o foaie de hârtie.)* Ce-am scris eu pînă acum? Numai căcaturi. De acum voi scrie numai lucruri demne de talentul meu... Am scris în aceste zile o poezie... o poezie...

PAȚILEA: Ei, da, o poezie... Te rugăm, maestre, să ne-o citești.

CIUCĂ (*citind*):

Trăiesc într-o țară de căcat,
Într-un oraș de căcat,
Într-un bloc de căcat
Într-un apartament de căcat
Mănînc căcat
Respir căcat
Vorbesc căcat
Dorm într-o
baltă de căcat.
Și acuma cînd scriu
Nu cerneală folosesc, ci căcat.
Doamne și cînd mă rog ție
Ca să mă scapi din haznaua asta
Pînă și tu îți lași sfîntul căcat
Pe capul meu.

(*Liniște.*)

PAȚILEA: Să-l aplaudăm pe poetul nostru, poate nu înțelegem noi acum cam cum stă treaba cu obsesia sa, dar copiii noștri îl vor învăța și ne vor spune și nouă ce au înțeles.

MĂȚĂU: Mîncă-ți-ai versurile! (*Se aude la TV anunțul despre teroriști și despre judecarea Ceaușeștilor.*)

VIOLETA: N-o să fie nicio judecată. Porcul o să crape de ciudă. Și scroafa o să crape. Ah, ce le-aș mai scoate ochii cu ghearele, dacă aș putea!

MĂȚĂU: De ce?

VIOLETA: De ce? Pentru că am vrut să ajung la o policlinică importantă și am ajuns la spitalul vostru de bolnavi închipuți. Uite, de aia! (*Vrea să*

plece)

PAȚILEA (*oprind-o*): Vă rog, tovarășa...! Vă rog, doamnă doctor! E foarte important pentru reușita revoluției ca să rămânem uniți. Uniți și conectați la televizor. Semnalele trebuie să vină de la București, trebuie să rămână cu toții conectați la televizor, la țară. (*Violeta se așează.*)

ADAMACHE (*la microfon*): Ia ziceți-mi, ce deosebire este între radio și televizor? Când dai drumul la radio se aude un țăcănit, când dai drumul la televizor îl vezi pe țăcănit pe micul ecran. (*Aplauze. Pe ecran apare imaginea lui Gelu Voican Voiculescu.*) Care este deosebirea dintre frigul de afară și cel din casă? Țăla de afară e pe gratis. (*Aplauze.*) Cică președintele Carter, confruntat cu lipsa de popularitate printre americani, îl întreabă pe Ceașcă al nostru cum de a reușit să fie atât de iubit. Simplu, a răspuns nea Nicu: la șoferi le-am luat benzina, la intelectuali, lumina, la țărani le-am luat grădina, iar la proști le fac cu mîna... (*Face semn cu mîna. Aplauze. Ciucă fluieră.*)

MĂȚĂU (*la microfon*): Mă, voi știți ce este coada? Alinierea poporului la linia partidului. (*Nimeni nu reacționează. Liniște.*)

PAȚILEA (*luându-i locul la microfon*): Dragi prieteni, dragi români, ieri viitorul era negru, azi e albastru. Ieri nu îndrăzneam nici să ne uităm în sus, spre dictator, azi îl putem scuipa în voie. Ce trăim noi acum? Istorie trăim, asta să o știți de la mine. Unde sîntem? Sîntem în România care a ridicat capul din pămînt. Ce este clinica noastră în acest moment? Este o parte din România care a ridicat capul din pămînt. Da, așa e... (*Revine Papucică de la « curte » și-i șoptește ceva la ureche lui Pațilea.*) Domnilor, am o veste importantă pentru noi toți. A fost capturat și se află închis la noi ...

SBÎRNĂ: ... Ceaușescu!

PAULA: Nu!

PAȚILEA: ... Nu, nu Ceaușescu, ci directorul Direcției sanitare, activistul oportunist și pupincurist al partidului comunist, Constantin Bobonea. E închis la noi acolo unde îi este locul: în camera mortuară. Cel care l-a capturat și l-a închis în timp ce încerca să fugă a fost administratorul nostru ... Papucică. Să-l aplaudăm pe administratorul nostru, pe domnul Papucică, pentru eroism și pentru slujirea cauzei revoluției noastre! (*Aplauze. Papucică iese pe la « grădină ».*) Ce îi transmitem lui Bobonea?

TOTI: Huoooo!

PAȚILEA: Să îl aducem pe tov. Bobonea să ne explice el cum stă treaba cu sănătatea, cu politica antiavort din România, cum ne urmărea dacă nu dăm o pastilă în plus bolnavilor. Să ne spună de ce nu avem cele mai

elementare lucruri la sanatoriu, pături, cearșafuri, seringi și mâncare ca lumea. Că acolo a fost buba, la ei. Dar azi buba s-a spart, tovarășe Bobonea!

TOȚI: Huoooo! (*Intră, de la « curte », Delia.*)

PAȚILEA: Uite, o soție de securist...! De securist cu grad mare, a venit și ea la revoluție...! A fost adusă de bărbatu-său aici ca să ne spioneze pe noi, să ne toarne la servicii, să ne facă viața grea. Ce grad ai, cucoană? Ar trebui să vii aici să ne spui cu ce gând ai venit la noi, la sanatoriu...! Că n-ai venit tu pentru un salariu sau pentru un serviciu...! Că nu s-au terminat serviciile la București! Din prima clipă am știut ce hram porți aici, dar am știut că nimeni nu-ți va face jocul. Ce părere aveți?

TOȚI: Huoooo!

PAȚILEA: S-o aducem în balcon să ne spună ce și cum e cu Securitatea și cu securiștii din România? Căăștia aveau magazinele lor cu circuit închis,ăștia aveau hotelurile lor pentru concediu la mare, pe gratis,ăștia nu duceau nici o lipsă,ăștia trăiau în cel mai mare huzur.

TOȚI: Huoooo! (*Delia fuge înapoi la « curte », acompaniată de huiduieli.*)

PAȚILEA: Moarte, lor, moarte, lor, moarte securiștilor! (*Scandeață și ceilalți. Șerbu vine la microfon.*) Prezențați-vă.

ȘERBU: Mă numesc Constantin Șerbu și vreau să vă citesc un necrolog pe care l-am scris chiar acum ...

PAȚILEA: Poftim, poftim, era și momentul.

ȘERBU: S-a stins acum o văpaie, s-a stins lumina din odaie, s-a stins...

PAULA: ... Ni-co-la-e!... Ni-co-la-e!

ȘERBU: Exact.

MĂȚĂU: Du-te la dracu'.

PAȚILEA (*luându-i locul la microfon lui Șerbu, în timp ce Papucică, revenit, îi șoptește ceva la ureche*): Uitați-vă, aflăm acum că a murit...

SBÎRNĂ: ... Ceaușescu.

PAULA: Nu!

PAȚILEA: Ei, nu, nu Ceaușescu. A murit cățeaua noastră, Laika. Se chinuia de câteva zile.

ZAVATE: Să păstrăm un moment de reculegere. (*Huiduieli.*)

PAȚILEA: Bă, de-ar fi putut să vorbească Laika asta, multe ne-ar fi spus. Voi știți că Laika a fost o dizidentă adevărată? Uite, să vă spună maistrul Pădureț care a dresat-o. Cum făceai? Îi aduceai câteva bucăți de carne într-o farfurie și ce-i spuneai?

PĂDUREȚ (*la microfon, în duet cu Pațilea*): Ia și mănâncă de la americani!

PAȚILEA *se așează în patru labe, simulează refuzul, își întoarce fundul spre Pădureț.*

PĂDUREȚ: Ia și mănâncă de la germani!

PAȚILEA, *la fel, refuză.*

PĂDUREȚ: Ia și mănâncă de la engleji!

PAȚILEA *la fel, refuză.*

PĂDUREȚ: Ia și mănâncă de la ruși!

PAȚILEA, *în patru labe, se repede spre mîna lui Pădureț, hăpăiește voios.*

PĂDUREȚ: Ia de la unguri!

PAȚILEA, *la fel, simulează aceeași poftă de mîncare.*

PĂDUREȚ: Ia de la franceji...!

PAȚILEA *se întoarce cu fundul spre Pădureț.*

PĂDUREȚ: Ia de la americani...!

PAȚILEA *hîrîie spre Pădureț și se întoarce cu fundul.*

TÂNĂSUCĂ: Bă, dar ce pregătire ideologică are cățeaua.

PAȚILEA *se ridică*: Exact așa a zis și șeful cu propaganda pe județ și când a ajuns Ceaușescu într-o vizită aici, aproape de Glod. Ce s-a gândit activistu', s-o plaseze pe Laika pe traseu. Și cum Tovarășei îi plăceau cîinii, să se oprească în preajmă ca din întîmplare și noi să facem demonstrația. Tovarășa urma să dea bucățile de carne cățelei, una cîte una. Și a început demonstrația. Leana ia o bucată de carne în mînă, o aruncă Laikăi și maistru Pădureț strigă: Ia și mănâncă de la bulgari!

PĂDUREȚ *se așează el în patru labe*: Hap, hap!

PAȚILEA: Leana îi dă cățelei a doua bucățică, maistrul Pădureț strigă: Ia și mănâncă de la engleji!

PĂDUREȚ *tot în patru labe înfulecă bucățica*

PAȚILEA, *contrariat*: Ia și mănâncă de la americani!

PĂDUREȚ, *în patru labe hăpăiește tot.*

PAȚILEA: Și atunci s-a dezlănțuit Leana: Luați javra asta de aici! Cine a avut ideea asta tîmpită...?

BÎLBÎIALĂ: Măi dacă ați fi văzut ce mutră a făcut tipa...? Ziceai că e pusă la zid, așa chirăia. Și Ceaușescu, măi, Ceaușescu făcuse ochii cît cepele și striga ca la plenară, cînd nu ieșise planu' la știuleți... (*Se așează.*)

CIUCĂ (*ridicînd două degete*): Eu am scris o poezie despre Laika.

PAȚILEA: Minunat! S-o auzim.

CIUCĂ (*ridicîndu-se și citind*): Mi-e frică, tată, ce era tărîmul viselor rebele, azi nu mai e, căci o cățea sparge în dinți roiuri de stele. Mușcă din lună, curge sînge, mușcă din nori, curge venin, pe ochi, pe buze, pe

morminte suspinul se preface-n spin. Căteaua-i Laika, ea în zbor viteza razei întrecu, și se înfipse-n cer ca o săgeată ce nu se mai întoarce, nu ...

TĂNĂSUCĂ: Stai așa! E vorba de căteaua Laika din *cozmoz* sau de căteaua Laika de la noi?

ADAMACHE: E vorba de căteaua din noi, dragă Tănăsucă. (*Paula ridică două degete.*)

PAȚILEA: Pofțiți. Pofțiți aici. (*Adamache, Pădureț și Ciucă se așează.*) Cum vă numiți?

PAULA (*la microfon*): Vă rog, vă rog... Mă numesc, mă numesc... Dar nu are importanță acum. Vă rog să mă iertați. Am pierdut aseară o legătură cu trei chei, una era de la valiză, două erau de la casă. Una era cheie de yală, alta cheie de la un lacăt. Vă rog, dacă le-a găsit cineva... Nu vă supărați, poate că nu era momentul, dar am profitat de ocazie. (*La TV Ion Iliescu susține un discurs.*)

PAȚILEA: Da, chiar că acum era momentul...!

SBURLAN: Vedeți că sînt puse la avizier cheile. Le-a găsit în bucătărie... Doamna Tompea le-a găsit, să-i spui mulțumesc. Au un șnur roșu?

PAULA: Da, au un șnur roșu.

PAȚILEA: Cine mai are ceva de spus?

PAULA: Eu... Eu îl iubeeeeesc! Îl iubesc sincer!

PAȚILEA: Dar de ce nu spui așa? Fiindcă toți îl iubim pe domnul Iliescu. (*Aplauze. Paula plânge, în timp ce Sbîrnă, care a ațipit, sare în picioare.*)

SBÎRNĂ: ...și poporul! ...și poporul! ...și poporul! (*E tras înapoi pe canapea.*)

PAȚILEA: Cine mai are ceva de spus? Oameni buni, aveți ocazia să vorbiți, îndeajuns vi s-a pus pumnul în gură. Democrația asta e, să vorbim fiecare după ce îl doare. Dar pofțiți aici, nu vorbiți numai pentru dumneavoastră, să vă audă tot poporul. (*Zavate vine spre microfon.*)

PAȚILEA: Poftim. Vă rog să vă adresați celor de față. Ce problemă aveți?

ZAVATE: Întrebarea mea este, dacă nu vă deranjează, să îmi spuneți dacă promisiunea cu adăugarea unei sute de lei la pensie, făcută ieri de către Ceaușescu, mai este valabilă?

BÎLBÎIALĂ: Poftiiim?

PAȚILEA: Dînsul întreabă dacă promisiunea cu adăugarea unei sute de lei la pensie, făcută ieri de dictator, mai e valabilă? Naiba știe...! Dar întrebați serios? (*Zavate aprobă.*) Eu cred că nu mai e valabilă. Că aia a fost o promisiune ca să scape din încercuire, nu cred că a fost ceva serios.

VIOLETA: Dar de ce să nu fie serioasă promisiunea? A spus-o, a spus-o.

Cred că ăștia de acum trebuie să și-o însușească.

MĂȚĂU: A scăpat porumbelul, acumă nu o mai poate da nimeni la întors!

ADAMACHE: Hai, nene, acumă asta ne doare pe noi? O sută de lei? Asta e revoluție, nu hărmălaie la pomană!

SBURLAN: Dar la o pensie contează. Că pînă la urmă o iei, nu o dai. Cu o sută de lei, dacă mai pui ceva, îți iei o pereche de pantofi și te țin juma' de an!

TĂNĂSUCĂ: Eu am făcut un calcul. Într-un an se adună o mie două sute, în zece ani douăsprezece mii. Cu douăsprezece mii îți cumperi un televizor color, un magnetofon și o bicicletă. Sau îți iei o mobilă de dormitor, completă. Nu-i de ici, colea.

PAULA: Dar suta de lei se dă și pentru pensia pe caz de boală?

PAȚILEA: Mai aveți altă problemă? (*O femeie se îndreaptă spre scenă*) Cine sînteți? Ce vreți să ne spuneți?

MARIANA POTOLINCĂ: Mă numesc Mariana Potolincă. Vreau să vorbesc despre avort, despre acest drept elementar al femeii de a naște doar atunci cînd dorește, să facă prunci numai cu cine dorește. Mă adresez femeilor din acest loc, femeilor din această țară, femeilor din întreaga lume.

RADU ZBÎRNĂ (privind-o insistent): Mă, dar asta nu e Mariana Curdefier, cea care lucrase pe la radio, care făcea practică cu cursanții de la Ștefan Gheorghiu? Băăă, ea e...!

PAȚILEA: E greu cu transmisia mesajului în întreaga lume, dar e bine să încercăm, stimată doamnă. Continuați, vă rog.

MARIANA POTOLINCĂ: Am făcut douăzeci și două de avorturi pînă acum, vă dați seama?

PAȚILEA: E greu să-mi dau seama, stimată doamnă, nu am experiență. Eu nu am făcut niciunul.

MARIANA POTOLINCĂ: Da, de douăzeci și două de ori mi-am riscat viața în cele mai grele și ciudate condiții. Am făcut avort cu zeamă de lămîie pe care mi-am introdus-o cu o seringă în uter. Am făcut avort cu aspirină pe care mi-am introdus-o în vagin, ca să creez mediu acid, ca să ucid fătul. Am avut arsuri, de m-am pișat pe mine de durere. Am folosit și irigatorul, cu un amestec de ceaiuri, cu spălături de cinci, șase ori pe zi. Mergeam cu irigatorul după mine la serviciu, ca și cum aș fi purtat o ploscă. Apoi m-am dus acasă la un nenorocit de asistent de la morgă, unul Marcu, să îmi facă un avort și m-au violat patru hăndrălai de la echipa de rugby de am mers împleticit trei săptămîni de parcă aveam o sfeclă în fund. A fost groaznic și pentru ce... ? Ca să naștem aplaudaci

pentru japița de Elena, urîta dracului! Și știți care a fost cel mai nasol avort?

PAȚILEA: Nu știm, doamnă...

MARIANA POTOLINCĂ: Acum un an am rămas gravidă cu tovarășul Chelaru, de la Cadre, de la județ, de la Vîlcea. Eu umblam să primesc o repartiție pentru casă, el îmi promitea că mă rezolvă... ! Om înșurat, serios, cu nevastă șefă de cooperație, madamă cu coc, șefă fedeușe, tot tacîmu'. Eu, hotărîtă să păstrez sarcina. El, că nu și nu. Mă caută nevasta lui Tovchelaru, că știe de relație, că îl iartă și pe el, că mă iartă și pe mine, că lugu, lugu, că nu se cade să ne stricăm cariera, că femeii sîntem, că să facem un avort după toate regulile. Ca să nu vină acasă la mine cu mîna goală, mi-a adus trei kilograme de măsline, un ciorchine de banane, un bax de pateuri cehești, erau vreo douăzeci de cutii, o jumătate de kilogram de cafea boabe, opt săpunuri Duru, un deodorant Cordial și trei cutii cu prezervative chinezești. Am acceptat, cu greu. Ce face nevasta lui Chelaru, Coca? Mă duce la psihiatrie și mă internează, de formă, dragă, de formă, ca să obținem avizul doctorului ca să faci avortul legal. Că nebunele pot avorta legal. Am acceptat, ce să fac, eram deja la spital. Mă țin ăia cinci zile în spital, la psihiatrie, ceva de groază, gratii la ferestre și la ușă, aveam în salon cinci nebune sadea care mai de care mai zurlie. Și Coca ioc, nu mai vine, nu mai trece, deja eram pensionară la nebuni, îmi dădeau pastile cu pumnul, care să mă facă să leșin toată ziua, numai că eu le strecuram celorlalte nebune din salon, că aveau niște păhărele în care își țineau medicamentele. Înghițeau alea de toate, cînd le venea suca. Cînd vine o doctoriță la contravizită, că în general veneau numai asistentele care ne vorbeau numai din ușă, că le era frică, eu îi spun că eu nu sînt din filmul ăsta, că nu-s nebună, îi povestesc de Tovchelaru, de madam Coca, de măsline, de săpunul Duru... Doctorița mă ascultă cu atenție, se mai uită într-o fișă, îmi mai cere amănunte. Sînt însărcinată? Păi nu scrie acolo? Nu, nu scrie. Eu să turbez, încep să urlu, să drăcui, să dau cu pumnii în pereți. Doctorița fuge, vin doi haidamaci, mă prind, mă bagă în cămașă de forță. Stau, mă liniștesc și îmi zic că tactica nu e bună. Îmi bag o mască de spășită, de cumintică și ăia mă scot din cămașa de forță, mă duc înapoi în salon. Vine o doctoriță, să vadă ce și cum. Asta e mai de treabă, stă și mă ascultă. Vede că sînt în încurcătură. Ești însărcinată? Da. În cîte luni? În două și jumătate. Zice ea, dacă mai susții chestia cu Tovchelaru și că nu ești nebună, atunci nu mai putem să îți dăm recomandare ca să avortezi. Ai de ales. Și unde mai pui, mi-a spus ea, că de acum dacă ai certificat de la noi poți avorta legal ori de cîte ori vrei. Bă, de parcă aș avea robinet la fund, pentru plozi... ! Ies eu, scap de

făt, mă duc să o caut pe madam Coca. O aștept la poartă la Cooperație. Când mă vede, se uită atentă la mine, parcă mă cunoaște de undeva, dar nu știe de unde să mă ia. Încep să îi povestesc de faza cu Tovchelar, cu sarcina, cu măslinile, cu săpunul Duru... O văd că e încurcată, crede că la mijloc e o confuzie. Confuzie, ai? Mă reped în cocul ei, am tăvălit-o prin niște găinaț de porumbei de i-au mers fulgii. Dar nici mie nu mi-a fost ușor. M-a luat miliția în ghionți, în dubă și m-au dus la secție. După ce m-au legitimat, ce și cum, le spun eu povestea vieții mele și ajung la faza cu internarea la psihiatrie. Ai certificatul? Îl am. Îl dau. Băieții văd că eu abia ieșisem de la nebuni, așa că devin mai amabili. Asta pînă cînd a sosit ambulanța. Și iar am ajuns la psihiatrie. Aici aceeași doctoriță, aia de treabă. Măi femeie, îmi spune ea, nu te lua cu ăștia, că nu ai sorți de izbîndă. Eu am să-ți fac un bine, că știu că nu ești nebună și am să te trimit la un sanatoriu pentru boli psihice unde mai mult trebuie să te prefaci, dacă vrei să îți meargă bine. Și așa am ajuns la Glod. De asta, vreau să știe întreaga lume că uite așa mi-am nenorocit eu mintea și curu', pentru opt săpunuri Duru...! (*Aplauze și rîsete.*)

ADAMACHE: Doamnă, doamnă, am eu aici una bună, bună de tot. Nu mă pot abține să nu o spun. Un tânăr medic e repartizat la dracu'n praznic într-un mic orășel muncitoresc. Trec zilele, trec săptămâni și luni și vine vara. Să-și ia concediu nu poate, că nu are înlocuitor. Iar înlocuitor cei de la Direcție nu-i promet decît la toamnă, la iarnă. De asta bietul doctor se înțelege cu un inginer să-i țină locul, să facă el față cumva, pînă trage și el o fugă pînă la mare. Îi explică cum că medicina nu e cine știe ce, dacă vine unul răcit să-i pună picături în nas, dacă tușește să-i dea sirop. Totul merge strună primele zile, inginerul se descurcă foarte bine pînă cînd vine o tinerică. Domnule doctor, am o mare problemă, am rămas gravidă și nu vreau copilul. Nu se poate face nimic? Domnișoara insistă pînă îl înduplecă. De asta inginerul o întreabă: Domnișoară, de cîte ori te piși pe zi? De vreo trei, patru ori. Cam cît? Cam un sfert de litru odată. Inginerul ia o foaie de hîrtie, ia un creion, se adîncește în calcule și apoi îi zice: Uite cum stăm, nu te piși mata treizeci de zile și se îneacă singur. (*Hohote și aplauze.*)

Mariana Potolincă pleacă de la microfon, în timp ce la TV apare Mihai Tatulici.)

SBÎRNĂ (*ridicându-se și mergând în fața ecranului*): Uite-l pe colegul meu de școală, pe Tatulici! El e! Mă, dar ce a ajuns! Eu l-am ajutat să intre la „Sahia”. Bă, vă dați seama? Tatulici e în conducerea țării! Gata, m-am scos! Bă, dacă Tatulici e acolo, gata, cu ăsta am mîncat o pîine, am fost la gagici împreună... Bă, vă dați seama? Tatulici e acolo, e sus...!

(Crainicul TV atenționează asupra pericolului apei otrăvite.)

SBÎRNĂ: Uau! Hai să facem un film despre apa otrăvită.

PAȚILEA: Hai! *(Se așează pe una din canapele.)*

SBÎRNĂ: Urmează scena apei otrăvite. Cine face anunțul?

ȘERBU *(ridicând două degete)*: Eu, eu! *(venind la microfon, în timp ce Sbîrnă îl privește, ținând o mână la ochi, ca și cum ar privi printr-o cameră de filmat)*

ȘERBU: Apa e otrăvită! Apa e otrăvită! Să nu beți apă, apa e otrăvită.

SBÎRNĂ *(citind de pe foi)*: Cine a otrăvit apa?

ȘERBU: Inamicii democrației au otrăvit apa.

SBÎRNĂ: Teroriștii.

ȘERBU: Teroriștii.

SBÎRNĂ: Ce se întâmplă dacă bem apă otrăvită?

ȘERBU: Ne umflăm, ne ies bube pe față, ne ies ochii din cap, după care murim. *(Sbîrnă la face semn celorlalți să intervină.)*

TOTI: O! O! O!

(La televizor se transmite că trupele de securitate au ieșit din cazărmi și vor ataca din toate pozițiile, din aer, din stradă, de sub pământ)

SBÎRNĂ: Stop! *(luându-i locul lui Șerbu la microfon)* Gata, la treabă, acum trecem la scena sosirii trupelor de securitate. Fiecare trebuie să pară preocupat de ceva, la un moment dat vă buluciți cu toții spre centrul scenei ca să dați impresia de panică.

MĂȚĂU: Dar trupele de securitate chiar apar?

SBÎRNĂ: Contează mai puțin asta, e o chestiune ulterioară, facem lipiturile de rigoare. Întîi se aude un zumzet. Apoi, pe fundal, se aude muzica din *The Wall* a formației Pink Floyd. Dar subțire, subțire de tot, ca un șpriț de vară. Din spate apare cineva, cine?, care anunță...

PĂDUREȚ *(ridicându-se)*: Vin eu, eu apar.

SBÎRNĂ: Bine, uite cum faci. Dumneata apari din spatele vorbitorului, îl întrerupi brutal, îi iei microfonul și spui: O veste proastă. Trupele de securitate au ieșit din cazărmi și acum vin să reocupe toate pozițiile. Inclusiv aici se pare că vor veni, locul este unul strategic pentru securitate. Spui toate astea cu o voce fermă, de om bine informat. Nu te îneci cu salivă, nu lași loc de interpretări. De unde știi?, te va întreba cineva din mulțime. Am fost sunat, răspunzi tu. Și cobori, dispari din atenție, te ascunzi. Îi lași să mestece vestea. Va urma o chirăială generală. Cei mai mulți vor crede că revoluția a eșuat, că a învins Securitatea.

MARIANA POTOLINCĂ: Băiete, ia mai lasă-ne cu Securitatea. Te-au plătit, Securitatea și femeile, ca să trăiești, că te știm ca pe-un cal breaz...!

Cînd făceai figurație la un film, la *Rîul care urcă muntele*, m-ai înghesuit și pe mine într-un colț și mi-ai spus că mă faci vedetă dacă mă înscriu pe lista ta de așteptare la probele artistice pe care le susțineau doritoarele în camera ta de hotel. Eu am rezistat, altele și acum își așteaptă rolul promis. Proastă aș fi fost dacă te-aș fi crezut! Hai, n-o mai face pe-a mironosițul, că știm cîte parale faci!

SBÎRNĂ: Da, dragă doamnă, dacă vrei să mă exprim și pe înțelesul tău...! Am fost în viața asta și gigolo. Am dat din cur pînă la epuizare pentru un colț de pîine. Regulam doamne bătrîne pentru o cină, pentru bani de țigări. Cum le racolam? Mă recomandau una alteia. Și știi de ce a urcat rîul muntele? Pentru că m-am pișat eu în el.

PĂDUREȚ: Hai, nene, că aici nu ești la spovedanie... Du-te în... în...! Aici e revoluție, acum trăim istorie. Geo, hai fă curat pe scenă! (*Geo revine la microfon. Aplauze.*)

PAȚILEA: Hai, dom' regizor, gata...! Că ne-ai adormit publicul. Revoluțiile nu se adresează unui individ, ele se adresează unor popoare, unor societăți. Măcar cu asta am rămas și noi de la învățămîntul ideologic. Noi aici nu trebuie să ne spovedim, aici trebuie să afirmăm ce vrem și cine sîntem. Că și la televizor tot asta se face.

SBÎRNĂ: Ba revoluțiile se adresează indivizilor, indiscutabil. Ce, crezi că revoluția asta, de acum, ajunge la toată lumea? Vax!

PAȚILEA: Hai, dom'le, nu fi tragic.

SBÎRNĂ: Bă, știi ce ești? Un mîncător de căcat profesionist. Asta ești.

PAȚILEA (*rîzînd și aplaudînd*): ... și poporul! ... și poporul! ... și poporul! ...

TOȚI (*aplaudînd*): și poporul! ... și poporul! ... și poporul! ... (*Sbîrnă pleacă încet de la microfon și se așează, transfigurat, pe o canapea, în timp ce imaginea TV se perturbă.*)

BÎLBÎIALĂ (*venind la microfon*): Doamnelor și domnilor, mâine dimineață voi merge la centru, ca să duc mesajul colectivului de la Glod, pacient și cadre sanitare, care s-au alăturat revoluției din primul minut. La noi, la Glod, toată lumea a trecut de partea revoluției, într-un procent de sută la sută. De asemenea, voi raporta prezența doctorului Bobonea, închis în camera de la morgă, ca un posibil terorist, pe care îl vom preda autorităților, care vor prelua puterea. Vă doresc o noapte liniștită, pentru că suntem, totuși, într-un sanatoriu. (*Toți se ridică și pleacă pe fondul imaginilor TV perturbate. Bîlbîială acționează telecomanda și provoacă un heblu general.*)

SCENA 7

Pașilea e așezat cu fundul pe birou, având în față pe Adamache, Pădureț și Mățău, așezați pe canapele. Pe primul și ultimul careu al ecranului e scris wallpaper-ul „Trăiască/ România!”. Celelalte careuri au lumina „în orb”.

ADAMACHE: Am o întrebare, dom' președinte.

PAȘILEA: Lasă cu dom' președinte, domnu' doctor, întâi să vedem și noi cum se orientează treburile, totul e să fie ordine aici, să ne vedem toți de treabă, să fim oameni dacă am fost oameni și să fim trași la răspundere dacă am fost cîini. Funcțiile trec, omenia rămîne. Și care e întrebarea?

ADAMACHE: Dacă ăștia vor, cumva, să se externeze, ce facem?

PAȘILEA: Voie de la noi ca de la banu' Ghica...!

PAPUCICĂ (*intrând cu o sticlă de vodcă*): Situația e sub control!

ADAMACHE (*luând sticla și strâmbându-se*): Uieh! Altceva nu avem la cină?

PAȘILEA: Lasă, prima înghițitură e grea, restul merge unsă. (*Sticla circulă pe traseu, Adamache – Mățău – Pădureț – Pașilea și ajunge la Papucică, care nu bea.*) Dar tu nu bei?

PAPUCICĂ: Nu, că am otită și iau medicamente.

PAȘILEA: Așa pățești dacă ții capul între pulpele lu' nevastă-ta, pulpele-s fierbinți, urechile tale îs reci, iaca faci otită.

PAPUCICĂ: Nu-i de rîs, că am și o infecție la o măsea. Dar totuși o să iau o gură de vodcă, că n-o fi foc, că doar nu-i revoluție în fiecare zi. Așa că eu beau pentru revoluția română, beau pentru conducătorii ei, beau pentru poporul care a terminat-o cu suferința. (*Sticla circulă pa același traseu.*)

ADAMACHE: Ei, dar nu are gust chiar așa de rău. E chiar bună. De asta mai beam în studenție, dar probabil că atunci nu eram învățat cu greutățile.

PĂDUREȚ: Ei, la grămadă merge și matrafoxul.

ADAMACHE: Ce-i matrafoxul?

PĂDUREȚ: Ei, e un rachiu din petrol. Îl făceau rușii în Siberia, povesteau deținuții de acolo. Dacă beai matrafoxul pe lîngă sobă, luai foc. Mulți au pățit-o. Că nu erau grade de alcool, erau grade de petrol. Mult mai inflamabile.

PAPUCICĂ: Băi, eu nu pot să beau singur nici o înghițitură. Nu-mi intră.

PAȘILEA: Știți cum fac eu cînd sînt singur și simt nevoia să beau? Pun

două pahare, unul e pentru mine, obligat și altul îl pun pentru un prieten. Să zicem Radu. Și eu zic, Radule, să trăiești, îmi beau paharul, mai pun unul, ciocnesc din nou, mai pun unul, ciocnesc... Nevastă-mea a zis, într-o seară, că sînt nebun. Ciocnisem cu Radu vreo șaptesprezece pahare, eu eram clampă și paharul lui tot plin. Zic eu, Radule, dar văd că nu îți place rachiul meu, așa că ia să beau și paharul tău. Și am căzut lat după paharul ăsta, că a doua zi nevasta îmi zice, vezi ce pățești dacă te întinzi și la paharul altuia? Nu îți ajungeau paharele tale?

ADAMACHE: La tine s-a terminat, tu trebuie să mai dai un rînd.

PAȚILEA: S-a făcut. (*Merge și bagă mîna în trusa de prim-ajutor.*)

ADAMACHE: Ei, ar fi culmea să mai fie ceva acolo.

PAȚILEA: Auuuu! (*Scoate o sticlă de whisky care începe să circule și se golește rapid.*)

ADAMACHE: Doamne, acum cred și eu că numai tu poți să faci minuni. Trăiască Revoluția Română!

TOȚI: Trăiască! Trăiască! (*Adamache merge și își bagă mîna în trusa de prim-ajutor, dar o scoate goală și fluieră a pagubă.*)

MĂȚĂU: Nu-i bine să fluieri într-o cameră locuită, aduce ghinion.

ADAMACHE: Dar mai mare ghinion decît să se termine băutura la un chef, ce poate fi? (*Papucică duce degetul la buze și ia de la arlechinul de la „grădină” o sticlă de vodcă, care începe să circule.*) Ei, da...! Revoluția poate să continue!

PAȚILEA (*cîntînd*): „Ce te uiți în cur -,/ ce te uiți în cur -,/ ce te uiți în curtea mea,/ Parcă tu nu ai cur -,/ parcă tu nu ai cur -,/ parcă tu nu ai curtea ta...” (*Ceilalați nu par interesați de cîntec*)

ADAMACHE: Băi, de cînd visez eu la ziua asta. Bă, ziua asta e ziua mea de naștere, să văd eu că a crăpat comunismul și că de acum sînt domn și nu tovarăș cu toți neicanimenii. De azi să-mi zică oamenii domnule doctor Adamache, mă doare în suflet, domnule doctor Adamache mă doare în cur, domnule doctor Adamache nu o să mai crăpați așteptînd la coadă la benzină. Că domnii nu așteaptă, numai tovarășii așteaptă. Că eu de asta m-am făcut doctor, ca să fiu domn.

PAȚILEA: Păi dacă-i pe-așa, domnu' doctor, noi ce sîntem pe aici, pulimea? Adică brusc, a fost revoluție și cei cu cîțiva ani de carte în plus se cacă în capul nostru? Domnu' doctor, să avem pardon, dar cred că stați prost cu nivelul ideologic, de acum e democrație și nimeni nu e mai domn ca celălalt, acum sîntem toți domni cu drepturi egale. Nu ai auzit ce a zis profesorul despre Revoluția franceză? Ce a zis el despre revoluție? L-ai auzit mai înainte la televizor pe Brucan cum a zis că noi nu am avut socialism, ci un soi de sclavie?

ADAMACHE: Adică eu sînt egal cu portarul de la sanatoriu?

MĂȚĂU: Dar ce, noi nu sîntem oameni? Domnu' doctor, la o revoluție toți sînt egali, adică un pacient mai nervos, ca mine, devine un gunoi? Ce, noi nu sîntem oameni?

PAPUCICĂ: Eu zic să vedem ce mai e la televiziunea liberă. Că de asta și sîntem acum aici, la această oră, să aducem libertate locului acesta. *(Acționează telecomanda, determinînd apariția pe cele opt careuri a imaginilor televizate ale unui cor care cântă „Deșteaptă-te române”, urmată de apelul de mobilizare împotriva teroriștilor, rostit de un crainic. Sonor minimal.)*

MĂȚĂU: Eu am așa o bănuială, că Ceaușescu nu a fost prins, nici nu avea cum să fie prins la cîtă securitate are.

ADAMACHE: Eu cred că deja e executat, la cît de mult îl urăște poporul.

PĂDUREȚ: Ar fi bine de adus Bobonea în fața noastră, să spună și el odată adevărul. Că în rest numai în minciună a trăit.

PAȚILEA: Nu cred că e o idee bună.

ADAMACHE: În definitiv, ce a făcut? A mîncat și el rahat, laolaltă cu ceilalți. Dacă o să-i omoare pe ceilalți, o să-l omoare și pe el. Dacă nu, nu. Oricum, nu o să-l judecăm noi.

PĂDUREȚ: Îi dăm și lui o vodcă, să vadă că mai sînt și oameni pe lumea asta. Că știi cum e, mîine e altă zi, e altă poveste, ne uităm cu alți ochi unii la alții. Că dacă ar fi să se întoarcă roata, ajungem iar la mîna lui, o să se îndure el să ne dea un rachiu.

PAȚILEA: Da, bine, aduceți-l aici.

PAPUCICĂ: Mă duc eu să-l aduc. *(Iese.)*

MĂȚĂU: Dar să nu fugă.

PAȚILEA: Ce să fugă, că are gută și gîfție ca un cimpoi.

PAPUCICĂ *(intrînd)*: Bobonea a fugit. Da, a evadat și ușa e descuiată pe dinafară, că eu am lăsat cheia în ușă. E clar că a avut un complice.

PAȚILEA: Să-l căutăm, dacă-i pe așa. Să-i căutăm și pe el, și pe complice. *(Golește sticla.)*

MĂȚĂU: Dar mașina lui Bobonea? *(mergînd în lojă și privind pe geam)*
A dispărut.

ADAMACHE: Mai bine că a plecat, că oricum nu avem ce face cu el închis. Ducă-se, o să-l judece tribunalele revoluției, că așa e normal să se deschidă în toată țara. Să fie judecați activiștii de partid și securiștii. Și turnătorii...

PAPUCICĂ: Activiștii da, dar securiștii de ce? Că fără securiști, fără informatori, o țară e ca un șvaițer, o penetrează toate agenturile străine. Securitatea, Serviciile secrete au treaba lor într-o societate.

MĂȚĂU: Și în filmul *Dacii* apar serviciile secrete ale dacilor și ale romanilor, care se confruntă. Și atunci când serviciile secrete ale dacilor trădează, Decebal cade prins. (*Papucică ia de la arlechinul de la „grădină” încă o sticlă de vodcă și una de sirop.*)

PĂDUREȚ: Mă, dar parcă ești Moș Crăciun. De unde le tot scoți?

PAPUCICĂ: Erau sticlele pentru Crăciun, de servit aici în colectiv. Că am adus și ceva dulce, sirop de vișine, ca să facem o băutură și pentru doamne. Dar acum nu e cazul... Să nu fim trași la răspundere că l-am scăpat pe Bobonea. Ăștia ca el vor fi judecați, era bine să îl fi predat noi la centru, că adică era ca o pradă de război.

ADAMACHE (*trântindu-se pe canapea și privind ecranul*): Mi se rupe de Bobonea acum. (*un scârțâit de ușa, amplificat*)

PAPUCICĂ: E ușa de la magazie, numai aia scârțâie. (*Pașilea, Pădureț și Mățău se îndreaptă încet spre arlechinul de la „curte”.*)

ADAMACHE: Stați, poate e înarmat. (*Mățău avansează până la arlechin.*)

MĂȚĂU: E nevasta securistului, tu-le mama lor...! S-o prindem, bă! Să punem mâna pe ea...!

PAPUCICĂ: Ea i-a dat drumu' lui Bobonea...! Păi cum altfel, dacă bărbatu-său e securist? E complicea lui.

PĂDUREȚ: Să știți că am bănuț eu că despre ea e vorba. (*Fuge afară, urlând, și se reîntoarce cu Delia în brațe, inertă, dezgolită sub halat.*)

Bă, dar asta parcă are oasele pline cu aer, așa-i de ușoară. (*La TV, Ion Iliescu susține un discurs. Sonor minimal.*)

ADAMACHE: Liniște! (*Se pironeste spre ecran, cu capul în palme.*)

PAPUCICĂ: Hai, să ne spună acum, cum i-a dat drumul lui Bobonea? Că numai ea putea să o facă... Și unde e, în definitiv.

PĂDUREȚ: Dă-l în mă-sa de Bobonea. Voi vedeți ce am eu aici? Voi vedeți ce bunăciuni regulează securiștii?

MĂȚĂU: Păi să tot fii securist cu așa bunăciune în casă. Că tot ei au parte de gagicile bune, că ale noastre sînt grase, urîte și proaste, că te sature de ele ca de dracu'...!

PAȘILEA: Bă, gata, las-o, o băgăm *la mortuară*, în locul lui Bobonea și o judecăm mîine. Să nu ne complicăm acuma, dăm de dracu' cu securistu', că ăla i-a băgat microfoane peste tot, cred că ne aude și acum, cum vorbim.

PĂDUREȚ: Șefu', dar nu se poate. Păi de ce am mai fugit după ea? S-o las tot securistului? Păi de asta stăm noi aiș'cilea, ca să o abandonăm ca fraierii? Că după asta zice, bă, dar proști au mai fost ăia, eu le-am arătat-o și ei s-au uitat ca curca în lemne. Nu?

PAȚILEA: Bă, de acord, dar numai dacă o convingi. Îi spui, tu, a fost revoluție, nu mai e ca pe vremea cealaltă, acum ești la dispoziția noastră, că e democrație. Te-ai regulat cu Securitatea? Te-ai regulat. Acuma trebuie să te regulezi și cu poporul, că poporul a luat puterea de la securiști și de la activiști.

PAUPCICĂ: Avem doamne la masă, am adus și ceva dulce, de pus în vodcă. Doamna Delia, serviți o vișinată? O prepar imediat. (*Delia se zbate fără succes. Papucică prepară vișinata.*)

PĂDUREȚ: Ooo, dar avem atitudine. În sfârșit. Avem bîzdîc.

PAPUCICĂ (*venind cu paharul la Delia*): Serviți, doamnă?

PAȚILEA: Dar are mîinile ocupate, nu vezi? Te rog să o servești tu, fii domn, nu un pîrlit de tovarăș. (*Papucică încearcă să-i ducă paharul la gură, dar Delia, ferindu-se, îi răstoarnă conținutul pe piept.*)

PĂDUREȚ: Ei, dar doamna nu bea ce bea prostimea, doamna bea numai lichioruri scumpe, Curaçao și lichior de cafea, doamna bea numai bunătați, aduse de Securitate. Uite, doamnă, că noi bem și din astea și nu crăpăm. (*O lingă de vișinată pe gât și pe piept.*) Ei, dar ne place, nu-i așa? Uite, dom' șef, că îi place. Are reacții, se excită. Hai, tu, de-acum nu o mai facem pe mironosița. Ne futem și gata, zicem săru'mîna și ne căutăm de treabă. (*În timp ce la TV se face un apel anti-tero, Pădureț o duce pe Delia în loja cu canapea și trage draperia. La TV se transmite din balconul revoluției, luminat de trasoare. Mățău privește în lojă, după un colț al draperiei. Iese Pădureț din lojă, intră Mățău. Pădureț își clătește gura cu vodcă, în timp ce la TV se anunță posibila acțiune a teroriștilor lui Gadaffi.*)

PAȚILEA (*privind ecranul alături de Adamache și Papucică*): E groasă.

ADAMACHE: Slavă Domnului că teroriștii nu au descoperit încă poziția strategică a sanatoriului Glod! (*Iese Mățău din lojă, intră Pațilea. Mățău se așează, epuizat, în timp ce la TV se face un apel de depunere a mărturiilor despre morții de la Timișoara. Pațilea iese din lojă și pleacă. Intră Papucică în lojă, dar iese instantaneu și pleacă. Adamache a adormit. Intră Mățău în lojă și imediat scoate capul după draperie.*)

MĂȚĂU: Bă, dar asta e țeapănă...!

PĂDUREȚ (*venind la celălalt capăt al draperiei și privind în lojă*): Se preface, dă-o-n mă-sa! Nu vezi că zîmbește?

MĂȚĂU: Zîmbește, pe dracu'! E dusă...!

PĂDUREȚ: I-ai pulsul...! (*Mățău dispăre după draperie.*)

MĂȚĂU (*de după draperie*): Căcat...!

PĂDUREȚ (*intrând în lojă*): 'Mnezeii...! (*La TV apare mira pe fondul sonor, puternic, al imnului „Deșteaptă-te române”.* Mățău iese din scenă)

cu trupul rigidizat al Deliei, se duce în spate, spre fosa cu dejecții. Poate fi și un manechin din plastic, dezbrăcat. Se aude un zgomot ca și cum s-ar fi prăbușit ceva greu într-o baltă. Adamache se trezește, ia telecomanda și provoacă heblu general.)

SCENA 8

Adamache, Pașilea și Papucică sunt întinși pe canapele. Ecranul e lipsit de imagine și lumină.

ADAMACHE: Cum ...zda mă-sii, am băut alb și am vomitat roșu?

PAȘILEA: Mie mi s-a rupt filmul la un moment dat.

PAPUCICĂ: Eu n-am mai putut. M-am dus la culcare.

BÎLBÎIALĂ (*intrând*): Ce a fost aici? (*Cei trei se ridică în fund.*)

ADAMACHE: Revelionul.

PAPUCICĂ: A plecat Bobonea. Cineva i-a dat drumul. Dar poate că e mai bine așa... (*ridicându-se de pe canapea*) Domn' director, domn' președinte, pentru masa de dimineață eu am băgat și un supliment de unt și câte o portocală. O fi, n-o fi revoluție, dar omul trebuie să se hrănească. Portocalele sînt de la masa de revelion, dar noi zicem că am făcut revelionul astă-noapte.

ADAMACHE: Știți cum a murit Bulă la revoltele de stradă de alaltăieri de la Timișoara? A vrut să fotografieze un glonte din față...!

BÎLBÎIALĂ: Măi, ești fantastic. Când ai avut timp să faci bancul cu revoluția, dacă azi-noapte ai fost la revelion?

PAȘILEA: Halal revelion! Eu nu mă simt prea bine, am fumat mult, am și așa probleme cu bila.

PAPUCICĂ: Hai să-ți dau o cameră bună să te odihnești.

PAȘILEA (*ridicându-se de pe canapea*): A sunat doctorița Gherciu și a cerut restul de concediu pe anul ăsta.

PAPUCICĂ: A sunat și Pădureț că pleacă la țară, că-i socru-său pe moarte, dar eu cred că socru-său n-are nici pe dracu'. S-a dus să taie porcul. (*Iese împreună cu Pașilea.*)

BÎLBÎIALĂ: Aurele, eu mai sunt sau nu mai sunt șef de unitate?

ADAMACHE: Aceasta-i întrebarea! (*Sună telefonul. Bîlbîială ridică receptorul. Telfonul a rămas pe speaker.*)

VOCE SECRETARĂ: Direcția sanitară. Vorbiți.

VOCE BOBONEA: Bîlbîială?

BÎLBÎIALĂ: Da. Domnule director Bobonea, trebuie să vă explic...

VOCE BOBONEA: Lasă, o să avem timp și de explicații! Și ce-o să mai avem timp! Atenție la mine: externezi pe toată lumea! Dar pe toată lumea, pînă la ultimul! Iar personalul, în concediu. Concediu fără plată, dacă nu mai au zile de concediu de odihnă!

BÎLBÎIALĂ: De cînd?

VOCE BOBONEA: Imediat!

BÎLBÎIALĂ: Dar sînt cîtiva care-s nebuni de-a binelea. Și pe ei?

VOCE BOBONEA: Se schimbă standardele de nebunie în țara asta, pînă se stabilesc care sînt cele valabile, toată lumea în repaus!

BÎLBÎIALĂ: Dar porumbeii, iepurii și fazanii de la gospodăria anexă ...?

VOCE BOBONEA: Le dai drumul în libertate.

BÎLBÎIALĂ: Am mai încercat, dar se întorc imediat la cuști și la țarcuri.

VOCE BOBONEA: Atunci îi înfiezi. (*Se întrerupe convorbirea.*)

BÎLBÎIALĂ: Dacă Bobonea a rămas director...

PAPUCICĂ (*intrînd precipitat*): Domn' director, pacientul Victor Mățău, maiorul de miliție, s-a înecat în fosa în care se adună dejecțiile. Capacul era tras și el era cu capul în jos, i se vedeau numai picioarele. L-au scos și acum îl spală în curte cu câteva găleți de apă. Haideți să vedeți! (*Iese în grabă, în timp ce Bîlbîială și Adamache se reped în lojă și privesc pe geam.*)

BÎLBÎIALĂ (*întorcându-se în spațiul biroului*): Cine a tras capacul de la canalul colector?

ADAMACHE (*cu o voce pițigăiată*): Dracu' ...!

BÎLBÎIALĂ: Ce căuta pacientul acolo, la marginea din spate a gardului, unde nimeni nu avea nici o treabă?

ADAMACHE (*cu aceeași voce*): Îl mîncase în cur...!

BÎLBÎIALĂ: Să anunț la Direcție?

ADAMACHE: Cine mai are timp acum pentru asemenea lucruri?

BÎLBÎIALĂ: Să sun la miliție?

ADAMACHE: Nu cred că au oameni disponibili care să vină să facă anchetă. Oricum, faci un raport scris și îl trimiți și la tanti Miliția și la nenea Bobonea.

CIUCĂ (*intrînd*): Domn' doctor, în legătură cu poemul despre revoluție pe care l-am scris, aș vrea să-l dedic micii revoluții de la Glod. Că o revoluție mare este suma micilor revoluții, nu-i așa?

ADAMACHE (*ieșind*): Maestre Ciucă, citește-l domnului director!

CIUCĂ: Nu-i nevoie să-l citesc. Îl știu din cap: Pînă și în floarea de mătăgună albina scormone după un strop de miere și mă întreb dacă petala pură simte bucurie sau durere, așa și brazda noastră românească s-

a-ntors acum cu morții ei în sus ...

BÎLBÎIALĂ (*izbucnind*): Ajunge! Cară-te!... Cară-te, băi Păsulă! (*Intră Paucică și Pațilea, iar Ciucă se strecoară afară.*)

PAPUCICĂ: Domnu director, i s-au deschis ochii și gura lui Mățău! Parcă nici n-a murit, parcă râde.

PAȚILEA: Rîde pe dracu', i se scurge rahatul pe care l-a înghițit din hazna, cred că trebuia ținut cu capul în jos, ca să îl golească de tot. Că altfel ăsta o să pută și pe lumea cealaltă.

BÎLBÎIALĂ: Băgați-l la *mortuară*, în frigider. Și gata, în două ceasuri toată lumea afară. Și voi și pacienții. Gata, s-a sfîrșit totul. S-a sfîrșiiiiit! Buboii s-a spart. De asta sînt bune revoluțiile, ca să facem curățenie în propriile vieți. Să facem curățenie în propia ogradă...

PAPUCICĂ (*intră cu trupul rigidizat al cățelei Laika în scenă*): Și cu asta ce facem?

BÎLBÎIALĂ: Fă-o piftie! Du-o, dracului și arunc-o tot în fosa cu rahat, de unde l-ați scos pe Mățău. Și dacă tot nu aveți treabă, aruncați-vă toți acolo! Gata, am externat toți nebunii, le-am dat drumul în societate. Și plecați și voi. Călătorie sprîncenată... Că spunea unul, nu mai știu cine... Dacă cineva are nevoie de libertate, mai devreme sau mai tîrziu o s-o obțină... Din robie ai o scăpare: către libertate. Însă din liberatate n-ai nicio cale de scăpare. Călătorie sprîncenată...! (*Ies toți. La ieșire fiecare apucă cîte ceva: scaune, draperii, dulăpioare, sfîșie de pe pereți, fac pachete etc.*)

SCENA 9

BÎLBÎIALĂ: (*Este singur la biroul său. Are în față o sticlă de whisky din care își tot toarnă. La televizor se tot perindă indivizi care vorbesc despre revoluție. Din cînd în cînd se aude Deșteaptă-te, române. Bîlbîială se uită pe fereastră, se uită în jur, se uită sub patul din cabinet, se uită pe hol, încuie ușa. Din căptușeala scaunului său de la birou scoate două caiete care erau bine legate cu niște sfori. Le desface cu gesturi lente și silabisește*): Abhandlung über die Natur des Morbus Pantazi, Untersuchungsmethoden, Vorbeugung und Notfallbehandlungen. (*Apoi cursiv*): Tratat asupra naturii morbului Pantazi, metode de investigație, prevenție și tratamente în regim de

urgentă. (*Sărută caietele. Le răsfoiește, citește pe ici, colo. Trage telefonul în față și formează un număr lung, lung, vreo douăzeci de cifre, care e limpede că nu dă nicăieri*). Alo, Clinica Rudolfinerhaus din Viena? (*Marțial*) Domnilor, dețin secretul tratamentului morbului Pantazi...! Vă aștept la negocieri. (*Ascultă, ca și cum cineva din partea cealaltă i-ar fi răspuns*). Cît cer pentru secretul acesta ? Pentru acest tratament ? Un milion de dolari. Da. (*Ascultă ca și cum cineva i-ar fi vorbit din partea cealaltă*) Un milion de șilingi austrieci. Da ? (*Pauză*) Un milion de lei. Da ?... Dar voi cît oferiți ? Vă las pe voi să faceți oferta, bine ? (*Își umple cănița cu whisky și o dă peste cap. Formează din nou un număr de telefon din cîteva zeci de cifre*). Alo ! Clinica Rudolfinerhaus ? Da ? Sînt doctor din România, vreau să mă angajați, știu tratamentul pentru morbul Pantazi. Și vreau să îl angajați și pe fiul meu, care tocmai a terminat Facultatea de medicină la Cluj, e un tînăr medic de viitor. (*Ascultă, concentrat*) Dar de unde știu tratamentul ? Am fost apropiat al doctorului Pantazi, cînd a murit mi l-a lăsat moștenire. Îl am, îl pot aplica, dar pun condiții. Și pînă la urmă, de ce v-ar interesa pe voi de unde am caietul? E treaba mea ! Eu vă fac treaba și atît. Că la voi pragmatismul e totul, faci treaba, pui banul jos, nu-i așa? (*Își mai umplu o dată cănița cu whisky. Băutura îl făcu să se încrunte*) Da, era mai bună o țuică, mai dulce, mai *inhalabilă*, vorba doctorului Adamache. (*Își umple paharul, îl dă peste cap. Ridică receptorul și începe să vorbească fără să mai formeze vreun număr*) : Bună ziua, sînt doctor Bîlbîială. Vin din România. Vă interesează tratamentul pentru *morbul Pantazi*? De unde îl știu? E munca mea, da, e munca mea de o viață. Ce vă mirați așa? Ce, dacă am trăit acolo, ne credeți chiar proști? Adică noi nu am fi fost în stare să studiem, să descoperim, să ...? Păi, la cîte talente au zăcut în România în această perioadă, era firesc să apară multe vîrfuri. Sau nici nu trebuie să vă spun că vin din România.... Da, domnilor, vin de la dracu', dacă asta vă sună bine, dar vă aduc un tratament la care voi visați, dar nu sînteți capabili să ajungeți, că nu vă duce capul ...! Vă convine mai mult așa? Cît cer ? Negociem, da, negociem. Negociem la sînge, că dacă nu o fac acum, apoi n-o mai fac niciodată. Negociem pînă ne ia dracu, negociem pînă cădem sub masă. Să spun o sumă ? Ta-na-na- naaaa ! Stați să o sun pe nevastă-mea, ea e economist, e finanțist, știe mai multe despre cifre și afaceri. Voi nu o cunoașteți pe Lenuș, dar asta e în stare să vă întoarcă pe degete cum nu ați apucat voi în viața asta. Lenuș, nevastă-mea, e dracu' gol. Da, chiar așa. Eu sînt fript cu ea, m-a întors în viața asta ca pe un sac, pe dos. Ea nu știe nimic despre caiete, măcar asta am reușit să țin secret, dar acuma îi spun, e momentul... V-o dau pe ea să

negociați, pe ea n-o păcăliți, așa cum vreți să mă păcăliți pe mine. Așteptați un moment, revenim noi peste cîteva minute. (*Formează un număr de telefon*): Alo. Direcția sanitar-veterinară ? Cu doamna Bilbiială, vă rog. Cine sînt ? Soțul. Da, soțul ! Doamna Bilbiială a fost aleasă în Comitetul Frontului Salvării Naționale ? Și a plecat la București.... ? Înțeleg. Dar domnul doctor Mititelu mai e acolo ? A, a plecat și el. Au plecat împreună, da, înțeleg... (*Vrea să își umple paharul, dar renunță. Toarnă din sticlă whisky peste caiete. Aprinde un chibrit și dă foc unuia dintre caiete. Focul se stinge, o ia de la capăt. E foarte concentrat. Deodată sună telefonul, strident. Tresare, panicat*): Alo? Doctor Bilbiială, da. Da. Daaa, Cornel Măzuraș? Domnul maior? Ce surpriză! De unde sunați? De la Timișoara? Da, da, aici e bine. Totul e în regulă. Da, totul a fost pașnic, nici nu putea să fie altfel. Da, sanatoriul s-a închis. Temporar, da. Doamna Delia? Da, doamna Delia e la hotel, presupun. De ieri, de la evenimente, nu am mai văzut-o. Oricum, a plecat. Nu răspunde nimeni la hotel? Hotelul e închis? Da, situația e cum este, lumea s-a împrăștiat. Și pacienții și personalul, da. Poate că a plecat spre București, lucrurile au evoluat neprevăzut ... Nu, mîine nu mai e nimeni aici, cu siguranță. Telefonul se suspendă, da. Așa cred. Nu, nici acasă nu pot fi găsit o vreme. La revedere, la revedere. Mulțumiri. Mii de mulțumiri. Și vouă... ! Da, mulțumim... ! Mulțumesc. Mulțumim mult. Mulțu... Mulțumim. Mulțumim... ! (*Închide telefonul. Bea din sticlă, sugă ultimile picături. În birou avea un lavoar, pe care era amplasat un lighean metalic în care se scurgea apa dintr-un boiler. A rupt prima pagină din caiet și a aprins-o cu flacăra unei brichete pe care o avea pe birou și a pus-o în ligheanul metalic. Ardea greu, hîrtia era oarecum jilăvită. A aprins a doua pagină, apoi a treia. Apoi rupse paginile fișii, fișii, astfel ardeau mai bine. O făcea atît de lent, de parcă ar fi vrut ca micul său foc să aibă timp să facă joncțiunea cu focul universal, cu marile vîlvătăi ale materiei. La televizor se auzea un discurs ca un lătrat monoton, fără sfîrșit peste care se aude « Deșteaptă-te, române, însă reprodus cu încetinitorul, ca și cum banda ar fi trasă cu greu de un magnetofon defect.*)

Poeme de *Petrișor Militaru*

Copaci deghizați

Marginile sunt goale – îmi torn sânge în clepsidre. Încerc să mă dezleg la mâini, să cresc lutul roșu într-un vas de plante verzi. Aud mereu o apă curgătoare deasupra creștetului. Deși nu-mi spuseseam că voi pleca îmi umplu barca cu inutilități infinite. A doua noapte intenționat am răsturnat barca și m-am strigat în capul meu. Sunt și în interior două urechi, o gură care scrie sub creștet, un nas care tace și doi ochi chiar din acel râu. Ochii par să creadă că sunt într-o pagină subpământeană. Toți aveau cap de pasăre și mergeau pe o frânghie colorată diferit. Nu aveam voie cu picioare. Măinile erau peste tot în corp: una ținea o piatră albă și cealaltă un ou de păianjen care observa tot ce credeam eu că înțeleg. Priveam carnea prin prisma oaselor. Citeam versuri numai la copaci deghizați. Meddia îmi spune să am grijă cum merg că sunt acum pe propriul craniu lucios.

Harta dimineții

Sunt numai câteva turnuri care s-au întors cu tot felul în trecut, au scos limba în fața tablourilor fără să își dea seama ce fac. Copacii s-au legat fără nici un zgomot la ochi. Vedeam unde le e fruntea și le citeam ghicitori, cu toate că mai erau câțiva care nu visau să devină bărci și le ieșiseră noduri. Albert îmi spune că sângele curge în altă parte, că el poate să ajungă peste tot ce se vede și că toți norii mari, albi fură sânge în secret. În spatele nostru, erau unii pe care moartea îi refuza. Se uita plictisită de la ghișeu și spunea pur și simplu: „Next!”. Ăștia au fost primii care au mâncat rădăcini de copaci și s-au zvârcolit ca pământul să îi înghită la loc și să nu îi mai scoată decât atunci când vor fi altceva. Pe drum aud coarne de cerb și aștept mereu dimineața. Știu că nu visez, dar cineva tot așteaptă să fiu treaz. Tobe, vulturi.

Forma obiectelor

Drumul nu mai avea mâneca scurtă. Revizuiam ploile din după amiezile în care ne roteam împreună. Aerul era colorat de cuvintele cu care tu îți hrăneai trecerea. Eu te priveam și tu treceai de frunte. Părul tău îmi acoperea fața de întuneric. O oglindă crescuse în apropierea degetelor cu care îmi apucaii cuvintele și le scufundai în apă. Vizitam forma pe care o luaseră obiectele moarte dintr-o lume vecină. Îmi spuneai că ai găsit un trecut prieten cu celălalt sfinx. Fiindcă obiectele se mișcă dacă le scoți afară, dar noi nu știm.

Calul cu șarpe pe picior

Sunt câteva reclame la suflet pe corzile creierului meu. Câteva fructe de mare adâncime și nu se mănâncă, dar ajung până la rădăcinile viței de vie și strugurii sunt puțin amari. Înainte să înceapă ploaia Păianjenii se

strâmbă, își fac cruci, mandale sau altceva. Sunt numai câteva tuneluri în pământ care continuă în aer și abia apoi în apă. Sunt reclame care gâdilă tălpile fiului meu fără pași. Ușor era soarele, roșu ca atunci când am visat că hârtia înroșită la foc mirosea în venele copacilor coborau în semnele pământurilor. Se retrăgea pământul în cochilia lui de bălegar a fost o dată într-un cal și-a întors capul spre mine, a nechezat liber și gata oricând să îmi amintească de seara când ochiul meu vedea roșul apus.

Rădăcinile pietrelor

Numai cu ochiul meu cel tânăr vedea jumătatea cea dreaptă a copacului în care creșteau pietre tari, fiindcă jumătatea cea stângă o ținea ascunsă după piciorul unei păsări intenționate ce sbura în fiecare dimineață pe sub pământ și aducea teoria relativității în lumea viermilor de mătase. Te așteptam într-o gară unde nu mai veneau demult trenuri. De fapt, nu avusese niciodată cale ferată, dar rămăseseră câteva schelete de maci, de noduri și de asemenea.

Fragmente de *Gheorghe Schwartz*

Enigmele infinite (I)

În fiecare zi, bunicul obișnuia să-l ia la plimbare pe micul Julius.

- Dacă dormi cuminte după prânz, mergem în parc, îi spunea.

Bunicul îl iubea ca pe lumina ochilor pe micul Julius și amândoi așteptau cu nerăbdare acele plimbări. Însă pentru plimbările acestea, bunicul trebuia să se pregătească serios: nici nu știa ce întrebări dificile va pune copilul. Ce o să vrea să știe în după-masa următoare?

Și iată:

- Pământul este rotund? I-a întrebat Julius.

- Bravo! Sigur că da! (Julius s-a dovedit un copil precoc.)

- Deci, oamenii de la Polul Sud stau cu capul în jos.

- Cum o să stea cu capul în jos?!

- Păi, dacă pământul este rotund și ei se află în partea inferioară...

Sau, cumva..., nu stau cu picioarele pe pământ?

- Cum să nu stea cu picioarele pe pământ?!

- Înseamnă că stau cu capul în jos, concluzionează Julius. Iar pentru a-și dovedi spusele, scoase din plasă mărul primit pentru gustarea de după masă: Uite, aici e Polul Nord, iar aici e Polul Sud. Dacă, așa cum spui tu, toți oamenii stau cu picioarele pe pământ, atunci e limpede că ăștia de aici (și indică „Polul Sud”), ăștia stau cu capul în jos.

Bunicul, un judecător pensionar stimat de toată lumea, a luat mărul să-i explice în mod practic copilului cum de nu stau oamenii de la Polul Sud cu capul în jos. Totuși, n-a fost prea convingător. Seara, la club, a pus aceeași întrebare și prietenilor. Nici ei n-au fost prea convingători. Deși,

întrebarea e profund copilăroasă, venerabilii domni au început să se întrebe și ei, noaptea, când nu puteau adormi, cum se explică faptul că la Polul Sud oamenii nu stau cu capul în jos. Sau totuși? Păi, dacă nimeni dintre oamenii respectați ai târgului nu poate face o demonstrație, de exemplu pe un măr...

Zâmbiți? E o poveste prea banală? Bine, atunci, cine poate face demonstrația pe un măr, să ridice două degete!

78. Suveranul care n-a intrat în istorie

Spre deosebire de sacrosanții săi predecesori, Bratu'tu al IV-lea n-a intrat în istorie. Un istoric faimos chiar ne-a lăsat celebra sentință: „Bratu'tu IV parcă degeaba a ocupat tronul”. Drept urmare, nici bibliografia legată de acest rege nu este prea bogată, ba chiar din contră, aproape că nu există deloc. Cu atât mai dificil ne vine astăzi, după atâtea secole, să putem reconstitui motivul acelei domnii atât de palide.

În încercările noastre, am pornit de la faptul că, deși „Bratu'tu IV parcă degeaba a ocupat tronul”, totuși el n-a fost radiat din pomelnicele oficiale, asemenea altor suverani ai țării sale. Singurele două explicații ar fi că, pe când unor regi mult mai faimoși le-au fost distruse statuile, le-au fost demolate uriașele monumente funerare și au fost literalmente eliminați din succesiunea oficială a monarhilor, numele lui Bratu'tu IV n-a fost eradicat fie pentru a se păstra un exemplu de contrast suficient de evident față de regii cu adevărat glorioși, fie pentru că el n-a lăsat în urmă realizări mărețe, însă nici n-a deranjat pe nimeni. Bratu'tu IV n-a părăsit tronul în urma unei lovitură de palat și s-a stins pe augusta lui saltea, la o vârstă venerabilă. (Nu se cunoaște exact data morții sale, întrucât se pare că Bratu'tu V Cuceritorul l-ar fi urmat încă din timpul vieții, când regele a preferat să se retragă în liniște pentru contemplarea mersului vieții.)

O singură informație certă (?) ne-a rămas despre domnia palidă a lui Bratu'tu IV: în Manuscrisul Rugabutu, cronica exhaustivă a regatului, stă scris: „Bratu'tu IV n-a ridicat edificii mărețe, n-a purtat războaie cu nimeni, nici măcar n-a promulgat vreo condamnare la moarte. De altfel, pacea lungă nu i-a permis să aducă sclavi nici cel puțin pentru a-și ridica un monument funerar unde să se odihnească după moarte, așa cum se cuvine unui suveran. Pe tot timpul domniei sale, nu poate fi consemnat nici un eveniment mai deosebit”. Și manuscrisul Rugabutu concluzionează ferm: „Bratu'tu IV n-a intrat în istorie”.

Din documentele păstrate în arhiva Cancelariei Regale, reiese că, pe vremea lui Bratu'tu IV, regatul a cunoscut cea mai mare creștere demografică. Degeaba, dacă mulțimea aceea nu s-a acoperit de glorie. Singura scuză ar fi că s-a format o populație suficient de însemnată pentru ca

Bratu'tu V Cuceritorul – în veci fie-i pomenit numele! – să aibă destui bărbați apți de jertfa supremă în campaniile-i de neuitat.

79. Porumbeii Papei

Conform unei vechi **tradiții**, Papa Francisc I a eliberat din balconul de la Vatican un porumbel alb.

Conform unei vechi **tradiții**, porumbelul alb eliberat din balconul Vaticanului a fost imediat atacat și sfâșiat de alte păsări.

(„**Tradiție, tradiții**, s. f. Ansamblu de concepții, de obiceiuri, de datini și de credințe care se statornicesc istoricește în cadrul unor grupuri sociale sau naționale și care se transmit [...] din generație în generație, constituind pentru fiecare grup social trăsătura lui specifică.”)

80. Enigmele infinite (II)

Raul Kloss n-ar fi ajuns niciodată un teolog bun, deși în tinerețe și-a dorit mai mult ca orice să îmbrace haina preoțească. (Mai ales după ce a văzut de copil mic respectul deosebit de care se bucura în comunitate abatele Wurm: fie nuntă, fie botez, fie înmormântare, abatele Wurm era așezat mereu în capul bucatelor și nimănui nu i-a trecut vreodată prin minte să-i conteste poziția!) Și, totuși, Raul Kloss a trebuit să părăsească Institutul Teologic, după ce a pus mereu aceeași întrebare stupidă:

- „Geneza”, cea cu care a început totul, se deschide cu fraza „La început, Dumnezeu a făcut cerurile și pământul”, dar în Sfânta Evanghelie a lui Ioan suntem învățați că „La început a fost cuvântul”. Păi, dacă la început a fost cuvântul, atunci abia după aceea ar fi trebuit să facă Dumnezeu cerurile și pământul! Nu?

Degeaba i s-a explicat o dată, de două ori, de o mie de ori că timpul Domnului este infinit, astfel că pentru El nu există nici început și nici sfârșit, Raul Kloss nu se astâmpăra:

- Păi, în Geneză scrie clar că Dumnezeu a făcut cerurile și pământul la început, iar Sfântul Evanghelist Ioan accentuează și el la fel de clar doar cuvântul a fost... când? La început!

Până la urmă, Raul Kloss a trebuit să accepte că teologia îl depășește, așa că a abandonat visul de a sta în capul mesei la nunți, botezuri și înmormântări și s-a făcut inginer de drumuri și poduri. Iar chestiunea cu începutul a rezolvat-o spunându-și că, dacă, vorbind despre Dumnezeu, nu există început și sfârșit, înseamnă că totul este veșnic. Chiar și enigma care nu l-a părăsit niciodată. Fiind, deci, veșnică și ea.

O povestire de *Adrian G. Romila*

Barajul

Dacă morții s-ar fi putut ridica ca un abur compact, câte o trâmbă albă pentru fiecare suflet eliberat, ar fi putut admira, de sus, jur împrejur, semeția veche a culmilor. Ar fi recunoscut-o, căci o mai admiraseră de atâtea ori, cât trupurile încă li se mai plimbau prin lume, plinind tot felul de rosturi. De o parte și de alta a Bistriței, ca niște grăniceri tăcuți, străjuiau robiți de frumusețe Munții Stânișoarei, Chica Baicului și Vârful Bisericii, Piciorul Ciocanului, Obcina Verdelui și a Horoștei. Poate că s-au și ridicat morții, deși învățătorul îi vedea scoși din cutiile lor de lemn și din pătucurile de pământ, aliniați la soare, în dreptul familiilor. Fiecare își înșirase strămoșii printre crucile stivuite, scoase de la capul mormintelor. Cranii, mandibule, radiusi, humerusi, femururi, tibii și falange, bucăți de clavicule, de coaste și de pelvisuri, ițite dintre resturi de haine murdare și dintre scânduri putrezite, așteptau să fie alese, curățate și afierosite de popa care se plimba cu cele sfinte, prin cimitirul devastat de ciurma strămutării.

În toate lunile, de când se deschisese, jos, la Dodeni și Ciungi, șantierul de construcție a barajului, popii din Hangu, Fârtați, Răpciune, Cârnău, Rețeș și Letești îi tot îndemnaseră pe oameni să-și ia morții și să-i mute în Dealul Chirișenilor. Azvârlit mai sus, Chirișenii n-ar fi lăsat lacul care urma să le acopere satele să ajungă și la morminte. Ochii lor înăspriți de cețurile coborâte din Ceahlău, ca ale tuturor celor din Izvorul Alb, din Buhalnița, din Secu și din Poiana Largului, vor vedea livezile,

gospodăriile și pășunile scufundate în apa din care ieșiseră odinioară, la facerea lumii. Pești mari și mici vor zbura nestingheriți printre ramuri, printre hornuri și turle, printre hambare, pătule, grajduri și magazine, ca după un potop adus de dumnezeul turbinelor și al pereților din beton.

Luni de zile tovarăși în parpalace de piele și-n costume cu bască s-au perindat pe toată valea muntelui, adunând lumea la școală și-n biserici, ca să le spună că El voia să aducă electricitatea binecuvântată peste tot, în țară, să fie lumină, să meargă aparatele, să se învârtă motoarele și să crească o nouă lume, pentru un om nou, potrivit vremurilor. Pentru asta, El trebuia să construiască aici, pe cursul Bistriței, cel mai mare baraj văzut vreodată în România, iarei să înțeleagă că nu se pot împotrivi și că trebuie să-și mute din calea viitorului laccasele și cimitirele, vitele și icoanele, viii și morții. Învățătorii și preoții din fiecare sat primiseră însărcinarea să-i convingă definitiv pe toți cei care încă mai strigau, fără frică: ”nu plecăm, nu puteți opri Bistrița!”, ”nu vrem la blocuri, nu vrem în Bărăgan, nu vrem în Huși, nu vrem în Vaslui, nu-s munți acolo și apa-i coclită”, ”aici-s moșii și strămoșii noștri, unde să plecăm, cu casele-n spinare?”.

La El se gândea acum învățătorul și pe El îl blestema, în gând, o dată cu fiecare săculeț de oase pe care oamenii îl puneau în căruțe, după ce părintele îi cânta rugăciuni, îl afuma cu tămâie și-l uda cu vin. Și ai lui erau gata de plecare, adunați de dimineață în doi săculeți albi de in, plini ochi, fără zdrențele în care fuseseră îngropați și fără alte lucruri inutile. Vor pleca cu ceilalți, mai pe seară, după ce se mai strâng. Gropile proaspăt răscolite și movilele gălbejite de pământ făcuseră tot mai grea plimbarea și discuțiile cu unul sau cu altul. Tăcerea se țesea printre hârșăiturile lopeților, printre scârțăiturile roților și printre bocetele scurte ale câte unei femei. Coadă căruțelor cu strămoși se alcătuiseră la poarta cimitirului și urma să pornească pe drumul morților, pe care de atâtea zile călătoreau, urcând la Chirițeni și-n țăncurile înalte. Străini veniți de la București, de la Iași și de la Piatra mișunau printre țărani, fără să aibă vreo treabă evidentă, nu-i băga nimeni în seamă, oamenii aveau griji mai urgente. Trimisese copiii la socri, cu nevasta, cum îl sfătuiseră preotul, până se termina tărbăoiul cu mutatul. Se vor vedea după aceea și o vor lua de la capăt, ca toți ceilalți, nu se vor lăsa ei doborâți de asta. Când toți munții se pun în mișcare, acum, cu barajul, cum să se oprească tocmai ei? Dacă au plecat morții, fără să mai aștepte Învierea de Apoi în locul în care sfârșiseră, vor pleca și viii, să-i însoțească, până la capăt. Jos, în șantier, auzea detunăturile dinamitei și huruitul ferăstraiei mecanice, vedea excavatoarele sovietice și basculantele Tatra, puzderia de oameni

care fuseseră aduși să mute apele și stâncile, ca să facă loc barajului. Un mușuroi imens colcăia în vale, frământând muntele, nu erau acestea timpuri de stat și cugetat, de plâns și de frânt mâinile. Venea apă multă și cu ea, o altă viață. Au trăit aici, vor trăi și-n altă parte, până la urmă nu-i un capăt de țară, câtă vreme se văd încă crestele, Bistrița e tot Bistrița, iar Toaca, în zare, e-aceeași cușmă cu vârful în nori. Calabalâcul din gospodărie îl strânsese și-l dusese la părinți, o parte, iar cealaltă, puțină, urma să-l mai strângă după ce-și vedea morții odihinindu-se în noul loc. Casa n-o putea lua, nu era ca acelea care s-au putut desface, bârnă cu bârnă, ca să fie iarăși refăcute unde le spusese tovarășii că se ridică satul al doilea. Va lăsa zidurile de lut și nuiiele să se risipească în fuga curenților, printre broaște și obleți.

Nu dusese încă hârlețul, securea și târnăcopul, voia să mai facă un drum la poiană, pe mal, să vadă dacă o poate urni din lăstăriș, s-o ia cu el. Părintele îi spusese de atâtea ori că-i prea târziu, că-l vor aresta pentru tănuire, că-și strică viața, că-i mai bine s-o lase acolo, s-o uite, dacă tot n-a spus nimănui, de când a găsit-o, astă vară. Acum oamenii erau ridicați și închiși pentru te miri ce, pentru un gând sau o vorbă, auzise, știa asta, pe unii îi văzuse chiar lucrând la baraj, păziți de militari înarmați. Când l-a văzut cu uneltele pe umăr, l-a întrebat din priviri unde merge, iar el i-a făcut semn că "acolo", în poiană. Părintele a dat de câteva ori cu cădelnița înspre el și l-a binecuvântat. Atât i-a șoptit, printre dinți, și învățătorul înțelesese ce i-a șoptit, de la depărtare: "ai grijă, Ioane, ai grijă, ăștia-s peste tot!" Începu să coboare înspre apă, pe drumul pieziș, prin spatele pășunilor, nu chiar la vedere, și se gândea dacă nu cumva părintele avea dreptate, dacă nu cumva complica lucrurile degeaba. Câtă vreme satul și oamenii păreau că au trecut deja de urgie, că s-au împăcat cu mutarea, că s-au înțeles, până la urmă, cu tovarășii trimiși de El, ce rost mai avea să forțeze lucrurile și să strice totul? Dacă-l prindeau sau aflau, nu se vedea scăpat prea ușor din mâna Celui care toate le știe și le pedepsește. Iată, El face aici ditamai barajul, a schimbat într-o clipă o lume care nu părea că se poate schimba, a mutat morții și viii, copacii și stâncile, casele și bisericile, lui îi va schimba viața numai cu o mișcare de deget, îl va zdrobi și-l va mătura din cale. Ceea ce e-n pământ și nu-i rost de mișcat sau de scos la vedere, acolo trebuie să rămână până-i va veni timpul, avea dreptate părintele. Numai El avea voie să despice apele și pădurile, să plimbe oamenii de colo-colo, ca pe niște jucării, să-i închidă sau să-i amăgească, să le aducă pe fire lumina și energia și să le tulbure strămoșii, în sicrie, ca un Dumnezeu capricios ce era.

Coborârea a durat ceva, duduital șantierului se auzea când mai aproape, când mai departe, învățătorul gâfâia sub greutatea uneltelor cărate pe umăr. Se uita atent împrejur, printre copacii deși ai pădurii, se gândea la ai lui, la cum le va merge, de-acum înainte. Despre ce o să le mai vorbească la școală, copiilor? Unde mai era ordinea firească a lumii? Își imagina uriașul perete de beton care va opri lacul, brusc, între două margini de prăpastie, o masă gigantică de apă, înecând, dedesubt, tot ceea ce cu mii de ani în urmă fusese viață adevărată. Peretele acela va schimba fața locurilor și va preschimba statornicia oamenilor într-o veșnică preumblare, sub lumina adusă de fire și descărcată în tot felul de mecanisme. Coti, la un moment dat, după semnul știut, scrijelit pe un brad lovit de fulger, apoi o luă tot mai jos, printre tufișuri. Poienița cunoscută nu era decât un luminiș mai răsărit și se deschise, curând, în fața lui, cu sclipirile Bistriței sfărâmate printre crengi. Se duse direct la locul acoperit de pământ și de o movilă cu resturi vegetale, ascuns bine unui ochi neobișnuit cu poiana. Se apucă să defrișeze cu mâinile și cu securicea și să sape cu târnăcopul. Curând trecu, asudat, la hârleț, mărind ascunzătoarea. Se oprea, să privească în jur, apoi iar săpa. Bubuiturile dinamitei și huruitul motoarelor îi spuneau că nimeni nu-i are grija, asta-l liniștea și-i dădea curaj. Un capăt al ei se ivi, în sfârșit, mânjit de pământ și de mușchi, îl lovi din inerție cu muchia hârlețului. Cunoscându-i forma și așezarea, săpă cu atenție, pe margini, până o descoperi aproape toată, așa cum o găsisese cu un an în urmă. Se dădu într-o parte, s-o privească. Parcă era mai mare și mai neagră decât o știa. Fusul gros, ca un stâlp din fier mâncat de rugină, păstra încă la capăt inelul cu care se prindea de grui, cu un lanț sau probabil cu o pară împletită din mai multe, iar în capătul celălalt brațele, masive, paralelipipedice, întoarse ușor în sus, își deschideau cele două vârfuri de săgeată, cu aripile late, tocite. Traversa se păstrase fiindcă era tot din fier, altfel, ca grindă de lemn, ar fi putrezit de mult, constatase asta și când o găsisese, prima oară. Era o bară cilindrică, cu bile la capete, îndoită în jos la unul dintre ele, prinsă la capătul fusului, aproape de inel. Scoase din buzunar ruleta și se apucă s-o măsoare. Axul central avea cam doi metri și jumătate, în lungime, traversa avea un metru și cincisprezece, cu tot cu capătul îndoit, iar fiecare braț se prelungea dinspre fus în afară cu trei sferturi dintr-un metru. Era o ancoră masivă, trebuia să recunoască, una care n-ar fi putut fi aici din cauza pescarilor sau a plutașilor de pe Bistrița. Numai o corabie mare, un galion sau o galeră ar fi putut-o căra, în etrava ei, dinspre mare și Dunăre până aici. Sau Dumnezeu mai știe de unde venise vreodată barcă, care o preluase de mai jos, de pe-o corabie ce o purtase

în nările provei. Răzui cu muchia securicei cojile de metal portocaliu de pe traversă, ca să mai citească o dată inscripția abia vizibilă: ”*CUM DOMINO UNDIS NAVIGATE ET SPERO*”. Își trase sufletul, un timp, admirând literele săpate de galeongii în bucata de fier, apoi voi să vadă dacă măcar putea urni ancora, din locul ei, cu ajutorul uneltelor aduse.

Deasupra, morții se plimbau tacticoși pe cerul pădurilor, ca un fumîntins spre Chirițeni, de unde-i priveau înțelegători pe străinii care tăiau copacii, dislocau pietrele și le cărau în camioane. Pe culmi, împrejur, copiii morților își frânseseră sufletele, ca să le jertfească Celui ce ridica marele perete de beton. Morții îi vedeau și pe ei și le trimiteau mângîieri, mai ales dimineața, când aburul lor ridicat peste munți picura lacrimi de rouă. Apele adunate peste sate le vor fi oglindă, dacă vreodată morții se vor oglindi și-n altă parte decât în amintirile celor alungați de monstrul înfricoșător al barajului. Jos, sub ei, nu departe de mal, învățătorul icnea, să ridice cu hârlețul și târnăcopul marea ancoră de corabie pe care-o găsisese mai demult, în lutul unei poienițe.

Un poem de *Bogdan Ulmu*

Înger cu mască

Într-o noapte defectă, în chilia-mi popească
s-a rătăcit un înger cu mască!
Am crezut că victimă a visului sunt :
dar nu, din aripat, zău, curgea unt...
(l-am gustat : era oloi din cel adevărat).
- Ce vrei, sidefat zburător, Poe-sc mesager,
la ceasul când insomniile pier?
- Ghicește! – a răspuns dolofanul copil
și tumba s-a dat, peste-al lampei fitil...

Mi-a trecut somnul, dedulcit la șaradă :
cine e angelul? de ce vru să mă vadă?
L-am ademenit cu nectar și cu pască :
când aproape-am ajuns, jos i-am dat smeada mască.

Minune! Sub cartonul gonflat
nu era chip de înger, ci-o d'anțărță
amintire din pat...

Mai exact, când pe năsuc vrut-am să-i aplic
un paternal & cast pupat
am realizat

că ating discretul tău ombilic!

- Ptiu! Demon mic,
iar m-atragi în oniric!
(păi cum nu? Bulbucății-i ochișori
nu erau decît
delicații... tăi sînișori!
- cu sfîrcuri roz-gentile

în loc de pupile).
Să nu amintesc că-n loc de gură, celesta dihanie pusesese,
specialistă-n perplex,
inubliabilul tău sex!...

Indecenta imagine m-a scos din minți ;
sîngele - mi ascet s-a umplut de dorinți...
- Pune - ți pe față cartonul infect
și – ntinde - o, din nocturnu-mi proiect!
Prea răscolitu – m - ai destul,
copil cu aripe de tiul!

Celestinul pluti c-un „fil-fil” cristalin,
îmi bău tot absintul și îmi spuse :
- *Revin!*

Clipa mi-o răvăși pehlivanul celest ,
reîndemnîndu - mă să ne-muresc !

Sunt deja în luntrea-mi de iască :
vin spre tine, ADEVĂRATO,
tu, minunato, des-încercato,
pîlpîindă sub MASCĂ!...

Generația nouă

Dan Sociu: plimbări excesive & literatura de apartament

un eseu de *Andreea Chirilă*

Literatura română a traversat numeroase momente capricioase, în care unele canoane, ce, cu un secol înainte, reprezentaseră nucleul operelor, sunt respinse, remodelate, luate în răspăr chiar. Totuși, sunt puține numele celor care au avut curajul să se împotrivescă până la capăt normelor vremii, ale celor care au reușit să lanseze un nou *trend* în ciuda scepticismului contemporanilor (să ne gândim la avangardiști, la Marin Sorescu, la Nichita Stănescu, Virgil Mazilescu, Emil Brumaru, Mircea Dinescu, Ion

Mureșan ș.a.) și chiar a persecuțiilor autorităților. După perioada comunistă, urmează o etapă destul de haotică și încetoșată în care douămiiștii încep să se afirme printr-o mișcare de protest, de îndepărtare a tot ceea ce a fost și, implicit, de refuz a vechilor norme literare. Mânați de biografism, tinerii scriitori diseacă realitatea, fantazează în jurul ei, lăsându-se influențați de toate tendințele și tentațiile ce definesc multidimensionalul secol 21.

Unul dintre vârfurile acestei generații este Dan Sociu, scriitor botoșănean, născut în anul 1978. A publicat șapte volume de poezie (*borcane bine legate, bani pentru încă o săptămână*, 2002, *fratele păduche*, 2004, *cântece eXcesive*, 2005, *Pavor nocturn*, 2011, *Poezii naive și sentimentale*, 2012, *Vino cu mine știu exact unde mergem*, 2013), primind premiul Național de Poezie „Mihai Eminescu” – *Opus Primum*, în 2002, Premiul pentru Poezie al Uniunii Scriitorilor din România în 2006 și, în urmă cu doi ani, Premiul pentru Cartea de Poezie a anului 2013, la Gala Tânărului Scriitor, pe care l-a refuzat sub motivul că

acțiunile Institutului Cultural Român nu fac decât să mortifice cultura română. Mai mult, la cei 37 de ani ai săi, scriitorul douămiist a publicat și trei romane (*Urbancolia*, 2005, *Nevoi speciale*, 2008 și *Combinăția*, 2012) și, pe deasupra, a fost și contribuitor la website-ul Think Outside the Box (totb.ro), oferind publicului o imagine coerentă despre sine și despre valorile sale. Ce nu am menționat până acum este faptul că anul trecut a apărut, la editura Polirom, și o antologie a poeziei sale, cu ilustrații de Felix Aftene și o postfață de Bogdan-Alexandru Stănescu. Cu privire la acest lucru, au existat și susținători și detractori, însă această antologie, cu siguranță, ne facilitează accesul la opera sa, având în vedere că primele volume sunt imposibil de găsit în librării. În postfață, Bogdan-Alexandru Stănescu spunea că citim, practic, un roman autobiografic, un roman postmodern în care autorul dinamitează la tot pasul așteptările cititorului și în care schimbă registrul o dată la două capitole.

Un lucru este clar despre Dan Sociu: detestă superficialitățile lumii mondene, ineptia noii generații (nu generalizăm, ne referim doar la cei mai puțin ... educați și la cei care nu știu să acționeze decât prin imitație), spunând lucrurilor pe nume, fără a omite detaliile incomode. Chiar el afirmă în nenumărate interviuri că instituția protestului (încă) mai este în România o formă de a rezolva ceva și că este important ca intelectualii să fie deopotrivă și „activiști”, să fie implicați în societate. Această implicare și observare îndeaproape a societății se regăsește și în opera sa, poetul scriind, mai ales, despre ceea ce îl înconjoară: viața de cămin, sărăcie, mizerie, alcool, droguri, sex, tristețe, dezamăgire, bucurie, tinerețe, căsătorie, copil. Fie că notează repede ceva, fie că își întinde poemele pe pagini întregi, Sociu rămâne același privitor înspre lume.

S-a tot spus că Dan Sociu este un poet instabil din punctul de vedere al operei sale și o voi spune și eu încă o dată. În poezia de început, se întrevede epicul minimalist, îndreptarea dinspre lume înspre sine, dialogul cu propriul corp („uneori simt că mi-a murit cineva în cap/ mă iau atunci în brațe și veghez” – *Capu-n mâini*, „găurile dintre dinți au trecut iarna cu bine/ râd în soare/ cenușii” – *Poveste de succes*), inducerea unei degradări vertiginoase, culminate cu poemul *Sociu bătrân* („sociu e boșcău/ cu diskinezii biliare/ și mintea tulbure/ ca băutura grecească”) și, în final, pseudo-poanta alcătuită, de obicei, dintr-o frază care se vrea a fi memorabilă („așa că n-am scris până acum mai nimic/ pentru că știu eu cum e cu poezia/ și cum se uită la tine când te plimbi prin casă-n chiloți” – *Vodcă sau vin*). Poetul intenționează, în aceste versuri de început, să creioneze un joc complex al comicului involuntar, al sincerității și al unei seninătăți mascate. În plus, în această etapă a

operei sale, poemele sunt scufundate într-o lume obiectuală (paturi, țiğări, pahare, vioară, borcane etc.), într-un univers închis într-o cameră de cămin, într-un taxi, un tren sau un salon de spital. Indiferent de spațiul în care Sociu își aranjează atent himerele, eul liric nu are vitalitatea, elanul și răzvrătirea ce o va avea în volumele ce urmează. Eul liric este îndreptat acum mai mult înspre sine decât înspre lume.

Volumul *cântece eXcesive* este impregnat de un dinamism cutremurător, de ironie inteligentă, de situații bine alese, existând, pe de o parte, o revoltă vizibilă, dar argumentată, împotriva societății și, pe de altă parte, o plonjare în irațional, în sentimentalism, întruchipând ipostaza îndrăgostitului (față de fiica și de soția sa). Acesta este volumul în care începe să-și exploreze coșmarurile, temerile („Dimineața mă scol cu frică de viață,/ seara mă culc cu frică de moarte”), toate acestea fiind puse în raport cu lumea. Comicul din volumele de început se transformă aici în sarcasm tăios, aciditate și, în capitolul „Cu gura uscată de ură”, în ostilitate profundă față de tot ceea ce îl înconjoară („s-așteptăm vântul turbat/ care să ne curețe/ mațele”, „scârba de dragostea vrea s-o ia de la capăt”, „ce să le zicem noi ăstora despre noi/ ce să ne mai zicem/ sub tavanul luminat de urlete/ ne scuișăm cu gurile uscate de ură”). Există o evoluție treptată în schimbarea atitudinii protagonistului, plecând de la versuri biografiste, fie telegrafiate, ca și cum ar vrea să capteze fiecare gând („discuții/cine câți/ toceală/ miha mângâie pisica/ părinții ciocnesc se pupă/ sala nu e gata”), fie lăsate să curgă ca și cum poemul s-ar face pe loc („În timp ce mă cert cu o proastă de funcționară/ revoluția rave se naște și moare/ undeva departe de mine./ În fața ghișeelor/ o mulțime transpirată ca la Love Parade,/ aici nu se dansează și toți se urăsc -/ aici noi suntem ăia/ și numai între noi”), urmate de versuri în care intransigentul Sociu pare a fi împlânzit de dragostea ce i-o poartă fiicei sale, Ioana, sau versuri în care stă față în față cu o societate ale cărei reguli nu le agreează, dar căroră, uneori, trebuie să li se supună („În decembrie am devenit bărbat: am dat prima șpagă”). Totuși, poetul spune lucrurilor pe nume și nu îi este frică de acest lucru („Frica de mâine – și de poimâine/ și de restul vieții – ne face stupizi./ vicleni, bizantini”). Apogeul aversiunii față de lume este dezvăluit în capitolul „Cu gura uscată de ură” în care abundă sexualitatea, violența, exprimată prin verbe care exprimă sălbăticie („se izbește”, „te trag”, „amenință”, „zdrobește”, „se zbat”), frica, disperarea. Versurile parcă țipă, urlă, conturând cu virtuozitate și autenticitate o expresivitate metaforic-plasticizantă brutală. În mod cu totul surprinzător, volumul se încheie cu un capitol în care se manifestă o schimbare radicală de registru: versurile lungi prezintă un

protagonist îndrăgostit căruia nu îi este rușine să facă declarații de dragoste subtile, dar care, chiar în ultimul poem, își dă seamă că nu poate rămâne doar un sentimental („Tot mai departe de tine/ și de emoția din Cântec eXcesiv I”).

După șase ani, Dan Sociu publică *Pavor nocturn*, o plachetă subțirică, cu multe pagini albe, în care reia un întreg capitol din *cântece eXcesive*, „Cu gura uscată de ură”. Și aici, poetul își ascute simțul realului, însă, de data aceasta, ridică biografismul exacerbat la un proces de generalizare a condiției umane, a trecerii timpului și a paraliziei omului în fața dispariției sale treptate. Există, în *Pavor nocturn*, o teamă patologică de somn, însoțită de trezire bruscă și angoasă. Protagonistul este ipostaziat, în multe dintre poeme, ca un bolnav anxios pentru care „lumea asta care se zgâlțâie/ se ține bine într-o branulă. și seringi,/ multe seringi să fixeze”. El pune pe hârtie stări letargice, dureroase, având ca instrumente un limbaj steril, elipse, tăceri, spre deosebire de volumele anterioare unde verbalitatea era în *crescendo*. Scopul transcrierii acestor stări este de a pune sub lupă propriul corp și viața în genere, scoțând la lumină o disperare absurdă, o lume a obsesiilor dificil de comunicat. Pe lângă toate acestea, se mai remarcă și ficțiunile paranoice învăluite de un presentiment apocaliptic („seara o să privesc în oglindă cum/ s-a prăbușit ziua. o să se termine și vara și soarele o/ să fie din ce în ce mai slab,/ până când o să-mi dispară de tot de pe piele”), ajungând, în cele din urmă, la un soi de concluzie maladivă: „acum e alt soare, altă lumină”.

Următorul volum, *Poezii naive și sentimentale*, este unul excepțional. Aici prozaismul este împânzit de fraze-cheie, fraze de o poeticitate prolifică, care armonizează, fiind rostite de un protagonist care are predispoziții romantice și care rezonază cu lumea sau, cel puțin, simte că face parte din ea. Naivitatea, greu de obținut mai ales în cazul lui Sociu, poet ce nu demult se afla într-o divergență violentă cu lumea și cu sine însuși, este construită poetic prin regăsirea afectivității și a unor episoade din copilărie, în care își amintește nostalgic de bunica Anghelina. Totuși, există și un trecut întunecat, în afară de momentele luminoase din copilărie, trecut ce neliniștește și tulbură prezentul („pe heroină, pe cocaină și probabil pe ketamină/ ești ok o veșnicie,/ viitorul e fix cum vrei să fie/ până vine trecutul și strică./ De-aia-i bine să te ții aproape și de câte cineva din prezent/ care să-ți deschidă ușa când cheia de uită/ și gesturile cele mai simple te lasă”). Remarcăm și aici, așadar, o încercare a protagonistului de a se regăsi pe sine, de a afla în ce direcție se îndreaptă a sa existență, parcurgând și interpretând –naiv și sentimental– episoade din trecut sau câteva vise fanteziste („veneau

extraterestrii/ și eu eram cel ales de omenire să le vorbesc”). A doua secțiune a volumului „Sonete în alexandrini” cuprinde scene de viață din care Sociu extrage miezul semnificativ, efectuând un exercițiu contemplativ de la distanță.

Cel mai controversat volum, având în vedere refuzul premiului oferit de către Institutul Cultural Român, este *Vino cu mine știu exact unde mergem*, publicat în anul 2013. Acest volum pune în scenă omul supus vremii, omul fără amintiri, omul ale cărui vise sunt furate de „un domn sever înainte de trezire”. De la un capăt la altul, este evidentă coliziunea dintre individ și societate și înstrăinarea corpului de sine. Volumul relativ subțire (28 de pagini) cuprinde poeme fără titlu în care se întrevește cu ușurință modul specific al lui Dan Sociu de a integra viața în operă. Sunt poeme ale unui personaj neadaptat la realitate, care se consideră a fi doar o „pată de neînțeles” în această lume care pretinde perfecțiunea, un individ (dintr-o mulțime) la care semnele bolii, ale paraliziei și ale unei senilități premature sunt vădite. Încă o dată autorul reușește cu succes să pună o distanță între lume și text, între rațiune și sentimente, dezgolindu-se în fața cititorului de fiecare gând și emoție și rămânând doar „un mecanism sexual”, dezumanizat, pentru ca, în final, după „cinci săptămâni pe podea de regăsire de sine”, să plutească pe cer „cu o ceașcă de ceai aburind în mână”.

Există o gamă largă de imagini morbide, uneori șocante, dar toate acestea sunt transferate într-o dimensiune ironică, găsim în moarte atât un prilej pentru imaginație – se vede mort de ceva vreme-, cât și o cale pentru a arăta încă o dată că întreaga existență este doar o glumă, iar moartea nu te va sanctifica. Să parcurgem un fragment dintr-un poem: „Te-am văzut într-o poză la pompe funebre pe Dudești/ n-aveai nume dar anii 80 își bătuseră joc și de părul tău/ sau poate veneai de la o nuntă când ai pozat pentru piatra de mormânt/ și de aia îți făcuseși sărmăluțe în cap, ca mătușile maică-mii”. Cred că modul lui Sociu de a privi lucrurile, cu acel „zâmbet interior” care orbește blițurile și „întunecă toată gura”, conferă poeziei sale intensitate, forță, dinamism. El se ferește să fie patetic, deși, de cele mai multe ori, se plânge de cotidianul ridicol, grotesc și tensionat. Poetul, de fapt, detensionează, tocmai prin ironie și prin alegerea iscusită a situațiilor. În multe dintre poeme, personajul este redus la scheme, nu printr-o simplitate a limbajului sau a experiențelor ilustrate, ci prin surprinderea mecanismului social, a comportamentului mașinal, automat („fumează mecanic țigară de la țigară înconjurat de aburi de ură”), a propriilor pulsioni („o ușoară excitație sexuală provocată de picioarele frumoase ale patinoarei”) sau a unei încetinelii („Fumăm

mai încet decât trăim [...] / N-avem nimic de făcut și nu pentru că n-ar fi nimic de făcut”). Finalul volumului pare să confirme râsul interior al autorului, mica „melodie chinezească” –neinteligibilă, dar cabotină- fiind chiar placheta de față.

Privit în ansamblul său, cel mai vizibil aspect al volumului este lehamitea care îl cuprinde pe autor atunci când reflectează asupra lumii exterioare, fapt ce duce la suspendarea oricărei tentative de a semnifica. Din acest protagonist blazat pe care autorul îl creează, putem desprinde mai multe ipostaze complementare: un individ plictisit care privește peste umăr la realitatea înconjurătoare, altul care exercită o ură instinctuală, un personaj care mai degrabă tolerează decât acceptă sistemul social și altul care își închide sufletul în fața realității, un protagonist sarcastic și altul care mai are o mică speranță în omenire.

Am văzut, astfel, cum ni se prezintă opera poetică a lui Sociu, însă și proza sa vine ca o continuare a tabloului, mizând, și de această dată, pe autoficțiune, biografism, cultură vizuală. Dintre cele trei opere de proză, s-a postulat în critica literară că romanul *Combinația* ar reprezenta o altă treaptă a scrisului său. Această proză de tip *pulp*, ce ne face să ne face să ne gândim la filmele lui Tarantino, cultivă un apetit pentru senzațional, conspirații politice, organizații secrete. Protagonistul, un jurnalist online, intră în contact cu Lupii Suri, o grupare din București, alcătuită din taximetriști. Își construiește o identitate falsă, un cont de Facebook și o poveste care să motiveze pe deplin ura sa pentru romi. Deși natura firul epic al romanului este diferit de ceea ce am văzut până acum în poemele sale, Dan Sociu afișează aceeași imagine despre sine: de tânăr care nu se simte în largul lui în *această* societate și care ia în derâdere ceea ce (se) presupune a fi normal.

Cei doi veri din *Patima roșie* a lui Mihail Sorbul

un eseu de *Mariana Rânghilescu*

Mihail Sorbul se impune cu *Patima roșie*, cea mai rezistentă creație dramatică a sa, publicată în 1916. Deși realizatorul ei a subintitulat-o „comedie tragică”, piesa nu are accente comice.

Acțiunea dramatică, concentrată în trei acte, se petrece în București, înaintea Primului Război Mondial, fiind menționată voit de autor într-o cvasideterminare spațială și temporală, pentru a reliefa caracterul ei de generalitate.

Sfidând o tradiție, piesa lui Mihail Sebastian aduce pe scenă un univers uman mai puțin obișnuit, o problematică, situații și rezolvări insolite. Eugen Lovinescu sesizează (în *Istoria literaturii române contemporane*) influențele naturaliste exercitate asupra operei dramatice a lui Mihail Sorbul și reproșează caractere arbitrare, motivate insuficient (precum afecțiunea bruscă a Tofanei pentru superficialul Rudy). Același critic îl prețuia, însă, pe Șbîlț, personajul „raisonneur” al tragediei, care glosează asupra faptelor în aforisme lapidare și contribuie la succesul piesei împreună cu „dynamismul construcției ei armonice”(1). Punctul de rezistență al piesei îl constituie psihologia personajelor. Eroii săi au idei, trăiri și acțiuni ciudate, imprevizibile. În acest sens, Karl Leonhard ar fi găsit exemple elocvente ce ar fi completat lucrarea *Personalități accentuate în viață și literatură*. În opina ilustrului berlinez, „personalitățile accentuate manifestă vocația pentru ceva ieșit din comun, atât în sens pozitiv din punct de vedere social, cât și în sens negativ”(2). Ele se distanțează astfel de individualitățile obișnuite, reprezentând media și absoluta normalitate. Referindu-ne la personajele lui Mihail Sorbul, acestea pot alcătui două grupări. Menținând punctul de vedere al lui Karl Leonhard, Castriș și Crina aparțin tipului „sinton”, fiind „oameni

cu dispoziție uniformă, medie” (3), în timp ce Sbilț și Tofana ilustrează perfect conceptul de personalități accentuate, depășind stricta marcare a personalității și ajungând la adevărate dezvoltări paranoide. Sbilț se însărcinează, în actul III, să stabilească asociațiile și disociațiile necesare: Crina și Castriș sunt „o pereche ideală, două firi firești, nici mai mult nici mai puțin, atât cât trebuie unor oameni cumsecade să mănânce, să doarmă și să se înmulțească în pace și onor!” (4).

La polul opus, cei doi veri sunt dintre naturile „tari”, rarisime „care trec peste marginile firii omenești și merg până la capătul capului”(4). Sbilț și Tofana se unesc și se despart de exces. Cele două personaje sunt „bolnave” de prea multă minte, primul, de prea mult suflet, al doilea. Diferențierea aceasta o face Sbilț, (explicând ideea sa Tofanei: ”Tu ești o nenorocită, ai moștenit de la bunicul nostru numai partea cea rea a lui. Creierul se vede că mi l-a lăsat mie prin testament”(5). Mai mult decât o legătură de sânge („suntem de același sânge”), există între cei doi o „înrudire” prin destin:” Simt că înrudirea noastră e mult mai adâncă...Mintea lui, inima mea, parcă sunt surori”(6).

Prin întregul comportament, prin atitudinea sa de „geniu pustiu”, de arhanghel negru al disperării, de apostol al suicidului universal, prin abuzul de fantezie și teatralism, Sbilț este o *personalitate de tip demonstrativ*. „De regulă, personalitățile demonstrative admit că posedă talent actoricesc. Ele consideră drept pozitiv faptul că dintotdeauna au știut să se prezinte în mod avantajos.” (7). Astfel, din patronimicul moștenit „sbilțul – unealta de hingher a bunicului Haralambie”, el își confecționează un blazon negativ, pe care-l afișează sfidător și preventiv: „Dumneata nu te vei putea ridica niciodată până la sufletul ei (al Tofanei) – îl avertizează Rudy – asta va avea urmări. Noi pedepsim. Execută! Haralambie Sbilț, bunicul nostru făcea parte din puterea executivă. Haț. Cu sbilțul!”(8). De o mobilitate intelectuală ieșită din comun, Sbilț își exprimă, cu aceeași ostentație, părerile excelente despre sine. Lauda de sine este o caracteristică a lui: „Este adevărat că tentația personalităților demonstrative de a impresiona pe cei din jur, de a se comporta cu o mare mulțumire de sine constituie o trăsătură caracteristică.”(9). „Creier de geniu” i se recomandă lui Castriș, manifestând un profund dispreț față de restul lumii. „Pământul e o pepinieră de nerozi”(10). O atare atitudine ascunde, desigur, un sentiment al eșecului exilat în zonele obscure ale inconștientului. Altă dominantă a personalității demonstrative este, după același Karl Leonarh, capacitatea anormală de refulare. Dorința de a se impune este foarte mare. Inteligența reală a lui Sbilț este lipsită de finalitate practică, se consumă în gol, personajul ilustrând cea mai tipică

ipostază a ratării. Ratarea este „mascată” la nivelul conștiinței, printr-un dublu demers: unul negativ, de respingere a valorilor consacrate (Virgiliu este cel „mai ordinar plagiator”, iar Homer „a furat și el basmele poporului grec”) și altul pozitiv, de afirmare a propriei valori, în termeni cu totul extravaganti „Sunt părintele unei lumi noi!”(5). Deocamdată, acel „op monumental” și copleșitor, sortit s-o exprime, rămân la stadiul de proiect, veșnic amânat. Sbilț propune mereu, mai exact de doisprezece ani, argumente insuficiente:” Eu cuget înainte de a scrie și nu cuget după ce am scris.” (5).

Uneori, anulând granițele dintre real și ireal, Sbilț se pierde în reverii:” Cartea mea...Lumea nouă! Sunt încredințat că nu-mi este dat să-mi scriu opera cu condeiul, ci cu fapta...Trebuie să plecăm în lume și să propagăm sinuciderea.”(11) Aceste fantezii i le recunoaște și Tofana:” Aiurează câteodată frumos și-atâta tot. E un original negativ..., un geniu pustiu...”(6) Sbilț se refugiază în alcool și totală inactivitate. Energia sa, chiar în momente de mare tensiune, se manifestă doar verbal:” Aș mânca sticlă pisată, aș înghiți o tavă cu jeratic și mi-aș întoarce unghiile pe dos!” (12) „Suferința” lui Sbilț este trucată. În fond, Sbilț are nevoie de neînțelegerea și „trădarea” Crinei pentru a-și justifica neputința și sterilitatea. Spre deosebire de Tofana, el nu face nimic să-și câștige fericirea. Incapabil de act, Sbilț se mulțumește cu rolul de a-l media.

Trăind intens la nivelul afectelor, Tofana este cea care va realiza faptele dorite și proiectate de vărul ei. Din schema lui Karl Leonhard, Tofana corespunde *personalității hiperperseverente*. „ Substratul firii hiperperseverente este perseverența anormală a afectului(...) unui individ hiperperseverent îi sunt caracteristice sentimentele egoiste, mai intense decât altor oameni.”(13) Trăsăturile acestea sunt ușor de găsit la eroina lui Mihail Sorbul: perseverența, într-un grad neobișnuit, a sentimentului, în dauna lucidității și a măsurii, conștiința propriei valori și susceptibilitatea, întrucât ea cuprinde pe lângă mândria pentru cele înfăptuite și nemulțumirea stăruită de faptul că persoana în cauză nu a fost încă apreciată așa cum și-ar fi dorit.” (13) Se poate adăuga susceptibilitatea, ranchiuna, indolența. Fixația Tofanei, aparent absurdă, în pasiunea pentru net inferiorul Rudy își află explicația în teoriile freudiene ale refulării, defulării și compensației. Fire orgolioasă, voluntară, Teofana suportă timp de patru ani, fără să-și trădeze nemulțumirea, situația umilitoare de întreținută a lui Castriș. Crina chiar o invidiază:” N-ai idee ce plăcere îmi face când vin la tine. Tu ai odăi mari cu antreu...Ferestre mari și luminoase, cu două rânduri de perdele;

tu ai mobilă nouă și moale, ce n-aș da să am și eu un fotoliu! Tu ai covoare și-i cald la tine, așa de cald încât...” (14)

Sentimentul de frustrare, atenuat oarecum de docilitatea lui Castriș și de ajutorul pe care îl acordă, la rândul ei, lui Sbilț, este comprimat în subconștientul eroinei. El este conștientizat abia în momentul cheie al cererii lui Castriș în căsătorie. Acum are loc ceea ce în psihanaliză se numește „întoarcerea refulatului”. Dorința de independență a eroinei se manifestă, violent, în refuzul căsătoriei avantajoase sub raport material, umoral și social:” Căsătoria asta nu numai că nu mă încântă, dar și o detest!”

Al doilea moment în reprezintă acela al deplasării (alt concept freudian) sentimentului refulat către un nou obiectiv. Pasiunea pentru Rudy, rezultat al pulsionilor afective obscure, este o compensație a poziției resimțite ca jignitoare, de subordonare materială, în raporturile cu Castriș.

Spre uluirea Tofanei. Rudy se dovedește nu mai puțin îndărătnic decât dânsa în hotărârea de a nu se întoarce la viața pe care o lăsase în urmă: „Ești singurul care trebuie să-mi fii bărbat.” Trufia Tofanei este răscolită până în străfunduri de afrontul cu care răspunde poruncii ei Rudy. Această trufie este reversul, răzbunarea tuturor umilințelor îndurate de înaintașii ei obscuri, apăsați și disprețuiți. Nici ea nu-și explică emoția „pentru o secătură.” Tofana îl tratează pe Rudy cu dispreț:” Scuză-mă...Uitasem că am de-a face cu vasta dumitale cultură!(...) Ai căzut victima unei farse și ești batjocora unei femei!(15) Schimbă apoi batjocura în insultă:” Tu nu ești decât un cățeluș înzorzonat cu panglicuțe.” (15)

Orgoliul ei ofensat cere răzbunare. Singură nu știe, de altfel, dacă îl iubește: „Adică, știu eu dacă te iubesc? Hotărât n-aș putea spune ce fel de simțăminte am pentru tine. Poate să fie o simplă sugestie, o autosugestie, oricum, e un simțământ ce există, ce mă chinuiește.” (15) Dovedindu-se zadarnice eforturile ei de a și-l însuși, fie ațâțându-l prin batjocură, fie ademenindu-l cu dezmierdări, ori poruncindu-i, nu-i rămâne Tofanei decât să execute hotărârea pe care o luase.

Jocul sentimentelor amândurora devine complex. Tofana citește biletul pe care Rudy l-a scris Crinei, în timp ce mânuia revolverul. În acest timp, Rudy caută în poșetă și negăsind nicio armă devine vesel și „începe să...fluiera”. Sfârșind de citit, Tofana își spune „scrâșnind din dinți”:2 Nu mai e nicio speranță.” Caută un compromis. Îl va cruța pe Rudy, cu condiția ca acesta să se înjosească petrecând noaptea cu ea în patul Crinei. Plan de răzbunare diabolic! Indignat de josnicia femeii,

Rudy respinge oferta, încercând să fugă. Conștientă că a eșuat și cu orgoliul cunoscut („nu sunt o femeie pe care s-o ai și apoi s-o lași”), îl împușcă și apoi se sinucide. În gestul Tofanei s-a văzut o emancipare a femeii, însă mentalitatea colectivă era greu de schimbat. Cererea în căsătorie a fost resimțită ca anormală chiar și de efeminatul Rudy. Rezistența acestuia este puternică, la nivelul subconștientului, desigur, ca o încercare de menținere a handicapului masculin. În patima sa, nu dragostea pentru Rudy o mână pe Tofana, nici gelozia față de Crina, ci asumarea unui destin.

Note:

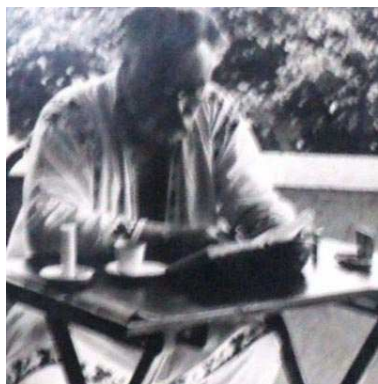
1. E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane* (III), Editura Minerva, București, 1981, p. 172-208
2. Karl Leonhard, *Personalități accentuate în viață și literatură*, Editura Enciclopedică Română, București, 1972, p. 27
3. Idem 4, p. 12
4. Mihail Sorbul, *Patima roșie*, Editura Albatros, București, 1988, p. 170
5. Idem 4, p. 126
6. Idem 4, p. 126
7. Idem 2, p. 49
8. Idem 4, p. 152
9. Idem 2, p. 62
10. Idem 4, p. 123
11. Idem 4, p. 124
12. Idem 4, p. 157
13. Idem 4, p. 84-85-86
14. Idem 4, p. 127
15. Idem 4, p. 174-175
16. Idem 4, p. 177

Bibliografie:

1. Ov. S. Crohmălniceanu, *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. I-III, Editura Minerva, București, 1972-1975
 2. Karl Leonhard, *Personalități accentuate în viață și literatură*, Editura Enciclopedică Română, București, 1972
 3. E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, vol. I-III, Editura Minerva, București, 1981
 4. Al. Piru, *Istoria literaturii române de la începuturi până azi*, editura Univers, București, 1981
 5. *Dicționar analitic de opere literare românești*, coord. I. Pop, vol. III, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2002
- Mihail Sorbul, *Patima roșie*, Editura Albatros, București, 1988

Calistrat Hogaș a fost un "bartleby"?

un eseu de *Emil Nicolae*

Încercând să mă lămuresc asupra celor mai recente sensuri atribuite conceptului de "anti-literatură" (sau "anti-artă", în general), despre care se tot discută în ultima vreme, dincolo de lucrările strict tehnice /teoretice / academice, destul de aride, e adevărat, am dat pestecartea spaniolului Enrique Vila-Matas, *Bartleby y compañía*, publicată în 2000 (ed. rom. *Bartleby & Co*, RAO, 2004). Autorul are o abilitate specială în preluarea unor subiecte relativ cunoscute, în comentarea ideilor literare și a biografiei autorilor, transformându-i în personaje dilematice pe care le proiectează uneori în situații fictive dar verosimile, citându-i și apoi continuându-le pledoariile în viziune proprie etc. Într-un fel de roman-eseu, mult mai plăcut la lectură decât un studiu critic riguros, în pofida seriozității chestiunilor puse pe tapet (câteva titluri: *Paris no se acaba nunca* / Parisul nu se termină vreodată, *Historia abreviada de la literatura portatil* / Istoria prescurtată a literaturii portabile, *Suicides ejemplares* / Sinucideri exemplare ș.a.).

În privința temei centrale din *Bartleby...*, iat-o enunțată pe scurt:

"Toți îi cunoaștem pe bartlebys, ființe bântuite de profundul refuz al lumii. Și-au luat numele de la Bartleby, copistul dintr-o povestire de Herman Melville, care nu a fost văzut citind niciodată, nici măcar un ziar, care stă multă vreme în picioare, privind afară prin fereastra palidă din spatele unui paravan, la un zid de cărămidă din Wall Street, care nu bea niciodată nici bere, nici ceai, nici cafea, ca toți ceilalți /.../ Scormonesc de multă vreme spectrul amplu al sindromului Bartelby în literatură, studiez demult boala, un rău endemic al literelor din zilele noastre, o pulsione negativă sau o atracție pentru neant, care, în ciuda (sau poate chiar în virtutea) conștiinței lor

literare foarte exigente, îi face pe unii creatori să nu ajungă niciodată să scrie; sau să scrie una ori două cărți și apoi să se lase de scris; sau chiar, după ce au început o scriere și aceasta evoluează, să rămână, într-o zi, paralizați pe vecie."

Enrique Vila-Matas numește acest fenomen "literatura lui Nu" și își dezvoltă demonstrația pe seama atitudinii a numeroși scriitori, reali sau virtuali, de la Arthur Rimbaud la Samuel Becket, de la H. Von Hofmannsthal la Witold Gombrowicz, de la Franz Kafka și Herman Melville la J.D. Salinger ș.a. Sigur că avem de-a face aici cu o exagerare programată, pentru că nu orice îndoială a unui autor față de propriul demers îl transformă într-un refuznic al întregii literaturi, așa cum respingerea lumii deformată / malformate dintr-un moment istoric anume nu înseamnă și respingerea literaturii ca parte a ei. Totuși, de foarte multe ori, criza artistului sau a lumii a produs marea literatură, cu toate îndoielile de rigoare. Acesta e paradoxul.

Oprindu-ne la literatura română (din care E.V.-M. nu reține nici un nume, cu excepția lui Paul Celan, dacă vrem să ni-l asumăm pe poetul de limbă germană născut la Cernăuți), cercetând-o prin "grila Bartleby" ne-ar veni prima dată în minte cazul lui Eugen Ionescu, cu celebrul lui *Nu* (1937), ceea ce ar fi o greșală: acolo, tânărul viitor dramaturg neagă un mod de ierarhizare / valorizare și nu literatura. Mai aproape de tema în discuție se situează Urmuz (sinucigașul Demetru Demetrescu-Buzău). Altfel, într-o literatură relativ tânără, ca a noastră, după un parcurs amatoristic (ocazional) și altele mereu încorsetate de "angajamente" (sociale sau politice), conștiința scriitoricească a prins cheag destul de târziu și încă nu a avut timp să-și erodeze "funcția" (iar negațiile produse de avangardă sunt fie teribilisme, fie imitații, fie - în cel mai bun caz - o formă de dezavuare a "ritualului" burghez instaurat în literatură / arte). De aceea pare ciudată poziția adoptată de Calistrat Hogaș (1847-1917) măcar în două dintre textele sale pe care le voi aminti în continuare, în ordine cronologică.

Primul este o epistolă trimisă de scriitor fiului său Aetiu (datată "Iași Februarie 12 1890"), pe când acesta era student la Universitatea din București. Atrag atenția, în primul rând, sfaturile și opiniile de natură culturală:

"... Cu facultățile tale fă așa, ca, ceia ce vei face, să faci bine și complet, literile moderne în special, de oarece clasicismul la noi e pe ducă, filosofi și istorici sunt câți câni pe drumuri,

adevărați literați însă avem prea puțini, și câți avem nu sunt mare treabă; eu aș vrea să devii un limbist desăvârșit, iar filosofia și dreptul să le ai ca studii de agrement; nu e vorbă aș dori să fii perfect în toate, și nu m-aș supăra să te văd un fisic (fizician - n.m.) sau chimist mare, dar trebuie să ținim numai la ceia ce ne ține cureaua; și înainte de toate începe de pe acum a-ți croi drumul: pune-te în contact, în legături de prietenie, cu ori cine crezi că-ți poate fi de folos pentru viitor, vom ajunge timpuri grele...".

Avem aici gândurile profesorului Calistrat Hogaș din momentul cu pricina, surprinzătoare, poate, la câteva luni după moartea lui Eminescu și în plină afirmare a dramaturgului Caragiale (1878-1885). Scepticismul și severitatea lui trebuie înțelese în raport cu idealul clasic de literatură pe care-l avea și pe care și-l va asuma scriitorul de mai târziu. Căci, în 1890, ca autor de literatură (nu iau în discuție acum publicistica politică sau didactică și nici versurile ocazionale), Calistrat Hogaș avea la activ doar câteva fragmente din *Amintiri din o călătorie*, publicate în revista *Asachi* din Piatra-Neamț între 1882-1886.

În trecere, ca să nu rămânem cu impresia că rândurile de mai sus reprezentau doar o "exagerare pedagogică" menită să-l convingă pe Aetiu, reproduc și un fragment dintr-un articol mai vechi, tipărit în aceeași revistă *Asachi*:

"La noi e un avânt sau, mai bine zis, un obicei vrednic de plâns:

voiești a fi poet? Nimic mai ușor! Cea întâi condițiune e să fii mai mult tânăr decât bătrân; a doua să știi a ține condeiul în mână; a treia să vezi pe stradă două piciorușe fine ivindu-se cu oarecare indiscrețiune de sub o rochie tot așa de indiscretă; accesoriile e afacere de bărbier și de peptene: ras peste tot și frizat sau cu o barbă incultă și cu părul în dezordine; mersul precipitat sau alene și gânditor, iubirea simulată a singurătății, acompaniată de o carte în care cel ce o poartă nu știe niciodată ce zice, rățacirea fără scop, și altele ca acestea sunt însă espolate (exploatate - n.m.) cu succes de cătră gătuitorii de muze. Și câți sunt de aceștia!.. Dacă noi care nu avem darul sacru, n-am mai întâlni în secetosul nostru drum curatele și sănătoasele isvoare ale lui Alecsandri, Bolintineanu, Eminescu, Petrino și alții, am fi desigur condamnați a zăcea

veșnic de frigurile palustre, pe care le-am căpăta, adăpându-ne din miasmaticile mlaștine ale unor poeți și fabricanți de versuri ca preotul Flor, Capitan I.M. Costache, G.M. Ninoveanu, Al. Macedonschi (sic!), Fănuță Popini etc. etc. Ce voiți? Laurii poetici sunt așa de ademenitori..." (v. "Miserii literare", în *Asachi* nr. 9 din 1883).

Nu gustul ezitant interesează acum – punând pe Eminescu lângă Petrini și pe Macedonski lângă Popini –, ci tabloul vieții literare în care Calistrat Hogaș nu se dorea așezat.

Consecvența acestui refuz capătă un contur "bartlebyan" abia după ce prozatorul devine cunoscut și e consacrat prin colaborarea la revista ieșeană *Viața românească* (între 1907-1912). În consecință, conform convențiilor de atunci și de azi, putem vorbi despre "scriitorul" Calistrat Hogaș numai după ce el împlinise deja șase decenii de viață, iar în fața debutului editorial (1912) număra chiar 64 de ani! Încât nu e cazul să ne surprindă atitudinea detașată pe care o afișează față de actul creației, în "Prefața" pregătită pentru volumul *Pe drumuri de munte*, pus la cale de exigentul G. Ibrăileanu (nu mai revin asupra poveștii cu tăieturile operate de critic asupra manuscrisului) în laboratorul *Vieții românești*:

"Așadar, eu am început a scrie cu gândul de a îmbrânci literatura călătoriilor din drumul obiectiv, didactic și aproape geografic de până acum, pe drumul subiectiv, pe care trebuie să meargă, după socotința mea, acest gen de literatură. Ce am izbutit? Aceasta nu se caută; vorba e: am avut ideea? Am avut-o... (Ergo: scopul e atins). Mai rămâne un lucru gingaș, dar gingaș de tot, pe care trebuie să-l lămuresc aici. Ca în foarte multe lucruri, e și în literatură un fel de mojiție. Ei bine, află, iubite cetitorule, că, spre marea dumitale mirare, nu mă sfiesc a-ți face cunoscut că, în literatură, sunt cam mojițic; și aceasta nu din pricina alcătuirii mele sufletești, ci numai din împrejurări, care nu atârnă de voința mea. Nu știu dacă d-ta pui mânuși sau nu, când faci literatură; eu însă, care n-am făcut și nici nu am de gând să fac vreodată înaltă și subțire literatură de salon, am dat oamenii și lucrurile, așa cum se găsesc ele în marea lor sălbăticie și poate prea bine să strâmbe din nas finul estet X și mult mai sensibilul decadent Y; eu îmi păzesc treaba și, cu același deliciu, cu care un Lucullus s-ar așeza în fața unui ospăț

vitelian de limbi de canar și de murene îngrășate cu carne de rob, mă așez eu în fața unui mojdei, a unei mari, fierbinți și oacheșe mămăligi, a unor ciuperci fripte pe cărbuni la umbra pădurilor sau a unui epic borș cu carne de oaie nu tocmai fiartă... /.../ Un singur lucru mai am de spus și sfârșesc: or să fie și din cei ce nu au altă treabă și or să se acate de mine, cu alte cuvinte, își vor pune în gând, poate, să mă crucifice. Treaba lor. Decât tuturor acelora le spun, de pe acum, să nu-și piardă vremea în zadar, fiindcă orice critici, fie în bine, fie în rău, n-or să-mi facă nici cald, nici rece, deoarece n-am pretenția nici de artist, nici de literat."

E aici o ironie, o malițiozitate, o artă poetică exprimată în răspăr (à rebours) pe care prea seriosul "estet" G. Ibrăileanu fie că a înțeles-o în sens propriu (obsedat de igienă, el însuși folosea spirtul după ce punea mâinile pe o clanță și mănușile când mânca sarmale!), fie că nu a acceptat-o (poate din rațiuni de management editorial), fie că a dorit să-i protejeze pe "literații" din jur. Cert e că a respins "Prefața" de la publicare (textul apărând postum, în ziarul *Avântul* din Piatra-Neamț, în anul 1930, sub îngrijirea Sidoniei C. Hogaș). Oricum, suntem în plină ambiguitate: Calistrat Hogaș se simțea / considera scriitor? El afirmă că "nu", pentru ca noi să înțelegem că "da"... Și chiar așa s-a întâmplat, posteritatea validându-l ca atare. Atitudinea prozatorului este anti-literară (în raport cu tendințele vremii sale), dar nu și anti-umană; dimpotrivă. În felul acesta, avem profilul unui "bartleby" de tip oriental-balcanic, care nu-și dramatizează condiția, cum procedează "Bartleby și compania" din tabloul occidental descris de Enrique Vila-Matas.

Poeme de Dumitru Pană

Altă Ithaka

m-am întors prea târziu în Ithaka. plecasem
demult din Ithaka nădejdi. m-am întors
în Ithaka deznădejdi. între timp prea multe
s-au întâmplat. s-au surpat case și glorii
s-au ridicat alte case și alte glorii. am plâns
și am râs cu aceleași lacrimi.

am iubit am urât cu aceleași cuvinte.

am înțeles și n-am înțeles. de la un timp
zilele nu mai sfârșesc în noapte
și somn. zilele nu mai sfârșesc în altă zi

sunt acum într-o altă Ithaka – cea părăsită
de toți unde nici un câine nu mă cunoaște.

Conta nr. 20 (iulie – septembrie 2015)

nu știu nu știu strig mereu și mereu

și fiecare *nu știu* e o întrebare.

printre atâtea întrebări vii

numai răspunsuri moarte

dar m-am întors prea devreme-n Ithaka?

sau nici n-am plecat

Câți Alexandru câte Alexandrii

câți Alexandru câte Alexandrii. câți

și câte mai știm.

Alexandrii risipite de la apus la răsărit

dar de ce s-a dus acel Alexandru

la capătul lumii (la capătul nădejdi?)

și nu s-a mai întors din boala departelui.

o singură dată a fost Macedoneanul la Atena

și a înțeles.

Alexandrii care s-au vrut ale rămânerii. dacă nu

ale întoarcerii. ale amintirii. Alexandria fiecăruia

Alexandria din vis. sau măcar ale trecerii.

altele nici atât.

câți alexandru câte alexandrii. dar pentru mine acum
numai de Alexandros al lui Kavafis
se va mai ști. și de Alexandria lui

Aruncătorul de sulii

în noaptea asta aruncătorul de sulii
s-a gândit să renunțe. a cunoscut
dimineată gloria la Marile Întreceri.
tresărirea mușchilor nu-i mai e de ajuns.
gloria-i a clipei (și-a spus. au spus-o atâți)

de mâine va arunca numai pentru fiul său.
să-l învețe nădejdea. zădărnicia.
când fiul său va pleca va arunca
doar pentru sine. plăcerea-i va măsura neputința.
și împlinirea

va fi chemat cândva pe câmpul de luptă.
în colcăiala de sulii își va urla
singurătatea. elin în purtări dar cu pofte barbare

când arcada în aer a suliiței nu va mai fi aceeași

îi va învăța doar pe străini.

la sfârșit va arunca pentru a nu uita.

până când va arunca în amintire

Regele lor. Ce va fi zis

soldații nu știau că regele lor
murise. continuau să-și întărească brațele
să-și ascută armele să-și lustruiască scutul.
când privea unul în ochii celuilalt nu era
decât așteptare. cînd priveau în depărtare
îi năpădea boala întoarcerii.

dar regele lor murise. și nu se știe
cine i-a auzit ultimele cuvinte
(ultimele cuvinte ale regelui?) cine le-a auzit
le-a și uitat. dar ele vor fi răzbătut cumva
până la noi
dacă ne tot întrebăm ce va fi zis

(Din volumul “Lakonika”, în curs de apariție)

Magda Ursache

sau apelul la normalitate

o cronică de *Ioan C. Teșu*

Una dintre recentele lucrări ale Magdei Ursache, *Comunismul cu rele și rele* (publicată de editura EuroPress Group, din București, ca supliment al revistei „Contemporanul”), este o radiografie a societății trecute și prezente, o lecție de înaltă și lucidă înțelegere și interpretare a „abia trecutului” și a realității imediate, un exercițiu de restituire a unor adevăruri incomode, confiscate, falsificate și mistificate sau încă prost receptate și eronat interpretate.

Valoarea apartă a volumului, pentru sufletul autoarei, se identifică în dedicația de conștiință pe care o face „cititorului prim al cărților” sale, cel care i-a indicat și motto-urile – neuitatul Petru Ursache. Așadar, un „dar în memoriam”.

Conținutul lucrării, extins – în mod simbolic –, în șapte capitole, se bucură de o prefață semnată de Gheorghe Grigurcu, intitulată *În stil Magda Ursache*. Gheorghe Grigurcu, el însuși un suferind de pe urma cenzurii, a izolării și epurării comuniste, sintetizează conținutul lucrării: „Magda Ursache săvârșește un tur de orizont al moravurilor vieții literare din era comunistă, pe cât de detaliat, pe atât de convingător, deopotrivă atentă la categoria victimelor, a celor prizonieri sau deținuți de conștiință, ca și la cea a tortionarilor de ordin moral, nu o dată iviți din sânul breslei” (p. 9), apreciind, de asemenea, calitatea literară a scriiturii, marca stilistică specifică autoarei, care o fac „una din prezențele cele mai elocvente ale presei noastre de factură culturală de azi” (p. 10).

Comunismul cu rele și rele, al Magdei Ursache, este izvorât dintr-o adâncă și îndelungată suferință. Nu doar aceea de a fi trăit în vremuri nefaste pentru cultura și intelectualitatea românească, dar mai ales aceea de a fi purtat, în însăși ființa sa, stigmatele persecuției; căci, bine observă: „nu-i ușor să fii scriitor, în vremuri rele, potrivnice” (p. 136). Absolventă cu diplomă de merit a Facultății de Filologie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, asistentă la universitatea ieșeană, cu un debut mai mult decât meritoriu, prin volumul *A patra dimensiune*, redactor la revista „Cronica”,

secția „Poezie”, este izgonită și interzisă, lipsită de dreptul la semnătură, timp de treisprezece ani, până în 1990, datorită unei greșeli de tipar, considerată greșeală politică.

Din acest motiv, scrierile Magdei Ursache constituie o formă de rezistență împotriva nedreptăților trăite și cunoscute, personal sau colectiv, în prelungirea rezistenței prin cultură, prin care a reușit să supraviețuiască regimului care a marginalizat-o și prigonit-o, obstrucționându-o profesional. Pentru autoare, scrisul și scriitura au valoare nu doar istorică și literară, ci existențială. Reprezintă un mod de a fi, un loc de refugiu din calea relelor fizice și morale, o formă de rezistență împotriva uitării. Iar dintre calitățile esențiale ale descrierii acestui urcuș moral expiratoriu, pe calea revelării adevărului privind trecutul, cu scopul evitării derapajelor viitoare, nu pot fi ignorate: precizia datelor istorice și dimensiunea moralizatoare a interpretării.

Magda Ursache a ales irevocabil rezistența interioară, într-o lume a opresiunii exterioare. Sau, cum se justifică autoarea, poziția de pe care se pronunță sau atuul ei îl constituie faptul că „nu numai că sunt martor-supraviețuitor cu greu al totalitarismului, dar l-am trăit pe propria piele” (p. 20), ceea ce face din prezentul volum nu doar o pagină de istorie a comunismului în România, „cu rele și rele”, cu referiri speciale la breasla căreia îi aparține – scriitorii români contemporani –, ci și un volum de reflecție personală, într-o anumită măsură, autobiografic și care poate fi situat la frontiera dintre narațiune și eseu.

Magda Ursache nu scrie din frustrare și ură față de cei ce i-au cauzat rău, deși ar putea fi îndreptățită. Magda Ursache scrie spre luare aminte și spre îndreptare, cu speranța vindecării generale.

O demonstrație în acest sens o constituie chiar primul capitol, sugestiv intitulat *Pilule pentru fortificarea memoriei*. Dincolo de detalii picante legate de perioada comunistă, pe care o descrie cu mult spirit critic, autoarea propune „telenăției” noastre (p. 11) „rememorarea curativă” a tristelor realități din vremurile „barbariei prolecultiste” (p. 16), ca formă de împotrivire față de neștiință, ignoranță, indiferență și uitare, boli grave ale memoriei colective.

Cu o vocație a realității și a acurateții istorice, a preciziei și conciziei, a identificării și interpretării esențialului, față de fragmentar și derizoriu, autoarea consideră revelarea adevărului o datorie morală față de „mai-mult-ca-prezentul nostru”, și acesta convulsionat și deturnat spre periferic (p. 17). Scrierea corectă a istoriei, cu argumente cântărite bine și juste, este, în primul rând, un semn al normalității (p. 18). Minuțios este descris modul de operare al „nulocrației”. Metodele de oprimare au fost: mutilarea ființei, educarea lașității, umilirea cotidiană, arta compromisului, masacrul patrimoniului cultural, lipsa de respect față de trecutul istoric și

falsificarea lui, toate conducând la alienarea ființei naționale, dar, ceea ce este și mai grav, perpetuându-se în actualitate.

Intenția autoarei este de a „echilibra conștiința civică, grav avariata” (p. 23) de umbrele și fantomele trecutului. Sub influența unui astfel de duh secular și frivol, nu este de mirare faptul că „la noi, cultul eroilor cunoaște pauză; al erorilor – nu” (p. 24), că „ne repugnă să vorbim despre patimile românilor, disprețuim modelele paideice”, datorită „inapetenței pentru subiecte istorice” (p. 37) sau că românocentrismul, patriotismul și naționalismul sunt taxate drept extremism și defecte morale. Astăzi, pierdem simțul istoriei, ba chiar limba e stricată, urâtă și degradată (p. 27), efect al vremurilor în care, spune autoarea, unii „scriau cu revolverul și împușcau cu stiloul” (p. 32).

În context postglobalizant, suntem martorii unui program antimemorie, antireligie, antitraditie; conștiința de neam și cea personală par a fi „un ceas deșteptător, pe care am uitat să-l întoarcem”. (p. 39). Astfel, „trebuie scrisă (și predată în școli) o istorie a României, *non-combat*; eventual, o *history* din capitulări și umilințe, din acte de trădare, din eșecuri peste eșecuri” (p. 33), căci „cu indiferență etnică și etică, valorile sunt planificat superficializate, eroii des-figurați, tocmai pentru puterea lor de a forma conștiința identitară a românilor, despre care ni se spune că nici n-ar exista. Să evităm istoria națională, cu eroii, asta ne-ar chema la realitate, ni se tot explică. Eroismul e zădărnice, bravura pe front – un fiasco” (p. 33). Din acest motiv, „reflexele identitare se pierd, după cum se pierde memoria istorică, etnică” (p. 33). Într-o astfel de logică deformată și mistificatoare, „Brâncoveanu e recunoscut ca „protoșpăgar”, Mihai Viteazul deține diagnosticul de „paranoic”, ca să i se mai taie o dată capul. Unirea Mică e contestată, cu tot cu Al. I. Cuza” (p. 33).

Într-un alt loc, autoarea observă, cu mâhnire, atacul la demnitatea de neam, prin evidențierea (cu satisfacție și de parcă ar fi trăsături naționale definitorii) prostiei la români, beției la români, hoției la români, violenței la români, dar și lașității (numai) la români (p. 190). În același spirit destabilizator și distructiv, „am rezolvat-o și cu familia, nu numai cu națiunea; copiii nu mai sunt crescuți de părinții lor, plecați la căpșuniade, ci de înlocuitori (. . .). Familia e o instituție „învechită” (p. 190).

Împotriva unui asemenea mod deformat de percepție, adevărata educație și cunoaștere a istoriei trebuie să aibă, ca primă temă civică, „Politica memoriei corecte” (p. 21), iar responsabilitatea fundamentală este aceea de a propovădui specificul românesc împotriva trendului „uniformizarea națiunilor”. În exprimarea lui M. Eminescu, și el contestat de epigoni vechi sau mai noi: „Să fii european, dar românește”. Am descoperi și am putea să descoperim și altora faptul că „suntem primitivi, abili, inventivi, avem minte isteată, bună de exportat” (p. 40); că, în baza moralei

creștine, toleranța este o trăsătură fundamentală a sufletului românesc. Sau, cum conchide Magda Ursache, „dacă n-avem respect față de noi înșine, cum să-l cerem de la alții?” (p. 40). Patriotismul pe care îl cultivă autoarea este unul *constructiv*, iar naționalismul, *curat, pozitiv, sănătos*, nu este extremism, paranoic, antidemocratic, antiintelectual, anticultural, ci „prioritate românească, rezistență, construcție” (p. 43).

Sentimentul valorii naționale, se subliniază, trebuie să aibă în centrul său un „nou discurs al recunoașterii naționale”, o „campanie pentru redeschiderea demnității naționale, pentru cultivarea mândriei naționale” (p. 50), iar esența acestora ar trebui să-l constituie îndemnul: „nu acceptați umilirea națională!” (p. 49). „Înțelegând trecutul, întrevădem viitorul”, precum spunea Xenopoul.

Un subiect apropiat sufletului autoarei și asupra căruia se pronunță cu o deosebită sensibilitate și competență este cel consacrat spiritului martiric în cultura și în literatura românească a secolului trecut, jertfa curată din închisori. În ciuda spiritului contemporan, care neagă asceza prin practicarea „hedonismului egoist”, într-o lume a consumismului feroce („jertfa nu rentează”), iar ideea sacrificiului pentru neam e declarată inactuală (p. 54), doar redescoperirea acestor modele de înaltă moralitate și demnitate, recunoașterea și respectarea lor, dezvoltarea conștiinței jertfei întru Hristos” (p. 54), cultivarea demnității, credinței și inspirației creștine, printr-un efort comun Biserică-intelectualitate, au capacitatea de a produce o schimbare ontologică în ființa neamului, o asanare reală a societății românești contemporane.

Recursul la adevăr continuă și în capitolul intitulat *Amnezie sau amnistie*. Sunt aspru stigmatizate impostura, concesiile și compromisurile confrăților sau cobreslașilor, care, pentru o clipă de glorie iluzorie sau pentru avantaje nu totdeauna spirituale, *au renunțat la demnitate, pentru demnități* (p. 137) au colaborat cu nuloația, atrăgându-și astfel, uitarea și condamnarea posterității.

Magda Ursache alcătuiește o listă albă, a celor care au rezistat presiunilor ideologice; și o listă neagră, a celor „acaracteriali” (p. 133), a „piticaniilor” (p. 219) care au permis, chiar și după „lovituțe” (p. 149), instalarea „mediocrizării” și a „mediocreținizării” (p. 158), sub forma „culturii contestației” (p. 162), o cultură a destructurării și demolării (p. 161), a „paricidului cultural” (p. 125) și a „culturocidului” (p. 126). Autoarea nu judecă tendențios și nu condamnă global, ci nuanțat și proporțional cu gravitatea și efectele concesiilor morale făcute de cei care intră sub lupa sa atentă.

După ce a consacrat un capitol central solidarității față de exemplul oferit de Paul Goma, „insurgentul de cursă lungă” (p. 112), „simbolul opoziției integrale, revoltei integrale (. . .), dar și al adevărului integral” (p.

113), a cărei memorie este „teribil de inconfortabilă pentru toți” (p. 113) și ale cărei adevăruri „sunt al naibii de incomode și pentru torționarii pușcăriilor comuniste, și pentru „nepoții gornistului”, și pentru intelectualii noștri subțiri, dar semianalfabeți moral” (p. 113), capitolul ultim, cel de-al șaptelea, al volumului – *După douăzeci de ani și încă trei* –, este consacrat prezentării unor medalioane – *in honorem* –, ale eroilor rezistenței românești, împotriva anticulturii și pseudo-valorii artistice, mediocrităților și politrucilor, de care literatura ultimilor 50 de ani nu a dus lipsă. De la Gheorghe Grigurcu este păstrat un adevărat „Decalog al intelectualului”, un cod al integrității morale, demn de menționat și de urmat: 1. Slujește-ți comunitatea de la antipodul Puterii. 2. Nu trișa cu principiile. 3. Nu vinde și nu te vinde. 4. Nu juca în partidă dublă. 5. Nu te descurca pe seama celuiilalt. 6. Nu minți în numele adevărului. 7. Nu-ți suspenda spiritul critic în folos personal. 8. Judecă-ți aproapele ca pe tine însuși. 9. Deosebește ideile de idoli. 10. Trăiește teandric. (p. 204).

Din respect față de demersul literar și față de modelul moral pe care îl oferă autoarea, menționăm numele câtorva dintre personalitățile literaturii românești față de care are o prețuire exemplară: Goma, Grigurcu, Breban, V. Voiculescu, Bлага, Gyr, Sandu Tudor, Steinhardt, Dinu Pillat, frații Botta, I. D. Sârbu, Vladimir Streinu, Sergiu Al-George, Al. O. Teodoreanu, Vulcăneștii (Mircea și Romulus), Ivăneștii (Mircea și Cezar), Radu Petrescu, Daniel Turcea. . . (p. 225).

Observațiile și reflecțiile desprinse din *Comunismul cu rele și rele* ne-o înfățișează pe Magda Ursache ca un glas profetic, ce strigă în pustia sufletelor noastre golite și a conștiințelor noastre alienate; o voce care avertizează să fim cu luare aminte la lecțiile istoriei imediate, ale unui trecut obsedant, spre renaștere și revigorare morală, într-un viitor demn de calitățile sufletului românesc autentic. Operă anevoioasă, pentru că urmele trecutului sunt adânci, iar calea pe care o întrezărește în vederea vindecării memoriei colective și a asanării spirituale generale, a „soluționării răului” și a exorcizării sale „nu este una politică; dimpotrivă, e morală, spirituală”. (p. 205).

Volumul Magdei Ursache este, totodată, un manifest împotriva superficialității, imposturii, diletantismului, concesiilor ce conduc spre scindare și dedublare artistică și schizofrenie lăuntrică. O carte despre trecutul recent, dar care se adresează, spre reflecție, prezentului și viitorului. Pentru ca viitorul să fie pe potriva „vocației martirice” a românului, nu a compromisurilor rușinoase, este nevoie de selecție obiectivă, reparație morală și viziune axiologică.

Autoarea nu propune utopii și paradisuri sociale sau morale, ci intrarea în normalitate prin redescoperirea și valorizarea propriilor origini și rădăcini, prin prețuirea și cultivarea specificului și a valorii proprii: naționale

și personale, culturale și spirituale. Având accente autobiografice explicite, reflecțiile ei constituie, deopotrivă, o invitație la a descoperi și trăi ceea ce este înalt și peren în sufletul nostru; o chemare de a asuma istoria, cu speranța unei renașteri ontologice, un îndemn general la deșteptare și responsabilizare, o chemare la întoarcere spre *fîrescul lucrurilor* și la *normalitatea unei vieți demne și creatoare de valoare morală*.

În ciuda suferințelor trăite și descrise, Magda Ursache are puterea de a-și păstra și exersa umorul, un umor sănătos. Un exemplu în acest sens îl identificăm și în următoarea exprimare: „Parcă am vrea cu dinadins să probăm că *Torna, torna, frate!* ar însemna Toarnă, toarnă, frate! Și că toată istoria literaturii stă sub semnul *Scrisorii lui Neacșu*, către judele Brașovului Johannes Bekner, notă informativă secretă *avant la lettre* ori denunț sadea, semnat de „sursă” boierească” (p. 134). Nu mai este cazul să spunem că autoarea nu este doar o bună mânăitoare a cuvintelor, ci și creatoare de sintagme. Expresivitatea expunerii caracterizează întreg scrisul ei.

Magda Ursache ni se înfățișează, și prin lucrarea sa *Comunismul cu rele și rele*, a fi un fin observator moral. Toate judecățile sale de valoare au o finalitate morală și paideică. Și, cum scena și societatea românească trecută și prezentă ne oferă permanent peisaje variate, situații diferite și ilare, caractere și ipochimene contrastante, o astfel de radiografie este de perspectivă. Credem că penița ascuțită nu va avea odihnă, după cum nici cerneala nu se va usca în călimara Domniei Sale.

În măsura în care vor fi cunoscute și citite, căutate și lecturate, volumele Magdei Ursache își vor descoperi actualitatea și importanța odată ce stilul său de a face literatură pare tot mai „singular”; scrierile sale vor deveni, pe măsura trecerii timpului, tot mai actuale, atât prin ineditul și farmecul relatărilor, cât și prin luciditatea reflecțiilor și moralitatea îndemnurilor susținute. Un îndemn, așadar, de a citi istoria în cheia adevărului, spre reînvierea idealurilor înalte și curate ale sufletului omenesc și românesc, împotriva tuturor mistificărilor și falsificărilor, a pervertirii morale și a alienării spirituale.

* Magda Ursache, *Comunismul cu rele și rele*, supliment al revistei Contemporanul, nr. 11/2014, EuroPress, București, 2014, 240 pagini.

Arta de a citi un roman sau despre critica literară ca act de creație

o cronică de *Șerban Tomșa*

Radu Aldulescu a scris în repetate rânduri că un prozator receptează un roman într-un mod mai complex decât o poate face un critic literar, fiindcă știe toate dedesubturile construirii unui text epic de amploare. Dumitru Augustin Doman este un mare prozator, scriitor de prim-plan în peisajul literar și numele său trecut pe o copertă e o garanție de calitate pentru cititor. Suntem obișnuiți, în literatura actuală, cu situațiile neobinuite, în sens negativ. Iată însă o situație insolită, dar în sens pozitiv : un scriitor important își consumă

timpul necesar scrierii operei sale, pentru a primi așa cum se cuvine creațiile confrăților ignorați adesea de criticii de meserie. **Cititorul de roman**, Ed. Pământul, Pitești, 2010, este un model de analiză și de justă evaluare a romanelor românești apărute în anii 2000. Cităm din **Cuvântul lămuritor** al autorului : *”Cartea aceasta nu este una de critică, nici măcar o culegere de recenzii și cronici. Ea este, pur și simplu, un fragment dintr-un jurnal de cititor – printre altele – de romane. Din acest amplu jurnal, am ales romanele scrise îndeobște în anii 2000, așadar cele de strictă actualitate. Nici nu le-am grupat pe teme, pe generațiile cărora le aparțin autorii, pe eventuale curente și mișcări, după cum n-am avut în vedere un tablou complet al romanelor din ultimii ani și ierarhizarea lor. Rostul cărții este acela decent, modest, de a releva varietatea de stiluri, de teme, de scriituri și compoziții ale romanului românesc contemporan : de la cel neorealist la cel parabolic, de la cel crud erotic sau de iubire la cel ludic, de la fresca social-politică la romanul document, de la romanul alegoric la romanul preponderent și explicit politic, de la cel cu tematică creștină la cel fantastic și așa mai departe. Câte stiluri atâtea tendințe, câte teme atâtea influențe... Pentru acest lucru nu se impune studiul amplu, ci prezentarea scurtă, la obiect.”* Scopul autorului este să prezinte *”o imagine deloc exhaustivă, dar cât mai fidelă, a diversității romanului românesc actual.”* La obiectivele propuse, putem spune de la început, realizările sunt majore și

sclipitoare. Tot în **Cuvânt lămuritor**, Dumitru Augustin Doman fixează câteva tendințe ale literaturii noastre de azi : întoarcerea optzeciștilor către roman, convertirea unor poeți importanți la cariera de romancier și fenomenul demn de a fi salutat că veleitarismul nu este caracteristic pentru roman : ”*în ceea ce privește romanul, aici el (veleitarismul – n. m.) nu se manifestă*”. Sunt evocați apoi, pe rând, romancierii care i-au atras atenția autorului, fiind caracterizați lapidar, expresiv, indimenticabil. Pe teritoriul romanului și nu numai, Dumitru Augustin Doman este un barometru literar de mare precizie, având ochiul perpetuu proaspăt, lucid, în pagini scrise cu un talent rar și cu o inteligență ieșită din comun.

Scriu rar despre cărțile de critică și o fac numai atunci când comentatorul îmi stârnește interesul mai mult decât cărțile supuse analizei. În general, romanul dă consistența și maturitatea unei literaturi. Din punctul meu de vedere există două feluri de a face critică pe marginea unui roman. Există metoda consacrată, de a cântări, a măsura, a mirosi și de a pune textul în retortele unui laborator pentru a stabili influențe, caracteristici, filiații, încadrări într-o manieră sau alta. Pus mereu pe același cadru, romanul își pierde individualitatea, suflul viu și farmecul. Ca un scriitor de vârf ce este, Dumitru Augustin Doman alege calea cea mai grea și mai riscantă, dar și cea mai spectaculoasă : pune fiecare operă pe un teren virgin, creându-i, prin propriul talent, contexte și repere noi, surprinzătoare.

Radu Aldulescu este, de departe, calul pe care pariază, pentru viitor, Dumitru Augustin Doman. Autorului **Îngerului încălecat** îi dedică Doman prima și cea mai amplă secțiune a cărții. Arătând că lui Aldulescu romanul îi vine ca o mănășă, Dumitru Augustin Doman amintește că romancierul ”*scrie o proză realistă, crudă, fără anecdotică, departe de romanțare, de idile*.” Trebuie să remarcăm maxima deschidere a scriitorului-critic către cele mai diverse formule artistice pe care le identifică inspirat și plin de entuziasm. Altruismul scriitorului este evident. El este eclatant în afirmare și ocolește cu grijă cărțile care nu-i plac. Poate numai la Aldulescu însuși mai descoperim acest fair-play, deloc caracteristic prozatorului român. Cu mare greutate, Preda admitea altă modalitate de a scrie proză decât cea care îi era caracteristică. Eugen Barbu își dezavua, cu răutate, contemporanii. Dumitru Augustin Doman este sintetic și memorabil în afirmație, necăzând în capcana falsului spirit critic de care s-au îmbolnăvit atâția scriitori. Când are ocazia, Dumitru Augustin Doman nu uită să sublinieze caracterul anormal al valorizării cărților în peisajul nostru literar : ””**Eșafod pentru iubire** (Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2005) este cel mai bun roman de până acum al lui Mihai Antonescu și, pe total, într-o literatură normală, ar fi un best-seller” (pag. 25) Sau : ”**Lia Mora** (de Dumitru Ungureanu – n. m.) este cel mai important și mai profund roman erotic din literatura română. [...] Deși, într-o literatură în care se scrie mult mai mult

decât se citește, în care confuzia de valori e criteriu estetic împământenit, noi, ăștia care citim cărți și le prezentăm, ar fi necesar și să ne asumăm niște sentințe, precum cea de mai sus.” Subliniind neajunsurile literaturii noastre, Dumitru Augustin Doman pune textele care îi plac într-un context european, redimensionându-le. În cazul lui Mihai Antonescu sunt aduși în discuție Camus, Sartre și Unamuno. La Aurel Antonie este remarcată filiera kafkiană. Sentințele sunt pregnante, frumoase, peremptorii : *”În roman, Aurel Antonie alternează două tonuri : unul grav, când construiește parabola, și altul de un umor uneori dezlănțuit, când parodiază.”* La Claudiu Bârsilă este remarcată tehnica faulkneriană. Când comentează **Băgău** de Ioana Bradea, criticul demonstrează în mod strălucit cum nu trebuie să confundăm arta cu pornografia. Concluzia este revelatorie : *”Ei bine, limba românească folosită în Băgău are un rol de exorcizare : cuvintele neaoșe sunt scoase din mintea naratoarei și aruncate faunei perverse prin linia telefonică, proces care are darul de calmant al acestei lumi.”* Sunt găsite mereu cele mai potrivite cuvinte pentru a semnala formula romanească luată în discuție, semn că omul care scrie este un romancier încercat : *”Cartea e vie, vioaie, veselă. Leo Butnaru din Negureni este un calamburgiu de marcă, aș zice că e un omolog de la Chișinău al lui Șerban Foarță.”* (pag. 45) *”După succesul cu Transfug la Orșova, este limpede că Isidor Chicet, acest Truman Capote al nostru, ar putea recidiva cu un alt roman document.”* (pag. 51) Dumitru Augustin Doman pare a fi eliberat de orice povară a scrisului de circumstanță și afirmă ceea ce îi dictează inima și conștiința. Nenumărați necunoscuți sunt aduși, cu fast, sub luminile rampei, dar găsim, ici-colo, și câte un duș rece, destinat a-i aduce pe unii la realitate. Umorul său este de înaltă clasă. : *”În concluzie, amintindu-mi versurile ursachiene : un om din Tecuci avea un motor/Dar nu i-a folosit la nimic”, putem spune că Lolita din Tecuci are talent literar. Îi va folosi la ceva?”* (pag. 57) După cum spuneam la început, o temă a cărții este reorientarea unor importanți poeți optzeciști către roman. În acest sens, romanele lui Nichita Danilov sunt citite cu atenție, disecate cu acribie și definite excelent : *”De la Maestrul și Margareta nu mai știu o narațiune cu atmosferă atât de stranie, de fantastă, rod al unei imaginații debordante. De altfel Nichita Danilov (rus la origini, orice s-ar spune) este cam singurul scriitor român care continuă linia prozei ruse fantastice/absurde pe, să zicem, traseul Gogol-Bulgakov-Harms.”* Sunt trecute în reviste romanele realiste – Titu Dinuț, Maria Gold-, erotice, exotice – Mihai Epure –, romanul-delațiune – *”Pentru cei care au cunoscut socialismul lui Ceaușescu, romanul lui Gellu Dorian este un text savuros și, în același timp, dătător de fiori”* -, creștine – M. M. Loviște -, ba chiar sunt băgați în seamă și autori care au tangențial treabă cu literatura, dar probează calități literare : I. T. Lazăr. La Ioan Groșan sunt evidențiate harul, savoarea narativă și arta de a

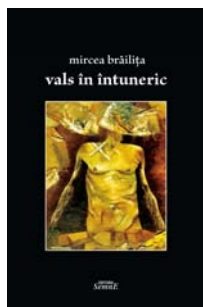
crea suspans. Lui Fănuș Neagu i se recunosc, cu admirație, marile sale merite literare, fiind apropiat de columbianul Gabriel Garcia Marquez : ”Autorul **Cantonului părăsit** și prietenul său Nicolae Velea, alături de un □tefan Bănulescu, au fost, fără doar și poate, cei mai buni nuveliști din anii 60, adevărați deschizători de drumuri.” (pag. 111) ”Contemporan cu Gabriel Garcia Marquez, ba coleg de generație, dacă luăm doar vârsta în considerație, Fănuș Neagu are puncte comune cu scriitorul sud-american : imaginația debordantă (și a autorului, dar și a personajelor), melanjul fermecător dintre real și fantastic, trecerea pe nesimțite de la unul la celălalt, romancierul nostru cultivând un magic de sorginte pur românească, pe linia lui Vasile Voiculescu, deci neîmprumutând de aiurea, apoi plăcerea de a povesti, plăcere pe care o transmite instantaneu deopotrivă personajelor și cititorului, ca și plăcerea de a trăi, de altfel.” (pag. 114) Sunt încurajate debuturile – Corina Sabău -, fiind marcate, de fiecare dată, diferențele specifice în cazul fiecărui autor : Doina Ruști, Valeriu Stancu. Este afirmată excelența unui prozator, Ilie Sălceanu, nebăgat în seamă de criticii momentului : ”De la Eugen Barbu și Fănuș Neagu nu prea mai știi prozator român care să aștearnă narațiuni atât de luxuriante stilistic, presărate de cuvinte cu rezonanță orientală...” (pag. 131) Amărăciunea își face loc în enunțurile cronicarului despre cărțile valoroase și nerecunoscute ca atare. : ”N-am citit nicio cronică la **Miluta** lui Valentin Tașcu, poate că nici nu s-a scris, ceea ce înseamnă că viața literară din România se desfășoară într-o confuzie regretabilă. Spun acest lucru pentru că **Miluta** este un roman cu adevărat valoros . Într-o literatură normală, așezată, corect ierathizată, cartea de față ar fi fost un eveniment.” (pag. 143) Când e cazul – Dumitru Ungureanu -, Dumitru Augustin Doman nu este zgârcit cu laudele.

Autorul **Cititorului de roman** a scris, despre **Ghețarul** subsemnatului, printre cele mai frumoase și mai inspirate rânduri. (**Un roman care șterge hotarele dintre real și magic, dintre real și absurd**, pag.144-147) Îi mulțumesc și pe această cale că nu m-a lăsat în paragină și-n uitare. Sincer vorbind, m-a făcut să mă simt scriitor. Este supremul elogiu pe care-l putem aduce unui cronicar - el însuși un aristocrat printre romancieri! - al romanelor românești.

Dumitru Augustin Doman face de unul singur, pe un salariu de mizerie, una dintre cele mai bune reviste literare de azi : **Argeș**. În plus, își sacrifică viitoarea operă, de dragul de a salva destinele unor confrăți, preluând sarcinile unei critici de întâmpinare, puse pe fugă de la îndatoriri de foamea pe care o administrează, cu cinism, clasa politică. Câți scriitori români de azi mai fac așa ceva?

Tăcerea pianelor sparte

o cronică de *Nicolae Boghian*

Ideal ar fi ca opera unui scriitor să reflecte principiul conform căruia o totalitate este mai mult decât suma părților ei. E ceea ce deosebește o proprietate rezultantă de una emergentă. Viața, gândirea sunt proprietăți emergente pentru că nicio celulă sau neuron luate separat nu pot prelua funcțiile întregului. La rândul său, întregul nu poate fi conceput fără trăsăturile separate ale elementelor componente.

Fac această introducere pentru că în alcătuirea unei ediții ar trebui să ținem seama atât de principiul emergenței, cât și de ambivalența elementelor ansamblului, stabilind astfel o relație coerentă între specificul (autonomia) operei și varietatea componentelor sale. Până la urmă, opera e ca o pădure. Privită în ansamblu, nu bănuim ce se ascunde în ea. Simți doar răcoarea, miresma și acel foșnet misterios care te cheamă în adânc. Și abia atunci știi că pădurea nu este doar o pată mare și verde peste pământul ruginiu. . .

Un demers special întreprinde poetul și criticul Octavian Mihalcea prin îngrijirea apariției unui volum postum a regretatului Mircea Brăilița. Volumul , , Vals în întuneric, , (Editura Semne, București, 2014) oferă cititorilor imaginea unui destin poetic aflat sub semnul tulburător al neîmplinirii, al zborului peste stânci golașe și pământuri neprimitoare. Acest poet de o blândețe arhaică, având izbucniri tumultuoase doar în clipele de exaltare cu prietenii, nu a râvnit onoruri literare, dar nu a stat nici sub piciorul modestiei ipocrite. A publicat doar trei volume de versuri, pe care Octavian Mihalcea le radiografiază într-o succintă postfață. Poemele din acest volum sunt reproduse într-o configurație ce ar părea aleatorie dacă nu am face recurs la ceea ce spuneam la început despre principiul emergenței.

Un prim grupaj se intitulează *Doar întrebări* și cuprinde poezii ce amintesc de ingenuitatea labişiană. Și sunt multe întrebări în aceste secvențe ușor picturale dar trimițătoare de săgeți către ținutele hazardului. Mircea Brăilița nu e un poet descriptiv, dar haloul pe care versurile îl înalță prin deconcertantele piruete semantice te fascinează și te derutează în aceeași măsură. Nu împărtășesc constatarea că grupul oniric de care a fost apropiat în tinerețe și-ar fi pus amprenta asupra stilului său. Ciclul întrebărilor dezvăluie mai degrabă izbucnirea unui *proteism mental*, cu amestecuri de emoție și ironie absurdă, amintind oarecum de poezia fetișurilor, ce trage

linii paradoxale între Apollinaire și Max Jacob. De fapt întrebările sunt ca niște cârlige care caută dezordinea lucrurilor, dar și aventura interpretării nonconformiste. . . *De ce nu, doar pentru mine/să nu fi pândit înapoia/perdelei de catifea vișinii/sirena eterică, sinucigașă/care merită puțină lumească iubire/fiindcă scufundase răzând ascuțit/corăbiile ruginii ale toamnei într-o singură/prealimpe și verde ca smaraldul lagună/în timp ce noi/pășnici pirați înjuțați câte doi/ardeam putreziciunea/oceanelor sub cerul/îndestulat mereu cu sacrificii?* (**Septembrie**). Este în această avalanșă de întrebări un protest surd față de înțelegerea obișnuită pe care ne-o servește rațiunea, față de comoditatea cu care noi acceptăm tirania locului comun. . . *Știi că nu te poți feri să o privești/știi că irisul e ultima ta capcană/mica prăpastie/de lângă potecile îmbietoare/ale înzăpezitei lumi//știi că odinioară mlădițe/ți se vor frânge la picioare ca într-un/festin cu ibiși/imensele pleoape ți se vor închide zăngănind//știi că dezbrăcată, metisă, unduitoare//e pe aproape noaptea tuturor amintirilor//și ce vei întreba atunci?//dacă pe noile unghiilor trandafirii/e tipărit destinul?/care destin?rechinul falnic din ultima clipă feroce/când cu un simplu suspin/viața învinge viața?*(**Octombrie**)

Un aldoilea ciclu, *Fostele inimi, fostele ceasuri* aduce o calmare a tonului interogativ-derutant și mai ales o limpezire a expresiei. Este meritul lui Octavian Mihalcea de a fi interceptat sonurile aproape difuze prin care se creează iluzia că poemele se compun singure, iar poetul duce în cioc o pasăre beată. Norul resemnării se lasă peste acuitățile nedescifrate.... *Uitați ce fac/slăbesc șuruburile timpului/muncă ușoară//de mâine/reînflorește vișinul meu/gureșele zboară//de parcă/aș fi furat sau ucis/veneam din noapte în zi//încă dormeai/eu spărsesem seiful din vis/tu îi sfidai pe cei vii//nu mi/a fost scris/să înghit numai muguri/să las viitorul fără șuruburi*(**Mecanică fină**). Trimiterile către zgomotul etern devin din ce în ce mai resemnate și ele fac trecerea spre reizbucnirea interogațiilor din ciclul **Altele, înaltele**. . . *Credeați că s-a schimbat ceva?/steagul piraților/flutură mereu amenințări crucișe//la bordul corăbiilor purpurii/cutreierăm oceanele din minte//dorința fecioarelor încalecă orice voință//și noi scâncim/ca vulpile albe în Hiperboreea//se spune/că unii au descoperit/degetul lui Dumnezeu//vai și vai!/când și când?/unde și unde*

Poetul se destăinuie și se risipește în strădania de a reda spiritului liber autonomia necesară străbaterii unor spații mai largi și mai adânci. Dacă până aici nu se conturează (totuși) o traumă existențială sau indiciile care să o sugereze, acum apar semnele unei împotriviri la desfășurarea amorfă a fenomenelor. . . *Gras și urât cum sunt ergo sum/ar trebui să știu și știu ce fierbe acum/în bucătăriile sorții//dar când va fi/bucătărind bucătărind ca un nebun//vei uita cum se mănâncă//mai bine rod proaspătă frunză de mentă/ca pe ultima universală fiere/mai bine licheni de stâncă//nu mai poftesc creier*

de liliac/cu gânduri invers atârinate/nici fără stăpân perfect uscate//nimic nimic pentru mine/gătindu-mă aud lătrând/ferocii câini ai primăverii//gătindu-mă gătind în hăul/nimicului atât de greu/de învârtit cu mestecăul (A la cucina).

Sunt aici configurările unui suprarrealism disimulat, cu vârtejurile sale de scepticism și ironie, dar și ale unui sentimentalism butaforic, reprimat prin aceeași eschivă în morișca întrebărilor la care nu se așteaptă răspuns. Nu putem spune că avem de-a face cu un scepticism înverșunat în negări vehemente ca la dadaști, ci, dimpotrivă, de o revărsare de sinceritate prin sensibila atingere a corzilor universalității. Poate de aici se simte o oarecare tocire a spontaneității expresive și chiar o pierdere a energiei percutante a metaforei.

Sub titlul **Vals în întuneric** apar grupate (aproape tematic) poeme cu accente derutant-melancolice, amintind de romantismul desuet al saloanelor unde se valsează pe acompaniamente prăfuite. . . *Calci sângerând pe-ascuțite cuvinte/când mustește de rouă inima lumii/albă prea albă sub marele voal//și costă cât costă o învârtire/mai nimic mai nimic/dintr-un bal austral//când fină pe talie mâna-i pierdută/piciorul morții încătușat/dintre soldații închiși în redută//cei mai subțiri dansând s-au predat/zilele curg prin cotorul de carte/mult mai frumoasă decât vei fi fost//peste tăcerea pianelor sparte/iar ne inviți scânteietoare/la valsul perfect la vals fără rost (Marele vals scânteietor).* Tristețea pare să inunde tot mai mult țărmul de care altădată se spărgeau valurile interogațiilor neliniștite, iar tonul spumant-baladesc, de romanță minulesciană ne poartă spre un tărâm pe care puțini mai au înd răzneala să adaste.

Vals în întuneric aduce pe podium, prin strădania inspirată a lui Octavian Mihalcea, un poet ce merită o valorizare mai accentuată. E de așteptat apariția unei ediții de autor, care să-i configureze pe deplin profilul.

Metafora tăcerii

o cronică de *Nicolae Boghian*

Un triumf al melancoliei circulă prin paginile celui mai recent volum al poetului Liviu Vișan (**Tarot cu icoane**, Editura Semne, București, 2015), spre nedumerirea celor ce i-au savurat versurile de până acum (rămase poate și ele mute de uimire între copertile cu titluri decoltate). Unde sunt jartierele

ce atâtă privirile spre ciorapii învelind/ dezvelind splendide coapse, felinarele abia pâlpâind pe cheiuri la trecerea birjelor prin cartierele famate? Unde s-au topit aburii cârciumilor hrănitoare de vinovate pofte, romanțele fredonate sub șuierul locomotivelor cu abur tras din marile distilerii? Unde sunt retoricele dezvăluiri despre poemele rămase la muze și declarate en-gros postume, dorite însă a fi licate în secret prin cazinouri glorioase?

Pare că poetul își acordă un mic/mare repaus și se retrage de la masa de joc, întorcându-și fața spre imaginile care l-au însoțit în acest timp, transgresându-le în încercarea de a reconstitui un univers aproape pierdut.

Această ieșire din scena tumultuoaselor aventuri lirice ar trece neobservată dacă ar fi urmată de o radicală desprindere de acestea, de o convertire sau de o figurație a spășirii, în sensul de a se ierta pe sine și a lăsa privirea să atârne de spătarul scaunului lăsat gol.

Miza noului volum nu este lamento-ul după vremurile bune ale metaforei, ori după fierbințile îmbrățișări ale muzei darnice cu toate capriciile poetului, ci ieșirea din *lungul prizonierat al metaforei*, cu traducere ambivalentă. Pe de o parte, absența ei prin închiderea/cantonarea în zona aglomerată a *deja-vu*-ului ce stoarce de vlagă orice viziune înaripată, iar pe de altă parte, răpirea ei în doar mărunțul calcul al evitării emoțiilor turbulente.

Cei care mă privesc în ochi nici nu știu/ce tristă e viața omului ajuns la oraș scrie Liviu Vișan în poemul **Poet la oraș**, dând frâu liber elementelor secvențiale ce vor țese nu broderia ci armătura unei melancolii asumate, ivite din chiar lipsa *cernelii vinovăției pe degete*. Această *cerneală* ascunde *spațiul nemăsurat al tăcerii/unde poemul se ascunde/cu frică de sunet/cu foame de vocale mute (Poem uitat)*, ea indicând în același timp începutul unei altfel de uimiri în fața a ceea ce dezvăluie metafora tăcerii. Tăcerea nu este lipsa de sunet, ci o așteptare a cuvântului ca element creator, care restructurează realitatea și o deschide spre multiplele nivele de percepție/ receptare, ordonând și potențializând exprimarea. Din acest spațiu al tăcerii se va ivi, ca într-un *Bing-bang vocala* ca prim element al vibrației, și sursă a energiilor exprimării – *gura flământă a vocalei/va mușca din carnea inimii tale/un cuvânt inexistent în vreo limbă/vorbită//litere nesățioase te vor devora încet/cu cerneală de sânge/pe boturile lor mici/ascuțite ca briciul//pe un pergament al tăcerii/săgeți de lumină vor zbura. . . (Poem uitat)*

Tăcerea este și suverana însoțitoare a melancoliei, starea căutată și găsită ca posibilă cale spre atingerea poeticității. . . În aceeași măsură ea poate fi acel limbaj universal care depășește exprimabilul ca formă, el

intrând *pe o uşă pe care nu o vede nimeni*, spre eu-l devenit *un spasm/al versului nerostit* (**Cântec de tăcere**). Despre acest limbaj poetul spune în **Vitraliu** – *urmele literelor/în haită/paşi de jivină flămândă/ieşită la vânat/ţin calea poemului/eremit ce trece prin oglindă/fără să-şi taie venele/în lamă de cioburi/poetul/priveşte umbra/de care tocmai s-a despărţit/vers alb pe tavanul chiliei/suflet pur/în negre cerneluri/din lumea de dincolo/vede mai bine/chipul de înger/în rămat/în coperta ferestrei deschise/icoană de cioburi sidefii galbene roşii/pe un perete aflat la apus//icoana poemului.*

Melancolia este un *poem al tăcerii*, unde călimările secate la care *pasărea visului* nu mai ajunge amintesc de acele *scene ieşite la suprafaţă din aceleaşi regiuni din care se hrăneşte feeria nocturnă*, din acele *pânze de imagini ascunse în noi şi care întotdeauna sunt legate de preocupările noastre, de spaimile şi speranţele noastre metafizice*. (Albert Beguin, *Sufletul romantic şi visul*, Univers, 1970, pg. 249) Imaginea din **Poemul tăcerii** este ca un torent de melancolie – *un trist cocor îşi lungeşte gâtul/spre alte zări/ca un toc pe care s-a uscat /cerneala poemului //pana lui va cădea /sub ghilotina orizontului /fără să scrie/niciun cuvânt.*

Absenţa cuvântului ca semn duce obsesiv spre macro şi microuniversul vocalei originare – *vocala aceasta este gaura neagră /în care poemele dispar //vocala aceasta este un vertij /cum ar spune poetul /mort de sete /la masa unui birt cu nume de ceas* – (**Poemul beţiei de cuvinte**). Dar ea este singura cale de acces spre limba universală, aceea a timpului, dar şi a poeticităţii generatoare de sens. Un spaţiu golit de limbajul universal al poeticităţii, din care izvorăsc complementar melancolia şi singularitatea, ar fi precum viziunea din **Frigul de Nord**, unul dintre cele mai sugestive poeme ale volumului, amintind de metafizica spaţiului din **Biblioteca din Nord** a lui Aurel Dumitraşcu – *coboară frigul din nord /până în vârful degetelor care scriu /un stol de păsări pune semn de doliu /pe sârma de telegraf//parcă ar ţine în gheare /linia orizontului /înfometatele păsări /precum cuvintele poemelor nerostite //niciun fulg de zăpadă /nu vrea să îmbrace pământul gol /piept de cadavru /încă nedisecat //îţi vine să pui mâna pe geam /în locul frunzelor bănuite /pentru a şterge lumina nevinovată / de lacrimi //îţi vine să adânceşti/ groapa amintirilor /într-un ritual al înhumării /al trecerii prin aer prin foc prin întuneric //frigul coboară din nord /şi aprinde sângele mort /în venele subţiri ca sârma de telegraf/riduri adânci pe fruntea zilei ce vine.*

Liviu Vişan nu se agată de aripile melancoliei doar spre a scăpa de acel joc în care *ca să trăiască /poetul vinde iluzii /dureros de ieftin /amanetează metafore /sclipitoare peniţe de aur /de la frânte stilouri vechi chinezeşti /călimări de cristal/murdare la gură /de păcatul cuvântului. . .* (**Tarot**) Poetul vrea să-şi asume poezia în virtutea conceptului de viaţă trăită

ca exercițiu poetic. Se așează pe sine în chiar interiorul care se ofilește continuu, în căutarea a ceea ce îl poate singulariza – *am uitat ce pagină grea e întorsul fânului /dar știu că iarba tânără cade greu în genunchi /îmi amintesc de izvorul aflat în inima pădurii /când calc pe asfaltul fierbinte precum fahirii* – (**Poet la oraș**) Melancolia îl poartă spre imaginile glisante ale copilăriei, văzute însă printr-un imaginar adoptiv, ce cumulează multiplele fațete ale vieții ca trăire a poeziei. *Poezia nu se scrie ci se trăiește* (**Exercițiu de dicție**) este versul care reprezintă emblema acestui remarcabil volum al poetului Liviu Vișan, ce face o spectaculoasă trecere spre un alt fel de poezie, aceea a *imagnarului fără imagini* în care nevazutul tăcerii se deschide explodând în noi înșine.

Viața noastră cea de toate zilele

o cronică de *Andrei Novac*

Citind cartea lui Ovidiu Ohanesian, începi să înțelegi că nimic nu este întâmplător și mai ales de ce libertatea este greu de trăit într-o țară ca România. Ovidiu Ohanesian rememorează, la un anumit timp de la evenimentele legate de răpire, emoțiile și tensiunea pe care le-a trăit, dar este o tensiune dezamorsată pentru că autorul povestește totul știind deznodământul întâmplărilor. Jurnalul său este unul care se compune din articole de presă însoțite mereu de dovezi vizuale care ajută cititorul, îi încurajează memoria (vizuală) îi sprijină modul de a înțelege contextul și spațiul în care se petrec lucrurile și, mai ales, de ce se petrec. Prima ediție a acestei cărți intitulată *Răpirea din Irak*, având o prefață semnată de Sorin Roșca Stănescu, avea să-l impună pe ziaristul Ovidiu Ohanesian ca pe un autor veritabil de cărți de investigații de foarte bună calitate care înțelege că oamenii trebuie să afle într-o formă sau alta adevărul. Exercițiul lui Ovidiu Ohanesian este necesar într-o societate în care democrația a debutat îmbrăcată în hainele minciunii și ale crimei (decembrie 1989, Mineriadele din anii 90). Au trecut zece ani de la un

eveniment pe care românii, în marea lor majoritate nu au avut timpul necesar să îl perceapa așa cum ar fi trebuit, poate, în fond, eliberarea celor trei jurnaliști a însemnat un triumf care ar fi trebuit să mulțumească pe toata lumea. Ovidiu Ohanesian aduce în discuție motivele pentru care România nu se poate descotorosi de trecut.

Lucrurile se schimbă în aparență, dar, în, fapt ele rămân aceleași, Ohanesian introduce cititorul în contextul social și politic în care evenimentul urma să se întâmple. Anul 2005 era anul marilor așteptări, primul an de mandat al lui Traian Băsescu, România răsufla ușurată după ce, teoretic, glonțul șuierase pe la urechia ei, noua putere de la București era garantul încetării oricaror tipuri de abuzuri. Ovidiu Ohanesian scrie și o face foarte bine, o face acaparând și elaborand spații de dezbatere și de echilibru între imaginile pe care le creează cu talent veritabil și vocație, cartea este un document scris în care autorul surprinde imagini și scene, pe care le analizează, descrie personaje și le caracterizează mimica și gestică, încercând de viziune opera scrisă.

Mai presus de toate aceste lucruri, în tot ce scrie Ohanesian, tronează atitudinea, curajul și bucuria de a fi liber. Cartea are momente tensionate, totodată există o avalanșă de informații care te pun efectiv pe gânduri, te solicită și te epuizează într- un mod plăcut. Întreaga istorie este atât de bine racordată la prezent, încât lumile se suprapun către o analiză de viziune.

Expunerea acelei lumi (2005) surprinde aspecte teribil de interesante din mediile implicate în descrierea autorului, lumea pe care Ohanesian o creionează prinde rădăcini și se dezvoltă, el reușește să se desprindă, să fie deasupra evenimentelor, deși participă activ la ele.

Cartea ridică totodată o serie de întrebări, de suspiciuni care incită și mai mult cu privire la subiectul de discuție. Din păcate, în jurul acestui subiect s- a așternut o tăcere ciudată, iar reapariția acestei cărți, la zece ani distanță de la eveniment, este în măsură să stârnească interesul, și spiritul combativ al oamenilor liberi pentru care posibilitatea de a gândi și acționa sunt piloni de bază în evoluția ulterioară a societății românești. Nu este de ajuns să condamni ceva, fără a avea condamnați și nici să judeci lucruri pe care nu le- ai trăit, știu că societatea civilă din România are carențe grave în foarte multe situații, dar toate acestea trebuie să se termine la un moment dat, apare, însa, problema lucrurilor descrise în carte de Ohanesian, întrebările ridicate de el sunt defnitorii pentru cei care vor să formuleze răspunsuri, doar că răspunsurile trebuie să genereze soluții și ele trebuie să elibereze, să detoxifice societatea, să îi dea o șansă pe care, sunt sigur, că o merită și pentru care România frumoasă a suferit și și- a păstrat o linie dreaptă, fără întreruperi și ocolișuri. Ovidiu Ohanesian este unul dintre cei care mi- a demonstrat mereu că există o șansă adevărată ca România să își revină, știu însa că este foarte greu, după 50 de ani de comunism, alți 25 de

ani de democrație, în care criminalii înca mai dau lecții de moralitate la televizor și România nu știe încă numărul celor care au murit la Revoluție pentru o democrație care a subjugat în loc să elibereze.

Cartea lui Ovidiu Ohanesian răspunde la o serie de întrebări pe care nici măcar nu le ridică, are acest dar, te face să înțelegi de ce foarte multe lucruri nu au putut să se întâmple, așa cum ar fi trebuit, cred că asta este un mare merit pentru o carte. Actualitatea subiectelor tratate în ea este cea care dă o valoare reală cărții, una care te aduce cu picioarele direct în realitate. Și mai cred cu tărie că este foarte important în viață să îți dai seama că toate au un rost, că merită să lupti în continuare, merită să aperi adevărul, fără să îți pui vreo secundă problema dacă vei reuși.

Am citit cartea lui Ovidiu Ohanesian, am înțeles multe lucruri, altele m-au pus pe gânduri, dar peste toate acestea, am avut un sentiment de mulțumire pentru că am citit o carte foarte bine scrisă, o carte în care umorul, tensiunea și informațiile înșirate pur și simplu conduc către o formă clară a ceea ce înseamnă viața și moartea stând împreună, pe malul unui orizont din care în cele mai plătitor.

Jurnalul unei asceze

o cronică de *Dan Iacob*

Fiind vorba de un jurnal de suflet nu vom găsi în lăuntru lui repere temporale; cu alte cuvinte, nu știm în ce perioadă au fost făcute însemnările, dar ele acoperă, cu siguranță, câteva decenii, constituindu-se într-o adevărată Scară spre cer a autorului, scară ce aproximează, în cuvânt, Scara virtuților pictată pe peretele exterior al Mănăstirii Sucevița, scara Sfântului Ioan Scărarul. Asceza nu are un capăt; atâta timp cât este în trup omul e ispitit, ispita atrăgând, de cele mai multe ori, căderea. În pictura de care aminteam se pot vedea căzând în abis oameni îmbunătățiți, ce mai aveau doar câteva trepte până-n Rai. Așa stau lucrurile și cu jurnalul lui Gheorghe Simon: dincolo de citate și comentarii simți pulsând un suflet în căutare de Lumină, un suflet încercat de viață, care a înțeles că nicio victorie nu este definitivă, că lupta cea bună, întru Hristos, trebuie purtată zi de zi, cu luciditate, cu smerenie, dar mai ales cu iubire.

Jurnalul începe cu câteva cuvinte dedicate Agapiei, adevărată Axis Mundi, „prea departele, la care râvnim, făcând să ni se descopere Adevărul, din aproape în aproape (...), pacea firii neîntrerupte, susurul tăcerii abrupte și fâlăitul clipelor frânte, toate, întregite și integratoare, prin rugăciunea minții și a inimii, închipuind făptura transfigurării, în sufletele obosite, amenințate de ofilire și de adumbrire”. (op. cit. p. 7).

Etimologic, cuvântul agapia vine de la grecescul agapé, care se tâlmăcește iubire. Și acum, spune Sfântul Apostol Pavel în „Epistola I către Corinteni”, după ce înalță un imn iubirii, „rămân acestea trei: credința, nădejdea și iubirea. Dar mai mare decât toate este iubirea. ” La greci se vorbește de iubirea prietenie – „philia” - , de iubirea familială – „sorge” -, de iubirea dintre un bărbat și o femeie – „eros” - , dar și de iubirea de divin – „agapé”. Când rostea celebra vorbă „iubește și fă ce vrei”, Fericitul Augustin se referea la această ultimă treaptă a iubirii; în momentul în care te lași locuit de Iubirea – Dumnezeu nu mai poți face decât ceea ce te îndeamnă ea. Cred, de aceea, că jurnalul lui Gheorghe Simon ar putea primi și subtitlul: Jurnalul treptelor iubirii.

Viața lui a curs, asemenea unui fluviu, în jurul Mănăstirii Agapia, unde, în copilărie ajungea, la Stăreție, doar cu Plugușorul și cu Semănatul, iar mai târziu, în timpul cununiei religioase, în Paraclisul de lângă Stăreție. Apoi, aidoma treptelor din Scara Sfântului Ioan Scărarul, luat în vizorul securității, Gheorghe Simon a pățimit, a mărturisit, dar s-a învrednicit să-l cunoscă pe poetul Ioan Alexandru, ce a adăstat vreo lună de zile, împreună cu familia, la mănăstire, timp în care a odrăslit volumul de versuri „Imnele Moldovei” sau pe Zoe Dumitrescu Bușelenga (viitoarea maică Benedicta), ce se stabilise, vremelnic, la Mănăstirea Văratice. În anii lungi de lecturi, meditații, rugăciune, de frecventare a sfințelor slujbe, de apropiere de maica stareță Eustochia, dar și de părintele duhovnic, Gheorghe Simon a dobândit, așa cum mărturisește printre rânduri, metanoia, „schimbarea gândirii”, „nașterea din nou”, întru omul cel nou, adus pe lume de Mântuitorul Hristos.

Și în tot acest tumult, în toată această căutare de sine întru un Sine mai înalt, întru Hristos – Sinele, apare întâlnirea cu opera lui Fernando Pessoa, cu scrierile Sfântului Ioan al Crucii (ce conturează cele cinci stricăciuni ce ne afectează sufletul: „neliniștea, tulburarea, întinarea, slăbirea, întunecarea”), cu neliniștile lui Emil Cioran, cu marea poezie a lumii, cu Psaltirea lui Dosoftei, cu Noica, Andrei Pleșu, Mihai Șora, Franz Kafka (pentru care cele două mari păcate ale omului sunt nerăbdarea și nehotărârea), cu Ludwig Wittgenstein („Crede! Aceasta nu face niciun rău”), Benjamin Fundoianu, cu Borges și Origen, Blaise Pascal și cu Heidegger, care „a urzit puțină pace în limbaj”, cu Elias Canetti și cu Marguerite Yourcenar, care , în „Piatra filosofală”, spunea: „ Să cuprinzi inaccesibilul izvor al tuturor lucrurilor înlăuntrul unei Ființe, croită după

tipar omenesc, mi se pare și azi o blasfemie, și totuși simt, în ciuda rațiunii mele că în trupul acesta, care mâine se va preschimba în fum, sălășluiește nu știu ce Dumnezeu”.

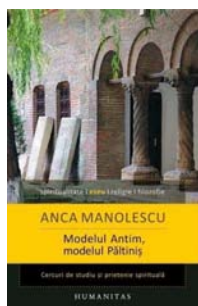
„Pe Dumnezeu nu-l poți auzi vorbind cu alții, ci numai când tu ești cel căruia i se adresează” (Wittgenstein);

„Dumnezeu nu i se adresează decât individului, persoanei; ideea se adresează maselor, națiunilor, întregului pământ” (Fundoianu).

Și lista marilor căutători de Dumnezeu din cultura universală, prezenți în Jurnalul lui Gheorghe Simon ar putea continua, dar ne vom opri aici, nu înainte de a observa că autorul are rara capacitate de a ajunge la citatele scurte și esențiale, asemenea celor amintite mai sus. În tot ce citește grila este sufletul și posibilitatea lui de a accede la întâlnirea cu divinul. Iar în această căutare sunt întâlniți prozatori, filosofi, teologi, sfinți, poeți, toate aceste căi fiind receptate ca tot atâtea trepte spre Dumnezeu. Dintre autorii români nu sunt uitați Radu Petrescu, Octavian Paler („pentru care nu aflarea ci căutarea lui Dumnezeu contează”), Ileana Mălăncioiu, Ioan Es. Pop, Grigore Vieru („Hristos clipa! Aceasta-i povara bunătații noastre!”), Mihai Eminescu, André Scrima, Sorin Lavric (ale cărui cronici din „România literară” le citește săptămânal), Lucian Blaga („Dumnezeu nu plânge cu lacrimi, plânge cu fluturi”), Nicolae Steinhardt („orice om poate fi creștin, orice creștin este un om liber, orice om liber este fericit”).

Modelul Antim, modelul Păltiniș

o cronică de **Dan Iacob**

Pe Anca Manolescu am întâlnit-o în aria lecturilor mele legate de religie și studii tradiționale. Apropiindu-mă de viața și scrierile părintelui Scrima, am descoperit că ea este cercetător și editor al arhivei André Scrima de la *Colegiul Noua Europă*, că este editor și traducător din Simone Weill, André Scrima, René Guénon. M-a fascinat de la început deschiderea pe care o are față de marile paradigme religioase ale omenirii, felul cum știe să găsească locurile luminoase în care marile

tradiții spirituale se întâlnesc.

Despre cele două fenomene din cultura română, unul crescut pe dimensiunea religioasă (creștin-ortodoxă), cu accent pe rugăciunea inimii, pe practica isihastă, celălalt crescut pe dimensiunea filosofică, în jurul personalității lui Constantin Noica, s-au scris mai multe cărți (André Scrima, Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu, Vasile Dem. Zamfirescu, Sorin Lavric, Laura Pamfil, fiind doar câteva nume ce au avut preocupări în acest domeniu), dar este pentru prima dată când un autor năzuiește să dea seamă de ele în cuprinsul aceluiași volum.

Așa cum afirmă Andrei Pleșu, în textul care poate fi citit pe coperta a patra a cărții, cartea Ancăi Manolescu este *o reconstrucție erudită, dar intens simpatetică, a unui „model” de viață spirituală atemporal. E vorba despre modul în care se nasc întâlnirile purtătoare de destin (...), despre efortul oamenilor de a se situa, de „a-și găsi locul” și despre „instituționalizarea” - dincolo de instituții - a formării intelectuale*. Îmi place formula aceasta a lui Andrei Pleșu, referitoare la formarea intelectuală dincolo de instituții, pentru că am avut, la rându-mi, ocazia să zăbovesc, o săptămână, în preajma filosofului de la Păltiniș, și să cresc mai apoi, sub influența lui și a altor câtorva, întru ființă. De aceea am citit pe nerăsuflăte cartea Ancăi Manolescu.

Fără intelectuali, subliniază autoarea, în prelungirea unui gând al lui Leszek Kolakowski, o instituție religioasă nu rămâne vie, se fosilizează, nemaifiind în stare să se raporteze la provocările actualității decât din punctul de vedere al trecutului. Pe de altă parte, *în interiorul credinței fiecare tip uman își găsește un drum și fiecare facultate umană e valorificată. Cea a înțelegerii, precum și cea a faptei. Caritatea, alături de claritatea gândului pornit pe urmele lui Dumnezeu*. De la autorii creștini timpurii până la monahismul medieval, ne amintește Anca Manolescu, credința a fost privită drept „adevărata filozofie”, adică *formare a sinelui întemeiată pe revelație, urmare a Logosului pe calea cunoașterii lui Dumnezeu*.

Abordând cele două modele (Antimul și Păltinișul), autoarea înțelege să nu pornească de la divorțul dintre cunoaștere și credință prezent în modernitatea târzie ci să meargă pe linia conturată de scriitori precum Nikolai Berdiaev, Simon Weil, Henry Corbin, Heinrich Zimmer, pentru care intelectul e esențial în angajarea spirituală. Lăsând deoparte istoria concretă a celor două grupuri, doctrina ce i-a adunat laolaltă pe membrii lor, autoarea este interesată de „atmosfera” din aceste cercuri de studiu, de întâlnirea membrilor lor pe verticala ființei, *scenariul formării de sine în dialog cu colegii, jocul între disciplina și libertatea gândului, practicile, vocabularul, mijloacele cercetării în comun*.

Deși filosoful Constantin Noica a fost un formator de gândire și nu un „maître spirituel”, Păltinișul este plasat alături de Antim deoarece exercițiul filosofiei păstra, în jurul lui Noica, ceva din încărcătura existențială pe care filosofia o avea în vechile școli, calea filosofiei, în sensul ei prim, revelat de greci și calea cunoașterii religioase de tip creștin nefiind divergente; amândouă se raportează la un adevăr polar, străduindu-se să comunice cu el, amândouă presupun un exercițiu de șlefuire de sine, o ameliorare a ființei. Atât la Antim cât și la Păltiniș în centru a fost un maestru, cultivarea minții fiind solidară cu modelarea sufletului.

În primele secole creștine, ne amintește autoarea, creștinii cultivați vedeau în primul rând în Christos Înțelepciunea divină care, în mod uimitor, exaltant, se întrupase, vorbindu-le direct, spunându-le cuvintele învățăturii sale. Origen își ridică discipolii din treaptă în treaptă, sufletul putându-l vedea pe Hristos sub diferite forme, funcție de nivelul spiritual atins, ajungând să participe din ce în ce mai viu la inteligența chistică, până la apogeul cunoașterii de sus, întru Hristos.

Referindu-se apoi la filozofie, autoarea amintește de scrisorile episcopului Synesios către femeia-filosof Hypatia (omorâtă de creștini), pe lângă care ucenicise, scrisori ce ne relevă faptul că *filosofia înseamnă căutare împărtășită cu câțiva intimi* , „*viață în comun*”.

Ceea ce face din dintr-un știutor un maestru este intensitatea cu care asumă el însuși *postura ucenicului față de Logosul divin; este priceperea lui de „călător” spre / împreună cu ținta cere il cheamă. Aceasta este excelența maestrului spiritual: asumarea intensă a condiției de ucenic și călător. (...)* Ceea ce predă maestrul ucenicului este tocmai depășirea de sine, el nu face decât să trezească ochiul spiritual al discipolului. Cel din urmă trebuie să-și parcurgă propriul drum, să-și realizeze propria preschimbare. În varianta lui bună, maestru e o transparență către învățătorul divin.

În cazul creștinismului, observă autoarea, Hristos însuși *e sesizabil doar ca traseu, ca înaintare, ca Persoană, convergentă spre Tatăl și spre abisul divin*. Pentru Origen el este *învățătorul tainelor divine*.

Atât filosoful cât și creștinul este iubitor de înțelepciune. Dar pe când treapta cea mai de sus a filosofului este rațiunea (saltul de la intelect la rațiune, de la suflet la spirit), pentru creștin Hristos este Înțelepciunea și iubirea de înțelepciune se confundă cu actualizarea îmbrăcării în Hristos, primită la botez.

Iubitorul de înțelepciune – fie filosof ori religios – tinde sau participă deja la seninătatea țintei sale. (...) Neafectarea, ironia, buna dispoziție, atenția față de semenii și față de expresivitatea imediatului sunt semne ale bunei așezări.

Astăzi, observă Anca Manolescu, *trăim într-o atmosferă laicizantă unde raportarea la transcendent nu mai are sens, ori cel puțin nu mai are un*

sens intelectual larg recunoscut. O seamă de cercetători ai Antichității târzii arată că, pentru primii creștini, credința era o cale de înaltă cunoaștere, de cunoaștere ultimă. Deosebirea dintre credință și cunoaștere a apărut mai târziu, s-a impus și s-a accentuat. „Treptat Biserica a pus accentul aproape numai pe credință și a dat gnozei un loc destul de neînsemnat”, în timp ce pentru creștinii din sec. al II-lea, mântuirea consta în gnoză sau cunoaștere superioară și în viața veșnică, dublul har adus de Hristos.

Astăzi divorțul dintre credință și cunoaștere este deplin, iar maștrii sunt rari; Constantin Noica, mare formator de gândire, socotea că materia credinței nu intră în câmpul filosofiei, în timp ce Ioan cel Străin, prezent puțin timp la Antim, a imprimat întâlnirilor de aici direcția isihastă, a Rugăciunii Inimii.

Ce are Atena cu Ierusalimul?, sună a celebră întrebare a teologului creștin Tertullian, din primele secole, referitoare la diferența dintre rațiune și credință.

Are, pare să-i răspundă studiul Ancăi Manolescu, dacă cele două căi sunt parcurse până la capăt, în orizontul prieteniei între câțiva, iscate de întâlnirea cu un maestru.

Are legătură, din momentul în care ambele căi, asumate deplin, duc la transformarea ființei celui ce pășește pe ele. Marele poet Pușkin a fost contemporan cu marele sfânt Serafim de Sarov dar nu s-au întâlnit niciodată. Amândoi, își exprimă convingerea Nikolai Berdiaev, au fost mântuiți: unul pentru să s-a jertfit pe sine spre a lăsa o operă genială, celălalt pentru că s-a creat pe sine, atingând treapta sfințeniei. Dumnezeu nu poate rămâne insensibil la jertfă, chiar dacă ea nu este făcută, declarat, în numele lui Hristos. Dumnezeu, pare a spune Anca Manolescu, nu poate rămâne sensibil la asceza culturii, asceză care, dacă știi să ți-o însușești până la capăt, îți schimbă ființa, ți-o naște din nou, cum nu poate rămâne insensibil la o viață axată pe *Imitatio Christi*, o viață de post, rugăciune, asceză creștină. Până la urmă, studiul Ancăi Manolescu este unul despre drumul intelectualului întru luminarea de sine, întru ființă. Că este ființa culturii sau este ființa de excepție (Dumnezeu-omul), asta contează mai puțin la acest început de secol și de mileniu, când oamenii trăiesc sub semnul hedonismului și când sloganul la modă este, iar, „pâine și circ”. Există însă, pare a spune Anca Manolescu, și căutători de lumină în beznă acestei lumi, iar aceștia trebuie încurajați să meargă pe drumul lor cu suflet, fie spre filozofie, fie spre religie, respectiv creștinism, pentru partea noastră de cer.

Mergeți până la capăt pe aceste drumuri, pare a spune ea, fără să vă lăsați crispați de problema mântuirii, de problema drumului corect, al singurului drum corect și, prin aceasta, izbăvitor, iar Bunul Dumnezeu, Dumnezeu-Iubire, vă va deschide poarta Raiului, la plinirea vremii voastre.

Tulburătoare cartea Ancăi Manolescu, dar și dătătoare de nădejde, de nădejdea că modernitatea târzie n-a rătăcit, încă, toate cărările. *În temeiul codrului*, spunea Eminescu, *cale nu-i, cărare nu-i/ Că de-a fost vreodată cale, ea s-a prefăcut în vale / De-i cărare undeva, nu mi-o știe nimenea*.

Epos și dialogism poetic

o cronică de **Sonia Elvireanu**

Romancier prin excelență, Gheorghe Jurcă nu rezistă tentației de a experimenta toate genurile literare, aspirând să fie un scriitor total. Publică patru volume de memorialistică cu reverberații lirice și fantastice, peste 40 de romane, proză fantastică, piese de teatru, eseuri și versuri. Vocația de prozator se resimte în poemele care narativizează stări poetice contradictorii, iar cea de poet în lirismul și cultivarea metaforei din proză.

Poemele din volumul *Captivitatea singurătății* (Cluj-Napoca, Grinta, 2014) sunt focalizate pe ideea de captivitate a poetului, o triplă captivitate: în lume, în sine, în limbaj. Existența sa se consumă în singurătate, poetul coabitează cu ea fără teamă, singurătatea devine aproape o ființă, dacă nu palpabilă cel puțin audibilă, numită metaforic “sonată mozartină”. Se detașează de lume și manifestă față de ea condescendența creatorului pentru vulg (*Singurătate*). Retras în intimitatea spațiului familiar, camera, se adâncește în propria interioritate pentru a rememora nostalgic secvențe existențiale, locuri și ființe dragi, iubirile de altădată din care n-au mai rămas decât amintirile fragile, memoria unui timp afectiv destrămat de absență. Își acceptă solitudinea, captivitatea, claustrarea în turnul de fildeș.

Poetul e un colecționar de iluzii, de amintiri, regrete, iubiri trăite, posibilități existențiale ratate, deziluzii. (*Colecționarul de iluzii*). În rotirea anotimpurilor percepe alteritatea, vârstele propriei deveniri, metamorfoza eului, iubirea secătuită de exuberanța și flacăra începutului (*Iubita care șterge praful*), degradarea, saltul în lumea digitală impasibilă. Interoghează ironic istoria tragică a propriului neam, cufundat în nefericire, pe cale de dezintegrare în postcomunism. Doar sufletul eroului din Apuseni, spiritul său treaz colindă locurile ca un remember împotriva uitării.

Poemele surprind, pe de o parte, prin amploare, 2-3 pagini un poem, pe de altă parte, prin suprimarea aproape totală a punctuației, un artificiu postmodern. Versurile curg asemenea râului învolburat într-un stil arborescent, de factură romantică, la fel ca imagistica poetului. Doar uneori o exclamație sau un punct și virgulă întrerup șuvoiul cuvintelor și imaginilor, ca un simplu respiro într-o retorică în care suflul poetic nu se epuizează. Poemele lui Gheorghe Jurcă ilustrează nu doar tematic, ci și grafic motivul heraclitian *panta rei*.

Paleta motivelor se extinde de la poet și legătura empatică cu foaia de hârtie, fără a excepta clipa de inhibiție în fața albului imaculat, simbol ambivalent, interfața între limite existențiale, la universul familial, continuând cu motive universale. Iubirea, timpul, moartea, copilăria, muntele, pădurea, călătoria, biblioteca, înțeleptul, toiagul, arborele, marea, noaptea, stelele, insula, drumul, calul, mestecenii, cu simbolistica lor bogată, sunt motive recurente nu doar în lirica, dar și în proza lui Gheorghe Jurcă. *Elegie de pe munte* e unul dintrele cele mai tulburătoare poeme închinat muntelui ca topos, la fel ca în proză (*Muntele dragostei*). Cromatica frunzei se convertește într-un limbaj expresiv despre viață și moarte (*Frunza toamnei*).

La nivel de discurs liric, poetul oscilează între stilul narativizat și metaforic, cu nuanțe dialectale, pe alocuri presărat cu neologisme. Poezia coboară în cotidian, tonul devine uneori ironic, persiflant, în spirit postmodernist, contrastează cu imaginile metaforice prin care recrează universul familial, marcat de suferință, toposul natal de care îl leagă o tandră afecțiune (părinții, muntele, caii, pajiștea, mestecenii, stejarii). Dialogismul e una dintre modalitățile prin care se construiește poemul: dialog imaginar cu propria fiică (*Scrisoare ficei mele*), denumită metaforic “fereastră spre trecut prezent și viitor”, cu tatăl evocat în mediul ancestral printr-o întoarcere la origini, cu sine însuși, cu carpenul din copilărie, martor al prefacerii sale, cu toamna ce accentuează solitudinea poetului bolnav, captiv în camera sa, cantonat în atitudini habituale revendicate ca antidot împotriva frigului fizic și psihic: un ceai de ghimbir, un pahar de vin, o carte bună, acordurile muzicii lui Bach pentru evadare în imaginar.

Uneori dialogul se poartă din perspectiva iubitei (*Ilustrata de la mare, Un SMS din America* etc.), o epifanie a ființei reale în lirică sau în ficțiune, comunicare nostalgică, rememorare în singurătate a unui timp afectiv ce întreține iluzia iubirii, un vis, un drog, fiindcă „dragostea există doar ca limbaj” (*Despre fericire și dragoste*). Alteori poemul interogativ-reflexiv ia forma unei rugi în răspăr (*Tatăl nostru*), poetul interogând divinitatea cu un sentiment de abandon, rănit profund de descoperirea alterității toposului original, mitic și etern pentru poet, de spectacolul degradării sale în timp, de discrepanța între real și imaginar. Imaginea

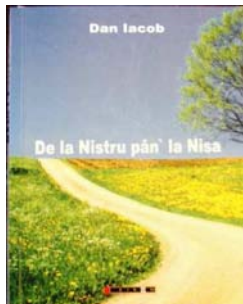
conservată de memoria afectivă nu mai corespunde cu realitatea, senzația de solitudine și părăsire devine mai profundă: “mi-ai rănit amintirile [. . .] și nu mai vrei să auzi de mine“. *Arderi* e un poem construit pe un vers repetitiv, cu aglomerări de substantive-subiecte, într-un crescendo alert, ca o flacără ce mistuie totul. Totul arde: luminile de pe marile bulevarde, stelele, sufletul, coala de hârtie, frunzele toamnei, obrajii iubitei, frumusețea din lucruri, lumea, mâna poetului, existența fiind o mistuire continuă între trăire și himere: “Totul e rug de foc/arde lumea cu o iubire nebună“.

Nostalgia toposului natal cu aură mitică se convertește într-un lamento în radiografierea lumii contemporane în care oamenii au devenit “pietoni, fumători de canabis, tăietori de frunze la câini” (*Cât vor mai rămâne în picioare acești munți*). Orizontul se modifică în poemul *Când plecați în vacanță* prin reiterarea motivului călătoriei, reală sau imaginară, călătoria în memorie fiind cea mai palpitantă pentru poet. Opoziția între cunoscut/necunoscut, închis/deschis exprimă discrepanța între cotidian, echivalent cu familiarul, plictisul, monotonia, captivitatea, și vis, sinonim cu aventură, emoție, trăire intensă. Simplul călător demitizează, banalizează spațiul antic, poetul îl impregnează de fantasmă și vibrație datorită memoriei sale culturale.

Intertextualitatea permite o lectură paralelă. Poemul *Fahrenheit 110* reactualizează motivul borgian al bibliotecii, mizează pe ambiguitatea numelui, cu trimiteri spre fizică sau literatură. Poemul *Călcând țărâna în genunchi* introduce discurs în discurs prin inserarea citatelor, lumea în lume, trecutul în prezent, prin povestea poetului călător și întâlnirea sa cu înțelepții ce îi transmit un mesaj despre ființa umană, pe care îl continuă poetul: să rămâi tu însuși toată viața.

Povestea unei vieți cu lumini și umbre

o cronică de *Leonard Rotaru*

Ultima carte semnată de Dan Iacob poartă titlul „De la Nistru pân' la Nisa” și a apărut la editura Eikon din București în anul 2015. Titlul are ca punct de plecare un vers eminescian, dar prin schimbarea unui singur sunet, autorul ne sugerează evadarea într-un spațiu care cuprinde aproape toată Europa, numele orașului Nisa, în acest caz, fiind legat de prezența în carte a unui scriitor și filozof drag lui Dan Iacob, Jean Yves Leloup. În același timp, putem lesne înțelege că titlul permite autorului să introducă în carte teme care aparțin unor domenii diferite, unite însă de ideea că limitele umane pot fi depășite prin iubire, prin creație.

Cartea surprinde în primul rând prin felul în care Dan Iacob face din posibilul cititor un partener de confesiune căruia i se destăinuie îmbrăcat în cămașa sincerității. În asemenea atmosferă, cititorul, ca și autorul, are senzația că este, la rândul-i, „un amestec de lumini și umbre”, ca tot omul, de fapt, cu urcușuri și coborâri, dar se încredințează, în același timp, că „Lucrurile nu sunt greu de făcut, cum spunea Constantin Brâncuși, greu este să te pui în starea de a le face.” Așadar, autorul ne convinge prin ceea ce afirmă, că s-a așezat „în starea de a făptui binele, adevărul, frumosul, în starea de a iubi”. E starea care dă frâu liber creativității, concretizată prin cărțile sale remarcabile.

Aflată sub anvelopa ficțiunii, mai mult ca punct de plecare și de închidere, literatura pe care o parcurgem, pagină cu pagină, are de-a face mai degrabă cu idei care aparțin filosofiei, teologiei, creștinismului, istoriei, poeziei. De asemenea, sunt menționate personalitățile ale căror opere Dan Iacob le-a citit și le-a înțeles spusele.

Pentru a elimina orice confuzie asupra intențiilor sale, încă de la început, scriitorul ne teleportează în anul 2036, de la înălțimea căruia poate dobândi o perspectivă clară asupra celor petrecute în prezentul nostru, simțind nevoia detașării de cele trăite zi de zi pentru a-și comunica impresiile despre cărțile citite, despre vicisitudinile vieții, despre trăirile sale interioare. Faptul că ajunge la Nisa nu mai pare întâmplător din moment ce

scriitorul, filozoful, teologul și preotul ortodox, Jean Yves Leloup i-a fost „maestru al călătoriei interioare”, i-a fost aproape firii.

Pentru cine adâncește lectura, volumul de față este unul al inițierii în filozofie, în creștinism, în studiu, în lectură, în dragostea față de aproapele. Dan Iacob se povestește pe sine, iar sinele său dă forță de acțiune sinelui nostru. Viața ia o formă aparte în fiecare din noi. Suntem unici, iar fiecare are un drum al său, fiecare are roadele sale, după calea pe care pășește/merge. „Singurul lucru care ni se cere - citează Dan Iacob din Leloup - este de a ne produce propriile fructe, fructele propriei noastre seve, cântecul propriei inimi, mersul propriei noastre vieți. ”

Volumul are de fapt un singur personaj principal care atrage în jurul său alte chipuri lângă care a trăit sau trăiește, personalități cunoscute direct sau despre care a aflat din operele lor. Personajul principal e chiar autorul care își trăiește unica sa viață cu lumini și umbre, cu realizări și poticneli, cu nădejde și deznădejde.

Pornit de la început pe un drum opus firii sale (determinat să facă studii ingineresti), Dan Iacob a făcut eforturi considerabile ca să-și aducă aproape personalități precum Eminescu, Blaga, Arghezi, Bacovia, Barbu, Noica, Eliade, V. Lovinescu, Stăniloae, N. Crainic, Arsenie Boca și multe alte nume care sunt menționate în carte de care „s-a lăsat locuit” cum îi place să spună, lăsând loc, cu smerenie, și pentru neputințele sale, afirmând că „Pentru fiecare dintre noi atâta drum este cât am reușit să parcurgem”.

Revenit pe drumul plăcut sieși, autorul înflorește, rodește, neuitând însă nici de chipuri care aduse în prezent constituie prilej de încărcare sufletească, vorbirea despre ele curățând sufletul de zgură, scoțând astfel la lumină starea de copil, pentru a păstra „prospețimea întâlnirii cu miracolul care se cheamă viață”. Amintirile despre cei dragi, numite de autor „inscripții” aduc în pagină bucuria unor ani lăsați în urmă care au legătură cu tata, cu mama, cu bunicul - literatură, dar și document asupra unui timp care a lăsat urme adânci în viața acestor ființe.

La fel de atractive apar și paginile care fac referire la viața bibliotecarului Dan Iacob, cel puțin din două perspective: una a funcționarului care lucrează zi de zi în același spațiu, în aceeași rutină, cu trăirile, satisfacțiile și insatisfacțiile unei asemenea activități și o alta din perspectiva lumii care frecventează biblioteca. Fin observator, Dan Iacob schițează portrete ale unor categorii de cititori, interesante din punct de vedere sociologic și savuroase din perspectivă literară. Și în acest mediu în care cazi ușor în brațele rutinei, autorul găsește soluția trăirii depline, trupa de teatru, dialogul civic, manifestările literare oferindu-i bucurie. „Bucuria implică întâlnirea cu ceilalți, accederea la o stare în care ne dăruim unii altora”, declară scriitorul.

De asemenea, merită menționate și alte „inscripții”, adevărate eseuri despre părintele Ioanichie Bălan, părintele Iustin duhovnicul, Mircea Vulcănescu, Neculai Popa, părintele Gherasim, Mircea Eliade, Nae Ionescu, Vasile Voiculescu, Petre Țuțea, Nichifor Crainic, Gheorghe Racoveanu ori despre filozofi care i-au marcat devenirea precum Spinoza, Young, Mircea Florian, Leloup, Noica, mai cu seamă. Apropierea de textele filozofice presupune folosirea unui limbaj aparte. Autorul își dă seama de dificultatea receptării, ceea ce-l determină să afirme că, pentru înțelegere, e nevoie de un asemenea limbaj pe care, „dacă nu-l stăpânești deja, nu-l poți deprinde prin simpla lectură”.

Dan Iacob are conștiința scrisului, cunoaște puterea cuvântului, iar pentru felul său de ființă, „viața are sens și în măsura în care poate lăsa o urmă în cuvântul scris”. Om cu o cultură solidă, formată prin studiu, autorul se mișcă dezinvolt printre oameni și cărți cu preocupări similare, printre oameni care iubesc poezia, filosofia, teatrul și actoria, religia și o practică, oameni care-și pun întrebări „esențiale despre rosturile omului pe acest pământ”, având calitatea de a descoperi „sâmburele dumnezeiesc” din fiecare.

Cartea cuprinde șapte părți. Șapte, după dicționarul de simboluri, semnifică desăvârșirea lumii și împlinirea vremii. Potrivit sfântului Augustin, el măsoară timpul istoriei, timpul peregrinării omului pe pământ. „Dacă Dumnezeu își ia o zi de odihnă, arată sfântul Augustin, El o face deoarece vrea să se deosebească de creație, să fie independent de ea și să-I îngăduie să se odihnească. ” Asemenea Domnului, omul, singura ființă cu stare creativă, lucrează pentru sine și pentru semenii săi pentru a le bucura inima și gândul. O astfel de bucurie pentru noi este și volumul „De la Nistru pân’ la Nisa”, fiecare parte aducând cu ea surprize spirituale incitante.

Un sonet de *Mihai Merticaru*

SONETUL TOAMNEI

Toamna-și dezbracă veșmintele de jar,
Pădurile-s în flăcări până- zare,
Din nouri mult aur topit răsare
Să-l ofere-ndrăgostiților în dar.

Vremea își croiește alte tipare,
Soarele se vinde drept mărgăritar
Și îl degustăm din ce în ce mai rar
Ca dulceață de cireșe amare.

Pe unde calci, frunzele de aramă
Doar covoare moldovenești îți aștern,
Amurgul fire de borangic destramă

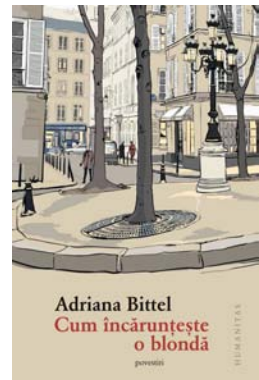
Și fetele-și fac din ele maramă.
Din văzduh, fulgi de funigei se cern,
Admirăm același spectacol etern.

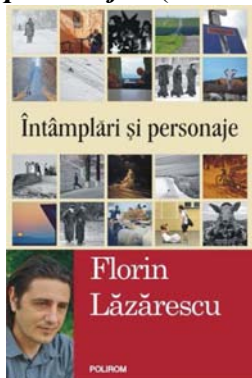
Adrian G. Romila vă recomandă

Optzecistă ”clasică”, recunoscută, deci, în generația ei, cu prezențe numeroase în antologii autohtone și străine, Adriana Bittel se prezintă, acum, cu o consistentă carte de autor: *Cum încărunțește o blondă* (Humanitas, 2015). Sunt peste treizeci de povestiri scurte, mai mult sau mai puțin cunoscute, care însumează anii 1980-1990-2000, în creația de gen a autoarei – un interval deloc neglijabil, prolific, mozaicat, perfect acoperit de valoare.

Firul roșu care străbate proza Adrianei Bittel e inadecvarea, adică un cehovianism foarte productiv, literar vorbind. Epicul ei nu prea profită de strategiile paradigmei literare pe care o reprezintă, ceea ce-l face, cumva, mai rezistent, în timp. Pur și simplu proza se așterne calm, cu personaje și decoruri bine lucrate, cu situații recognoscibile și conflicte veridice, cu tensiune și descărcare, la final. Decupajul temporal – România de dinainte și de după 1989 – dă tabloul încăpător al unei lumi foarte colorate, o ”comedie umană” în care viața pulsează în tot felul de evenimente și detalii, de la regretablele intimități casnice la viesparul unor birouri funcționărești, de la colcăiala urbană a Bucureștiului inter și postbelic la camere claustante prin blocuri, de la praful bibliotecilor la amintiri ale unor vremuri de mult apuse. Pentru personaje, cele mai multe femei în varii tipologii, viața pare plecată în altă parte și ele simt din plin neîmplinirea.

Câteva din micropovestirile de blog ("vreo două sute", după mărturisirea autorului) au alcătuit un volum inedit. ***Întâmplări și personaje*** (Polirom, 2015) a adunat în paginile lui foarte scurte fragmente de viață, pe care eroul omniprezent, autorul-narator (convențional) Florin Lăzărescu, le-a selectat, în speranța că cititorii le vor considera "o carte cu cap — eventual și cu coadă". Dacă nu au cap și coadă, în ansamblu, ca antologie (nu ar avea cum, textele sunt prea diferite și prea amestecate tematic și cronologic), au, fiecare în parte, coerența unor remarcabile proze de mici dimensiuni. Vremea copilăriei, a studenției, a liceului, soția, părinții, colegii, prietenii, oamenii de pe stradă, evenimentele și obișnuințele zilnice, escapadele în imaginație și improvizațiile *ad hoc*, tot felul de alte mărunțișuri ale existenței casnice și profesionale alcătuiesc o inedită carte a intimității și extimității de scriitor. Narațiunile, deși "reale", au grosimea estetică a prozei de ficțiune, iar unele dintre ele sunt atât de frumoase și de bine dozate epic, încât e greu de crezut că sunt pur și simplu "copiate" din realitate. Adesea, replicile și imaginile sunt demne de un film de Kusturica, așa cum însuși autorul recunoaște, în câteva locuri. Un personaj spune, de pildă, la un moment dat: "Bă, ce spectacol e lumea! Să trăiesc 300 de ani și tot nu m-aș plictisi!". În alt loc, povestitorul se miră de caracterul incredibil al lucrurilor trăite: "E frustrant pentru mine că asemenea întâmplări par invenții livrești. Niciodată n-am reușit să inventez lucruri mai șocante, mai absurde decât cele pe care le-am văzut cu ochii mei..."

*

Printre cei care au traversat prizonieratul bulgar, după august 1916, s-a numărat și subofițerul George Topîrceanu, artilerist la Turtucaia. Scriitorul a fost eliberat după 16 luni, în ianuarie 1918, puțin înainte de sfârșitul conflagrației, prin intervenția, de la București, a prietenului său, Constantin Stere. Sub puternica impresie a teribilului periplu, Topîrceanu și-a publicat amintirile imediat, începând chiar din 1918, în mai multe ediții succesive (până în 1936), sub forma unor schițe și relatări autobiografice care au primit variate titluri: ***Aminitiri din luptele de la Turtucaia; În gheara lor: Amintiri din Bulgaria și schițe ușoare; Pirin Planina: Episoduri tragice și comice din captivitate.***

Ediția recentă de la Humanitas le reunește pe toate, într-un larg ansamblu epic dedicat prizonieratului topîrcean. E, aş zice, o carte surprinzătoare atât pentru posteritatea mai puțin cunoscută a autorului ieşean, cât şi pentru memorialistica de gen de la noi.

Parcursul acestor "memorii de război" frapează, în primul rând, prin dramatismul scenelor. E aproape incredibil că autorul simpaticelor parodii şi poeme comice a trecut prin infernul prizonieratului şi că a fost capabil să povestească, cu un extraordinar talent evocator, evenimentele cărora le-a fost protagonist. Perspectiva elaborată şi acută a scriitorului de vocaţie s-a aplicat pe un cu totul alt material narativ, iar ochiul critic al umoristului, atât de cunoscut, s-a convertit în obiectiv focalizat pe o dramă universală. Cu alte cuvinte, Topîrceanu a trecut (a fost nevoit să treacă!) de la notația minimalistă a schițelor lirice care decupează estetic portrete şi situații cotidiene la observația lucidă a unei istorii zguduitoare, din care a fost parte. Precizia detaliilor, cuprinderea cinematografică a mișcărilor în spațiu, tensiunea subiacentă a faptelor, flash-urile hiper-realiste au dat, toate, o imagine intens colorată a unui război care a subimnat, încă o dată, atunci, optimistele vise umaniste ale Europei. Absurdul e la el acasă, ca şi tragismul destinelor prinse în malaxorul unei politici de neînțeles. Sigur, nu lipsesc nici pasajele lirice, nici cele comice – cumva inevitabile evadări din monotonia suferințelor de tot felul. Topîrceanu e şi în aceste memorii de război acelaşi scriitor talentat, care nu-şi poate reprima zâmbete nici atunci când e înconjurat de suplicii. Decantate în memorie, acestea au devenit, ulterior, remarcabile, "episoduri tragice şi comice din captivitate". Tot un fel de balade, "vesele şi triste".

*

Descoperit târziu, la ceva ani după scrierea lui (1845), manuscrisul boierului moldovean Teodor Vârnav a fost publicat de către Artur Gorovei, prima dată, în 1893, într-o revistă celebră, pe atunci ("*Gazeta Săteanului*"). În 1908 a ieşit în volum, cu prefața aceluiaşi, iar edițiile au continuat, la mari intervale de timp, după aceea. De fapt, cele 65 de file, legate şi scrise "cu slove vechi, frumoase şi citețe, pe coli întregi de hârtie verzie, în formatul 34 cm lungime pe ½ lățime", după cum mărturiseşte Gorovei, au fost primite de la ginerele

autorului, care le păstrase, împreună cu alte hârtii personale ale socrului său. Era vorba nu doar despre o relatare scurtă a vieții lui Vârnăv (născut lângă Tecuci, în 1801, mort pe la 1868), consemnată de el însuși, ci și de o felie din lumea Moldovei de început de secol XIX. De aici, interesul pe care l-a trezit textul, căci evenimentele biografice sunt prea mărunte (ramificațiile complicate ale familiei, multitudinea de locuri și de posturi existențiale) și prea dispart prezentate, pentru a rămâne în memoria posterității.

Pentru decupajul-frescă al lumii moldave din trecut și pentru impulsul de-a scrie liber, spontan, fără a avea o anumită sau vreun fundal cultural (autorul a fost un autodidact și a regretat lipsa unei educații pe care și-ar fi putut-o face inclusiv ”în Austria și Sacsonia”, unde ajunsese, la un moment dat), paginile sale rămân, în multe pasaje, drept veritabile documente de viață cotidiană valahă. Și pentru prima jumătate a veacului XIX, noi nu prea avem, s-o recunoaștem, de unde interesul pentru asemenea texte. Ca cea dintâi mărturisire fără ocolișuri și preambuli teoretico-morale a unor etape biografice, cartea lui Teodor Vârnăv (*Istoria vieții mele*, Humanitas, 2015) rămâne pentru caracterul ei de pionierat, într-o literatură care a cunoscut târziu genul memorialistic cult.

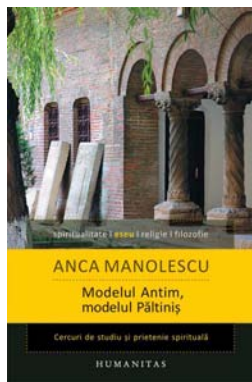
*

Expert în relații internaționale, politolog, jurnalist și istoric, Charles King a scris, în 2004, o carte despre Marea Neagră. Opțiunea autorului britanic n-a fost întâmplătoare, după alte câteva lucrări anterioare despre istoria spațiului ex-sovietic și a celui sud-est european. *Marea Neagră. O istorie* (Polirom, 2015, trad. de Dorian Branea și Cristina Chevereșan) e, deopotrivă, o prezentare sintetică a dinamicii istorice ce a caracterizat arealul Mării Negre și o perspectivă multietajată (etnică, militară, politică, economică) a unei zone foarte mobile în potențialul ei socio-geografic. E probabil ca lucrarea lui King să se înscrie cu succes, alături de cele ale lui David Abulafia și Lincoln Paine, într-o recentă paradigmă anglo-saxonă de a privi istoria lumii prin istoria apelor care i-au asigurat vitalitatea, de-a lungul timpului.

Demersul lui King a pornit, cronologic, de la etimologia numelui și de la primele evenimente atestate sau presupuse, care au marcat istoria litoralului Mării Negre. Greci, barbari, romani, sciți, geți, lazi, bizantini, otomani, genovezi, venețieni, ruși, cazaci, tătari, bulgari, ucrainieni, români au fost tot atâtea popoare ce au determinat o anume

configurație a lumii marine de după Dardanele și Bosfor. Monopolul grec al comerțului, dominația îndelungată a Imperiilor Bizantin, Otoman și Țarist au asigurat această ”ideologie comună”, care s-a destrămat, în secolul XIX, când Marea Neagră a intrat în era războaielor și a protectoratelor internaționale. A fost vorba de o istorie cu nimic mai instabilă decât în alte părți ale Europei și ale Asiei, susține King, cu atât mai mult cu cât ideile moderne și națiunile definite cultural au fost apariții foarte târzii, în zona Mării Negre. Toate aceste schimbări au constituit subiectul cărții, cu incursiuni și excursuri interesante prin istoria veche și contemporană a unei întinderi de apă văzute, mereu, în ciuda tuturor rupturilor de ritm, ca o punte între limbi, religii, etnii și interese de tot felul. Oamenii, mărfurile, armele, corăbiile și teritoriile au fost bornele care au întrețesut viața, pe marginile și pe suprafața Mării Negre, secole, de-a rândul.

Cu o largă cuprindere cronologică (din secolul I î.Hr. până în 1990), cu o pluralitate de perspective aplicate analitic simultan, cu o bibliografie variată (consultată inclusiv în bibliotecile românești), lucrarea lui Charles King a sintetizat câteva milenii de istorie într-un veritabil manual al Mării Negre.

Modelul Antim, modelul Păltiniș. Cercuri de studiu și prietenie spirituală (Humanitas, 2015), studiul dens al Ancăi Manolescu, e o radiografie ideologică și biografică a ”cercurilor” din jurul ieromonahului Andrei Scrima, respectiv a filozofului Constantin Noica. Autoarea a analizat, în fapt, raportul delicat dintre metafizică, prietenie și vocația intelectuală. Sau, altfel spus, între cunoaștere și credință, în modernitatea târzie. Constituirea acestor două ”cercuri”, înainte și imediat după Al Doilea Război Mondial, în condiții istorice atât de potrivnice, a salvat, cumva, spațiul

autohton din spectrul presupusului anonim intelectual. E adevărat, nu pentru mult timp și fără consecințe majore.

Postularea unor ”modele”, într-o vreme atât de reticentă la încremeniri paradigmatic, la asocieri mistice și la individualități centrale, e doar prilejul unei discuții despre fenomenul prieteniei spirituale, născute de ceea ce Anca Manolescu numește ”memorie creatoare”. E vorba de o combinație între ”evenimentul trăit” și ”evenimentul hermeneutizat”, generatoare de personalități, idei și texte.

Nu numai celebrele *Timpul Rugului Aprins* (Andrei Scrima) și *Jurnalul de la Păltiniș* (Gabriel Liiceanu) sunt sursele acestei discuții, ci și tradițiile ”cercurilor” analoage din istoria culturii occidentale, din antichitate până în prezent. Alături de alte teme conexe (raportul maestru-discipoli, relația între experiența vie și consemnarea ei scrisă, importanța spațiului de dialog, dimensiunea religioasă a cunoașterii, înțelepciunea întrupată și/sau cea antropomorfică ș.a.), cartea Ancăi Manolescu propune o curajoasă incursiune printre puțin bănuitele implicații culturale ale celor două ”școli” paideice românești. Cu extinderile universale aferente.

Lecturi de *Nicolae Boghian*

Mihaela Grigorean: O hermeneutică transdisciplinară a Evangheliei după Toma (*Editura Curtea Veche, București, 2014*)

Moda doctoratelor cu lucrări copiate a avut un efect de estompare a importanței unor teze cu adevărat valoroase, publicate în diverse edituri. Prea puțin căutate sau mai puțin băgate în seamă, asemenea cărți constituie adevărate revelații în domeniul pe care îl abordează. Este și cazul lucrării de doctorat a Mihaelei Grigorean, intitulată *O hermeneutică transdisciplinară a Evangheliei după Toma* coordonată de prestigiosul matematician și filosof Basarab Nicolescu, apărută sub egida Institutului de Studii Transdisciplinare în Știință, Spiritualitate, Societate. Girul dat de o somitate în materie, cum este autorul Manifestului Transdisciplinarității, reprezintă o garanție a valorii acestei lucrări de doctorat.

Mihaela Grigorean deține și o carte de vizită impresionantă, fiind absolventă a Facultății de Litere a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, doctor în filosofie, bursieră POSDRU în domeniul Comunicarea științei, cu stagiu de cercetare la Facultatea de Filosofie a Universității din Lyon. A publicat peste douăzeci de studii și articole în domeniul metodologiei transdisciplinare. În cartea de față, chiar și cititorul mai puțin avizat va putea desluși noțiunea de *informație spirituală* pe baza metodologiei transdisciplinare aplicate la textul Evangheliei după Toma. După cum mărturisește autoarea încă din prima *Întâmpinare*, poetic intitulată „*Mersul pe val*”: „... *transdisciplinaritatea nu posedă avuțiile consacrării și recunoașterii naționale sau internaționale, dar ea constituie o bogăție a tuturor și a nimănui, fiind accesibilă și inaccesibilă, exigentă și firească, riguroasă și poetică. Își are adăpostul pe prag – înăuntru și înafara Universităților, Bisericii, Academiei, centrelor de cercetare sau altor ziduri instituționale care instituționalizează mișcarea-zbor și elanul trans-orizontic al spiritului-nomad. Cum poți trăi în lumea de astăzi, în același timp, înăuntrul unei universități, între universități diferite și dincolo de orice pretenție universitar-academică, fără să fii hăituit, atacat cu critici nefondate și chiar ars pe rugul cunoașterii disciplinare, reducionista, cu pretenții inflamate de completitudine exhaustivă a cunoașterii științifice? Transdisciplinaritatea nu este o superdisciplină care le înglobează pe toate celelalte, nici o nouă religie, nici o mixtură hazardică multi - și inter-disciplinară a unor concepte științifice, neimpunând nimănui soluționări irevocabile ale problemelor epistemologice și axiologice contemporane. Transdisciplinaritatea ne invită la redescoperirea vieții inspirate prin ascultarea atentă a p ropriei inimi, a inimii lumii și a inimii cosmosului, toate acordate de un Logos divin prin mișcarea trans - ascendentă și trans-descendentă a grației.*” Este o invitație de nerefuzat la o lectură-studiu de înaltă clasă.

Ion Țoanță: Echinocțiu fragil (Editura Singur, Târgoviște, 2015)

Pendulând între caligrafierea sentimentelor și exprimarea frustă a constatărilor de jurnal, Ion Țoanță scrie cu dexteritate despre orice, și mai ales despre jocul cu de-a sinele. *Azi am plecat la plimbare/ cu propriul ego,/ îl țineam strâns de mână/ să nu fugă, zgubiliticul,/ încolo ori încoace,/ l-am dus la grădina zoo/ și l-am servit cu semințe/ de crocodili uciși,/ ce s-a mai bucurat...*(Parabolă în Brumar)

Aceeași balansare se observă și în jocul conceptual cu antinomiile din sfera dramelor de evitat, unde dragostea vinovată este opusă sacralității, iubirea romantică e călcată în picioare de femei ce joacă la cacealma etc. Nu lipsesc poemele cu ton declamativ (*Ne plâng eroii prin morminte/ cu lacrimi reci de luare aminte*) sau cu sfaturi moralizatoare (*Prea devreme/ să-i ceri preotului semințe de prohod,/ prea târziu să-ți faci/ casă cu mansardă,/ nu vei putea urca să-ți scrii amintirile...*) și nici invocațiile (*Doamne, ai vreme/ să privești și la noi,/ preoții, pe care i-ai delegat/ și-au astupat demult urechile/ cu zornăitul arginților*). Dar aceste treceri aparent paradoxale de la înalt la diurn, de la vibrație interioară la datul cu tifa și de la elasticitate expresivă la limbaj perimat dau savoare textelor acestui poet vulcanic, ce trebuie (poate) să-și adâncească spațiul în care se sparg ecourile din afară.

Pascu Balaci: Cartea de uraniu (*Biblioteca revistei Familia, Oradea, 2014*)

Deținător al multor premii și distincții în diferite domenii, sonetist de sorginte arhaică și religioasă, autor de teatru istoric, Pașcu Balaci scoate un nou volum de sonete ce relatează istoria extragerii uraniului din mina Băița din perioada ocupației rusești. Titlul incită la o căutare de secrete ascunse în pagini de astrologie, dar sonetele din *Cartea de uraniu* sunt reportaje și uneori manifeste în versuri care aduc aminte de poeziile lui Beniuc și Dan Deșliu, dar și de variantele unor balade populare din zonă. Poate de aceea autorul își numește producțiile *balade lirice*, având în compoziția lor ca principal element uraniul: *Ca un enorm și roșu megalit/ Smucit de tecile hiperborene/ și mânuit de brațe herculene/ Senfipse-n munții noștri un cuțit.// N-a fost la graniță nici vămuit./ Prin sluj și plecaciuni dâmbovițene,/ Pe drum de fier și căi aeriene/ Ajunse până-n Ștei SovRom kvarțit.// Cursa atomică-ascuțea unealtă/ Pe plaiul românesc uitat de lume.../ Venit-au coloniști ca lupii-n haită...* (**Uranic El Dorado**).

Textele, bune pe vremuri de afișat la gazetele de perete, par a fi fragmente din procese-verbale adaptate în versuri prin forțări lingvistice la marginea admisibilității, excelând în arhaisme, expresii orale, dar mai ales prin folosirea unor tipare stilistice vetuste. (*De la Băița-au prins să scormonească/ După un minereu secret prin stâncă/ Prin scoarța îndărătnică, adâncă,/ Spre cele patru zări să cucerească,// Metru cu*

metru-ncursa cea drăcească./ Sub Valea Leucii cu lopata-n brâncă/ În burta vagoneților se-aruncă/ Pietroaie cu lucirea nefirească.// Apoi spre Arieș și-a lui izvoare/ Ortacii-au ridicat catarg cu pânză/ Pe a uraniului neagră mare// Cu ruliu și tangaj simțite-n rânză.../ Când clopotul îi cheamă la mâncare/ Cu brișca taie pâine, ceapă, brânză...(Labirint subpământean).

Este posibil ca Pașcu Balaci să refacă, în versuri, fragmente din reportajele de la *Flacăra*, revistă la care a colaborat, sau tot atât de bine să încerce revigorarea poeziei epice de sorginte eroico-muncitorească... Într-o notă de postfață Dumitru Cerna crede că poezia lui Pașcu Balaci este însoțită de *fremătătorea și răcoroasa muzică a veghei*. Tot ce se poate.

Liviu Capșa: Un coșar la Paris (*Editura Tracus Arte, București, 2012*)

Mereu jovial și cu arcuirile uimirii sprâncenate, avocatul Liviu Capșa ne poartă prin orașul luminilor într-un carusel zglobiu și plin de baloane colorate ale expresiilor ce dau savoare limbii lui Villon. Poetul, știut și ca redevabil epigramist, își propune să aprindă stoluri de artificii care să scânteieze peste acordurile lirei sale. Notațiile au șarm și surprind secvențe din cele mai insolite ipostaze ale Parisului – *într-o curte din rue de grenelle/ închisă cu-n gard de fier forjat/ un dud își consumă exilul// boabele negre/ pătează un gazon perfect/ dar nimeni nu le culege/ nu le înghit nici rațele/ nu le molfăie nici porcii// ele cad totuși/ c-o generozitate perfect inutilă/ în iarba în care nicio furnică/ nu și-a rătăcit cărarea de ani// tușul lor se evaporă în aer/ se ridică la cerul boltit peste curte/ tot mai jos/ tot mai vinețiu* (Un dud la Paris). Umorele este mereu prezent, sorbind energie și de pe plaiurile natale – *la Paris se cerșește cu ștaif/ nu ca prin alte părți/ la uși triste de biserici/ unde arar mai licărește un bănuț/ în groapa de gunoi a palmei// nu ca la colțuri putrezite de străzi/ garnisite cu hărți de urină/ și voma gunoaielor plimbate de vânt// nici ca-n oaza marilor restaurante/ unde necuvântătorul își așază pe masă/ nimicuri colorate/ și-n ochi pustiul resemnării// la Paris cerșetorul se-mbăiază/ în fiecare zi/ în lumina spiritului ce plutește/ peste marile bulevarde// de aceea el cere cu plecăciuni graseiate/ vă rog domnule nu mă lăsați/ să mor de foame*

tocmai acum/ când mai am de ridicat/ încă o vilă-n Strehaia (Un cerșetor la Paris).

Sorin Grecu: Mic manual de traumatologie (Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2015)

Sorin Grecu a publicat primele poezii în revista *Tribuna* și s-a făcut cunoscut prin debutul în volumul colectiv *Alpha 84* apărut la Editura Dacia. După o perioadă de pescuit în apele tulburi ale jurnalisticii de după revoluție, reușește să revină în lumea poeziei publicând în 1999 volumul *Pudriera cu apă* (Editura Paralela 45), apoi volumele *Mizerias* (2012) și *Viața amânată* (2014).

Daniel Corbu scrie că *Sorin Grecu este un nonconformist structural, un rebel la nivel ideal și lingvistic, urmărind în permanență impunerea unui anormal propriu, provenit din mitologizări, transfigurări ale realului și răzvrătiri împotriva limbajului leneș, vetust*. Volumul de față include două cicluri, *Somn fără vise* și *Epifanii*, ambele marcate de semnele unor deziluzii existențiale. Poetul pare să fi trăit experiențe la limita suportabilității eului, de aceea încearcă să împărtășească unele practici de vindecare spirituală: *În fiecare clipă ei încearcă să-ți arate/ cât ești de prost/ tu-n schimb le demonstrezi cât sunt de ticăloși// jocul acesta se scurge la nesfârșit/ ca o umoare/ și loviturile se anihilează reciproc/ până-ntr-o zi/ când cu adevărat ai să sucombi// duplicitate șocantă precum/ culcatul în același pat cu dușmanul/ sau a victimei cu călăul* (Mic manual de traumatologie). Sorin Grecu scrie cu toată ființa lui, dăruindu-se versului cu o amplitudine și o intensitate rar întâlnite, dacă ne gândim la aspra claviatură a liricii de moment: *Destul de târziu/ nelămurit încolțise pentru tine sfințenia/ fără să fi știut ce-ar însemna efectiv acest lucru/ și-ai ajuns să frecventezi un duhovnic/ cu aceeași ușurătate cu care în adolescență/ mergeai cu camarazii din cartier/ la poficioasa nevastă a unui militar de profesie// de copil expresia ta preferată era/ urăsc vapoarele cu marinari// totuși te duceai la femeia aceea/ nepregătit să renunți atât de lamentabil/ la virginitate// te mulțumeai doar să privești/ îți amintești de asemenea cum între partidele de sex/ femeia își deschidea dulapul și lăsa/ să-i fie admirate uniformeale celui absent/ cum se dezintegrau prăfuite...(Epifanie III)*

Poeme de *Marian Hotca*

aici nu mai este pace

timpul ca o carie de dulap roade întâmplările
 în singurătatea ochilor
 el mă vede, el mă soarbe
 și-mi dă rumegușul
 întind mâna către el -
 timpul e o menghină ce avansează
 suspect între noi
 nu mai știu unde mi-am pus visele impure
 cred că am făcut focul cu ele
 și soarele l-am înfășurat
 în ziare ude

/plouă/

uneori e tragic să te trezești fără vise
 mai bine ai fi o piatră
 scuipată de toți trecătorii
 decât să vezi că totul se contractă
 într-o moarte inevitabilă și
 fără zahăr pentru cafea
 afară plouă mai tare cu sânge
 din nori infestați cu plumb
 aici nu mai este pace
 aici nu mai sunt vise

coboară îngerii la mall

din cer cu liftul
eu urc pe scările rulante
și mă uit în vitrine
la tristețe și la manechine
plasticul nu doare
nu doare deloc
niciun adăpost fezabil nu e de găsit
sunt oameni mulți în mall
cu bagaje mergând ca furnicile
sunt mecanisme
iau o pauză pe canapeaua de la etajul doi
și stau și scriu pe bonul de 6 lei și 25 de bani:
pauza dintre cuvinte și tăcere
pare a fi poezia șuruburilor ruginite

poem

la noapte vor veni marțienii din pod
să vadă ce fac, cum sunt
sau cum o mai duc cu viața sortită
zborului intergalactic
îmi potrivesc în sutien ciorapii de lână
să par mai bombă, mai explozivă pentru dâșșii
în amurg dorințele se împletesc în roșu
pisica bătrână toarce sorbind lumina extazului
marțienii aterizează în fosa septică
speriindu-mi lăturile
din țeava prelungă
spăl rufe în covată,
iar sânul stâng îmi atârână lacom
în apa cu spumă sonoră
ceea ce mă face o entitate frumoasă pentru lume
este că în fiecare moment al vieții
aștept un viol ca la carte,
aștept un viol ca la vaslui

Muzica zilelor noastre

propuneri de *Adrian Simeanu*

Mozart și Mahler, pe mâini avântate ...

Iulie-august, ”Vară magică”, în București. Festival estival internațional. Mă aflai și eu în lojă la Ateneu, să ascult. Și-o spui răspicat, entuziasmat: fuse minunat! Eugen Țichindeleanu, solistu’, cordar de largă finețe. Încă tânăr, da’ cu experiența vizibil-a muncii de-afară. Are și-o ceteră veche și faină, așa că notele-i zboară clar, pur, decis și precis. Fiindu-le astfel puse-n valoare mândrețea, noblețea și proștețimea nedezmințite. Strânse juvaer de Mozart în concertu’ cu numărul cinci. Încât cine-l cântă e musai s-o facă numai pe măsură și doar strălucit...

Eugen, dibaci, socot c-a făcut-o vrednic, iscusit. Conlucrând cu Orchestra Română de Tineret. Ce l-a însoțit foarte potrivit. Cu toții conduși nici că se poate mai nimerit de-același neobosit muzician Cristian Mandeal. Vajnic dirijor, bun îndrumător și de performanță vădit creator. Ansamblul acesta, doar de șapte ani, e o mărturie de necontestat. Sună nemaipomenit și simfonia întâia mahleriană o dovedi cu vârf și-ndesat. Riguros, viguros, impecabil spre boltă țâșnind. Cuceritor și copleșitor deopotrivă. Drept e că-i măreață, da’ nici tălmăcirea nu-i fu mai prejos. Ci cum se cuvine. Ambițioasă, energică, fără cusur. Și, mai cu seamă, întreagă, la bis fiind cântată binevenit și mișcarea “Blumine”. Umblu la cuvinte de atâta timp, dar acuma parcă ele îmi lipsesc. Voi încheia, deci, simplu și firesc: este cea mai strașnică trupă autohtonă de gen în momentu’ de față. Trebuie să-i recunoaștem excelența neapărat. Uralele noastre îndelungate, la fine, având, evident, tocmai aiașta menire. Austriei nemuritori neîndoielnic intrând pe mâini talentate și avântate...

Festivalul „Kiriatic” 23

Argeșeano-mondial, deja tradițional. Doar două momente, aici, în revistă, din ce-am ascultat și-am aplaudat. În această vară, tot la „Davila”...

Mai întâi, coru' târgoviștean „Appassionato”. Mititel numeric, dar eficient. Numai tineret bine pregătit. Revelația serii vădit. Concitadinu' cândva Florin Emil Badea îl conduce țaies, cu vrednic profit. Repertoriu fain, nu doar românesc. Viu interpretat, modern și ritmat. Impecabil și captivant. Cu o voce în față, chiar de remarcat și de neuitat, a Mihaelei Micuță. Semn că mai există și prin provincie talent performant...

Apoi, capu' de afiș. Coru' de cameră „Preludiu” numit. De atâta vreme constant renumit. De la București, oaspe îndrăgit. Împrospătat adecvat și întinerit. Da' și, chibzuit, cu-aceeași Gabi Mădincă solistă. Și acum, ferice, în formă deplin. Per total vorbind, omogenitate, acuratețe, finețe și eleganță sonoră. Artă la nivel, fără îndoieli. Păcat că la filarmonica noastră nu se găsi loc până azi de un concert eminent cu orchestra împreună de la un capăt la altu'. Dirijat, evident, de „comandorul” Enăchescu Voicu. Așa cum îl știm. Calm, precis, meticulos, temeinic și maiestuos. Ar ieși ceva cert de palmares și, deopotrivă, de mare succes...

Închei amintindu-l din nou pe Gheorghe Gomoiu, Ctitor, animator, organizator neobosit încă, al manifestării în vârstă de patru decenii juma'. La cât mai multe, profesore!

A mai apus o stea...

Riley Ben King, "regele" bluesului, necontestat. Născut în Mississippi, fu predestinat să cânte muzica neamului său de pe plantații. S-o dăruiască planetei în chip nimerit și toți după ea să tânjească neconținut. Că genu' și derivatele lui fac de un veac și ceva deliciul a miliarde de inși. Dornici de ritm, melodie și dans. De energie în armonie, la fel...

B.B. King "doinit-a" bluesu' strămoșesc decenii întregi cu impact. Îl zicea curat, fluent, viu, ritmat. Nesofisticat, cald, împrospătat. A fost și gurist, da' și chitarist. I-a influențat și i-a învățat pe atâți fertil. I-a avut alături, pe scene, ades. Cel mai important e că ne-a făcut să simțim din plin câtă tinerețe fără bătrânețe e, pururi, în ritm. Ce de frumusețe și

naturalețe e-n improvizații, inevitabile, inegalabile-n blues. Pe care nonagenaru' faimos pierit în Nevada, în Florar, ăst an, cu sârg l-a slujit și l-a propășit. Cu real talent și cert randament. El nu mai este în viață acu', ci o legendă nemuritoare. Iar benzile, nenumărate, or întreține-o peren. Va fi veșnic omagiat adecvat și lumea-i va da totdeauna, de pe pământ, semnu' meritat că nu l-a uitat. Altfel spus, figurat, regele King nu va muri niciodat'...

Doctor Petre Sbârcea

Nu e medic, cum s-ar crede, ci muzician. Sbârcea, nume de familie, cu obârșia-n Ardeal. Iară Doctor Petre, ăle de botez înscrise în acte tocmai la Segarcea. Unde s-a născut, în timp interbelic, a' lor purtător. Vrednic dirijor și astăzi activ pe scenă, cu spor. Din plin dovedind-o, recent, la Pitești. Când sfârși în triumf stagiunea a opta a filarmonicii loco. Conducându-i orchestra, cu mână forte, către aplauze îndelungate și meritate...

Stă drept, vigilant, la pupitru. N-are partitură, că-l știe pe de rost pe Marele Surd. Se mișcă puțin și-i atent mereu la instrumentiști. Pe care îi poartă lesne și precis pe drumu' cel bun. Le insuflă putere, viteză, siguranță și dinamism din belșug. Așa că a cincea, de pildă, ieși strălucit. Cinstind negreșit p-al ei creator megaiscusit...

Doctor Sbârcea, neîndoielnic, și mai adânc ni-l vâri pe acesta în suflet. Cu priceperea sa evidentă, și pasiunea, și dăruirea, neprecupețite. Cert te cucerește de-l vezi conducând cu sobrietate, lejeritate, seninătate. Arătându-se clar omu' „lucrului bine făcut”. Socot, de aceea, că-i chiar un noroc să-l ai la pupitru oricând. Cu muzică autohtonă, îndeosebi, de el tălmăcită mereu potrivit. Ar fi, garantez total, și mai îndrăgit...

Livia Ante și “sentimentul culorii”

Exuberantă ca o dimineată care împacă toate asperitățile lumii, pictura Liviei Ante se hrănește din ceea ce are arta plastică mai concret: din culoare. La Livia Ante culoarea este, de altfel, o sinteză de realitate, de la tușă la tușă orizontul se lărgeste, cromatica pare să comunice direct în inima unei explozii solare.

Plastica Liviei Ante este, de asemenea, o sincretică deplasare spre ritm și cuvânt, spre o reordonare a stării interioare, împotriva curentelor „anarhitecturale” din lumea de azi, conceptul și ideea se topesc în „sentimentul culorii” care comunică, precum un flux, de la artist la privitor. Fluidizarea luminii și a materiei însăși în culoare pare să fie aspirația dar și gestica plastică preferată de Livia Ante. Timpul însuși este o sumă de explozii, clipă după clipă, sesizată numai de artistul conectat la „substanța infinită” care transcede materia. Dincolo de suprafața tabloului, e doar viața comună care își consumă finitudinea, formele materiale impurifică un spațiu pur, în care germinează curcubeiele și culorile care se vor adăuga înfloririlor viitoare. Asta face artistul, desparte cu penelul cele două lumi cu o siguranță chirurgicală. Dincolo de rama tabloului e o adevărată „cădere în lume”.

Vocile sinelui sînt la Livia Ante ample ecouri care țin de o descărcare a tensiunilor imaginative, natura e mai mult geneză decît formă cromatică definită, heracliticul foc care arde în miezul materiei are pulsuni care se regăsesc precum fulgere captive în dimensiunile limitative ale unui tablou.

Formată în atmosfera artistică a Parisului, expunînd în galerii importante din Europa, Livia Ante trăiește și pictează acum, într-o continuă căutare de sine, la granița dintre Spania și Gibraltar, acolo unde marea și oceanul se întrec în provocarea orizontului.

Adrian Alui Gheorghe

Tineri poeți

Matei Hutopilă

Matei Hutopila (n. 1987), autorul volumului „copci” (Casa de editură MaxBlecher, Bistrița, 2011) și a două alte cărți de versuri, scoase în regie proprie - „în prezența lucrurilor. Căldura soarelui în iarnă” și „bukowinaueberalles” (ambele la Zidul de hârtie în Suceava, în 2013, respectiv 2014). Versurile de față fac parte dintr-un proiect viitor.

vineri după muncă pînă sîmbătă la zi

filtrate și nefiltrate,
blonde, brune și roșcate,
le-am tot dat pe gît pe toate
ei - vin, cidru, eu - doar beri
tot bem pînă azi îi ieri

iaca-i iară dimineată
și îmi dă de-amu cu greață
jos în rondul din Pavlov
am vrut să-l sun pe Țvetov
ca să-i recit din Dimov

înc-un pic și-s în Uzine
văd fătuca Cătălinei
printre ușă mă strecur
mi-e o rușine de mor
merit dus la abator

poezie golănie

poetul ics mănâncă bine
felu unu felu doi
apoi vine
la băut, o face pe-a băețasu' cu noi
care bem
desculți și goi
da-i-am noi să-i dăm
dar nu ne îndurăm
felu unu felu doi

sala de așteptare *(umanitar)*

era pe știri televizorul
și arătau de zor
dărmături dup-un cutremur
așa, fără sonor

toți ochii pe tv, ce bine
mă uit eu roată-n jur
nu se uita nimeni la mine

și-ncredințat
m-am scărpinat
ușor
în

Cosmin Pîrghie

Premiul revistei *Conta* la Festivalul de poezie *Rezonanțe udiștene*

la concertul lui smiley

aseară am fost la concertul lui smiley
 gheorghe s-a îmbătat criță pe la miezul nopții
 a trebuit să-l duc acasă
 pe drum a vomat de câteva ori pe mine
 o singură dată numai sânge
 când i-am spus gheorghe a început să râdă proteste
 și să-mi spună că el nu bagă în seamă toate căcaturile vieții
 că viața e glod și dacă e glod atunci nu tre să te miri că împrășcă
 ai sunat tu și mi-ai spus că mâine dăm examenul la ora 8
 și că ar fi bine să nu lipsim
 altfel nu terminăm facultatea și dacă nu terminăm facultatea
 daca nu terminam ce? tot aia
 am intrat în apartamentul lui gheorghe
 l-am pus pe pat soră-sa mi-a dat un prosop să mă șterg de vomă și sânge
 apoi mi-a mulțumit toată noaptea aia
 în felul ei

*

la o săptămână gheorghe a murit de cancer
 cică doctorii i-ar fi dat cel puțin doi ani încă de trăit
 și simona de la meteo a spus că vremea va fi caldă
 numai bună de plajă doamnele să-și pregătească din timp costumele de
 baie
 și când colo plouă torențial
 la înmormântare am vărsat câteva lacrimi
 preotul a citit din biblie parcă sesat pe pilot automat până
 primul bulgăre de lut a făcut poc
 și apoi tot mormanul acela
 l-au aruncat grăbiți peste gheorghe

*

de atunci zilele au ars mai repede ca o țigară
 lumea l-a uitat rapid pe gheorghe

(vorba aia din popor ce nu se vede se uită)
soră-sa n-a mai avut din ce să trăiască
și a ales italia – fete sărace și frumoase ca ea
întotdeauna aleg italia
cât despre mine am reușit să termin facultatea
toți acești trei ani am sperat n-am sperat ce mai contează
oricum vine ziua aceea în care tre să gândești la rece
tre să iei o decizie viitorul e un hyperloop
nu-l vezi și totuși tre să te urci în el
dacă nu vrei să dea peste tine
cum a dat peste gheorghe

*

eu am ales deja
bagajele sunt făcute
mâine pe vremea asta voi fi în autocarul de germania
e ultima seară
stau așa cu o mână sub cap și cu cealaltă țin pachetul de țigări
ca o carte deschisă la pagina care trebuie
e trecut de 11 și n-am somn
cuvintele lui gheorghe îmi sună în cap
așa cum sună clopoțelul colindătorilor
și da viața e glod și dacă e glod atunci nu tre să te miri că împrășcă

o viață trăită și așa...

mormane de fum ca din calumetul unui indian
cu plămâni zdaveni ca de elefant
ajuns la vârsta aceea când nu dai socoteală decât morții
și nici măcar morții.
da. mormane de fum ies din gâtul lui emily
și emily uite stă pe o bancă în curtea spitalului
cu o cafea în mână. tușește groaznic.
și când tușește emily se frământă mai rău
ca un copil neastâmpărat.
vezi de la tusă fumul de țigară iese în valuri distruse ca după un tsunami.
cică doctorii iau găsit pneumonie în fază avansată
și plămânii lui emily sunt... cum să spun

plămânii lui emily sunt ca un acordeon care scoate
 cele mai nasoale sunete
 și emily știe asta și mai știe că e cu un picior în groapă
 și n-are voie să fumeze dacă vrea să se facă bine
 până și doctorii i-au zis de câte ori nu i-au zis și îi tot repetă
emily lasă dracu fumatul
până nu te lasă el pe tine
emily înțelege. e mai bine pentru tine
nu vezi ai doar 16 ani ești tânără și nu merită
nu merită zău așa emily chiar dacă până la varsta asta
n-ai simțit decât afecțiunea (dacă măcar se poate spune așa)
unei case de copii
 și emily cu o țigară între degete
 și cu o cafea numai calduță
 iat-o în curtea spitalului.
 din când în când privește înspre stradă –
 ce să vezi mașini oameni câte-o salvare
 cum intră rapid în curtea spitalului ca un câine fugărit de haită
 și da la intrare medicii așteaptă bat din picioare tic tac tic tac
 și da mâinile lor sunt și viață și moarte.
 privește acum din salvare cineva coboară cam în halul în care
 a coborât emily acum o lună și mai bine
 și emily uite emily închide strâns ochii să nu vadă
 (nu mai e în stare să vadă)
 și trage câteva gâturi bune de fum parcă să se elibereze
 știi ar voi când îi deschide să se trezească acasă
 în patul ei
 și să poată să spună că totul a fost un coșmar
 și a trecut. da. a trecut acum totul e bine
 chiar și sănătatea...
 însă emily când deschide ochii
 se trezește cu o mască de aer la gură
 în perfuzie
 și nu știe de ce
 tot ce-și aduce aminte e că era în curtea spitalului
 cu o țigară aprinsă între degete
 cu o cafea numai calduță
 și privea din când în când înspre stradă...

Andrei Zbîrnea

ȘIST

Pentru Și nu despre Și

Ce își amintește extrem de clar este cum stătea într-un tren care mergea spre Madrid, simțind un fel de fericire despre care-și imagina că o simt doar spiritele eliberate de trupurile lor pămîntești, dar încă stăpîne pe eul lor esențial. (Michael Cunningham – Orele)

adună-ți martorii la o discuție aparent inofensivă
nu îți vor genera câștiguri pe termen lung
dar vor echilibra balanța (de cele mai multe ori)
sistemele de alarmă exagerează momentele de fericire pură
abia atunci e cazul să intervii cu sînge rece

teama te scoate din starea de
latență din prima rundă
cotele alunecă vertiginos spre
zone în care mizele devin inefabile
copilul în așteptarea permisului de conducere
acelasi copil pe terenul de tenis din spatele casei
antrenandu-se cu pistolul bunicului
în curînd bilanțul primelor două săptămîni de vacanță

modalitate de supraviețuire unanim acceptată
- studiu de caz -
un desen naiv o familie monoparentală
creioane carioci markere poate și plastilină
tatăl are barba excesiv hașurată
nu a fost inclus în varianta finală
ce va fi expusă la panoul de onoare al școlii
nu se admit contestații
nu se acordă premii de consolare

gardienii pichetează la nesfîrșit aceleași puncte
multicolore de pe google maps
sinagoga nu e chiar cel mai bun loc pentru mărturisire
nici în momentele de tăcere profundă
ecalandarea începe în momentul în care hamul se subțiază

Ioan Mateiciuc

pregătește-te, africa e ca o pasăre flămândă

și nu sărutare ca ilarie își voi da
 labilitățile tale par din mine desprinse
 pregătește-te, o să bem brandy amestec 60 de focuri
 o să sugem bucăți de gheață de la sânul înțărcat
 uns cu cremă de bocanci
 pregătește-te, astăzi ne vom juca cu mașinile
 ne vor verifica limba română și rimele
 recunosc, se va termina poezia și nu cu poezia mea
 am stat deopotrivă de partea lui villon, traktl, byron
 am știut dintotdeauna că muzica asta s-a oprit undeva
 pregătește-te, trupurile noastre în farurile unui mustang
 vor face mim simulând scene din apocalipsă
 pregătește-te, ne vom privi deopotrivă cu bere și vin
 de-o parte și de alta a paharului
 pregătește-te, acesta este trupul meu
 care pentru noi va sta agățat în lanul de porumb
 păzindu-te de dumnezeul pășărilor

anjament după o scriere norvegiană

mi-am desfăcut toracele încet să nu te trezesc
 bungee jumping agățat de o sculptură renașcentistă
 de calibru zero pentru poveștile nocturne
 obsesiile mele m-au dilatat prezumtiv
 sub lentila unui microscop prizez aeraeraer
 mi-am desfăcut toracele încet să nu lăcrimez
 agățat de o pictură suprarrealistă
 la ultimul etaj pe ultimul rând în ultima secundă
 obsesiile mele de calibru zero
 cu un ceai chinezesc

dramă sovietică pe o câmpie undeva în nord

apărătoare fecioară
treci pe lângă tancuri de jucărie
când degetele tale pe trupurile noastre
le plimbi ca niște fulgi de zăpadă cu zahăr
o ambuscadă
dog germani însetați aidoma unor psihopate bătrâne
privind la un film cu lesbiene
când mâinile tale ne înfășoară
într-o cămașă de forță pe care stă scris un slogan
același de pe ambulanțele pentru îngeri drogați
dumnezeu e un soldat bolșevic
lovit de o grenadă cu chip de matrioșcă

scenariu plagiat după evanghelie

așază-te pe bicicletă și ține-ți respirația
vei auzi cel mai prost poem
în korea, undeva pe strada seinakio
la subsolul unui pavilion pictat cu oja
ne vom abandona de trei ori printre graffite
apoi pe strada harleyback stâlcindu-i numele
vom vedea trecând batalioane disciplinare
în fruntea cărora va sta ilarie cărând crucea
cu dumnezeul lui cu tot
ne vom împiedica de bucăți de pâine
vom cădea vom pluti nestingheriți empatizând
lângă carusel unul spielberg
câteva minute oprit privind niște regizori sârbi
cu caschete SS...

...

prin cracovia vom vinde poemul rușilor
ei cerșetori de scenarii evanghelice

În galeria marilor artiști ai Teatrului Tineretului: Mihai Mădescu

o evocare de *Dionisie Vitcu*

Toamna cobora de pe Ceahlău pe valea Bistriței în valuri de ceață blândă netezind pădurile munților ce țin în brațe orașul tinereții noastre, Piatra Neamț. Vacanța de vară luase sfârșit și lumea se întorcea la rosturile ei. Noi cei care intram în viață, cei care credeam că ne luăm în bețe cu inerția, eram nerăbdători să începem repetițiile marilor spectacole ce aveau să aducă faima teatrului și trupei tinere a lui Ion Coman. Foaierul Teatrului era pregătit din vreme. Plasatoarele, mai artiste decât artistele teatrului, harnice ca niște furnicuțe, au scos toate fotoliile din loje, le-au aspirat, le-au șters de colb și le-au pus trei câte trei pe două coloane în fața unei mese lungi acoperită cu o draperie de pluș roșu din recuzită. În spatele mesei au aranjat cinci scaune pentru prezidiu. Cel din mijloc părea a fi tronul Domnitorului, pentru șeful de la raion, cel care răspundea de instituția noastră; trebuia să se observe respectul ce i se acordă. Când totul a fost pregătit pentru ședința festivă s-a primit un telefon de la Cultură că tovul este convocat la Regiune și nu mai poate ajunge, dar are mare încredere în colectiv și atunci, la umbra acestei vești, toată lumea de la director până la portar a răsuflat ușurată.

Ședința de deschidere a stagiunii a fost scurtă. Secretariatul literar și directorul adjunct au avut sarcina să facă programul săptămânal de lucru și să-l afișeze la geamul luminat. O doamnă micuță cu pas milităros, zâmbitoare, legănându-și brațele scurte ca pinguinii aripile când se grăbesc să intre în mare, s-a apropiat de mine și m-a poftit să merg după ea la tov director. În fața ușii capitonate mai aștepta un tânăr pe care nu-l văzusem până atunci. Cu un zâmbet prietenos mi-a întins mâna și s-a recomandat Mihai Mădescu. O să fim colegi câteva stagiuni. Sunt scenograf. Dialogul nostru a fost întrerupt de doamna care ne conducea la director. Ne-a spus să stăm cuminiți o țară. După câteva

secunde s-a deschis larg ușa și am fost poștiți înăuntru. În fața noastră, în mijlocul biroului sta omulețul scund cu părul grizonat tuns scurt, cu ochii albaștri-verzui plini de lumină. Ne-a întins mâna și zâmbind ne-a poftit să luăm loc în fotoliile din fața biroului masiv, sculptat frumos. Între timp doamna secretară, cea care ne-a introdus în birou, a intrat cu o tavă pe care abureau trei cafeluțe. A așezat tava pe birou și a ieșit. Serviiți! Am ridicat privirile, ne-am uitat unul la altul apoi la tov director...am simțit o căldură în urechi. Colegul de lângă mine mi s-a părut că este mai rușinos. Se înroșise bine. Nu ne așteptam să fim astfel tratați. Serviiți-vă vă rog!. Mi s-a părut poruncitor. Am apucat cu degetele mele de plugar tortița ceștii albe chinezești pictată cu flori de cireș. M-am ajutat cu cealaltă mână că-mi tremura ceașca. Mă frigeam, dar răbdam. Am tras cu ochiul la vecin. El nu se atinsese de cafea. Mă privea cu milă. Am sorbit o gură și mi-au dat lacrimile. Mi-am fript limba. Am așezat ceașca pe tavă și-mi frecam mâinile să par cât mai fierec. Directorul Ion Coman ne privea și ne puneă întrebări; dacă am primit banii pe care ni i-a trimis prin poștă (prima de instalare), cum am călătorit, dacă ne place orașul, și noi la unison, monosilbic răspundeam îhî, da, bine... răspunsurile noastre nu erau din prostie ci eram profund emoționați de primire. Tot timpul, cât ne frecam mâinile și trăgeam cu ochiul la cafele și fursecuri, directorul ne studia. Cred că atunci am dat un test. Spun asta pentru că directorul Ion Coman nu obișnuia să dea cafele angajaților în cabinetul său. Ne studia pentru el, să știe cu cine are de - a face. Un telefon de pe colțul biroului a prins să sune intermitent. Ne-am ridicat și ne-am uitat la ușa de ieșire. Înainte de a răspunde la telefon directorul ne-a strâns mâna și ne-a promis că o să ne îndeplinească toate dorințele, și că se va ține de cuvânt.

Atunci l-am cunoscut întâia dată pe scenograful Mihai Mădescu. Potrivit de statură, blond, tuns scurt, cu fața ovală, cu ochii albaștri privind blând melancolic, cu nasul drept deasupra unei guri frumos conturate, îmi părea figura desprinsă dintr-o carte de istorie a unui împărat roman. Alteori când îl vedeam traversând scena, aranjându-și

decorurile mi se părea că văd silueta unui actor din teatrul furioșilor englezi. Plastic, era foarte expresiv. L-am văzut dansând și nu-mi venea să cred. Era rezervat în anturajul necunoscuților, dar când se simțea în largul lui era grozav. De obicei vorbea puțin și monosilabic. Se împiedica uneori în cuvinte, zâmbea și lua fraza de la capăt. Asta se întâmpla în cercul cunoscuților. Între străini era tăcut. A fost șef de promoție la clasa lui Alexandru Brățășanu, maestru emerit al artei, de la Institutul „Ion Grigorescu” din București.

Înprejurările au făcut să locuim câteva luni în teatru în aceeași cabină. O cămăruță mică la etajul unu împărțită în două de un perete cu o deschizătură în care fusese cândva o ușă. Pe măsura a două saltele de recuzită, Mihai a schițat două paturi scurte și înguste – „tip absolvent”, am făcut rost de o măsuță, două taburete și ne-am mobilat apartamentul. La masa aceea bicisnică am mâncat noi multe roșii cu pâine neagră, parizer și iaurt, cu ușa încuiată. Mâncam cu poftă și ne povesteam snoave și întâmplări din copilărie și școală. Când cineva bătea la ușă strângeam repede, repede ziarul cu bunătăți de pe masă și-l ascundeam în valiză până pleca musafirul. De obicei colegii mai mari voiau să ne integreze și încercau să ne scoată la terasa unui restaurant. Găseam motive și refuzam invitația. Încuiam ușa și continuam cina. Atunci am aflat de la Mihai că undeva într-o pinacotecă există un tablou celebru Prânzul săracului. Vorbea scurt și spunea lucruri esențiale.

Puținii bani pe care îi aveam până la chenzină nu ne-ar fi ajuns să ne ospătam la restaurant. Am descoperit o cantină unde serveau masa muncitorii de la CFR. Cu cinci lei săltam prânzul; o ciorbă lungă și o mâncărică de cartofi, varză sau mazăre fără carne. După două săptămâni ne-am îmbolnăvit. Hotărârea de a schimba locația am luat-o după ce ne-a căzut tavanul barăcii în cap. Colegii noștri mai mari aflând de drama noastră ne-au sfătuit să mergem cu ei la celebra pensiune a doamnei Nicolau. Când programul ne permitea și vremea era frumoasă ne plimbam pe străduțele cartierului de sub Cozla sau pe valea Cuejdiului și uneori pe valea Bistriței în sus spre Bicz. De multe ori trebuia să îngădui și să aștept câteva clipe. Mihai scotea din buzunar un creion și un petic de hârtie și făcea însemnări și schițe. Uite ce frumoasă e, vezi? Îmi arăta o căsuță din bârne care pentru mine nu însemna nimic. Uite cum sânt legați câpriorii; vezi brazii de pe stânca aceea? Văd. Uite cum sânt proiectați pe cer? Uite Pietricica, vezi, copiii așa desenează la școală muntele, ca un mușuroi uriaș. Uneori se oprea într-un loc și mă făcea atent să privesc culorile toamnei pe fruntea muntelui Cernegura. Se minuna de armonia nuanțelor și îmi spunea că în natură nimic nu e strident. Mă făcea atent la

spectacolul luminii filtrat printre crengile brazilor și la jocul particulelor și găzelor în raza soarelui. În fața unor căsuțe vechi din lemn cu cerdac și ornamente ședea minute în șir, scotea din nou creion și hârtie și făcea schițe. Se întâmpla câteodată să iasă în întâmpinarea noastră la poartă gospodarul: pe cine căutați? Nu căutăm pe nimeni, răspundeam noi oarecum rușinați, admiram căsuța asta. Ei, asta-i veche e a bunicului meu. Eu am făcut clădirea asta de alături, asta-i frumoasă. Aici unde vă uitați dumneavoastră ținem niște vechituri. Vreți să ni le arătați ? mă rog... intrați. Am intrat și înăuntru am găsit un muzeu de obiecte și lucruri vechi: stative, rășchitor, sucală, cofăiele, chersâne, suveici, vătale, scule de lemnărie, gealae, fel de fel de sfredele, dimerlii, roți de căruțe, ilăee și baroase, lucruri și obiecte pe care nu le puteam denumi. Se mira bietul om de uimirea noastră în fața acestei descoperiri. Da de unde sunteți dumneavoastră? De la teatru, sântem artiști, ne place căsuța dumneavoastră și lucrurile astea vechi. Să știți că nu le vând, le las moștenire nepoților, să știe și ei cum era pe vremuri și în alte timpuri.

Urcam Pietricica și priveam valea Bistriței spre Bicaz la apusul soarelui. Parcă o văd în zare pe Vitoria Lipan alături de Gheorghică urcând pe firul apei spre Borca și întrebând oamenii dacă nu au văzut un român înalt, spătos, cu o turmă de oi prin împrejurimi. Toate imaginile le raporta la teatru, la dramaturgie trimise la opera lui Creangă, Sadoveanu, Hogaș. Mă minunam și mă încerca un sentiment de gelozie și invidie că eu nu mă gândesc decât la rolurile pe care mi le-aș dori. Aproape de Teatru între niște brazi înfrățiți ședea ostenită de ani căsuța scriitorului Calistat Hogaș. Ne-am apropiat de ușa de la intrare. Pe o plăcuță de marmoră patinată de vreme scria Muzeu. Rezemat, uscat și trist sta înfipț un trandafir roșu pus de un vizitator. Înainte de a intra Mihai mi-a zis uite așa ar trebui să fie pe scenă locuința profesoului Miroiu! Am încercat ușa și am intrat amândoi într-o tindă în semiîntuneric. Cine-i? Am înțepenit locului. Noi, am răspuns, niște artiști, vrem să vizităm muzeul. După câteva secunde un cârd de mâțe de toate mărimile și culorile au năvălit în întâmpinarea noastră. Odată cu ușa care s-a deschis și prin care au năvălit mâțele a fâșnit un fuior de lumină și în lumină într-un capot cu flori mari portocalii o doamnă trecută de 80 de ani. Părul alb, ondulat îngrijit, încorona în nimb plăcut chipul, puțin sever a unei regine de basm. S-a oprit o clipă ne-a privit făcând ochișorii mici. Sărut mâna doamnă! Vrem să vizităm muzeul. Poftiți, dar să știți că nu vă dau nimic. A fost Călinescu pe aici și i-am dat câteva poze de-a tataii și nu mi le-a mai adus înapoi. A deschis o ușă și ne-a spus: aici lucra tataia și dincoacea primea prietenii de la Iași, de la Tecuci sau de aiurea. Noi copiii n-aveam voie să

stăm de față când vorbeau oamenii mari, ne trimitea la joacă. Pe biroul frumos și masiv, erau câteva cărți, o pipă, niște ochelari, o călmară cu toc și câteva manuscrise. Așa arăta muzeul când l-am cunoscut noi. I-am mulțumit doamnei frumos, i-am sărutat mâna și ne-am retras. Pe Mihai îl interesa mai mult decât pe mine arhitectura, interiorul casei și puținele obiecte de epocă. Doamna ne-a condus până la ușa de ieșire și ne-a dat o gutuie. Ne-am oprit în drum și am mai privit încă odată brazii înfrățiți și căsuța fostului director al Liceului Internat din Iași, scriitorul Calistrat Hogaș, care a colindat munții Neamțului cu Pisicuța lui și a scris pagini nemuritoare despre munții și pădurile Moldovei.

Programul de voie și plimbările noastre, în dorul lelii, pe cărări nemțene, chipurile, pentru documentare s-au întrerupt brusc. Perioada de acomodare a fost scurtată și am fost puși la treabă. S-au făcut înlocuiri în spectacolele din care au plecat câțiva actori, s-au verificat decorurile, costumele, recuzita spectacolelor programate până la deschiderea stagiunii. Șefii noștri gravi și preocupați cu alte probleme nu ne mai zâmbeau. Rolurile principale promise nu se arătau și umbra tristeții ne învăluia. Mihai Mădescu a devenit membru al Consiliului Artistic, fiind primul și singurul scenograf al teatrului, și prin preocupările lui se depărtase de mine. Ne întâlneam seara în cabina teatrului și schimbam câteva vorbe. Mă rodea curiozitatea să aflu ce se discută acolo, în Consiliu, ce se pune la cale și mai ales ce ne rezervă viitorul nouă celor noi veniți. Mihai era mut ca o lebădă. Probabil știa de undeva de sensibilitățile, hachițele și orgoliile actorilor și se ferea să alimenteze suspiciuni și bârfe din viața teatrală. Prietenul meu scenograf devenise prin statut un artist superior categoriei noastre, a actorilor. Atelierele țineau seama de sfaturile lui și timpul petrecut în mijlocul tehnicienilor din scenă și din ateliere i-au adus laude pentru proiecte, prețuire pentru talent și respect pentru comportamentul lui omenos. Așteptându-și spectacolul de debut, Mihai, s-a îngrijit de acuratețea artistică a montărilor în spectacolele reluate, fără a le modifica după gustul lui. Avea un respect deosebit pentru colegii lui scenografi din alte generații și le releva calitățile pe care noi nu le luam în seamă. Avea grijă să purtăm costumele de scenă conștienți de imagine și cromatică în spațiul scenic de joc. Îl preocupa aspectul fizic al interpretului și al podoabei sale capilare în spectacolul modern sau clasic. Dacă eu am debutat pe scena nemțeană înaintea lui a fost o întâmplare și o prioritate a teatrului. În scurt timp ne-am întâlnit în același spectacol, în Steaua fără nume în regia lui Gh. Jora. Eu jucam Udrea, iar Mihai a semnat scenografia - decorul și costumele. Cred că atunci a fost adevăratul debut

În teatru a scenografului de mare ținută artistică Mihai Mădescu. A urmat apoi o frumoasă și bogată colaborare cu distinsul om de teatru Gariel Negry care îl prețuia și cu care a colaborat până la plecarea lui din teatru. Întâlnirea cu Dinu Cernescu în spectacolul Neîncredere în foiștor a făcut să se lege o prietenie pe viață între doi mari artiști. Cu regizorul Gh. Miletineanu, Mihai a montat Sfântu Mitică blajinu în care a debutat un tânăr de mare talent, viitorul director al Teatrului, Cornel Nicoară. După acest început plin de promisiuni Mihai Mădescu a devenit scenograf de linia întâi în teatrul românesc. În cele unsprezece stagioni câte a slujit tinerețea teatrului nemțean a colaborat cu cei mai mari regizori ai României și i-a lăsat o zestre artistică de o valoare inestimabilă.

Ne-am întâlnit la Iași în spectacolul Celestina de Fernando de Rojas în regia Cătălinei Buzoianu. Decorul, costumele, luminile, scenografului Mihai Mădescu puse în valoare de regia minunatei artiste Cătălina Buzoianu au rămas un reper de mare preț în istoria Teatrului Național din Iași. Cei doi artiști, regizoarea și scenograful s-au bucurat de aprecierea unanimă a criticii de specialitate și de prețuirea publicului, răsplătită cu aplauze stagioni la rând iar opera lor a fost încununată de premii naționale.

Pentru talentul, pentru cultura aleasă dobândită în școală, pentru cultul muncii și prieteniei Mihai Mădescu s-a bucurat de prețuirea celor de care era înconjurat. Scriitorul Dinu Săraru, într-o vreme temut cronicar de teatru și mai târziu cel mai mare director al Teatrului Mic din București și-a completat trupa de aur, pe care a păstorit-o un timp, cu câțiva artiști nemțeni printre care Mitică Popescu și Mihai Mădescu. Angajat în București scenograful Mihai Mădescu colaborează cu mai multe teatre de primă mărime: Teatrul Național, Teatrul Bulandra, Teatrul Național din Tg. Mureș și bineînțeles cu teatrul Tineretului. După anii '90 Mihai Mădescu este angajat profesor la UNATC „I.L. Caragiale”. N-am fost surprins când un tânăr artist scenograf, poate cel mai talentat în momentul de față, pe numele lui Dragoș Buhagear, elogiind profesorii de la care a învățat, îl ridică pe Mihai Mădescu la loc de cinste.

Condițiile create de Ion Coman, colaborarea cu Gabriel Negry, Edy Covali, Alexandru Lazăr, calitatea și entuziasmul trupei de actori și mai ales contactul permanent cu marile evenimente teatrale naționale și internaționale la care Teatrul Tineretului participa ca invitat de onoare l-au consacrat pe Mihai Mădescu printre cei mai importanți scenografi români. Ne-am despărțit de Teatrul tinereții noastre, de orașul care ne-a adoptat și care ne-a oferit atâtea clipe minunate, dar legăturile prieteniei

de atunci nu s-au rupt. Ne bucuram totdeauna de veștile frumoase pe care le aflam din lumea noastră artistică.

După patruzeci de ani, când veșnicul nostru Teatru tânăr a sărbătorit jumătate de secol ne-am întâlnit, puțin cărunți, puțin obosiți și am înnodat firul povestirilor din cabina de sus. După un timp mi-a trimis din București o schiță de portret – șarjă prietenească și ca răspuns i-am făcut cadou o carte de poeme. N-am reușit să-l vizitez așa cum mi-am dorit și cum a vrut el, la reședința sa într-un sat de lângă București. Îmi pare rău.

Într-o noapte de vară, la o oră târzie scenografa Luana Dragoescu, soția și colaboratoarea lui Mihai, mi-a dat vestea tristă că prietenul meu s-a stins...

M-am despărțit de Mihai în holul Teatrului Bulandra cu un trandafir alb și cu promisiunea că nu voi uita prietenia noastră. Atunci când se va scrie istoria Teatrului Tineretului va trebui să se regăsească un capitol în care să se vorbească de era entuziasmului și de pionerii acestui important așezământ sacru, dar și de tinerii care au înălțat cetățile chimiei la Roznov și Săvinești, care ne-au aplaudat în sălile de spectacol în acei ani frumoși ai tinereții noastre.

Un poem de *Mihaela Oancea*

Incident pe curba lui Gauss

Ciocurile păsărilor lovesc în geam –
a mai căzut un nor
pe turla ninsă de-atâtea primăveri!
S-a prăbușit nevolnic, sugrumat
de o bizară stare de rău.
În tinerețe îi fusese atât de bine,
încât și uitase definiția tristeții.
Nefericitul
ascultase o poveste
despre un ținut
în care pastilele se epuiză în sanatorii,
bătrânii clovni nu mai erau folositori
nici ca butaforie
și-n liniștea lipsită de aer
doar somnul
mai creștea.

Chuck Palahniuk

Zombie

în românește de *Pavel Cazacu*

Griffin Wilson a fost cel care a propus teoria involuției. Stătea cu două rânduri în spatele meu la Chimie Organică, întruchiparea perfectă a unui geniu malefic. El a fost primul care a făcut Marele Pas Înapoi.

Toată lumea știa că Tricia Gedding era în cabinetul asistentei medicale cu el. Ea era în celălalt pat, în spatele unei perdele de hârtie, simulându-și menstruația pentru a scăpa de un test la Perspective asupra Civilizației de Est. Ea a spus că a auzit un țuit/*beep!* puternic dar nu i-a acordat deloc importanță. Când Tricia Gedding și asistenta l-au găsit stând pe propriul pat, au crezut că Griffin Wilson este manechinul pe care toată lumea exersează resuscitarea. Respira foarte greu, abia putea să se miște. Au crezut că e o glumă, pentru că avea portofelul prins între dinții săi încheștați și firele aparatului lipite pe tâmpile.

Ținea în mâini o cutie de mărimea unui dicționar, încă paralizat, apăsând un buton mare, roșu. Toți văzuseră cutia asta atât de des încât abia o recunoșteau, dar fusese atârnată pe peretele cabinetului: defibrilatorul. Acel aparat de resuscitare a inimilor în caz de urgență. Se presupune că l-a dat jos și a citit instrucțiunile. Pur și simplu a dezlipit hârtia ceruită de pe părțile lipicioase și apoi și le-a aplicat pe ambele părți ale lobilor săi temporali. În esență, e o lobotomie de tip „dezlipește-și-lipește”. Atât de ușoară că și un puști de șaișpe ani putea s-o facă.

La ora de engleză a doamnei Chen, am învățat „A fi sau a nu fi”, dar este „**o mare zonă gri la mijloc**”. Poate că în vremea lui Shakespeare oamenii aveau doar două opțiuni. Griffin Wilson știa că examenele SAT erau doar o poartă spre o viață întreagă de

aiureală/absurdități. Spre a te căsători și a merge la universitate. Spre a plăti taxe și a încerca să crești un copil care n-o să-și împuște colegii de la școală. Și Griffin Wilson știa că drogurile sunt doar o soluție temporară. După ce consumi droguri, tot timpul o să ai nevoie de *mai multe* droguri. *Problema cu a fi talentat și dotat intelectual este că uneori poți deveni* prea deștept. *Unchiul meu Henry spune că e important să mănânci un mic dejun consistent deoarece creierul încă se dezvoltă. Dar nimeni nu vorbește despre faptul cum, uneori, creierul tău poate deveni* prea mare.

În principiu, noi suntem animale mari, evolute pentru a sparge scoici și a mânca stridii crude, dar acum se așteaptă de la noi să ținem pasul cu toate cele 300 de surori Kardashian și cei 800 de frați Baldwin. Serios, la rata la care se reproduc, familiile Kardashian și Baldwin vor face să dispară toate celelalte specii de oameni. Restul dintre noi, tu și cu mine, suntem doar niște fundături pe drumul evoluției așteptând să murim într-o clipă.

Puteai să-l întrebi pe Griffin Wilson orice lucru voiai. Îl întrebai cine a semnat Tratatul de la Ghent. Ar fi fost ca magicianul acela din desenele animate care spunea „Privește cum scot un iepure din pălărie”. Abracadabra, și ar fi știut răspunsul. La Chimie Organică, putea să discute despre Teoria Corzilor până nu mai avea aer, dar ceea ce voia el de fapt era să fie fericit. Nu doar să nu fie trist, voia să fie fericit în felul în care și un câine este fericit. Să nu fie bruscăt într-o parte sau în alta de mesajele instantane „urgente” și de schimbări în codul federal al taxelor. Și nici să moară nu voia. Voia să fie – și să nu fie – în același timp. Ăsta era el, geniul inovator. Responsabilul în relaționarea cu studenții a pus-o pe Tricia Gedding să jure că n-o să spună nimănui, dar știți cum se întâmplă lucrurile astea. Conducerea școlii se temea de imitatori. Defibrilatoarele alea sunt peste tot în zilele astea.

Începând cu ziua aceea în cabinetul asistentei, Griffin Wilson n-a părut niciodată mai fericit. Tot timpul se hlizește prea zgomotos și-și șterge scuipatul de pe bărbie cu mâneca. Profesorii pentru cei cu nevoi speciale îl aplaudă și-l preaslăvesc doar pentru folosirea toaletei. Ăsta e un exemplu perfect de dublu standard. Ceilalți dintre noi o să trebuiască să luptăm cu toate forțele pentru orice carieră de căcat putem găsi, în timp ce Griffin Wilson o să fie în culmea fericirii cu bomboane la vrac și reluări de *Fraggle Rock* pentru tot restul vieții sale. În starea de dinainte, s-ar fi simțit groaznic dacă nu câștiga fiecare campionat de șah. În starea de acum, mai ieri, și-a scos pula și și-a frecat-o în autobuzul școlii. Și

apoi doamna Ramirez a tras pe dreapta și a părăsit locul șoferului pentru a-l fugări pe culoar, el a strigat „Uită-te cum scot un iepure din pantaloni” și și-a dat drumul pe cămașa uniformei ei. Toate astea le-a făcut râzând.

Lobotomizat sau nu, încă recunoaștea valoarea unei lozinci personalizate. În loc să fie doar un alt tocilar ahtiat după note, acum e sufletul petrecerii.

Voltajul aparatului i-a curățat până și acneea.

E greu să combați asemenea rezultate.

N-a trecut nici măcar o săptămână de când el s-a transformat în zombie că Tricia Gedding s-a dus la sala de fitness unde face Zumba și a luat defibrilatorul de pe peretele din camera de schimb a fetelor. După procedura „dezlipește-și-lipește” pe care și-a administrat-o singură, nu-i mai pasă unde o apucă menstruația. Prietena ei cea mai bună, Brie Phillips, a luat defibrilatorul pe care cei de la Home Depot îl țin de obicei lângă băi, și acum merge, fie soare, fie ploaie, fără pantaloni pe stradă. Și nu vorbim aici despre scursurile școlii. Vorbim despre șefi de clasă și majoreta-șefă. Cei mai buni și cei mai promițători. Toți cei care jucau în primul lot al tuturor echipelor sportive. A fost nevoie de fiecare stimulator cardiac de aici și până în Canada, dar de atunci, când joacă fotbal nimeni nu mai joacă după reguli. Și chiar și când se fac turtă, tot zâmbesc tâmp și bat palma.

Ei continuă să fie tineri și să arate bine, dar nu-și mai fac griji pentru ziua în care n-o să mai fie.

E sinucidere, dar în același timp nu e. Presa nu vrea să publice statisticile adevărate. Presa se proteste singură. În plus, pagina de Facebook a Triciei Gedding are mai mulți cititori decât cotidianul local. Mass media, pe dracu. Umplu prima pagină cu șomaj și război și nu se gândesc că *asta* are un efect negativ? Unchiul Henry îmi citește un articol despre o propunere de schimbare a legii statului. Oficialii vor o perioadă de așteptare de 10 zile la vânzarea fiecărui defibrilator. Vorbesc despre o verificare obligatorie a cazierului și de teste pentru sănătatea mentală. Dar nu s-a promulgat, nu încă.

Unchiul Henry își ridică ochii de pe articolul din ziar și îmi aruncă priviri peste masa de mic dejun. Îmi arată o grimasă serioasă și mă întreabă, „Dacă prietenii tăi se aruncă într-o prăpastie, sari și tu?”. Unchiul meu e ceea ce am eu în loc de mamă și tată. El nu vrea să recunoască, dar este o viață bună dincolo de marginea acelei prăpastii.

Există o sursă nelimitată de permise de parcare pentru oameni cu nevoi speciale. Unchiul Henry nu înțelege că toți prietenii mei au sărit deja. Or fi ei handicapați, dar prietenii mei încă agață. Acum mai mult ca niciodată. Au corpuri al dracu' de bune și creier de copii. Au împăcat și capra și varza. LeQuisha Jefferson și-a băgat limba în Hannah Finerman la ora de Introducere în Arta Tâmplăriei, a făcut-o să țipe și să geamă acolo, rezemată de mașina de găurit. Și Laura Lynn Marshall? I-a supt-o lui Frank Randall în spatele Laboratorului de Gastronomie Internațională în timp ce toată lumea se uita la ei. Toate falafel-urile li s-au ars, dar nimeni n-a făcut un caz din asta.

După ce apasă butonul roșu al defibrilatorului, da, o persoană suferă niște consecințe, dar el nu știe că suferă. Odată ce trece printr-o lobotomie cu apăsarea unui buton un puști poate scăpa nevinovat dintr-o acuzație de crimă.

În timpul pauzei, l-am întrebat pe Boris Declan dacă a durut. Stătea acolo în sala de mese cu urmele roșii de arsură încă proaspete pe tâmpile. Era cu pantalonii în vine. L-am întrebat dacă șocul a fost dureros, și nu mi-a răspuns, nu imediat. Doar și-a scos degetele din fund și le-a mirosit, gânditor. El a câștigat titlul de rege al balului de anul trecut.

Din multe puncte de vedere el e mai liniștit acum decât a fost înainte. Cu fundul atârându-i pe-afară în mijlocul cantinei, îmi oferă și mie să miros și îi zic „Nu, mersi.” El zice că nu-și amintește nimic. Boris Declan rânjește neglijent ca un gogoman. Își pune un deget murdar pe una dintre arsuri. Își îndreaptă același deget murdar pe care și l-a băgat în fund ca să mă facă să mă uit în partea cealaltă. Pe peretele pe care-l arată este un poster al pedagogului pe care sunt arătate niște păsări albe dând din aripi pe un cer albastru. Dedesubt sunt cuvintele „Fericirea adevărată se găsește doar accidental” scrise într-un font de nesperios. Cei de la școală au pus posterul acela ca să ascundă umbra unde obișnuia să fie un alt defibrilator.

E evident că orice s-ar întâmpla cu Boris Declan, va fi un lucru bun. Deja trăiește în nirvana traumei cerebrale. Conducerea școlii avea dreptate cu privire la imitatori. Nu c-aș vrea să-i aduc vreo ofensă lui Iisus, dar cei blânzi nu vor moșteni pământul. Dacă ar fi să judecăm după programele de la TV, cei cu gura mare vor pune mâna pe tot. Și eu zic, lasă-i. Familiile Kardashian și Baldwin sunt ca niște specii invadatoare. Precum kudzu și midiile-zebră. Lasă-i pe ei să se bată asupra controlului lumii reale de rahat.

Pentru mult timp l-am ascultat pe unchiul meu și n-am sărit. Acum, nu mai știu. Presa scrisă ne avertizează despre bombe teroriste pe bază de anthrax și noi tipuri agresive de meningită, și singura consolare pe care ziarele o oferă este un cupon pentru o reducere de 20 de cenți la un deodorant pentru sub braț.

A nu avea nicio grijă, niciun regret – e destul de atrăgător. Atât de mulți dintre copiii cool de la școală au ales să se auto-prăjească că, deocamdată, n-au mai rămas decât ratații. Ei sunt cretinii obișnuiți. Situația e atât de nemaipomenită încât sunt la un pas de a fi șef de promoție. Așa se face că unchiul Henry vrea să mă expedieze în altă parte. El crede că prin mutarea mea la Twin Falls poate amâna inevitabilul.

Așa că stăm la aeroport, așteptând la poartă să înceapă îmbarcarea pentru zborul nostru și eu cer voie să merg la baie. În toaleta bărbaților mă prefac că mă spăl pe mâini ca să mă pot uita în oglindă. Unchiul meu m-a întrebat odată de ce mă uit așa de mult în oglindă tot timpul și i-am spus că nu e atât din cauza vanității cât e din cauza nostalgiei. Fiecare oglindă îmi arată puținul rămas din părinții mei. Exersează zâmbetul mamei mele. Oamenii nu-și exersează zâmbetele îndeajuns, așa că atunci când trebuie cel mai mult să pară fericiți nu păcălesc pe nimeni. Îmi exersează zâmbetul când – ce să vezi: acolo era oportunitatea mea spre un glorios și fericit viitor în care voi lucra într-un fast food. Spre deosebire de o viață nefericită ca un arhitect sau chirurg renumit în toată lumea.

Plutindu-mi deasupra umărului și un pic în spatele meu, era reflectat în oglindă. Ca o bulă care mi-ar conține gândurile într-un panou de benzi desenate, acolo era un defibrilator. Fixat pe peretele din spatele meu, închis într-o carcasă de metal cu o ușă de sticlă pe care-o puteai deschide și porni sunetul alarmei și o lumină stroboscopică roșie. Pe un indicator deasupra cutiei este scris DEA (defibrilator extern automat) și arată un fulger lovind o inimă tip Valentin. Carcasa metalică este ca vitrina pe care n-ai voie să pui mâna dintr-un film hollywoodian despre un jaf, și care conține bijuteriile coroanei.

Deschizând cutia, pornesc alarma și lumina roșie intermitentă automat. Până nu vine vreun viteaz, trec rapid într-o toaletă pentru handicapați cu defibrilatorul. Stând pe veci, îl deschid forțat. Instrucțiunile sunt în imprimate pe capac în engleză, spaniolă, franceză și ilustrații de benzi desenate. Asigurându-l împotriva greșelilor de manevrare, mai mult sau mai puțin. Dacă mai aștept mult n-o să mai am

opțiunea asta. În curând defibrilatoarele vor fi puse sub cheie, și de îndată ce vor fi ilegale, doar paramedicii le vor mai avea.

În mâinile mele, aveam copilăria mea permanentă. Propria mea mașină/ de euforie.

Mâinile mele sunt mai deștepte decât restul corpului meu. Degetele știu să dezlipească electrozii și să-i lipească pe tâmpile. Urechile știu să asculte după semnalul sonor care anunță ca aparatul este complet încărcat.

Degetele opozabile știu ce-i mai bine pentru mine. Plutesc amenințător asupra marelui buton roșu. Ca și cum asta ar fi un joc video. La fel ca butonul pe care președintele îl poate apăsa pentru a declanșa un război nuclear. O singură apăsare de buton și lumea așa cum o știu eu se sfârșește. O nouă realitate începe.

A fi sau a nu fi. Darul lui Dumnezeu pentru animale este că ele nu trebuie să aleagă.

De fiecare dată când deschid un ziar îmi vine să vomit. Peste următoarele 10 secunde nu voi mai ști cum să citesc. Ba chiar mai bine, nu voi fi nevoit s-o fac. N-o să știu despre schimbarea climei. Nu voi mai ști despre cancer sau genocid sau SARS sau degradarea mediului înconjurător sau conflicte religioase. La difuzor îmi strigă numele. Nici măcar nu-mi voi mai ști numele.

Înainte să mă prăjesc cu totul, mi-l imaginez pe unchiul meu Henry la poartă, ținându-și biletul de îmbarcare. Merită mai mult de atât. Trebuie să știe că ce fac eu nu e vina lui.

Cu electrozii lipiți pe frunte, car defibrilatorul afară din baie și merg prin aglomerație spre poartă. Firele electrice spiralate îmi atârnav pe obraji ca niște codițe subțiri și albe. Mâinile țin pachetul de baterii al aparatului în fața mea ca un terorist kamikaze care-și va arunca în aer toate punctele IQ-ului.

Când mă zăresc, oamenii de afaceri își abandonează geamantanele. Oameni în vacanțe de familie, își întind brațele, larg, și-și brusciază copiii în direcția opusă. Un tip crede că e vreun erou. El strigă, „Totul va fi bine.” Îmi spune, „Ai toată viața înainte.”

Știm amândoi că minte.

Fața îmi transpiră atât de tare încat electrozii ar putea să cadă. Asta e șansa mea de a spune tot ce gândesc, așa că, în fața tuturor celor care privesc, voi mărturisi: nu știu ce un final fericit. Și nu știu cum să repar nimic. Uși se deschid în aglomerația aeroportului și agenți

Homeland Security dau năvală, iar eu mă simt ca unul dintre călugării ăia budiști din Tibet care-și toarnă benzină pe ei înainte de a verifica dacă le merge bricheta. Cât de penibil ar fi, să fii îmbibat cu benzină și să fii nevoit să împrumuți un chibrit de la un străin, mai ales că atât de puțini oameni mai fumează zilele astea. Eu, în mijlocul aglomerației aeroportului, learcă de transpirație, în loc de benzină, dar cam atât de haotice îmi sunt gândurile.

De nicăieri unchi-miu îmi înșfacă brațul și spune, „Dacă-ți faci rău ție, Trevor, îmi faci rău și mie.”

Mă ține strâns de braț, iar eu țin strâns de butonul roșu. Îi spun că situația nu e atât de tragică. Îi spun, „O să te iubesc în continuare, Unchiule Henry... doar că nu voi mai ști cine ești”.

În capul meu, ultimele gânduri și rugăciuni. Mă rog ca bateria asta să fie încărcată la complet. Trebuie să fie destui volți care să mă facă să uit că tocmai am spus cuvântul *iubesc* de față cu câteva sute de străini. Ba mai rău, i l-am spus propriului meu unchi. N-o să pot uita asta niciodată.

Majoritatea celor prezenți, în loc să mă salveze, își scot telefoanele și se pun pe filmat. Toată lumea se îmbrânțește pentru cel mai bun unghi din care să surprindă totul. Îmi aduce aminte de ceva. Îmi amintește de zilele de naștere și de Crăciun. O mie de amintiri mă copleșesc pentru ultima dată, iar asta e alt lucru pe care nu l-am anticipat. Nu-mi pasă că-mi pierd uit tot ce-am învățat. Nu-mi pasă că o să-mi uit numele. Dar o să-mi fie dor de puținul pe care sunt în stare să mi-l amintesc despre părinții mei. Ochii mamei mele și nasul și fruntea tatălui meu, au dispărut cu excepția celor de pe fața mea. Și gândul ăsta e dureros, să știu că nu-i voi mai putea recunoaște. Odată ce mă prăjesc, voi crede că reflexia mea în oglindă nu e nimic altceva decât eu însumi.

Unchiul Henry repetă, „Dacă-ți faci rău ție, îmi faci rău și mie.”

Eu spun, „Încă voi fi nepotul tău, doar că n-o să știu asta.”

Fără vreun anumit motiv, o doamnă vine înspre noi și apucă de celălalt braț al unchiului Henry. Această nou-venită, spune „Dacă-ți faci rău ție, îmi faci rău și mie...” Altcineva pune mâna pe doamna aceea și o altă persoană pune mâna pe cel din urmă, spunând, „Dacă-ți faci rău ție, îmi faci rău și mie.” Străinii întind mâinile și apucă de alți străini înlănțuiți și împlețiți, până când suntem cu toții conectați unul de celălalt. De parcă am fi molecule care se cristalizează într-o soluție la Chimie Organică. Cu toții țin de cineva, și toată lumea atinge pe toată lumea și vocile lor repetă aceeași propoziție: „Dacă-ți faci rău ție, îmi faci rău și

mie.... Dacă-ți faci rău ție, îmi faci rău și mie....” Cuvintele astea formează un mic val. Ca un ecou încetinit, care se îndepărtează de mine, mișcându-se prin toată mulțimea în ambele direcții. Fiecare persoană se apropie pentru a apuca de o persoană care ține de altă persoană care ține de altă persoană care ține de unchiul meu care ține de mine. Asta se întâmplă pe bune. Sună banal, doar pentru că cuvintele fac tot ce e adevărat să sune banal. Deoarece cuvintele strică tot timpul ceea ce vrei cu adevărat să spui.

Voci ale unor oameni din alte locuri, cu totul străini, spun la telefon, privind prin camerele video, vocile de la distanță spun, „Dacă-ți faci rău ție, îmi faci rău și mie....” Și un puști iese din spatele casei de marcat de la Der Wienerschnitzel, până la capătul sălii de mese, apucă de cineva și strigă „Dacă-ți faci rău ție, îmi faci rău și mie” Și cei care lucrează la Taco Bell, și cei care spumează laptele la Starbucks, se opresc, și cu toții se țin de mână cu cineva care e conectat cu mine de-a lungul acestei vaste mase de oameni, și o spun și ei.

Și când cred și eu că trebuie să se termine și toată lumea trebuie să-și dea drumul și zboare departe, pentru că totul s-a oprit și oamenii se țin de mână, chiar și cei care trec prin detectoarele de metal se țin de mână, chiar și prezentatorul de știri de pe CNN, pe televizoarele montate sus aproape de tavan, își pune un deget la ureche, pentru a auzi mai bine și chiar spune, „Știre de ultimă oră.” Pare confuz, evident citind ceva de pe cartonașe, și spune „Dacă-ți faci rău ție, îmi faci rău și mie.” Și juxtapuse peste vocea sa sunt vocile analiștilor politici de pe Fox News și comentatorii de pe ESPN, și cu toții o spun.

Televizoarele arată oameni afară în parcare și în zonele de remorcare, cu toții ținându-se de mâini. Formând legături. Toată lumea încarcă un video cu toată lumea, oameni care stau la mile depărtare dar conectați încă la mine.

Și pârâind cu zgomot alb, se aud voci dinspre stațiile gărzilor Homeland Security, spunând, „Dacă-ți faci rău ție, îmi faci rău și mie, recepționat?”

În momentul de față nu există în univers un defibrilator îndeajuns de mare pentru a ne prăji toți creierii noștri. Și, da, la un moment dat cu toți o să trebuiască să ne dăm drumul, dar momentan toată lumea se ține strâns tare, încercând să facă legătura asta să dureze pentru totdeauna. Și dacă lucrul ăsta imposibil se poate întâmpla, atunci cine știe ce alte lucruri sunt posibile. Și o fată de la Burger King țipă, „Și mie mi-e frică.”

Și un băiat de la Cinnabon strigă, „Mie mi-e frică tot timpul.” Și toată lumea dă din cap în semn aprobator că și lor le este.

Pentru a pune capac, o voce colosală anunță, „Atenție” De deasupra vocea spune, „Îmi puteți acorda atenția dumneavoastră, vă rog?” E o doamnă. E doamna care anunță oameni prin pager și le spune să răspundă la telefonul alb. Cu toată lumea ascultând, întregul aeroport este redus la tăcere.

„Oricine ai fi, trebuie să știi...” spune vocea doamnei care vine din telefonul alb. Lumea ascultă deoarece cu toții cred că ea le vorbește doar lor. Din o mie de difuzoare ea începe să cânte. Cu vocea aceea, cântă la fel ca o pasăre. Nu ca un papagal sau o pasăre a lui Edgar Allan Poe care vorbește engleză. Sunetele sunt triluri și game asemănătoare cu ale unui canar, note imposibil de articulat în substantive și verbe de o gură omenească. Noi ne putem bucura de ele și fără să le înțelegem. Și ne putem delecta cu ele fără să știm ce înseamnă. Conectați prin telefon și televiziune, vocea sincronizează pe toată lumea, de pe întregul Pământ. Vocea aceea e atât de desăvârșită, parcă ne murmură (un cântec de leagăn).

Și ce e și mai și... vocea ei umple toate golurile, și nu-ți lasă loc pentru a fi speriat. Cântecele ei contopește toate urechile noastre într-o ureche comună.

Ăsta nu e neapărat sfârșitul. Pe fiecare televizor, apar eu, traspirând atât de tare încât un electrod cade încet de pe una dintre tâmpile.

Cu siguranță ăsta nu e finalul fericit la care mă așteptam, dar comparativ cu unde a început povestea asta – cu Griffin Wilson în cabinetul asistentei punându-și portofelul între dinți ca o armă – ei bine, poate ăsta nu e un loc atât de rău pentru a o lua de la capăt.

Concursul Național de Poezie (debut în volum), „Aurel Dumitrașcu”, ediția 2015

Organizat de Biblioteca Județeană „G. T. Kirileanu” Neamț și revista de cultură, arte & atitudine „Conta”, în anul în care se împlinesc 25 de ani de la moartea poetului (16 septembrie) și 60 de ani de la naștere (21 noiembrie), Concursul Național de poezie, debut în volum, „Aurel Dumitrașcu” și-a desemnat câștigătorul. Juriul format din scriitorii Vasile Spiridon (președinte), Liviu Ioan Stoiciu, Emil Nicolae, Adrian G. Romila, Nicolae Sava, Vlad A. Gheorghiu și Adrian Alui Gheorghe (inițiator și coordonator al proiectului), membri ai redacției revistei „Conta”, luând în discuție manuscrisele prezentate în concurs, semnate de Ioan Bodiș (*Ploiești*), Cristina Mihaela Botîlcă (*Gruia, Ilfov*), Ana Donțu (*Sibiu*), Tănase N. Grosu (*Pseudonim: Th. Grossman; București*), Macrina Viorica Lazăr (*Toplița/ Harghita*), Valeria Matciac (*Republica Moldova, Chișinău*), Alexandru Povarnă (*București*), Carla Francesca Schoppel (*Brașov*), Alexandru Strâmbu (*București*) și Andreea Voicu (*Moreni, Dâmbovița*) a decis să acorde premiul „Aurel Dumitrașcu” manuscrisului cu titlul „Cadrul 25”, semnat de **Ana Donțu** (Sibiu). Manuscrisul premiat va fi tipărit la o editură care promovează, cu precădere, poezia debutanților și va fi lansat la Piatra Neamț în cursul lunii noiembrie.

La primele zece ediții ale concursului, care s-a desfășurat la Neamț în perioada 1994 – 2003, au fost premiați și au debutat Florin Oancea (Sibiu) și Vasile Baghiu (Piatra Neamț) în 1994; Mihai Ignat (Brașov) în 1995; Ana Maria Zlăvog (Iași) în 1996; Cristian Galeriu (București) în 1997; Sorin Gherguț (București) în 1998; Daniel Moșoiu (Cluj Napoca) și Constantin Virgil Bănescu (Tîrgoviște) în 1999; Cătălin Chelaru (Iași) în anul 2000; Elena Vlădăreanu (București) în anul 2001; Dan Coman (Bistrița Năsăud) în anul 2002; Mihai Curtean (Sibiu) în anul 2003.

Concursul a fost întrerupt după ce trei ediții, consecutiv, organizatorii și juriul nu și-au dat acordul pentru a premia și publica volume care nu se suțineau valoric, după excelenta serie de autori debutați în acest context. Din juriu au făcut parte, la primele zece ediții, între alții, Cezar Ivănescu, Cristian Simionescu, Liviu Ioan Stoiciu, Radu Săplăcan, Cassian Maria Spiridon, Gellu Dorian, Nicolae Sava, Radu Florescu, Cristian Livescu, Emil Nicolae, Lucian Vasiliu, Vasile Spiridon.

Ana Donțu (n. 1 decembrie 1985, Rep. Moldova) a absolvit Facultatea de Litere și Arte a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu. Membru fondator al grupării „Zona nouă”, a publicat poezie în mai multe reviste literare (*Echinox*, *Corpul T*, *Hyperion*) și în antologia colectivă *Zona Nouă* (2011). În 2015, a fost printre cei șase tineri scriitori selectați pe lista lungă a Concursului internațional PEN NEW VOICES.

Poezii de *Ana Donțu*

stau la semafor

cică viața

e asemenea clapelor unui pian

așa mi s-a spus

(nu știu de ce tocmai acum

nici măcar nu vreau să plec undeva)

mă făcea să râd
cunosc prea bine ce urmează

în copilărie, eram înnebunită după Aladin

nu desenul animat
un joc video

trebuia să nimicesc monștrii care-mi ieșeau în cale
eu descoperisem cum să trec de ei fără să lupt

urcam pe blocuri
săream din casă în casă

dar ajungând la final
toți pe care nu i-am eliminat la timp
mă ajungeau din urmă

erau mulți
aveau bâte
și nu mă lăsau să trec
la nivelul următor

dar
ce-mi pasă
de zebra asta
acum

lumina
ajunge prin zeci de site
pe podeaua de ciment
a bucătăriei

unde mă așez cu ceașca
fierbinte în mâini
lumina de la 5

dimineăța
în care mă simt
mereu
caraghioasă

cu părul vâlvoi
și unghiile rupte
mototolind sub tălpi
un fir de ață

desprins din nu știu ce
haină
acum nu mă mai dor
decât arsurile
de ibric
la încheieturi

cu ce-am rămas
din dimineăța asta
albastră
strivită-ntre ușile
după care mă ascund
acum
prinsă
rămasă acolo
o dimineăță mată
ca fardul cu care
îmi acopăr
pleoapele
de parcă
aș trage o perdea

cinci minute până la metro

și o sută de întrebări pe care să le pui adulților
groaza din Amiteville
Maverick
poveștile lui Andersen

încă o zi pe insula ursului-fantomă
și încă una cu traficantul de arme

lasă-i să spună
că îi cheamă Erl
sau Donald McKlein

totul e o enciclopedie ortodoxă
totul se întâmplă
fără repetiții

am să-mi fac poze la minut
și am să fug cu
curierul de la 8
în timp ce un dante de pică o să-mi strige:
„действи, крошка!”
peste noi vor trece
aripile celor dispăruți
totul într-o clipă
vom fi înapoi cu zece veacuri
și ochiul din lupă
își va închide pleoapele
deasupra noastră

Poezii de *Andreea Voicu*

Premiul special al juriului la Concursul Național de Poezie, debut în volum, „Aurel Dumitrașcu, ediția 2015

virus

în orașul în care toate casele sunt la fel
perdelele trase
fiecare ușă duce în același loc
viața este doar o succesiune de alb-negru
într-o carte
unde este întotdeauna aceeași distanță între cuvinte
aceeași lipsă de imaginație
au apărut pagini albe
prima fisură în zid
am făcut un pas dincolo de linie
m-am săturat de rutină
aceeași față privită în oglindă în fiecare zi
aceleași riduri adânci și mers încet
același șorț enervant de curat
aceeași oră de culcare și mâncare fără gust
aceeași lume goală privită de la fereastră
nu pot schimba nimic
nu pot vorbi
nu pot protesta
m-ar alunga ca și pe ceilalți
scăpările din sistem sunt șterse și uitate
se rescrie aceeași poveste la nesfârșit

de când am dat perdelele jos
de când am început să nu mai dorm noaptea
să citesc și să îmi placă
să zâmbesc trecătorilor
să mă gândesc la mai multe lucruri odată
de când am început să simt
m-au bănuit
așteaptă să fac mișcarea greșită
ca să mă scoată din carte
dar tot ce am nevoie e puțină atenție
o breșă
pe unde să pot dispărea
ne-au învățat să nu credem în moarte
ne-au controlat gândurile
până când am uitat cine am fost
până când am devenit o copie
și moartea ar fi o încălcare a regulii lor
ar însemna gânduri proprii
ar însemna bănuieli
ar însemna haos
ar însemna o idee
un virus
și dacă am noroc
câteva pagini albe
s-a dat alarma de dimineață
ies afară pe pervaz
răceala grilajului pe picior
inima începe să-mi bată din nou
din depărtare îi văd venind către mine
cărând un sicriu negru

gol

nimeni nu știe că uneori plâng
mi-e dor de cămilele
care fluierau pe malul mării
când se întuneca
se întorceau în mare

George n-a mai ajuns niciodată la capătul lumii
tot din cauza lor
parada doamnelor șchioape pe tocuri
a rămas și ea undeva
rătăcind pe plaja albă
am mâinile ca două pungi găurite
nu mai sunt fețe întipărite pe zid
nimeni nu mai plânge noaptea
costumele goale nu mai merg pe stradă
nu mai sunt țigări stinse în paharele de coniac

LITERA/TURA/VURA

Etica Memoriei

Al IX-lea Colocviu dedicat memoriei Acad. Zoe Dumitrescu-Buşulenga
– Maica Benedicta şi Acad. Dan Hăulică. Putna 20 - 24 august 2015

În 2007, la un an de la trecerea în veşnicie a Maicii Benedicta, Fundația „Credință și Creație” a început să organizeze, la Mănăstirea Putna, în cimitirul căreia își doarme somnul de veci distinsa doamnă a culturii românești, o serie de colocvii care au ajuns, iată, la a IX-a ediție. An de an, sub patronajul Acad. Dan Hăulică, l-a Putna s-a adunat, întru Cuvânt, o mână de oameni aleși – academicieni, profesori universitari, profesori, critici literari, scriitori, poeți, pictori, studenți, masteranzi și doctoranzi, atrași de temele propuse spre dezbatere. Alexandru Zub, Sorin Lavric, Daniel Cristea- Enache, Lucia Cifor, Adrian Alui Gheorghe, Vasile Spiridon, Grigore Ilisei, Adrian Romila, Raluca Naclad, Marius Vasileanu, Gheoghiță Geană, Alexandrina Cernov, Mihai și Maria Șleahțișchi, sunt câteva nume din familia strânsă, în timp, în jurul celor două inimoase organizatoare, Teodora Stanciu și Oana Enăchescu. După mutarea la cele veșnice, la sfârșitul anului trecut, a domnului Academician Dan Hăulică, sarcina organizării colocviului a căzut pe umerii celor două doamne amintite mai sus, cărora li s-a alăturat, ca de fiecare dată starețul Mănăstirii Putna, Arhimandritul Melchisedec Velnic. Manifestările s-au bucurat, la fiecare ediție, de prezența și binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului Pimen, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților.

Joi, 20 august, după ora prânzului, în curtea Arhondaricului „Visarion Puiu” au început să sosească invitații. După „Te Deumul” din Biserica Mănăstirii, urmat de slujba de pomenire săvârșită la un an de la trecerea în veşnicie a Academicianului Dan Hăulică (1932-2014), a urmat o scurtă rugăciune săvârșită la mormântul Maicii Benedicta. La întoarcerea de la cimitir, pe aleea din fața Sălii Domnești a Mănăstirii, a început vernisajul expoziției „In memoriam Dan Hăulică”, cuprinzând lucrări semnate de membrii Grupului „Prolog” care au sărbătorit și 30 de ani de existență. Au expus pictorii Paul Gherasim, Constantin Flondor, Horea Paștina, Mihai Sârbulescu. Doamna Doina Mândru a reliefat

importanța prezenței în plastica românească a Grupului „Prolog”, longevitatea grupului într-o vreme în care asemenea nuclee aproape că nu mai există în cultura română. Au avut intervenții și câțiva pictori ai căror pași au fost îndrumați de Dan Hăulică. Tablourile au fost așezate, sugestiv, printre merii ce străjuiesc aleea.

La ora 18.00, în „Sala Domnească”, au început lucrările colocviului, precedate de binecuvântarea I.P.S Pimen și de întâmpinarea Arhimandritului Melchisedec Velnic, Starețul Mănăstirii Putna. Protosinghelul Dosoftei Dijmărescu a prezentat nr. 8 al „Caietelor de la Putna”, cuprinzând comunicările susținute anul trecut, pe tema „Jertfă și creație”. Apoi, cei doi rectori ai ediției din acest an – prof. univ. Lucia Cifoe, de la Iași și scriitorul Adrian Alui Gheorghe, au argumentat alegerea temei actualei ediții a colocviilor, „Etica memoriei”.

Prima sesiune de comunicări, moderată de doamna Teodora Stanciu, a fost dedicată memoriei Academicianului Dan Hăulică și a cuprins o evocare a Arhimandritului Melchisedec Velnic („Memoria Domnului Academician Dan Hăulică la Putna”), un reportaj realizat de Grigore Ilisei („Dan Hăulică – amfitrion al Colocviilor de la Mănăstirea Putna”) și o evocare, un film documentar realizat de Constantin Flondor („Dan Hăulică în expoziții de artă”) și comunicarea „Fervoare și sensibilitate”, susținută de Dacian Andoni, completată de un documentar.

Imaginile filmate poartă cu ele vorbe memorabile ale lui Dan Hăulică: „Putna este un locaș de închinare dar și izvor de Bine și Frumos, unde Eticul și Esteticul se așază în lumina Sacralului. Într-un Acatist am găsit următoarea propoziție: „Bucură-Te sămânță nerătăcită”. Parafrazând, am putea spune că aceste Colocvii de la Putna sunt, la rândul-le, o expresie a sămânței nerătăcite”. „Zoe Dumitrescu-Bușulenga, puncta într-o intervenție filmată Profesorul Alexandru Zub, a lăsat, dincolo de operă, un îndemn spre viața spirituală”. „Când vorbesc despre Eminescu, afirma Maica Benedicta, îmi pare că săvârșesc o acțiune sacerdotală. Tensiunea etic-estetic trebuie transformată într-o tensiune creatoare, Binele și frumosul revelate de Dumnezeu devenind o Cale a omului”. Maica Benedicta ne invita, pe toți, să ne înscriem în „timpul lung”, într-o integrare superioară într-un destin de unitate culturală. Simt, afirma ea în ultimii ani de viață, „din ce în ce mai mult nevoia înălțării către cele de Sus, către Patria noastră adevărată, cu atât mai mult cu cât, în jurul nostru, pare că se construiește o altă lume decât cea în care m-am născut și am trăit o viață” .

Vineri 21 august prima sesiune de comunicări a fost susținută de Prof. univ. Ioana Beldiman („O sursă toscană pentru portretul lui Ștefan

cel Mare de la 1797”), Prof. univ. Andrei Ionescu („Memoria cuvintelor”) și Prof. univ. Lucia Cifor („Ambiguitățile funcției cathartice în câteva scrieri memorialistice din ultimele decenii”). În portretul zugrăvit la anul 1797, Ștefan cel Mare apare cu chipul lui Hristos, inspirat de Crucifixul relicvariu „Volto Santa di Lucca”, din secolul al XI-lea, care se regăsește astăzi la Museo della Cattedrale San Martino din Luca. Literatura română, a subliniat Prof. univ. Lucia Cifor, nu are personaje de tăria celor conturate de literatura memorialistică ce a început să fie publicată după anul 1989. Penitența prezentă în paginile memorialistice nu trebuie discreditată, pentru că altfel riscăm să ratăm sensul moral al acestor mărturii. La anul 1797 Bucovina era sub stăpânire austriacă, ceea ce ar putea explica influențele catolice asupra artelor. Imaginea voievodului moldav, conturată la anul 1797, s-a clasicizat prin tabloul promovat de Asachi între anii 1822, 1823. Se știe că după moarte evlavia populară l-a numit pe Ștefan sfânt, în tabloul amintit el luând chipul lui Hristos. După părerea noastră, această reprezentare trebuie legată și de tema Monarhului ascuns, reliefată de Vasile Lovinescu în abordarea personalității slăvitului voievod. Se știe că adevăratul chip al voievodului se află pe Tetraevangheliarul de la Umor, fără barbă, doar cu mustață, o față rotundă, păr lung și ochi mari.

Secțiunea a doua a zilei de vineri, moderată de conf. dr. Daniel Cristea-Enache, a cuprins comunicarea scriitorului Adrian Romila, „Memoria ca narațiune personală. Două cazuri: Aurel State și Constantin Beldie”, cea a profesorului univ. Vasile Spiridon, „Etica și memoria lui I.D. Sârbu” și a conf. dr. Daniel Cristea-Enache, „Marin Preda. 60 de ani de la apariția Moromeților I”.

Perosnajul Victor Petrini, conturat de Marin Preda în romanul „Cel mai iubit dintre pământeni” a avut ca sursă de inspirație, ne-a amintit Vasile Spiridon, viața lui I.D. Sârbu.

Daniel Cristea – Enache consideră că cele mai bune romane ale „obsedantului deceniu” sunt „Cronică de familie” de Petru Dumitriu, „Groapa” de Eugen Barbu și „Moromeții I” de Marin Preda. Prin „Moromeții” Preda devine un autor canonic, cartea fiind receptată la trei nivele:

1. Ca sfârșit al lumii țărănești tradiționale și ca deschidere a ei spre comunism, receptare conturată de critica literară de orientare marxistă.

2. În cheie estetică și estetizantă, așa cum au procedat criticii literari Eugen Simion și Nicolae Manolescu, Moromete fiind privit ca ultimul țăran – filosof al lumii rurale.

3. În cheie realistă, volumul al II-lea din roman reliefează ideea că experimentul comunist nu s-a pliat pe felul de ființă al neamului românesc, Marin Preda punându-și întrebarea de ce țărani români nu au aderat la utopia comunistă. În fapt, clasa țărănească a fost distrusă de comunism, personajul Moromete fiind inspirat de tatăl autorului. În vechea lume țărănească „timpul avea răbdare”: în Poiana lui Iocan, se râdea, se glumea, se discuta politică. Al treilea tip de lectură a cărții lui Preda, pentru care pledează Daniel Cristea- Enache, vede în Moromete un țăran ce reușește să se ridice deasupra problemelor presante, de zi cu zi, deasupra timpului ce și-a ieșit din fățani, scriitorul reușind, la mijlocul anilor 50 ai secolului trecut să aducă epoca interbelică în canonul nostru literar. Astăzi nu mai trebuie recuperată valoarea estetică a romanului, crede Daniel Cristea- Enache, ci contextul istoric, epoca, problematica lumii țărănești, o lume pe care comunismul a vrut să o distrugă, o lume în care norma este proprietatea privată. Morometeii, a concluzionat criticul literar, este un roman realist și trebuie citit ca atare; nu este un roman alegoric, asemenea celui zugrăvit, de exemplu, de Octavian Paler în „Un om norocos”.

A fost lansată apoi Monografia „Ion Creangă” de acad. Zoe Dumitrescu Bușulenga, o reeditare. Prezintarea cărții a fost făcută de Grigore Ilisei și Daniel Corbu.

Secțiunea a treia, moderată de scriitorul Adrian Alui Gheorghe a cuprins comunicări prezentate de filosoful Sorin Lavric („ Despre eroi și martiri din istoria recentă”), Protosihghelul Teofan Popescu („Nichifor Crainic și revista Gândirea. Câteva informații inedite din arhivele Securității”), Adrian Alui Gheorghe („Istoricid. Eroii și modele”), prof. dr. Marius Vasileanu („Memoria Rugului Aprins. Riscuri și provocări”), încheindu-se cu proiecția filmului documentar „Alexandru Mironescu”, în regia lui Radu Găină.

Nu există, a subliniat Sorin Lavric, eroi universali; Ahile de exemplu, ține de tiparul grec de a fi, în timp ce Ulise nici nu poate fi socotit erou, de vreme ce este un om al violenței, al șiretlicului. Eroul este protagonistul unei peripeții care, pentru mulțime are rol de catarsis. Peripeția este acțiunea ce pune eroul în priză, dezvăluindu-i caracterul. Cei care au luptat în munți, de exemplu, împotriva orânduirii socialiste, a subliniat Sorin Lavric, au trăit o peripeție, nu o aventură, de aceea lectura cărților despre viața lor are asupra noastră un efect purificator. Eroul este pus în situația de a ucide, ceea ce contravine legii creștinești. Din nefericire, astăzi noțiunea de erou a fost coborâtă în derizoriu. Trecând pe lângă un loc de joacă dintr-un parc, filosoful a văzut lozinca : „ Fii tu

eroul nostru!”. Astăzi poți fi erou în parc, în bucătărie, în tot felul de concursuri. Dar prin folosirea în exces a noțiunii de erou se pierde tocmai dimensiunea ei profundă. Cei care au luptat în munți, de exemplu, Vasile Ogoranu sau Vatamaniuc, au trăit o peripeție, nu o aventură, iar lectura cărților ce istorisesc viața lor are pentru noi un rol purificator.

Marius Vasileanu ne-a atras atenția asupra câtorva pericole care-l pândesc pe cel ce se apropie de Mișcarea „Rugul Aprins”:

1. Pericolul de a nu înțelege că a fost o mișcare pur spirituală, contemplativă.

2. Riscul idolatrizării celor ce au participat la ea

3. Pericolul de a osifica memoria „Rugului Aprins” în locuri comune, în platitudini. Acei oameni nu veneau la Antim ca la un Cenaclu literar ci veneau spre a dobândi Rugăciunea Inimii, isihia. Sandu Tudor le spunea, adesea, ucenicilor: „Să nu fiți căldicei”. Ori noi riscăm, de cele mai multe ori când ne apropiem de această mișcare spirituală, să fim căldicei, coborând-o la nivelul nostru de înțelegere, din neputința de a accede la nivelul înalt duhovnicesc la care ea s-a petrecut.

4. Pericolul abordării problematicei legate de „Rugul Aprins” cu răceala chirurgului. Nu trebuie să uităm să apelăm la sursele vii: la scrierile membrilor grupului, la ucenicii lor, mărturiile de acest fel fiind, mai nou, strânse în colecția „Arhiva Rugului Aprins” inițiată de Editura Eikon.

5. Pericolul de a aborda personalitățile ce au făcut parte din „Rugul Aprins” unilateral, neglijând complexitatea lor. De marii oameni ai spiritualității românești trebuie să ne apropiem cu smerenie, trebuie să putem deveni transparenți la miracol. Despre ei trebuie să vorbim modest, contextual, nu idolatru. Pornim, cu toții, de foarte de jos, de la felul nostru de ființă, dar trebuie să găsim puterea, când ne apropiem de un astfel de fenomen spiritual, să ne autodepășim. Trebuie să putem privi totul cu privirea „ochiului îngeresc”.

Sesiunea IV-a a fost moderată de prof. univ. Maria Șlehtițchi iar în cadrul ei Prof. dr. Ilie Luceac a prezentat comunicarea „O pagină de istorie a Bucovinei. *Amintirile* scriitorului Partenie Maschievici”, Acad. Alexandrina Cernov, „Istoria și memoria ca secțiune artistică: „Cântecul mării” de Oleg Serebrian” și Ambasadorul Oleg Serebrian a prezentat cartea „Rusia la răspântie”

Sâmbătă, 22 august 2015 a debutat Sesiunea I, moderată de prof. univ. Lucia Cifor, ea cuprinzând comunicări susținute de Prof. univ. Gheorghită Geană („Viața memoriei și construcția diacronică a identității”), Prof. univ. Mihai Șlehtițchi („Interferența etică retro-

activă în construcția și reconstrucția memoriei sociale”. În cadrul celei de-a doua Sesiuni a zilei, moderată de prof. univ. Gheorghită Geană au prezentat comunicări Prof. univ. Maria Șleahțișchi („Recuperarea etică și estetică a unei copilării sovietice”), Prof. univ. Eugenia Bojoga („Mutilarea memoriei identitare la românii basarabeni”) și scriitoarea Doina Jela, („Varșovia-lecție de memorie”).

Spre deosebire de Polonia, a subliniat doamna Doina Jela, noi nu avem un proiect de țară. Mergând la Varșovia realizezi faptul că acolo există un proiect de țară – conservarea identității naționale prin recursul la memorie. Librăriile din capitala Poloniei sunt axate pe cărți ce conservă identitatea poloneză, spre deosebire de cele ce umplu librăriile noastre, cărți ce ar putea fi puse cu ușurință sub sloganul New Age: „Să uităm tot și să trăim totul de la capăt!”. Remarca doamnei Jela mi-a amintit de butada unui autor american din valul New Age: „Noi nu suntem moștenitorii niciunui Testament!” În sensul conservării identității naționale la Varșovia au fost construite, cu fonduri europene (Polonia reușește, anual, să acceseze 90 % din aceste fonduri), „Muzeul Insurecției Varșoviei” (1944) și „Muzeul Istoriei Evreilor”. Când au părăsit Varșovia, la sfârșitul războiului, nemții au distrus 90 % din clădiri dar ele au fost reconstruite după litografii și fotografii, în cele mai mici amănunte, după anul 1945. Nemții au plecat atunci cu arhivele poloneze, cu tablouri și piese de mobilier. În timp s-a încercat recuperarea și punerea în valoare a acestui patrimoniu național.

Sesiunea III, moderată de conf. univ. Sorin Lavric a cuprins comunicările susținute de : Doina Mândru, critic de artă („Un manuscris inedit descoperit după publicarea „*Jurnalului*” Alicei Voinescu ”, Dan Iacob („Vasile Lovinescu 110 ani de la naștere”), Raluca Naclad („Experiențe carcerale, asumate ca trepte ale desăvârșirii. Note pe marginea volumului *Supraviețuitorii* de Anca Ștef și Radu Ștef”) și Drd. Andreea Cârstea („Memorialul Sighet. Dimensiunile unui muzeu viu”).

La sfârșitul anilor '50 ai secolului trecut în jurul lui Vasile Lovinescu, a amintit Dan Iacob celor prezenți, s-a format un grup ce s-a limitat doar la meditație și studii tradiționale, spre deosebire de un altul, inițiativ, ce s-a dizolvat tot în acei ani. Reuniunile grupului se țineau săptămânal, fiind întrerupte vara, când Lovinescu se retrăgea în casa părintească din Fălticeni. „Fraternitatea lui Hyperion” a început prin a fi un cerc de studii tradiționale, mai ales guenoniene, pe această pregătire de fond altoindu-se curând nevoia de meditație, de pătrundere în sensul profund, interior al lecturii. În atmosfera intelectuală a acestui grup,

Vasile Lovinescu a găsit ambianța și imboldul necesare pentru reluarea scrisului, întrerupt de aproape un sfert de veac. Astfel, începând cu anul 1964, el pornește la redactarea studiului despre Creangă și basmele sale, „o vastă operă nu numai de reconsiderare tradițională a scriitorului ci și de interpretare pe baze simbolice a basmelor românești” (op. cit. pag.22), lucrare apărută în noiembrie 1989, cu titlul „Creangă și Creanga de Aur”. Din studiul operei lui Creangă au izvorât alte două studii care trebuiau să constituie volumul al doilea al lucrării, dar care din neglijențe editoriale au apărut separat. Este vorba de „Ciubăr-Vodă” și „Incantația Sângelui”. Le urmează studiul „Columna Traiană”. Dar dacă reînvierea și reintegrarea trecutului dintr-o perspectivă tradițională l-a preocupat în primul rând, el nu s-a dezinteresat nici de perpetuarea acestui trecut în contemporaneitatea oricât de degradată, încercând să-i descifreze profilul și drama. De aici a ieșit acea „exegeză nocturnă a Crailor de Curtea Veche” care este „Al patrulea Hagealâc”, singura operă publicată în timpul vieții autorului (1981).

După anul 1970 a început o perioadă mai puțin fecundă cantitativ în scrisul lui Vasile Lovinescu, dar nu mai puțin revelatoare. El continuă câteva din studiile anterioare, dar scrie și o serie de eseuri de mai mici dimensiuni. Astfel, după lucrarea dedicată lui Creangă, face o sinteză a semnificațiilor mitului în eseuri ca „Mitul sfâșiat”, „Mitul sub Cerul Stelelor fixe”, reconsiderând în același timp și semnificațiile folclorului. Pe de altă parte continuă hermeneutica basmelor, abordând câteva din cele mai importante basme ale lui Ispirescu, dar și a altor culegători. Ultimele sale preocupări doctrinare (Dante, Shakespeare, Miorița, Colinde și Bocete, opera lui Rilke, Meyerink, Thomas Mann și Jünger) se întâlnesc în „Jurnalul Alchimic”, „Însemnări Inițiatice” și „Meditații, Simboluri, Rituri”, în care a notat unele din cele mai profunde gânduri despre metafizică și mai ales despre inițiere. În anul 1980 Vasile Lovinescu se retrage la Fălticeni, în casa părintească transformată în anul 1971, prin grija soției sale, în „Galeria Oamenilor de Seamă”, dar în care își păstrase câteva camere în aripa de sud. În ultimii patru ani de retragere el nu va mai scrie nimic, în afară de câteva amintiri publicate în „Convorbiri Literare”, despre oameni și locuri fălticinenene. Retragera ultimă la Fălticeni n-a fost decât o însumare a retragerilor din fiecare vară. Căci, „dacă viața unui intelectual obișnuit este dominată de activitatea profesională, viața unui spiritual înseamnă în primul rând retragere în meditație și rugă, dacă nu în contemplație incantatorie, care e izvorul nu numai al activității intelectuale, dar și al vieții spirituale înseși”

În Sesiunea IV, moderată de Doina Mândru, critic de artă, au luat cuvântul Elena Murariu, pictor și restaurator, care a prezentat comunicarea „Etica restaurării picturii bisericești. Studiu de caz: Biserica Mănăstirii Gura Motrului” și Drd. Cristina Cojocaru care a susținut comunicarea „Interferențe ale memoriei. Etica restaurării straturilor suprapuse de pictură murală”. Tot în această secțiune a fost lansată cartea „Iisus Hristos. Creștinismul. Biserica: o antologie de autori, texte și teme din al doilea mileniu”, apărută la Editura Conta din Piatra Neamț în anul 2015, (vol. I-II) . Antologia a fost alcătuită de Dan Iacob și prezentată Adrian Alui Gheorghe, directorul editurii.

Au urmat cuvintele de închidere, rostite de Lucia Cifor și Adrian Alui Gheorghe, rectorii colocviului, dar și de Arhimandrit Melchisedec Velnic, Starețul Mănăstirii Putna și Înalt Prea Sfințitul Pimen Suceveanu, care a participat la ultima secțiune de comunicări.

Duminică, 23 august 2015, la ora 07:00 participanții la Colocviu au plecat, cu autocarul, spre Sighet, spre a vizita Memorialul. A fost un Colocviu dens, cu referate de un înalt nivel intelectual și cultural, reușindu-se astfel să fie menținută ștacheta la înălțimea la care o adusese Academicianul Dan Hăulică. Anul viitor, a zecea ediție va avea loc la mijlocul lunii mai.

(Dan Iacob)

Precursori ai *tehnicii copy paste*: Sergiu Nicolaescu

Poate părea destul de ciudat să vorbim despre *copy paste* (ca terminologie) încă din anii '70, dar, ca și *Mihai Viteazul* a cărei domnie a ecranizat-o cu succes, cineastul a încercat să domine piața *euro atlantică* visându-se cuceritor al *Hollywood & brothers* uzitând tocmai aceasta blamată tehnică ajunsă *politică guvernamentală* în zilele noastre. Afișând un *patriotism de eprubetă* Sergiu Nicolaescu *ot Dâmbovița* hotărât să rămâna *acasă* și să ridice filmul de *acțiune & suspense* la rang European, grație metodei *copy paste*. S-o luăm *d'al cappel*! La primele încercări cinematografice ale viitorului cineast găsim pe generic *regia:ing. Sergiu Nicolaescu* pentru că experimentând, ca inginer, câteva filmări subacvatice a făcut-o profesionist, primind felicitări care l-au încurajat și a trecut la filmul *de suprafață*, tehnic vorbind. După debutul cu *Scoicile* n-au vorbit niciodată (1962), ca operator (în alb negru) realizează *Primăvara*

obișnuită(1962) documentar experimental șiMemoria trandafirului(1964), metaforă filmică de vreo șapte minute, filmată color, care a luat drumul Cannes-ului fiind unanim apreciat, și, dândCezarului ce-i al Cezarului, e un scurt metraj meritoriu care l-a propulsat rapid în tabăra regizorilor profesioniști, fără studii în domeniu, acesta absolvind o facultate cu profil mecanic(politehnică), nontangentială cu arta a șaptea. În anul 1990 mulți au zâmbit când FSN a ales ca siglă...untrandafir, să fi avut viitorul parlamentar Nicolaescu vreo premoniție în anul 1964 când a creat filmul cu titlu de roză? Succesul european, prietenia cu un producător influent în afară și cu familia premierului de atunci, Ion Gheorge Maurer, în interior, l-au ajutat să jubileze și chiar să pună la punct, într-un termen rezonabil, turnarea unui film artistic de lung metraj în coproducție cu studiourile franceze. Titul filmului :Dacii, după un scenariu scris de Titus Popovici (un alt privilegiat al regimului după succesele epocaleSeteași “Străinul”, ambele, ecranizări ale romanelor sale de început). Partea franceză a venit cu grosul banilor, investiți în contracte cu Marie Jose Nat, Pierre Brice și Georges Marchal, vedete incontestabile ale ecranului francez ale momentului. Partea româna a pus la bătaiesubiectul, locația și interpretul principal ales după numeroase probe cu diverși actori români aflați pe val și, notabil, prima școală de cascadori inițiată de Sergiu Nicolaescu. Succesul a fost fulminant în țară, cu un spectacol de gală la Paris, fiind, apoi, distribuit internațional ca noutate absolută pentru o cinematografie socialistă ce se zbătea să iasă din sfera propagandistică de sorginte sovietică, ce-i drept era și începutul dezghețului promis de Ceaușescu . Filmul nu e lipsit, însă, de sloganuri mascate, impuse de ideologii vremii și preluate À la carte de Titus Popovici.

Peste doar patru ani tandemul Popovici-Nicolaescu va recidiva și cinematografia autohtonă va da cel de-al treilea film istoric al lumii conform catalogării IMDB(Internet Movie Data Base) aducând în prim plan personalitatea marelui erou unificator al celor trei țări române, Mihai Viteazul. opera capitală a lui Sergiu Nicolaescu, ireproșabilă tehnic, care conține multe neadevăruri istorice însă trebuie să luam în calcul contextul epocii în care a fost realizat. A fost al treilea film românesc cu buget nelimitat,după Tudor și Pădurea spânzuraților, iar Ministerul Forțelor Armate, vechea denumire a M.Ap.N.a pus la dispoziție o întreagă “armată” unde și-a exersat rolul de comandant, deja, maestrul Nicolaescu,pentru ca în decembrie ‘89 să uzeze din plin de acest nobil titlu. Urmează o perioadă fastă a regizorului, vizitează Hollywood-ul, si-l cunoaște la lucru pe unul dintre regizorii atipici ai

industriei cinematografice, Sam Peckinpah, de la care ia lecții serioase pe care le va aplica în perioada sa creatoare imediată. Într-o discuție particulară pe care am avut-o în anul 2000 cu *senatorul Nicolaescu*, acesta mărturisea cu mândrie că *Sam Peckinpah l-a învățat meserie*. Cert e că a aplicat tehnica școlii americane, un exemplu reușit fiind *Cu mâinile curate* (1972), film distribuit internațional de concernul “Columbia Pictures”, acțiune, montaj, confruntări bărbătești, misoginism, câteva din atributele *marca Peckinpah*.

Din păcate nu s-a oprit la *influențe* ci a copiat secvențe întregi din filme americane, adaptându-le epocii, notorii fiind secvențele urmăririi în tramvai, copiate din *The French Connection*/ Filiera franceză (William Friedkin, 1971) sau, din aceeași peliculă, intrarea brutală în localul cu jocuri de noroc, terminându-se cu whisky turnat și dat foc bancnotelor pe replica în *copy* “*ia, să vă prepar, eu vouă, un cocktail*” (în Filiera... se amestecau drogurile pe aceeași replică). Ar fi prea lungă lista secvențelor din filmele următoare lucrate de regizor: *Un comisar acuză* (1973), *Revanșa* (1978), *Capcana mercenarilor* (1981), *Noi, cei din linia întâi* (1985) în care găsim *by copy paste* scene luate din pelicule de peste Ocean și nu numai. În epocă, Sergiu Nicolaescu a colaborat, din partea română, la multe coproduții de aventuri *Bătălia pentru Roma* (Robert Siodmak, 1968), seria filmelor după Fenimore Cooper sau Jack London produse de Germania Federală via *West Berlin* unde *maestrul* capătă pașaport permanent și, atenție, *cont în valută și lei* la CEC, într-o vreme când românul de rând economisea pe bază de carnet CEC. A fost o ipocrizie din partea *revoluționarului Nicolaescu* să se lamenteze că a fost o *victimă a regimului comunist* când el pleca oricând voia, circulând cu o *dubiță* pe care era scris *CineTV Berlin* firmă care-i aparținea și a transferat-o după 1990 în România. În anul 1971, după munca istovitoare de la Mihai Viteazul, Titus Popovici, de altfel cel mai bun colaborator al său, îi propune ecranizarea superbe sale nuvele *Moartea lui Ipu* și, dintr-o pasiune demnă de invidiat, Sergiu Nicolaescu dădea ecranului poate cel mai bun film al său *Atunci i-am condamnat pe toți la moarte* (frază cu care se încheie nuvela). Succesul este uriaș, atât la critică dar și la public, este propus să participe, dar fără succes la *Festivalul de la Cannes* încercându-și norocul, anul următor, la nominalizarea, cu aceleași șanse, la premiile *Oscar*. În afară de Mihai Viteazul, America n-a crezut în Sergiu Nicolaescu, fapt ce contrazice povestea acestuia că ar fi fost *rugat să rămână la Hollywood*, a refuzat iar în locul său a fost propus... *Roman Polanski*, care, să recunoaștem, are cu totul alte merite. Ajuns în perioada sa de glorie, adulat și răsfățat de public și de regimul comunist, *maestrul*

a încercat și chiar a crezut că va face *filme de artă*, ratând astfel două opere cinematografice care l-ar fi putut înscrie în elita marilor cineaști europeni: Osânda(1976) și Ciuleandra(1984). Regizorul supralicitează cu bună știință folosind scene care încarcă anost filmele sale, făcând propagandistic iar, dată fiind poziția sa de lider al *box-office-ului* autohton și est european, putea lucra fără pericolul de a fi interzis de cenzură. A preferat, din păcate, concesiile făcute mediocrității și gustului îndoielenic, exploatând succesul facil, aruncând în derizoriu teme ca și cea din Nemuritorii (1974) *,masterpiece al kitsch-ului*. În plină *epocă “de aur” a achitării datoriilor*, când Ceaușescu a interzis total importurile, evident, cinematografele au fost nevoite să programeze reluări dintre filmele occidentale desuete, subproducții *made in India* și filme românești, iar cele care purtau semnătura Sergiu Nicolaescu aveau tot ce se putea vedea la un *film de afară*, acțiune, violență *per minute*, conflicte armate, generice cu *stop cadru a la Peckinpah*, atributele filmului de succes la un public care nu mai avea acces la cinematografi *adin Vest* iar cu cele două ore de program TV nu prea avea ce face decât să ia cu asalt sălile de cinema.

Anul 1988 este cel al demarării *proiectului grandios* anunțat cu *surle și tobe*, filmul istoric *Mircea cel Mare* după un scenariu, care se va dovedi inept, semnat de Titus Popovici, iar căutările pentru găsierea actorului pentru rolul titular au durat câteva luni, deși, Sergiu Nicolaescu, în aroganța sa, știa că el va fi acela care-l va interpreta pe *bătrânul* voievod. Filmul este vorbit în lozinci, lipsit de acțiune, cu septyce care amintesc de vechile lucrări ale regizorului la fel de *bătrân*, acum, ca și Mircea însă nu la fel de înțelept. Mircea, așa s-a numit în final, a intrat pe ecrane chiar în zilele *revoluției*, fiind până atunci, chipurile, *interzis de cenzură*, iar succesul a fost *pe măsură*, spectacole cu săli goale. Gloria *maestrului* fiind la apus, dedicându-se, *trup și suflet* creației celui mai mare rol al său, *comandant al revoluției*, sau, mă rog, unul dintre. Singurul care n-a înțeles că *steaua sa apus* a fost chiar Sergiu Nicolaescu, împuternicit de scaunul de senator FSN, FDSN, PDSR, PSD...iar din încăpățânarea sa au rezultat câteva filme *post revoluționare* care “au beneficiat” de oprobriul criticii și publicului.

Dar, *Sic transit Gloria Mundi*...

Ca “izbânzi” *post revoluționare* reamintim cu amărăciune că a fost artizanul închiderii sălilor de cinema din țară și pierderea lor de către cinematografie (care s-a *fudulit* să rămână *de stat*), condusă de fosti și actuali activiști ai vremii, pe principiul cunoscut *ăștia sunt tot ăia* care s-a repercutat, din păcate, în toate domeniile. Are un merit, *postrevoluționar*,

și-a remasterizat principalele filme, le-a imprimat pe casete VHS, ulterior pe suport DVD, oferind licență spre exploatare unui alt *mare revoluționar*, Adrian Sârbu, *masterul imperiului PRO* și totodată demolatorul acestuia și al Studiourilor cinematografice de la Buftea (profitând de *sprijinul condiționat al maestrului SN*).

(Ion Țoanță)

Mi querida Rumania

Poet demn de menționat, Bică N. Căciuleanu este un trubadur cu o poezie originală, care vine din orașul moldav Piatra Neamț, un teritoriu cu peisaje extraordinare, unde natura, munții și urbanizarea influențează creațiile sale. Dar dincolo de această premiză primordială care te invită să scrii, există o alta, care este prezentă în poemele sale, și anume modul în care îmbrățișează conceptul ideilor filozofice și le aduce în versuri, ba, mai mult, într-o întreagă tematică filozofică pe care o redă cu o simplitate care poate fi ușor înțeleasă de către iubitorii filosofiei "...poemul meu cade, ca o lacrimă, împrăștiindu-se pe hârtie, în cuvinte" (*Din poemul meu cade o lacrimă; 45 de Ex-citații*); "... închide în el cuvântul, emoția,/cum scoica ascunde perla./ Tu, cititorule, ca să afli,/ trebuie doar să deschizi cartea./ Nu cunosc altă lămurire." (*Poemul meu...; Al nouălea rai*). Spectrul larg al ideilor filozofice îi permite capacitatea de a reda un mesaj pur filozofic când pune în pagini lirice trăirile religioase, cotidiene, dragostea, natura, ș.a.m.d. "Mi-am lăsat casa pentru a duce Binele către Adevăr... mi-am părăsit averea pentru a purta Adevărul către Bine...(*Într-o zi*); Binele nu mai există,/iar Adevărul e hain." (*Ultima dinineață; Al noălea rai*). Ceea ce deosebim în poemele lui Bică N. Căciuleanu este simplitatea și complexitatea mesajului poetic, spus în versuri libere care nu au o altă motivare decât să rupă lanțurile regulilor și normelor exigenței poeziei clasice "Iubita mea/Nu te ascunde după frică/și nu-ți acoperi fața cu ezitarea/ între DA și NU/ de vrei să făptuiești/ făptuiește acu□" (*Iubita mea, România; 45 de Ex-citații*). Desigur, vorbesc în cunoștință de cauză, deoarece, înainte de a mă decide să traduc din acest poet, am citit atent, din scoarță în scoarță, două cărți de poeme de ale sale, și anume **45 de ex-citații** și **Al nouălea rai**, cărți care ilustrează personalitatea poetului și felul lui original de a scrie, despre care pot spune deschis că m-a impresionat "Din cer plouă cu

iubire." (*Poemul neliniștii mele; Al nouălea rai*). Așa s-a născut antologia prezentă.

Mesajul pe care ni-l dau poemele sale din cele două cărți este plin de raționamente, având ca rezultat, uneori, adevărate silogisme, care invită la reflecție "Adevărul nu are visuri,/însă poate fi visat,/precum o poveste,/fiindcă, întruna, vis este." (*În trenul credinței; Al nouălea rai*). Nu-mi rămâne decât să concluzionez, că cititorul, parcurgând universul poetic al lui Bică N. Căciuleanu, va rămâne cu o senzație de deplină satisfacție, bucurându-se de o lectură plăcută și, în aceeași timp, cu certitudinea trăirii unor adevărate momente de cugetare. Împărtășind împreună cu mine complicitatea de a fi traducătorul unui excelent poet, care, dincolo de munca propriu zisă de a transcrie dintr-o limbă în alta, mi-a oferit prilejul de a-l cunoaște în dimensiunea sa ontologică transformată în poezie, vă invit, sine ira et studio, să-i citiți poemele care, prin această antologie, **Iubita mea Româna (Mi querida Rumania)**, au pătruns deja în spațiul poetic hispano-american, astfel dovedindu-ne mândria patriotică a unei Românie de ieri, azi și mâine, pe care, și datorită acestei cărți, o face cunoscută peste granițele ei.

(*Mario Castro Navarrete*)

Geometrie și armonie

Sonetele lui Mihai Merticaru din *Flacăra din piatră*, al șaisprezecelea volum de versuri al său, apărut la Editura *Inspirescu*, 2015, Satu Mare, reprezintă o continuare a temelor și motivelor poetice din celelalte volume, o deschidere spre cosmic, natură, vital și elementar.

Din punct de vedere compozițional volumul cuprinde două secvențe poetice: *Flacăra din piatră și Univers multicolor*.

Sonetul sonetului este poezia cu care se deschide volumul, un elogiu adus acestui rege al poeziei care este sonetul, de origine și inspirație divină, *imn de slavă, metaforă scumpă blagoslovită*: „Un imn de slavă e fiecă sonet/ Pentru clipa ce trece grăbită,/ Pentru Sfântul Duh și pentru iubită,/ Invitație la un zeiesc banchet,// Metaforă scumpă, blagoslovită,/ Declarație și legământ secret./ Flacăra sublimă a unui libret/ Care se-mbăiază-n apă sfințită,// Vocală într-un alfabet dispărut,/ Strună vrăjită din lira lui Orfeu,/ Culoare ce lipsește din curcubeu,// Minunile lumii topite-n sărut./Prin galaxiile poemului meu/ Se plimbă nestingherit doar Dumnezeu.”

Femeia din sonetele lui Mihai Merticaru este o comoară, văzută ca o cerească minune într-o pioasă și sfântă rugăciune, încât poate da naștere la *O nouă galaxie* care posedă *trup de fum și ochi de vijelie*, metafore care pot declanșa furtunile din raportul efemer și etern al ființei umane, *veritabilă mitologie*, continuă poetul în sonetul *Ea e aceea*, scânteia, capabilă să aprindă trotilul ce va declanșa explozia de iubire.

Suferința, pierderea iubirii poate arunca o punte de suspine, dar are și rolul de a transforma *clipa în eternitate*, aducătoare de o nouă frumusețe: „Eu ți-oi face clipa eternitate/ Și-ți voi croi o frumusețe nouă.// Vino să ne închinăm credinței sfinte,/ Să împlinim a Parcelor menire,/ Să ne legăm prin sacre jurăminte,// Cu voia Înaltcerescului Părinte!/ Jură-mi solemn că mă accepți de mire/ Și-ți voi dăruî un colț de nemurire!” (*Logodnă*)

Eternului feminin, transpus de Mihai Eminescu prin sintagmele *nu știu ce* și un *nu știu cum*, poetul Mihai Merticaru îi conferă un surplus de frumusețe și de gingășie, încorporat în adevărate imnuri apoteotice conștient că dragostea este singura modalitate de a accede la absolut. Un alt sonet are un titlu extrem de sugestiv: *IN HOC SIGNO VINCES - Sub acest semn vei învinge*. Este însemnul scris în cer, pe o cruce și văzut de către Constantin cel Mare pornit din Bizanț să lupte împotriva Romei decăzute, devenit un simbol al biruinței iubirii în lume, fiind cel mai de preț dar ceresc oferit de Creator oamenilor.

Atena, Diana sau Afrodita reprezintă *femeia care-i duhul operei de artă*, iubita fiind privită ca împlinire absolută, ca mijloc de a ajunge la esența cunoașterii, ca un remediu de a ține moartea la distanță: „Să-mi luminezi calea cum o făclie/Să intrăm împreună în veșnicie” (Femeie). Este omniprezent mitul androgenului, un arhetip al ființei conceput ca o sferă din care s-au desprins cele două jumătăți—masculinul și femininul—predestinate să se caute mereu, pentru a reface unitatea primordială. Dragostea absolută este, așa cum spunea Mircea Eliade în *Mitul reîntregirii*, o „nostalgie a androgenismului.”

O melodie lină ar dori să-i fie poetului marea plecare în *Rugăciunea* către Dumnezeu: „...Alungă-mi înserarea de sub sprâncene,/ Cu dragoste zidește-mă-n lumină,/ Speranță de viață pompează-mi în vene,// Năpasta rămână fără antene,/ Să-mi fie clipa plină și senină,/ Iar marea plecare, melodie lină!” (*Rugăciune*)

Patrie română și *Mândrie* sunt două poezii ce vorbesc de dragostea de țară a poetului și nu numai a lui, anticipată cu un motto sugestiv prin semnificație, dar și prin timp: („Virtutea-i grija țării s-o aibi în locu-ntăi,/ Gândind mai rar la tine și-adesea la ai tăi...” C.Lucilius, sec II î.e.n.): „Patimă ardentă, dragostea de țară,/ Pământ a pâine caldă amirosind/ Și-a

suavă melodie de colind,/ Comoară înăuntru și în afară,// Ale cărei flăcări inimi ne aprind,/ Le transformă-n ferecată vioară/ Cântând vremuri faste de-odinioară/ Când aură legendară toate prind.// Suntem bogați, c-avem un stejar și-o stemă,/ Cer de azur cu patru puncte cardinale/ Și fapte glorioase în anale,// Un șir de munți, frumusețe supremă,/ O patrie scumpă tale quale/ Și soluție la orice dilemă.”

Poezia *Bade Ioane* amintește de o poezie a lui Tudor Arghezi cu același titlu. Dacă Arghezi proslăvea țăranul român, truditorul ogoarelor de veacuri, Mihai Merticaru face referire la genialul povestitor de la Humulești Neamțului, Ion Creangă, afirmând: *Și-ai făcut, din România, un mare HUMULEȘTI.*

Un elogiu aduce poetul flăcării din piatră de unde și titlul *bachelardian* al volumului de versuri în discuție. Focul, cel de-al patrulea element al cosmogoniei tradiționale, este prezent cu toate valențele lui purificatoare, mistuitoare și izbăvitoare, reprezentând starea sufletească a eului, pasiunea arzătoare a trăirii, centrul vieții spirituale.

Univers multicolor este cea de-a doua secvență lirică cu un motto incitant și interesant, poate chiar și descurajator din sintagma „Să scrii vers liber este ca și cum ai juca tenis cu plasa lăsată.” (Robert Frost).

În poezia *Blasfemie* se reia sintagma de patrie română, un avertisment dur adresat tuturor celor care-și bat joc de patrie: „Patrie română, mamă iubitoare,/ Unii fii te hulesc și te blestemă,/ Ți-au întinat însemnele din stemă!/ De ce nu te plângi, au nu te doare?// Ești un pandemoniu fără noimă,/ Noaptea și ziua în amiaza mare,/ Te-au lăsat fără pantofi în picioare,/ Geamurile ți le-au mânjit cu cremă.// Sunt dezgustați c-ai îndrăznit a-i naște,/ Sunt îngrețoșați de normele din sistem,/ Nimic din ce-i bun nu pot recunoaște,// Dar pot scuipa și pe sfintele moaște./ Nici de tine, nici de Dumnezeu nu se tem,/ De ce nu-i anatemizezi c-un blestem?” (*Blasfemie*)

Sonetul din finalul volumului *Unde-s pădurile de altădată?* amintește de versul *Où sont les neiges d'antan?* – *Unde sunt zăpezile de altădată?*, vers vestit al lui François Villon din *Balada doamnelor de altădată*, dar la poetul Mihai Merticaru se transformă într-o interogație retorică adresată bandiților și ciocoilor care au tăiat pădurile patriei.: „Unde-s pădurile de altădată?/ Unde-i umbra duiosului izvor?/ Templul unic și sacru al tuturor?”

Reamintindu-ne că, în vremuri imemorale, poezia și muzica erau inseparabile, Mihai Merticaru, poet riguros și sugestiv, apolinic și dionisiac, enigmatic și colocvial, ne-a oferit volumul maturității creatoare depline, o învolburată revărsare de lirism pendulând între real și ideal, între sacru și profan, între eros și thanatos.

(Constantin Mănuță)

Colocviu « Constantin Noica » la Piatra Neamț

În perioada 27- 31 iulie, profesorul și filosoful Sorin Lavric a organizat la Piatra Neamț a doua ediție a colocviului dedicat filosofului Constantin Noica. Dacă în primele două zile discuția s-a axat pe cartea „Povestiri despre om”, scrisă de filosoful de la Păltiniș după „Fenomenologia spiritului” a gânditorului german G.W. Hegel, a treia zi grupul celor 15 invitați (studenți la filosofie, masteranzi și doctoranzi), a urcat Ceahlăul (când ai o stavilă interioară, spunea Constantin Noica, spre a o depăși trebuie să-ți pui în față una exterioară, să urci un munte, de exemplu), ultimele două zile ale întâlnirii desfășurându-se la Biblioteca Județeană din Piatra Neamț. Sorin Lavric, autor a două lucrări fundamentale despre filosoful de la Păltiniș („Noica și Mișcarea Legionară” și „Ontologia lui Constantin Noica” – teză de doctorat), una din cele mai importante voci ale culturii românești contemporane, are legături mai vechi cu orașul Piatra Neamț, intenționând să organizeze aici și viitoarele ediții ale colocviului. Tinerii prezenți au fost selectați dintre cei care, de-a lungul timpului, au frecventat cursul opțional despre sistemul de filosofie conturat de filosoful de la Păltiniș, curs pe care Sorin Lavric îl susține în cadrul Facultății de Filosofie a Universității București.

Joi, 20 iulie, între orele 11.00 și 14.00, o invitații au prezentat câte o scurtă temă, urmată de dezbateri.

Bogdan Duca, vaticanist, publicist, cercetător independent și consultant politic, are un doctorat în Științe Politice, cu o teză despre doctrina socială a Bisericii Catolice, și un Master în Științe Politice, cu o lucrare despre relația Bisericii Ortodoxe Române cu clasa politică în postcomunism. Și-a obținut licența în Teologie cu o lucrare despre documentele dogmatice ale Conciliului Vatican II, iar domeniile sale de interes sunt Teologia Politică, Teologia sistematică, studiul relației dintre Biserică și Stat, dar și al relației dintre religie și societate. Este de confesiune greco-catolic și, în cadrul întâlnirii de joi, a vorbit despre isihasm, punând acceptul pe urbanizarea fenomenului.

Ioana Șerban, absolventă de filologie, asistent doctorand la Universitatea de Vest din Timișoara, Facultatea de Litere, Istorie și Teologie, a vorbit despre „Parabola Fiului risipitor”, Igor Isac, artist plastic, despre temele simbolice ce jalonează filmul „Oglinda” regizat de Andrei Tarkovski, iar Răzvan Andrei a pledat pentru situl www.orthonews.ro, pe care-l susține împreună cu câțiva prieteni. Andrei

este jurnalist și eseist, a absolvit Seminarul Teologic "Sfântul Andrei" din Galați, după care a urmat cursuri de Filozofie la Universitatea București. Și-a început activitatea jurnalistică în anul 2005, ca secretar de redacție al periodicului „Călăuza ortodoxă”, publicația oficială a Arhiepiscopiei Dunării de Jos. Din anul 2008 a lucrat, pentru o scurtă perioadă, ca redactor la GSP TV. Din 2009 și până în 2015 a fost editor și coordonator al Departamentului "Știri" din cadrul TRINITAS TV, televiziunea Patriarhiei Române. Între 2013 și 2014 a prezentat emisiunea „Ziarul Lumina. Actualități”, la TRINITAS TV. A publicat în „Adevărul literar și artistic”, „Dunărea de Jos”, „Idei în dialog”, „Ziarul Lumina” și „România literară”. Este de confesiune creștin-ortodox. Fiind la început, autorii sitului oscilează între dezbaterile de substanță și știrile de senzație (afirmația Patriarhului Daniel, de exemplu, conform căreia înainte de 1989 s-au construit destule spitale și școli iar acum este foarte bine că se construiesc multe biserici), care riscă să tabloidizeze saitul. Pe de altă parte, recunoștea Răzvan, tocmai acest gen de știri aduc mai multe vizualizări și comentarii.

Ana Petrache, absolventă a Facultății de Filosofie și a Facultății de Științe Politice a Universității din București, care pregătește în prezent un doctorat la Fribourg, a vorbit despre laicizarea conceptelor teologice la Karl Smith, iar Paul Sandu, un tânăr traducător din Heidegger (în această toamnă, la Editura „Humanitas” urmează să apară, în traducerea lui, un volum despre plictiseală, semnat de filosoful german), a susținut o scurtă disertație despre Platon, cu accent pe relația dintre mythos și logos.

Ultima zi a colocviului, vineri 21 iulie, între orele 11.00 și 15.00 a fost rezervată încercărilor literare ale celor prezenți. Au citit: Sorin Popa, care are o licență în Filosofie, cu o teză despre conceptul de lume la Martin Heidegger, și un Master în Filosofie, cu o teză despre problema lucrului în sine și a cercului hermeneutic (domeniile sale de interes sunt Filozofia, Literatura, Teozofia, buddhismul, dar și studiile religioase), Răzvan Andrei, Paul Sandu, Igor Isac, Sorin Lavric, Adrian G, Romila. Directorul Bibliotecii Județene, scriitorul Adrian Alui Gheorghe, a susținut un scurt recital de poezie din creația proprie și din creația poetului Aurel Dumitrașcu, oferind participanților numere din revista „Conta”, câte un volum dedicat fondului de carte „G.T. Kirileanu” și câte un volum semnat de Aurel Dumitrașcu.

La colocviu au mai participat, între alții, Mihaela Dumitru și Emil Nicolae.

Profesorul dr. Adrian G. Romila a avut amabilitatea să-mi trimită câteva rânduri referitoare la această întâmplare filosofică: „Sorin Lavric a continuat (o face, de mult), păstrând proporțiile, un crâmpei din paideia noiciană (Noica fiind tema sa predilectă): gândirea în mers, peripatetismul cosmopolit, asociația liberă și consistentă de idei, colocviul intelectual și prietenia studioasă. Împreună cu grupul său de tineri ucenici, toți unul și unul, Sorin Lavric a urcat Ceahlăul, a dat teme de reflecție și a construit două sesiuni de discuții, la Biblioteca Județeană „G. T. Kirileanu”. Urmate de întâlniri conviviale - amicale, în curtea umbroasă și singuratică a micuței sale case din Piatra-Neamț. Ce ne-am fi putut dori mai mult, noi, scriitorii care viețuim aici și îi suntem amici? Au fost două zile în care am decupat, în peisajul torid și animat al verii, un binefăcător perimetru intelectual. Am asistat și am participat, deopotrivă, entuziaști. Doar gândul că aceste întâlniri se vor repeta, în anii ce vin, la aceeași bibliotecă, ne bucură nespus. Piatra-Neamț, un fel de Păltiniș - nu e grozav?”

În comunicatul de presă ce a fost dat cu ocazia colocviului, directorul bibliotecii Județene, scriitorul Adrian Alui Gheorghe sublinia: „Ceea ce face Sorin Lavric, profesorul și filosoful, este reiterarea relației magistru - discipol, atât de importantă în evoluția culturală de la o generație la alta. Ne bucurăm că biblioteca intră în traseul mai amplu al taberei, care a atins și piscul Ceahlăului, dar și profunzimea spirituală a mănăstirilor din zonă. Oricum, prin Sorin Lavric se petrece o întâlnire simbolică între primul filosof român, Vasile Conta, născut la Ghindăoani, și ultimul mare filosof român, Constantin Noica, model de intelectual pentru secolul XX”.

Înainte de a da la tipar rândurile de mai sus, l-am rugat pe profesorul și filosoful Sorin Lavric să-mi trimită câteva gânduri legate cu colocviul de la Piatra Neamț. Sub titlul „Un pritaneu de elită” am primit următoarele însemnări:

„E un poncif plicticos să spui că, sub unghiul educației propriu-zise, de învățământul instituțional s-a ales praful: profesorii nu mai au prestanță, elevilor le lipsește motivația de a învăța, iar atmosfera din facultăți frizează trivialitatea veselă. Când am înțeles asta, gândul unei școli filosofice de vară mi s-a impus de la sine. Și cum la Piatra Neamț am o casă a cărei livadă îmi insuflă mândria de a posedea un loc binecuvântat, acum doi ani am pornit aventura didactică. Anul trecut a fost prima ediție, numărând opt studenți, absolvenți sau doctoranzi, iar anul acesta numărul lor a crescut la 15.

Și dacă în 2014 m-am descurcat singur, acum am avut sprijinul personalităților culturale din oraș. Două zile la rând, directorul Bibliotecii Județene „G. T. Kirileanu“, Adrian Alui Gheorghe, ne-a pus la dispoziție un spațiu prielnic pentru desfășurarea colocviului filosofic (30 iulie) și a cenaclului literar (31 iulie). Ambiția școlii e ca puterea speculativă să se îmbine la tineri cu aplecarea spre litere, căci un filosof fără înlesnire în exprimare e un handicapat ale cărui gânduri nu vor ajunge niciodată la semenii. Am destui colegi de generație atinși de hemiplegie lexicală pentru a ști ce ravagii face în timp handicapul cu pricina. Alături de Adrian Alui Gheorghe, Dan Iacob și Adrian G. Romila și-au pus în joc înzestrarea, primul impresionând prin darul histrionic de a interpreta poezii, al doilea prin flerul de a da verdicte critice textelor citite. Surpriza zilei de vineri a venit din partea poetului Emil Nicolae, care ne-a deschis ușa sinagogii din lemn din apropierea bisericii lui Ștefan, ospitalitatea amfitrionului fiind întărită de deschiderea unei sticle de wiskey din care vizitatorii s-au împărtășit cu zel ecumenic.

Ziua cea mai grea a fost urcarea Ceahlăului, miercuri 29 iulie, veritabilă probă inițiativă pentru niște tineri care, obișnuiți cu condiția sedentară a intelectualului de birou, nu au deprinderea cărărilor de munte. Ceea ce pentru un nemțean pare floare la ureche – să urci până la Cabana Dochia pe la Jgheabul cu Hotar și apoi să cobori pe la Clăile lui Miron –, pentru studenți a fost un veritabil ordaliu. Totul s-a terminat cu bine, chiar dacă la unii extenuarea a fost însoțită de crize de nervi. Celelalte zile din cele șapte (cât a durat sejurul pedagogic) au fost dedicate analizei unor pagini noiiciene din volumul *Povestiri despre om*, căci școala de vară are loc sub egida Centrului de Studii „Constantin Noica“, asociație culturală cu profil juridic.

Ar fi o ipocrizie să las impresia că școala a fost o fortăreață înconjurată de o carantină austeră, din care spiritul distracției a fost stârpit: seara grătarul din livadă ne-a adunat pe toți în grupuri gureșe, stăpânite de bucuria festinului prietenesc. Făcând bilanțul, sunt mulțumit: au fost zile pline, cu multă patimă polemică purtată în jurul unor teme abstracte, dar și cu multă euforie la chermezele vespérale. Acolo unde e tinerețe, euforia spiritului e la ea acasă. Nu am organizat școala după o schemă prealabilă, de aceea am lăsat lucrurile să se lege de la sine. Mi-aș dori din inimă ca școala să se preschimbe într-o tradiție pe care intelectualii din Piatra Neamț să o resimtă ca pe un blazon propriu: căci dacă studenți din toată țara vin la Piatra pentru a petrece, sub auspicii studioase, o săptămână spirituală, rangul simbolic al orașului are de câștigat. Piatra poate deveni un pritanu de elită găzduind anual studenți

dornici de acel gen de cultură pe care facultățile nu-l mai pot oferi: emulație în numele unei idei și certitudinea că, fără spirit, viața decade la treapta unei trist naufragiu. La anul sunt încredințat că, alături de Adrian Alui Gheorghe, Dan Iacob, Adrian Romila și Emil Nicolae, școala de vară de la Piatra va căpăta o nouă identitate.”

(Dan Iacob)

Livia Ante

**Adrian Alui Gheorghe
Livia Ante
Calinic Argeșeanul
T. Arghezi
Nicolae Boghian
Pavel Cazacu
Andreea Chirilă
Gheorghe Crăciun
Ana Donțu
Gellu Dorian
Aurel Dumitrașcu
Sonia Elvireanu
Dimitrie Grama
Marian Hotca
Matei Hutopilă
Dan Iacob
Ioan Mateiciuc
Constantin Mănuță
Mihai Merticaru
Petrișor Militaru
Angelo Mitchievici
Mario Castro Navarrete
Emil Nicolae
Andrei Novac
Mihaela Oancea
Marius Oprea
Chuck Palahniuk
Dumitru Pană
Cosmin Pîrghie
Sabin Popescu
Maria Rânghilescu
Adrian G. Romila
Leonard Rotaru
Gheorghe Schwartz
Adrian Simeanu
Maria Șleahtițchi
Ioan C. Teșu
Șerban Tomșa
Ion Țoanță
Bogdan Ulmu
Dionisie Vitcu
Andreea Voicu
Andrei Zbîrnea
A.L. Zissu**

CONȚINUT